

FIFA WORLD CUP
Qatar 2022

Marcin Fic
Kacper Hetmańczyk

MUNDIAL W KATARZE

POLITYCZNE
ROZGRYWKI
NA PIŁKARSKIEJ
MURAWIE

FIFA
QUALITY
PRO
1006542

MUNDIAL W KATARZE

FIFA WORLD CUP
Qatar 2022

Marcin Fic
Kacper Hetmańczyk

MUNDIAL W KATARZE

POLITYCZNE
ROZGRYWKI
NA PIŁKARSKIEJ
MURAWIE

FIFA
QUALITY
PRO
1006542

Kraków 2024

Marcin Fic
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
✉ marcin.fic@student.uj.edu.pl

Kacper Hetmańczyk
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
✉ kacper.hetmanczyk@student.uj.edu.pl

© Copyright by Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ
& individual authors & Księgarnia Akademicka Publishing, 2024

Recenzja: prof. dr hab. Krzysztof Koźbiał, UJ
Opracowanie redakcyjne: Paulina Więcek
Projekt okładki: Lesław Sławiński

Na okładce i stronie tytułowej wykorzystano grafikę Andre’a Pombala umieszczoną na platformie Pexels

ISBN 978-83-8138-136-9 (druk)
ISBN 978-83-8138-998-3 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788381389983>

Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych w ramach Programu Strategicznego „Inicjatywa Doskonałości” w Uniwersytecie Jagiellońskim

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Rozdział 1

Zagadnienia teoretyczne	13
1.1. Czym jest dyplomacja publiczna?	13
1.2. Określenie „miękkiej siły”	15
1.3. <i>Soft power</i> a kreowanie wizerunku	17
1.4. Czy dyplomacja sportowa jest elementem dyplomacji publicznej?	18
1.5. Rodzaje politycznego wykorzystania sportu	20

Rozdział 2

Katar – historia oraz system polityczny	23
2.1. Początki państwa	23
2.2. Mieć ciastko i zjeść ciastko	26
2.3. Petrodolary, sport i mistrzostwa	27

Rozdział 3

FIFA, mundial, korupcja.	31
3.1. Monopol na futbol	31
3.2. Mundial	33
3.3. Rosja i Katar – mistrzostwa za petrodolary	36
3.4. Era Infantino – nowa twarz, te same problemy	43

Rozdział 4

Prawa pracownicze	47
4.1. Niewolnicze warunki pracy.....	47
4.2. W polskich mediach.....	51
4.3. Podsumowanie.....	55

Rozdział 5

Zeroemisyjny mundial	57
5.1. Kontekst	57
5.2. W polskich mediach.....	66
5.3. Podsumowanie.....	70

Rozdział 6

Mniejszości seksualne.....	73
6.1. Kontekst	73
6.2. W polskich mediach.....	94
6.3. Podsumowanie.....	114

Rozdział 7

Iran	117
7.1. Kontekst	117
7.2. W polskich mediach.....	126
7.3. Podsumowanie.....	130

Rozdział 8

Maroko.....	133
8.1. Kontekst	133
8.2. W polskich mediach.....	146
8.3. Podsumowanie.....	157

Rozdział 9

Katargate	159
9.1. Kontekst	159
9.2. W polskich mediach.....	166
9.3. Podsumowanie.....	173

Rozdział 10

„Czekaliśmy na to 36 lat” – o polskiej reprezentacji

na mundialu	175
10.1. Bilet do Kataru.....	175
10.2. Najlepszy i najgorszy występ w historii.....	179
10.3. Premier i premia	181
10.4. W polskich mediach	183
Zakończenie.....	187
Bibliografia.....	191
Summary	215
Indeks osobowy	217

Wstęp

Sport stanowi często niedoceniany element polityki państw na arenie międzynarodowej. W ostatnich latach tematyka ta wzbudziła jednak większe zainteresowanie społeczne. Stało się to zapewne wskutek instrumentalizacji sportu przez Federację Rosyjską czy coraz częstszego wykorzystywania międzynarodowych imprez sportowych jako forum do ekspresji poglądów oraz artykułowania swoich przekonań przez kibiców czy samych piłkarzy. Mundial w Katarze jest przykładem takiego zainteresowania. Turniej, a także przygotowania do niego były szeroko komentowane w przestrzeni publicznej. W związku z tym postanowiliśmy zebrać i opisać wydarzenia polityczno-społeczne związane z mistrzostwami świata w piłce nożnej, które odbyły się w Katarze w 2022 roku.

W celu selekcji tematów przeprowadziliśmy analizę treści trzech wybranych przez nas mediów. Znalazły się wśród nich trzy tygodniki opinii wraz ze stronami internetowymi, tj. „Do Rzeczy”, „Newsweek” i „Polityka”. Wytypowaliśmy je ze względu na zróżnicowane linie programowe redakcji oraz wysoką średnią sprzedaży w 2022 roku („Polityka” zajęła w tym zestawieniu pierwsze miejsce, „Newsweek” drugie, „Do Rzeczy” czwarte). Przeanalizowaliśmy także teksty trzech portali internetowych, które zostały przez nas wybrane ze względu na swoje określenie światopoglądowe, tj. „OKO.press”, „wPolityce” i „Krytyka Polityczna”. Kwerendę medialną przeprowadziliśmy w okresie od początku czerwca

2022 roku do końca stycznia 2023 roku. Przedstawiając wydarzenia ze skraj polityki i sportu, za ramy analizy ustaliliśmy okres od początku przygotowań sezonu piłkarskiego, aż do końca jesiennej rundy rozgrywek, czyli zakończenia turnieju w Katarze.

Cel pracy stanowi opisanie wydarzeń społeczno-politycznych mundialu w Katarze oraz pokazanie sposobu ich obrazowania w polskich mediach. Naszą hipotezą badawczą było założenie, że wszystkie analizowane przez nas media skrytykowały działania, które Katar podjął w związku z przygotowaniem i przeprowadzeniem mistrzostw świata w piłce nożnej w 2022 roku. Problemy badawcze zawarte są w następujących pytaniach: Czy we wszystkich analizowanych przez nas mediach skomentowano każde z wybranych do pracy zagadnień? Które z mediów najbardziej zajmowało się tematem praw osób LGBT+? Czy był to najczęściej przytaczany spośród opisywanych tematów? Czy media różnie interpretowały te same wydarzenia, w zależności od oblicza ideowego redakcji? Czy wydarzenia mające miejsce podczas mundialu w Katarze były przez media łączone z polską sytuacją polityczną? Która z redakcji opublikowała najwięcej treści o politycznym wymiarze mistrzostw świata w Katarze? Czy wśród cytowanych przez dziennikarzy w tekstach opinii były również oceny polityków?

Rozwiązaniem metodologicznym przyjętym w naszej pracy była analiza treści poszczególnych artykułów medialnych. Po jej zakończeniu i wytypowaniu tematów na podstawie przeczytanych materiałów, opisaliśmy je, chcąc zarysować czytelnikowi szeroki kontekst; przywołaliśmy także opinie, które pojawiały się w wybranych przez nas mediach. Wszystkie podjęte kroki miały na celu opisanie różnych sposobów przedstawienia polskiemu czytelnikowi wydarzeń katarskiego mundialu. Nie pretendujemy do opisywania tych sytuacji z różnych perspektyw – mamy na uwadze, że te same wydarzenia mogą być odbierane inaczej przez obserwatorów pochodzących z Bliskiego Wschodu, Afryki, Ameryki czy chociażby z Francji lub Anglii. W ramach naszej pracy,

opartej na analizie treści zawartości mediów, interesującym elementem był również nacisk stawiany przez konkretne media na poszczególne tematy, a także brak jakiejkolwiek informacji z ich strony w innej sferze.

W zakresie wykorzystanych zagadnień teoretycznych najważniejszymi publikacjami naukowymi są prace amerykańskiego politologa Josepha Nye'a. Autor ten wprowadził do dyskursu naukowego pojęcia *hard power* oraz *soft power*, których użycie podczas opisywania dyplomacji sportowej jest niezbędne. Sama tematyka dyplomacji sportowej została natomiast poruszona w literaturze naukowej w pracach chociażby Michała Kobiereckiego, które przedstawiają interakcje pomiędzy sportem i polityką, głównie w ujęciu międzynarodowym. Są to niezwykle pomocne pozycje, ze względu na kompleksowe zilustrowanie zagadnienia poprzez np. przybliżenie różnych ujęć dyplomacji sportowej.

Publikacja składa się ze wstępu, spisu treści, dziesięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. Pierwszy rozdział poświęcony jest zagadnieniom teoretycznym, m.in. dyplomacji sportowej oraz wykorzystaniu w polityce międzynarodowych imprez sportowych. W rozdziale drugim opisano historię Kataru oraz system polityczny tego państwa. Rozdział trzeci dotyczy organizacji FIFA, organizowanych przez nią turniejów mistrzostw świata, a także powiązanych z tym oskarżeń o korupcję. Rozdział czwarty jest pierwszym traktującym o wydarzeniach bezpośrednio powiązanych z organizacją i przeprowadzeniem mundialu. Zarówno w nim, jak i w każdym kolejnym, opisane zostały reakcje i opinie pojawiające się w analizowanych przez nas mediach. Przedstawiono w nim również zarzuty wobec Kataru, które dotyczyły naruszeń praw pracowniczych w trakcie przygotowania turnieju, oraz pojawiające się w trakcie jego trwania protesty przeciwko polityce tego państwa. Rozdział piąty poświęcono obietnicom zorganizowania w Katarze neutralnego klimatycznie mundialu, próbie realizacji tych postulatów i protestom z tym powiązanym. W szóstym

rozdziale opisane są prawa mniejszości seksualnych obowiązujące w Katarze oraz odbywające się w czasie turnieju protesty przeciwko dyskryminacji osób LGBT+. Rozdział siódmy dotyczy z kolei protestów, które miały miejsce w trakcie mundialu, ale w Iranie, po śmierci Mashy Amini – a także reakcji na nie podczas katarskiego turnieju. W kolejnym, ósmym rozdziale, opisany został polityczny podtekst rywalizacji Francji z Marokiem. Rozdział dziewiąty poświęcono skandalowi korupcyjnemu w Parlamencie Europejskim, znanemu jako „Katargate”. Ostatni, dziesiąty rozdział, odnosi się do afery premiowej wokół polskiej reprezentacji.

Rozdziały drugi, trzeci, czwarty oraz dziesiąty są autorstwa Kacpra Hetmańczyka. Autorem rozdziałów pierwszego, piątego, szóstego, siódmego, ósmego i dziewiątego jest Marcin Fic. Zapraszamy do lektury nie tylko kibiców piłki nożnej, ale i zainteresowanych politycznym wymiarem sportu!

ROZDZIAŁ 1

Zagadnienia teoretyczne

Do przeprowadzenia analizy mundialu w Katarze, pod kątem działań mających na celu poprawę wizerunku tego państwa, a także innych wydarzeń o charakterze polityczno-społecznym niezbędne jest opisanie kilku zagadnień teoretycznych. Kluczowe dla zrozumienia tego oraz wielu innych przypadków posługiwania się sportem w stosunkach międzynarodowych do budowy wizerunku – jest omówienie dyplomacji, z naciskiem na dyplomację sportową, oraz wykorzystania w jej zakresie *soft power*.

1.1. Czym jest dyplomacja publiczna?

Określenie „dyplomacja sportowa” sugeruje, że działanie to łączy sport z dyplomacją. Niezbędne na samym początku jest więc zdefiniowanie dyplomacji publicznej.

Pojęcie pochodzi z okresu zimnej wojny. To właśnie w 1953 roku powstała Amerykańska Agencja Informacyjna (United States Information Agency – USIA), czyli instytucja kluczowa dla rozwoju dyplomacji publicznej. Jej zadaniem było promowanie wśród zagranicznych odbiorców interesu narodowego i bezpieczeństwa USA poprzez informowanie i wyjaśnianie amerykańskiej polityki i jej wartości¹. Co za tym idzie, celem USIA było wywieranie

¹ U.S. Government Manual, United States Information Agency, [on-line:] <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GOVMAN-1996-05-31/pdf/GOVMAN-1996-05-31-Pg686.pdf> – 10.05.2023.

wpływu na zagranicznych odbiorców i budowanie dialogu pomiędzy Amerykanami, ich instytucjami państwowymi a zagranicznymi odpowiednikami². Dyplomacja publiczna miała więc ułatwiać zadanie dyplomacji tradycyjnej za pomocą kształtowania zagranicznej opinii publicznej. W zestawieniu z dzisiejszymi czasami dyplomacja publiczna uległa jednak wielu przemianom, stając się także przedmiotem debaty publicznej; szczególnie w następstwie wydarzeń, które nastąpiły po ataku na World Trade Center, 11 września 2001 roku. Medialny wymiar tej katastrofy, ale także interwencji Stanów Zjednoczonych w Iraku, poskutkowało zaktywizowaniem dyplomacji publicznej tego kraju³.

To właśnie rozwój środków masowego przekazu, pojawienie się nowych technik marketingowych i PR-owych, a także zmiany zachodzące w funkcjonowaniu środowiska międzynarodowego przyczyniły się do ewolucji opisywanego przeze mnie procesu. Obrazuje to podejście Francisa Fukuyamy, który na początku XXI wieku stwierdził, że „nie wystarczy, by Amerykanie wierzyli w swoje dobre intencje, trzeba przekonać również nie-Amerykanów”⁴. Działania Stanów Zjednoczonych, mające na celu walkę z terroryzmem, doprowadziły bowiem do formułowania przez opinię publiczną oskarżeń wobec tego kraju o nadmierną agresję, a w następstwie do narastania wielu nieporozumień, szczególnie pomiędzy USA a światem arabskim czy muzułmańskim⁵. Dyplomacja publiczna tego państwa stanęła więc przed nowym zadaniem, mającym na celu zniwelowanie antyamerykanizmu. Posłużyć do tego

² J. Duffey, *Mission Statement*, [on-line:] [<https://govinfo.library.unt.edu/npr/library/nprprt/annrpt/vp-rpt96/appendix/usia.html>] – 10.05.2023.

³ B. Ociepa, *Dyplomacja publiczna jako forma komunikowania międzynarodowego*, [w:] *Dyplomacja publiczna*, red. B. Ociepa, Wrocław 2008, s. 11, *Acta Universitatis Wratislaviensis*.

⁴ F. Fukuyama, *Ameryka na rozdrożu. Demokracja, władza i dziedzictwo neokonserwatyzmu*, przeł. R. Staniecki, Poznań 2006, s. 98.

⁵ E. Wolfson, *Dyplomacja publiczna z amerykańskiej perspektywy*, [w:] *Dyplomacja publiczna*, red. B. Ociepa, Wrocław 2008, s. 237, *Acta Universitatis Wratislaviensis*.

miała „miękką siłę”, poprzez którą zamierzano wpływać na nastroje zagranicznej opinii publicznej.

W związku z tymi przemianami, uwzględniając znaczenie rozwijających się środków przekazu, używam określenia „dyplomacji publicznej” w rozumieniu profesor Beaty Ociepki. Definiuje ją ona jako: „dwustronną, dialogową formę komunikowania międzynarodowego, skierowaną do publiczności za granicą, realizowaną dzięki pośrednictwu środków przekazu i poprzez kanały bezpośrednie”. Ociepka podkreśla, że celem tego działania jest kształtowanie pozytywnego wizerunku kraju nadawcy, co ułatwiać ma realizację polityki danego kraju w środowisku międzynarodowym⁶. Dodaje także, że dyplomacja publiczna nie unika treści politycznych, ale od propagandy różni się zachowaniem interesów odbiorcy i unikaniem manipulacji. Nie stoi za nią także przymus państwowy⁷. Jak stwierdza Joseph Nye, jest więc swoistym „uwożeniem” w relacjach międzynarodowych⁸, o czym więcej jednak w podrozdziale poświęconym „miękkiej sile”.

1.2. Określenie „miękkiej siły”

Koncepcja „miękkiej siły” użyta została po raz pierwszy przez Josepha Nye’a na początku lat 90. XX wieku⁹. Ten amerykański politolog w swojej pracy *Bound to Lead. The Changing Nature of American Power* wskazał na znaczenie nie tylko siły gospodarczej i militarnej amerykańskiego państwa, ale i podkreślił niedocenia- nie jego kultury, ideałów politycznych czy stylu ich realizowania.

Rozprawiając na temat ewentualnego schyłku amerykańskiej potęgi, autor podzielił siłę tego kraju na trzy główne składowe:

⁶ B. Ociepka, *op. cit.*, s. 12.

⁷ *Ibidem*, s. 14.

⁸ J.S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York 2004, s. 8.

⁹ Autor opisywał już to zagadnienie w innych swoich pracach, których fragmenty tu wykorzystuje.

potęgę militarną, potęgę ekonomiczną i miękkie środki oddziaływania politycznego, dopatrując się wzrostu znaczenia tych ostatnich¹⁰. Wskazał na konieczność zmiany amerykańskiej strategii w celu uniknięcia utraty dominującej pozycji Stanów Zjednoczonych w środowisku międzynarodowym. Do terminologii stosunków międzynarodowych koncept „miękkiej siły” wprowadzono za sprawą kolejnej publikacji Nye’a, zatytułowanej: *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. To właśnie tam autor określił *soft power* mianem zdolności państwa do wpływania na inne kraje tak, aby działały one zgodnie z jego interesem narodowym – jedynie dzięki atrakcyjności posiadanych zasobów i pozycji międzynarodowej, nie zaś w wyniku przymusu czy zapłaty¹¹.

We współczesnych stosunkach międzynarodowych za efektywne uznaje się jednoczesne stosowanie różnego rodzaju sił. Obecnie siła militarna przestała odgrywać kluczową rolę, a państwa skupiają się z zasady na swoim dobrobycie, nie zaś ekspansji terytorialnej. Rozszerzając swoje wpływy, zwiększając atrakcyjność kraju i kreując jego pozytywny wizerunek, zwiększa się możliwości rywalizacji z konkurencyjnymi państwami. Jednocześnie warto tu podkreślić, że państwo, które nie dysponuje zasobami z kategorii *hard power* na odpowiednim poziomie (np. zasobami ekonomicznymi), najczęściej nie jest w stanie wytworzyć atrakcyjnych środków przyciągania. Nie oznacza to jednak, że *soft power* jest bezpośrednio zależna od *hard power*. Wzrost siły militarnej czy gospodarczej nie musi przecież determinować wzrostu „miękkiej siły”¹².

¹⁰ J.S. Nye, *Bound to Lead: the Changing Nature of American Power*, New York 1991.

¹¹ Idem, *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, przeł. J. Zaborski, Warszawa 2007, s. 25, *Współczesna Myśl Humanistyczna. Cywilizacja Amerykańska*.

¹² R. Łoś, *Soft Power we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe. Wokół zagadnień teoretycznych*, red. K. Kącka, Toruń 2014, s. 237.

Zgodnie z definicją zaproponowaną przez Josepha Nye'a, po-
kładów *soft power* dopatrujemy się w trzech głównych źródłach:
wartościach politycznych, polityce zagranicznej i kulturze. War-
tości polityczne w tym ujęciu oznaczają zbieżność wyznawanych
idei z prowadzoną przez państwo w kraju i za granicą polityką.
Dotyczy to np. demokracji i praw człowieka, co łączy to źródło
z drugim zasobem *soft power*, jakim jest polityka zagraniczna.
Musi być ona prowadzona zgodnie z przyjętymi konwenansami
i systemem normatywnym. Równie ważne jest podparcie jej auto-
rytetem moralnym. Ostatnim istotnym wg amerykańskiego poli-
tologa zasobem *soft power* jest szeroko rozumiana kultura. Może
być ona różnie interpretowana, np. jako kultura wysoka, prze-
strzeganie norm czy sposób postrzegania świata¹³. W tym aspek-
cie dobrym przykładem są państwa europejskie, które – z histo-
rią i kulturą postrzeganą często jako wzorzec – rozszerzają w ten
sposób swoje strefy wpływów¹⁴.

1.3. *Soft power* a kreowanie wizerunku

W praktyce stosowanie *soft power* przekłada się na kreowanie wi-
zerunku, który ma kształtować opinię innych, wzbudzając tym sa-
mym emocje, w wyniku czego wywierany jest wpływ¹⁵. Pozytywne
wyobrażenie państwa – na które składa się obraz narodu, jednostki
reprezentującej, a także samego kraju jako struktury – przekłada
się bezpośrednio na jego interesy, dlatego obszarem tym zazwyczaj
zajmują się organy realizujące cele polityki zagranicznej¹⁶. Budowa

¹³ Idem, *Kultura jako źródło siły państwa*, „e-Politikon” 2016, nr 18, s. 9.

¹⁴ Idem, *Soft Power we współczesnych...*, s. 242.

¹⁵ R. Potocki, D. Miłoszewska, *Rola soft power w środowisku międzynarodowym*, [w:] *Wymiary bezpieczeństwa na progu XXI wieku. Między teorią a praktyką*, red. A. Zaremba, B. Zapała, Toruń 2010, s. 5, *Biała Seria – Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych*.

¹⁶ A. Jankowiak, *Dyplomacja publiczna jako narzędzie kreowania wizerunku państwa za granicą na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki*, „Alcumen” 2020, nr 4, s. 45.

wizerunku, działająca na zasadzie skoordynowanego wykorzystania zasobów *soft power*, funkcjonuje w formie dyplomacji publicznej, którą podzielić możemy na trzy kategorie. Pierwszą jest codzienna komunikacja wyjaśniająca kontekst podejmowanych decyzji oraz związanego z nimi procesu, w polityce wewnętrznej i zewnętrznej. Następnie komunikacja strategiczna; polega na tworzeniu przemyślanej i długofalowej agendy informacyjnej. Zawiązywanie relacji długoterminowych, czyli kategoria trzecia, ma z kolei zacieśniać współpracę między państwami i przeprowadzane jest chociażby poprzez stypendia, wymiany młodzieży czy tworzenie kanałów medialnych¹⁷. Budowa wizerunku państwa zazwyczaj odbywa się za pomocą strategii autoprezentacyjnej, która polega na ukrywaniu negatywnych cech i promowaniu wyłącznie tych pozytywnych¹⁸.

1.4. Czy dyplomacja sportowa jest elementem dyplomacji publicznej?

„Dyplomacja sportowa” jest pojęciem różnie definiowanym przez badaczy. W ujęciu wąskim stanowi jedynie narzędzie do budowania bliskości między państwami. W ujęciu szerokim jest sytuacją instrumentalnego posłużenia się sportem do poprawy lub pogorszenia stosunków dyplomatycznych między aktorami¹⁹. Oznacza to, że sport wykorzystany może być zarówno do zasygnalizowania przyjaźni, np. za pomocą wymian sportowych – jak i niezgody, np. poprzez bojkot rozgrywek. Może być demonstracją siły i władzy, ale także koncyliacyjnego podejścia. W związku z powyż-

¹⁷ *Ibidem*, s. 43.

¹⁸ A. Stępińska, *Wizerunek państwa – działania PR nie tylko w okresie prezydencji*, [w:] *Przewodnictwo państwa w Radzie Unii Europejskiej. Doświadczenia partnerów, propozycje dla Polski*, red. Z. Czachór, M.J. Tomaszuk, Poznań 2009, s. 161.

¹⁹ A. Saxena, *The Sociology of Sport and Physical Education*, New Delhi 2012.

szym ujęcie to uznaje dyplomację sportową za narzędzie rządów i państw, wykorzystywane przez nie intencjonalnie²⁰.

Czy w takim razie dyplomacja sportowa jest elementem dyplomacji publicznej? Naukowcy nie są zgodni. Przywoływana już w moim tekście Beata Ociepka stwierdza, że sport odgrywa istotną rolę w dyplomacji publicznej ze względu na możliwość wykorzystania go do budowania międzynarodowej pozycji państwa²¹. Oznacza to potraktowanie tego procesu jako narzędzia kreowania wizerunku i prestiżu międzynarodowego państw. Jak podkreśla część badaczy, m.in. Michał Marcin Kobierecki, takie ujęcie oznacza, że państwa muszą koordynować lub wcielać w życie ten rodzaj działań²². Traktując w ten sposób dyplomację sportową, uznaje się więc nieskoordynowane działania aktorów pozapaństwowych, np. indywidualnych osób czy organizacji, za niespełniające warunków dyplomacji publicznej. Mimo to, gdy pewne podmioty samodzielnie działają na korzyść wizerunkową kraju, rolą państwa jest odpowiednie wykorzystanie tych sytuacji.

Należy zatem w tym miejscu odnotować, że autorzy nie są zgodni co do ujęcia dyplomacji sportowej. Może być ona rozumiana jako narzędzie budowania pozytywnych relacji między wrogimi sobie podmiotami, ale też jako narzędzie służące do innych celów, przykładowo wyrażania niechęci lub kreowania swojego wizerunku. Dyskusyjna jest również przynależność dyplomacji sportowej do dyplomacji publicznej. Spowodowane jest to obecnością nieskoordynowanych działań, podejmowanych także przez autorów niepaństwowych. Uznaje się jednak najczęściej, że gdy wpływają one pozytywnie na poprawę wizerunku kraju, to należy uznawać je za element dyplomacji sportowej²³.

²⁰ M.M. Kobierecki, *Dyplomacja sportowa jako kategoria nauk o polityce*, „Athenaeum” 2016, nr 51, s. 118.

²¹ B. Ociepka, *op. cit.*, s. 12.

²² M.M. Kobierecki, *op. cit.*, s. 124.

²³ *Ibidem*, s. 126.

1.5. Rodzaje politycznego wykorzystania sportu

Chociaż dyplomacja sportowa może być wykorzystana jako środek kształtowania stosunków z innymi państwami czy określenia dyplomatycznej aktywności międzynarodowych podmiotów sportowych²⁴, to – ze względu na przynależność sportu do kultury masowej – uważam ujęcie dotyczące kreowania wizerunku za niezwykle ciekawe. Sport jest bowiem popularnym narzędziem zdobywania *soft power* właśnie dlatego, że mało co jest tak popularne wśród mas. Wyzwała silne emocje i pozwala z jednej strony na jednoczenie się ludzi wokół drużyny, a z drugiej jednak związany jest z agresją. W niektórych rejonach świata piłkarska rywalizacja zastępuje lub naśladuje różnego rodzaju spory polityczne bądź etniczne. Warto więc zaznaczyć, że w takim przypadku sport pozwala podkreślić swoją tożsamość narodową lub ideologiczną, skonsolidować społeczeństwo i przeprowadzić rywalizację z przeciwnikiem w sposób pokojowy.

Istnieje wiele sposobów na posłużenie się sportem w celu kreowania wizerunku międzynarodowego państwa. Najprostszym z nich jest osiągnięcie sukcesów sportowych. Zwycięstwo w konkretnych zawodach czy popularność drużyny sportowej z danego kraju wzmacnia jego atrakcyjność. Wykorzystywane jest także przez państwa do budowania prestiżu. Poza tym sport w prosty sposób może też stać się narzędziem propagandy. Warto tu dodać, że badania Michała Kobiereckiego i Piotra Stróżka wskazują na korelację pomiędzy zwycięstwami sportowymi a postrzeganiem funkcjonowania państwa czy wskaźnikiem sukcesu rządzących. Wynika z nich pozytywna zależność pomiędzy wynikami osiągniętymi na letnich igrzyskach olimpijskich a wizerunkiem państwa²⁵.

²⁴ M.M. Kobierecki, *Dyplomacja sportowa. Sport w działaniach dyplomatycznych państw i aktorów niepaństwowych*, Łódź 2018, s. 54-67.

²⁵ M.M. Kobierecki, P. Stróżek, *Sport as a Factor of Nation Branding: A Quantitative Approach*, „The International Journal of the History of Sport” 2017, no 7-8, s. 697-712.

Promowanie cech pozytywnych danego kraju bardzo często odbywa się w formie organizowania wydarzeń promujących dobrocywilizacyjny, a więc chociażby międzynarodowych wydarzeń sportowych, które stanowić mogą popis siły atrakcyjności czy zdolności organizacyjnych państwa, zapewniając mu globalną widzialność za pośrednictwem mediów na całym świecie²⁶. Dodatkowo wydarzenia te stymulują gospodarkę, przyciągają turystów oraz marki, które reklamują się w lokalizacji konkretnych państw. Takie imprezy sportowe mogą również legitymizować międzynarodowo władze kraju, w którym się odbywają. Poprawiają też wizerunek wewnętrzny państw oraz podnoszą morale społeczeństwa wskutek rozwoju miast gospodarzy, przyciągnięcia turystów, wzrostu zatrudnienia²⁷. Bardzo często są też bodźcem politycznym i przyczyniają się do wzrostu popularności partii rządzącej, wzrostu dumy narodowej, mogą być także przyczynkiem do dalszego rozwoju²⁸. Zdarza się, że w związku ze zbliżającym się wydarzeniem sportowym i chęcią osiągnięcia jak najlepszego poziomu państwa inwestują w infrastrukturę sportową. Przykładem takiej sytuacji są działania przedmiotu naszej pracy, czyli Kataru, który nie dość, że rozwija infrastrukturę sportową na terytorium swojego kraju, to jeszcze inwestuje w kluby sportowe za granicą, budując w ten sposób swój międzynarodowy wizerunek²⁹.

Jednym z ostatnich działań pozwalających kreować korzystne wyobrażenie państwa za pomocą sportu jest przeprowadzanie

²⁶ J. Trunkos, B. Heere, *Sport Diplomacy. A Review of How Sports Can Be Used to Improve International Relationships*, [in:] *Case Studies in Sport Diplomacy*, ed. C. Esherick, Morgantown 2017.

²⁷ M.M. Kobierecki, *Dyplomacja sportowa. Sport...*, s. 63.

²⁸ G. Bodet, M.F. Lacassagne, *International Place Branding through Sporting Events: A British Perspective of the 2008 Beijing Olympics*, „European Sport Management Quarterly” 2012, no 4, s. 358-359.

²⁹ K. Al-Dosari, *The Significance of Mega Sporting Event on Infrastructure Development. A Case of FIFA 2022 World Cup in Qatar*, „Journal of Social Sciences” 2020, no 3, s. 1297.

wymian sportowych. Popularne szczególnie w drugiej połowie XX wieku, miały na celu zaprezentowanie za granicą siły, zaangażowania, prestiżu i pozytywnego wizerunku danego państwa, a przede wszystkim – zbliżały ze sobą oba podmioty. Współcześnie powstała forma wywierania wpływu są działania określane w mediach mianem *sportswashing*. Termin ten oznacza używanie sportu przez niedemokratyczne rządy państw w celu uzyskania legitymacji oraz odwrócenia uwagi od nadużyć, głównie w zakresie korupcji czy łamania praw człowieka³⁰. Odbywa się to za pomocą inwestycji finansowych, najczęściej w konkretne kluby piłkarskie. Szersze ujęcie dopuszcza również posługiwanie się tym terminem w odniesieniu nie tylko do rządów, ale również organizacji, firm czy pojedynczych osób³¹.

Zaprezentowane metody wizerunkowej dyplomacji sportowej są przykładami wykorzystania *soft power*. Kreują wizerunek i prestiż państwa, przyciągając uwagę międzynarodowej społeczności i wywołując silne emocje wśród tej lokalnej. Warto zwrócić także uwagę, że międzynarodowe wydarzenia sportowe często stają się areną do prezentowania przekonań czy postulatów politycznych. W związku z tym w naszej pracy opiszemy zarówno związane z mundialem działania Kataru, w ramach których sport przenikał się z polityką, jak i inne tego rodzaju wydarzenia, niekoniecznie będące klasycznym elementem dyplomacji sportowej, które miały miejsce w trakcie rozgrywek mistrzostw świata w 2022 roku.

³⁰ K. Zidan, *Could 2022 Be Sportswashing's Biggest Year?*, 5.01.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/sport/2022/jan/05/sportswashing-winter-olympics-world-cup>] – 10.05.2023.

³¹ *'Grim Game of Our Times': What Is Sportswashing?*, The Week, 16.05.2022, [on-line:] [<https://www.theweek.co.uk/news/sport/football/956759/what-is-sportswashing>] – 10.05.2023.

ROZDZIAŁ 2

Katar – historia oraz system polityczny

2.1. Początki państwa

Zlokalizowane we wschodniej części Półwyspu Arabskiego państwo Katar jest swego rodzaju współczesnym fenomenem na arenie międzynarodowej. Kraj, którego historia rozpoczęła się na dobre dopiero w XIX wieku, w ciągu niespełna 200 lat stał się jednym z najbogatszych na świecie. W skali globalnej został dostrzeżony przez miliony fanów futbolu dopiero w roku 2022, ze względu na mistrzostwa świata w piłce nożnej mężczyzn. Nie była to co prawda pierwsza organizowana tam impreza sportowa, w której udział wzięły reprezentacje z całego świata, jednakże to właśnie mundial przyciąga uwagę największej liczby fanów sportu. Według danych FIFA jego finał oglądało 1,5 miliarda osób z całego świata³².

Początki historii Kataru nie wskazywały na to, że w przyszłości stanie się jednym z ważniejszych graczy na arenie międzynarodowej oraz najbogatszym państwem na świecie. Zanim władzę w kraju przejął ród As-Sani, tereny wschodniej części Półwyspu Arabskiego były wyludnione ze względu na trudne warunki klimatyczne.

³² R. Jones, *Qatar 2022: World Cup Final Scores 1.5 Bn Global Viewers*, 19.01.2023, [on-line:] [<https://www.sportspromedia.com/news/qatar-2022-fifa-world-cup-final-argentina-france-viewers-engagement/?zephrossoott=Nof5FP>] – 15.05.2023.

Wysuszone gleby oraz wilgoć nie mogły zapewnić przetrwania większej liczby mieszkańców. Współcześnie populacja Kataru również nie jest zaliczana do największych; w roku 2022 wyniosła bowiem niecałe 3 mln mieszkańców, z czego zdecydowana większość obywateli (99,6 %) mieszka w miastach³³.

W latach 80. XVII wieku na terenie Kataru pojawiła się rodzina Al-Chalifów, czyli emigrantów z Arabii Centralnej, którzy wykorzystali miasto Az-Zubara jako ośrodek handlu pomiędzy państwami arabskimi. Rosnące wpływy Al-Chalifów zostały dostrzeżone przez Persów, którzy kontrolowali dotychczas najważniejszy punkt na mapie handlowej Półwyspu Arabskiego – Bahrajn. Persowie próbowali zdobyć Az-Zubarę, jednakże Al-Chalifom udało się odeprzeć nieprzyjaciela i przejąć kontrolę nad Bahrajnem³⁴. Fakt, iż znalazł się on pod kontrolą nowego potencjalnego kontrahenta, nie umknął uwadze Brytyjczyków, którzy zdecydowali się na włączenie zarówno go, jak i terytoriów dzisiejszego państwa Katar do antypirackiego układu o pokoju na morzu. W międzyczasie na Półwyspie wpływy zdobywał ród As-Sani. Na początku XIX wieku przejął władzę w Dosze, jednakże terytorium Kataru pozostawało zależne od wpływów zewnętrznych³⁵.

W latach 1871-1916 znajdował się on pod panowaniem Imperium Osmańskiego. Podczas I wojny światowej wojska tureckie wycofały się z Kataru, a w roku 1916 Wielka Brytania – na podstawie traktatu podpisanego z szachem Abd Allahem As-Sanim – ustanowiła status państwa Katar jako protektorat brytyjski³⁶. Należy zauważyć, że zarówno w czasach zaboru tureckiego, jak i protek-

³³ *Katar liczba ludności*, [on-line:] [<https://www.populationof.net/pl/qatar/>] – 18.05.2023.

³⁴ W. Repetowicz, *Katar: krótka droga od „liliputa” do potęgi* [OPINIA], 20.11.2022, [on-line:] [<https://defence24.pl/geopolityka/katar-krotka-droga-od-liliputa-do-potegi-opinia>] – 18.05.2023.

³⁵ *Katar. Historia*, Encyklopedia PWN, [on-line:] [<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Katar-Historia;4574452.html>] – 30.11.2023.

³⁶ *Ibidem*.

toratu brytyjskiego, głową państwa pozostawał reprezentant z dynastii As-Sani. Dynastia ta utrzymuje władzę w kraju do dziś.

W 1968 Wielka Brytania zapowiedziała, że wycofa swoje wojska z Zatoki Perskiej. As-Sani upatrywali w tej zapowiedzi szansę na niepodległość dla Kataru. Dwa lata później Katarczycy ogłosili prowizoryczną konstytucję, a w roku 1971 As-Sani ogłosili niepodległość kraju. W tym samym roku przystąpił on do ONZ oraz Ligi Państw Arabskich³⁷. Konstytucja Kataru określa ustrój polityczny państwa jako emirat. Na wzór Bahrajnu stał się on monarchią absolutną, w której władzę sprawuje emir (wywodzący się z rodu As-Sani). Emir powoływał premiera oraz rząd, który stanowił w kraju władzę wykonawczą. W państwie nie było wówczas partii politycznych oraz parlamentu³⁸. Później, w 2021, odbyły się pierwsze w historii wybory do parlamentu, jednakże pełni on jedynie rolę doradczą. Kobiety nie mogą kandydować w wyborach, a 1/3 składu parlamentu mianuje emir³⁹.

Omawiając historię Kataru, należy wspomnieć o dwóch bezkrwawych zamachach stanu. Pierwszy miał miejsce w 1972 i zorganizowany został przez Chalifę As-Saniego, kiedy to szejk obalił rządy Alego bin Abdullaha, przy poparciu ze strony sąsiadów w postaci Arabii Saudyjskiej czy Zjednoczonych Emiratów Arabskich⁴⁰. Drugi odbył się w 1990, tym razem bez aprobaty „arabskich braci” – plany Hamada dotyczące przyszłości Kataru były bowiem sprzeczne z interesem Emiratów oraz Arabii Saudyjskiej.

W czasach rządów Chalify Katar starał się prowadzić politykę konserwatywną, budując jak najlepsze relacje z innymi krajami arabskimi. Przykładem takiego wsparcia było zaangażowanie militarne Kataru w operacji przeciwko Husajnowi w roku 1990⁴¹.

³⁷ W. Repetowicz, *op. cit.*

³⁸ Katar. Historia, *op. cit.*

³⁹ W. Repetowicz, *op. cit.*

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

Przełomowym punktem w historii państwa okazał się jednak właśnie drugi zamach stanu, przeprowadzony przez syna Chalify – Hamada. W 1995 przejął on władzę w państwie i całkowicie zmienił strategię budowania sojuszy na arenie międzynarodowej. Nie uszło to uwadze państw arabskich, które bezskutecznie próbowały powstrzymać Hamada poprzez wspieranie kontrprzewrotu w Katarze.

Od czasu zamachu dokonanego przez ojca obecnie panującego emira – Tamima – Katar stara się normalizować stosunki z państwami Zatoki Perskiej oraz budować relacje handlowe z resztą świata⁴².

2.2. Mieć ciastko i zjeść ciastko

W latach 90. Katar objawił się jako państwo, które przede wszystkim pragnie dobić targu z potencjalnymi kontrahentami. W roku 1996 Hamad próbował ocieplić relacje na linii Katar-Izrael, otwierając Biuro Handlowe Izraela w Dosze. Co istotne, wspierał w tym samym czasie palestyński Hamas oraz Hezbollah. Ten osobliwy sposób prowadzenia polityki zagranicznej dowodzi, że Katar w relacjach międzynarodowych stawia na utylitaryzm i pomnażanie ewentualnych zysków⁴³.

W 1996 sfinansował powstanie stacji telewizyjnej Al-Dżazira. Emitowane przez nią treści wzbudziły kontrowersje na arenie międzynarodowej: Al-Dżazira stała się wówczas forum dla przekazu ekstremistów z Al-Kaidy oraz dżihadystów⁴⁴. Przekaz telewizji, sponsorowany przez katarskie petrodolary, zwrócił uwagę USA, na czele z George’em W. Bushem. Katarczycy podjęli jednak skuteczną próbę udobruchania kontrahenta, otwierając w roku 1999

⁴² *Ibidem.*

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Ibidem.*

bazę wojskową dla USA. Do dziś pozostaje ona największą bazą wojskową Stanów na Bliskim Wschodzie⁴⁵.

2.3. Petrodolar, sport i mistrzostwa

W końcówce lat 30. XX wieku w Katarze odnaleziono złoża ropy naftowej, a w latach 40. rozpoczęto ich eksploatację. Ponadto w roku 1971 odkryto również złoża gazu ziemnego⁴⁶. W 2019 Katar został sklasyfikowany na czwartym miejscu w rankingu największych światowych eksporterów gazu. Według danych z 2017 gaz ziemny oraz ropa naftowa są jego głównymi towarami eksportowymi⁴⁷. Wpływy z ich sprzedaży stanowią 92% przychodów państwa, a eksport – 62%⁴⁸.

Potęga gospodarcza wyróżnia Katar na arenie międzynarodowej, szczególnie biorąc pod uwagę powierzchnię samego państwa oraz liczbę jego mieszkańców. W rankingu Global Firepower z 2023 roku Katar znalazł się na 65. miejscu. Jednocześnie wydatki na obronę państwa nie przekroczyły 6 miliardów dolarów amerykańskich, toteż potencjał militarny nie wpływa w znaczącym stopniu na pozycję Kataru na arenie międzynarodowej⁴⁹. Emir z Dohy⁵⁰ inwestuje najwięcej w budowę *soft power*, która to stanowi obecnie o faktycznej randze w stosunkach międzynarodowych.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Sześciu największych producentów gazu ziemnego na świecie w 2019 r.*, CIRE, 29.03.2021, [on-line:] [<https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/182649-sześciu-najwiekszych-producentow-gazu-ziemnego-na-swiecie-w-2019-r>] – 12.05.2023.

⁴⁸ *Państwo Katar*, opracowanie Ministerstwa Rozwoju, [on-line:] [<https://www.gov.pl/attachment/8b088977-cecd-478b-bde6-9cfa5b2fc072>] – 30.11.2023, s. 2.

⁴⁹ *2023 Qatar Military Strength*, [on-line:] [https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=Qatar] – 18.05.2023.

⁵⁰ Powszechnie przyjęty angielski wariant nazwy stolicy Kataru. Forma dokładna: Ad-Dauha (przyp. red.).

Ponadto Katar według wizji Hamada ma być nie tylko potęgą na rynku energetycznym, ale również celem turystycznym dla mieszkańców innych kontynentów.

Mundial 2022 nie był pierwszą imprezą sportową o zasięgu ogólnoświatowym, którą zorganizowano na terenie państwa. W 2015 odbyły się tam mistrzostwa świata w piłce ręcznej mężczyzn, w 2016 natomiast mistrzostwa świata w kolarstwie szosowym⁵¹. Sport, a w szczególności rywalizacja krajów całego świata, zawsze przyciąga do państwa organizującego masy kibiców, turystów oraz (co najistotniejsze) inwestorów. W 2010 FIFA po raz pierwszy w historii tego samego dnia zdecydowała o przyznaniu praw do organizacji dwóch kolejnych mistrzostw świata. Na rok 2018 prawa te otrzymała Rosja Władimira Putina, a na rok 2022 wybrany został Katar Mohammeda bin Hammama⁵².

Kontrowersje wokół decyzji FIFA były związane w głównej mierze z faktem, iż Katar nie odgrywał dotąd poważniejszej roli w piłkarskim świecie; liga katarska niczym nie wyróżnia się na tle rozgrywek azjatyckich, a sama reprezentacja narodowa do roku 2022 nie wystąpiła nigdy na mundialu⁵³. Ponadto według wielu komentatorów ówczesny przewodniczący FIFA – Sepp Blatter – miał być zamieszany w proces „wykupu” praw do organizacji mundialu przez Katar oraz Rosję. Organizatorzy mistrzostw

⁵¹ B. Kuśtra, *Mistrzostwa Świata w piłce ręcznej, Katar 2015: Polska wygrała z Hiszpanią i zdobyła brązowy medal!*, 1.02.2018, [on-line:] [<https://www.rmfmagazyn/news,14190,mistrzostwa-swiata-w-pilce-recznej-katar-2015-polska-wygrala-z-hiszpania-i-zdobyła-brązowy-medal.html>] – 18.05.2023; A. Gucwa, *Mistrzostwa Świata 2016 w Katarze odbędą się w październiku*, 11.02.2014, [on-line:] [<https://naszoscie.pl/2014/02/11/mistrzostwa-swiata-2016-w-katarze-odbęda-sie-w-pazdzierniku/>] – 18.05.2023.

⁵² N. Makarewicz, *Jak Katar dostał mundial? Wielka polityka, pieniądze i walka o wpływ w FIFA*, 19.11.2022, [on-line:] [https://www.rmfmagazyn/raporty/raport-ms-katar-2022/news-jak-katar-dostal-mundial-wielka-polityka-pieniadze-i-walka-o-nld,6419947#crp_state=1] – 18.05.2023.

⁵³ Reprezentacja państwa, które organizuje Mistrzostwa Świata, nie bierze udziału w eliminacjach do imprezy sportowej (przyp. aut.).

z 2018 oraz 2022 mieli również ustalić między sobą kwestię wzajemnego poparcia podczas głosowań nad przyznaniem praw organizacyjnych.

Na tym etapie możemy już stwierdzić, że sport stał się elementem gry politycznej pomiędzy autorytarnymi mocarstwami, a co najważniejsze, na proces ten pozwoliła teoretycznie apolityczna organizacja międzynarodowa – FIFA.

ROZDZIAŁ 3

FIFA, mundial, korupcja

3.1. Monopol na futbol

Fédération Internationale de Football Association (FIFA) to fenomen, jeśli chodzi o pozarządowe organizacje międzynarodowe. Założona w roku 1904 organizacja skupia w sobie przedstawicielstwa 211 narodowych federacji piłkarskich, w tym państwa nieuznawane oraz autonomie⁵⁴.

Pierwszy kongres FIFA odbył się w 1904, a przewodniczącym został wtedy przedstawiciel francuskiej federacji – Robert Guerin. Pierwsze ustalenia FIFA dotyczyły usystematyzowania rozgrywek na poziomie międzynarodowym. Organizacja zakazała zawodnikom reprezentowania więcej niż jednej drużyny narodowej, zajęła się ujednoliceniem przepisów obowiązujących w trakcie meczów oraz podjęła się nadzorowania meczów na poziomie międzynarodowym. Kongres do dziś pozostaje najważniejszym organem federacji, stanowi o zmianie jej statutu, przyjmuje nowych członków oraz ustala budżet⁵⁵. Kolejnym organem działającym w ramach FIFA jest komitet wykonawczy, który odgrywa rolę zarządu. Sprawami administracyjnymi zajmuje się sekretariat

⁵⁴ *The History of FIFA*, [on-line:] [<https://web.archive.org/web/20121109012451/http://www.fifa.com/classicfootball/history/fifa/historyfifa4.html>] – 18.05. 2023.

⁵⁵ *Ibidem*.

generalny⁵⁶. W ramach FIFA funkcjonują obecnie 22 stałe komisje, które posiadają szerokie kompetencje, jednakże to kongres musi zatwierdzić każdą decyzję.

FIFA jako organizacja posiada obecnie monopol, jeśli chodzi o futbol na poziomie światowym. Każda federacja narodowa, która chce dołączyć do organizacji, jest zobligowana do przestrzegania reguł ustanowionych przez FIFA, również na poziomie krajowych rozgrywek. Co ciekawe, federacje krajowe są także zobowiązane do przestrzegania norm ustalonych przez FIFA, które będą obowiązywać dopiero w przyszłości. Oznacza to, że federacja członkowska zgadza się na przestrzeganie porządku prawnego, który jeszcze nie obowiązuje, ale obowiązywać może⁵⁷. Z przyjęciem regulaminu FIFA jest związany również fakt, iż każdy krajowy związek piłki nożnej musi doprowadzić do sytuacji, w której reguły FIFA będą przestrzegane przez wszystkie podmioty sportowe w kraju. Ponadto spory pomiędzy podmiotami mają być rozstrzygane przez alternatywny system sądownictwa FIFA, chyba że regulamin stanowi inaczej⁵⁸.

Jurysdykcja FIFA nie obowiązuje oczywiście w kwestiach związanych z prawem pracy czy łamaniem kodeksów karnych, jednakże warto zauważyć, że krajowy związek, który został do FIFA przyjęty, musi zaakceptować „polubowną” jurysdykcję FIFA w kwestiach spornych. Spory, które rozstrzyga Komisja ds. Statutu Zawodników lub Izba ds. Rozwiązywania Sporów, dotyczą najczęściej konfliktu na linii zawodnik – klub. W samym 2010 roku do FIFA wpłynęło 1770 skarg, a Komisja oraz Izba wydały około 600 decyzji w kwestii rozstrzygnięcia sporów. Do 2020 liczba

⁵⁶ K. Sobczak, *FIFA, czyli potęga autonomii sportu*, 31.01.2016, [on-line:] [<https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/fifa-czyli-potega-autonomii-sportu,64345.html>] – 18.05.2023.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*.

skarg wzrosła o około 400%, co pokazuje, że krajowe podmioty federacji często korzystają z jurysdykcji FIFA⁵⁹.

Siedziba FIFA znajduje się w szwajcarskim Zurychu. Szwajcarskie przepisy zezwalają stowarzyszeniom na stanowienie o swojej wewnętrznej organizacji oraz na tworzenie regulaminów, które obowiązywać mogą poza granicami kraju. Jako że FIFA jest zarejestrowana jako stowarzyszenie, wspomniany stan rzeczy w kwestii jej jurysdykcji w państwach członkowskich ma prawo istnieć⁶⁰.

3.2. Mundial

To właśnie FIFA jest odpowiedzialna za to, jak wygląda obecnie świat futbolu reprezentacyjnego. Ponadto walenie przyczyniła się do spopularyzowania dyscypliny na całym świecie. W czasach przed powstaniem organizacji rozgrywano co prawda mecze reprezentacyjne, jednakże w formie towarzyskiej. Przed erą mistrzostw świata największym osiągnięciem reprezentacji narodowej w piłce nożnej było zdobycie złota na igrzyskach olimpijskich. Turniej ten w 1914 został określony przez FIFA mianem „amatorskiego”⁶¹.

Jako że w 1928 Komitet Olimpijski nie zdecydował się na zorganizowanie piłkarskich mistrzostw w ramach turnieju olimpijskiego, ówczesny prezydent FIFA – Jules Rimet – przedstawił plan dotyczący organizacji niezależnych mistrzostw świata w piłce nożnej. Pierwsza edycja mundialu odbyła się w Urugwaju, w roku 1930. Wzięło w nim udział jedynie 13 drużyn, a zmaganiom piłkarskim na urugwajskich boiskach przypatrywało się niespełna pół miliona fanów z całego świata. Gospodarzom turnieju udało się zdobyć pierwszy złoty medal na mundialu⁶².

⁵⁹ *Ibidem.*

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ *Ibidem.*

⁶² *Ibidem.*

Należy w tym momencie wspomnieć, że Urugwaj prawa do zorganizowania mundialu otrzymał niejako ze względu na lukratywną ofertę złożoną w ręce pozostałych członków FIFA. Urugwajska federacja zaproponowała pokrycie kosztów podróży drużyn narodowych biorących udział w turnieju oraz że zyski finansowe zostaną rozdzielone pomiędzy federacjami, których drużyny brały udział w turnieju⁶³. Na tym etapie można więc odnotować, że wybory gospodarza pierwszej edycji mundialu miały charakter przetargu. Przetarg, który w ostatecznym rozrachunku zapewniał organizatorowi nie tylko międzynarodowy prestiż ze względu na rangę turnieju, ale również korzyści finansowe. Każdy kolejny organizator mundialu mógł liczyć na procent przychodów ze sprzedaży biletów, jak również na wpływy do kasy państwa z tytułu turystyki, gastronomii czy opłat związanych z podróżą po państwie.

Mistrzostwa świata w piłce nożnej mężczyzn rozgrywane są co cztery lata od roku 1930. Mundial odwołano jedynie dwa razy w historii: w 1942 oraz 1946, ze względu na II wojnę światową i jej następstwa. Kolejne edycje cieszyły się coraz większą popularnością wśród fanów piłki nożnej. FIFA w odpowiedzi na rosnące zainteresowanie rozgrywkami zwiększała limit drużyn, które mogły wziąć udział w prestiżowym turnieju. W 1982 zwiększono go do 24 drużyn, a od 1998 w mistrzostwach mogą brać udział 32 reprezentacje narodowe. W 2017 FIFA zdecydowała, że od roku 2026 w turnieju finałowym uczestniczyć będzie 48 drużyn narodowych⁶⁴. Decyzja ta może być związana z faktem, że do eliminacji na mistrzostwa z 2010 przystąpiły aż 204 drużyny, co do dziś pozostaje rekordem w historii turnieju. Obecnie mundial jest największym świętem piłkarskim na całym świecie, a miliony fanów oczekuje na kolejne edycje turnieju. Według danych FIFA

⁶³ *Ibidem.*

⁶⁴ *Oficjalnie: rewolucja stała się faktem, 48 drużyn na MŚ*, Onet, 10.01.2017, [on-line:] [<https://przegladSPORTOWY.onet.pl/pilka-nozna/oficjalnie-rewolucja-stala-sie-faktem-48-druzyn-na-ms/2bp67k8>] – 18.05.2023.

finał mistrzostw z 2022, pomiędzy Francją a Argentyną, obejrzało około 1,5 miliarda osób z całego świata⁶⁵.

Wróćmy na chwilę do sprawy organizacji mistrzostw oraz przyznawania do niej praw. Ostateczną decyzję w kwestii ogłoszenia gospodarza mundialu podejmuje FIFA. Reprezentacje krajowych związków muszą to zrobić z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym (najczęściej 8 lat przed planowanymi mistrzostwami), aby przyszły organizator był w stanie przygotować odpowiednią infrastrukturę. W 1930 najbardziej lukratywną ofertę przedstawił Urugwaj, dzięki czemu wywalczył prawo do organizacji turnieju⁶⁶.

Specyficzna struktura organizacyjna FIFA doprowadza do sytuacji, w której prawo to dostaje państwo, które jest w stanie przekonać federację o atrakcyjności swojego kraju jako gospodarza. Czynnikiem wpływającym na ostateczną decyzję w kwestii organizacji turnieju jest również promocja sportu w różnych regionach świata oraz różnorodność. Państwo, w którym mundial był już organizowany, nie może ponownie zostać gospodarzem w dwóch kolejnych edycjach turnieju. Ostatnie 22 edycje mistrzostw organizowano w 20 krajach i należy zaznaczyć, że żaden z nich nie został gospodarzem więcej niż dwa razy. Francja była nim w roku 1938 oraz 1998, Włochy w 1934 oraz 1990, Brazylia w 1950 oraz 2014, Meksyk w 1970 oraz 1986, a Niemcy w 1974 (jeszcze jako RFN) oraz w 2006. Najbardziej „egzotyczne” edycje mundialu odbyły się w Japonii i Korei Południowej w 2002 (pierwszy azjatycki mundial) oraz w Afryce w 2010 (pierwszy afrykański mundial)⁶⁷.

⁶⁵ R. Summerscales, *FIFA World Cup Final Beat Super Bowl LVI By More Than One BILLION Viewers In TV Ratings*, 18.01.2023, [on-line:] [<https://www.si.com/fannation/soccer/futbol/news/how-fifa-world-cup-final-beat-super-bowl-lvi-in-tv-ratings>] – 18.05.2023.

⁶⁶ *The History of FIFA*.

⁶⁷ J. Jagodziński, *Gdzie do tej pory rozgrywano mistrzostwa świata?*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://histmag.org/Gdzie-do-tej-pory-rozgrywano-mistrzostwa-swiata-24886>] – 18.05.2023.

Do grona pionierów w 2022 roku dołączył Katar, który jako pierwsze w historii państwo arabskie został wytypowany na gospodarza mistrzostw. Katarska edycja mundialu nie zasłynęła jednakże medialnie ze względu na promocję futbolu w tym regionie świata.

W 2010 FIFA podjęła decyzję o przyznaniu praw do organizacji mundialu na rok 2018 oraz 2022. Należy zauważyć, że taka sytuacja nie miała jeszcze nigdy miejsca. Nigdy wcześniej FIFA nie podjęła decyzji o przyznaniu praw do organizacji dwóch kolejnych edycji mundialu w trakcie jednego głosowania⁶⁸.

Podczas 60. kongresu federacji na gospodarza mundialu w roku 2018 wybrano Federację Rosyjską, z kolei w 2022 piłkarze będą walczyć o najważniejsze trofeum piłkarskie na katarskich boiskach. Decyzja komitetu wykonawczego FIFA pod kierownictwem Josepha Blattera odbiła się echem w mediach na całym świecie. Prawa do organizacji największej imprezy sportowej świata zostały przyznane państwu, które niejednokrotnie oskarżano o łamanie praw człowieka. Media podejrzewały również, że członkowie FIFA mogli zostać skorumpowani przez władze katarskie czy rosyjskie, jak miało to miejsce w przypadku przyznania praw do organizacji mundialu RPA⁶⁹.

3.3. Rosja i Katar – mistrzostwa za petrodolary

Wspominaliśmy już, jak zyskowne dla państwa może być uzyskanie prawa do organizacji mundialu. Wzrost PKB nie jest jednak jedynym czynnikiem, który przemawia za tym, aby o nie walczyć. Dla Władimira Putina mundial w Rosji był szansą na ocieplenie wizerunku na arenie międzynarodowej oraz zapewnienie swoich

⁶⁸ M. Iwankiewicz, *Jak Katar i Rosja dostały mundiale, czyli temat na wielkie kino gangsterskie*, 1.04.2022, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/59383003/jak-katar-dostal-ms-2022-korupcja-fifa-kupione-glosy>] – 10.05.2023.

⁶⁹ *FIFA potwierdza: organizacja MŚ w 2010 roku została kupiona*, Polsat, 16.03.2016, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2016-03-16/fifa-potwierdza-organizacja-ms-w-2010-roku-zostala-kupiona/>] – 18.05.2023.

obywateli o tym, że państwo dba o ich interesy w postaci rozbudowy infrastruktury pod organizację turnieju. Katar z kolei, jako najbogatsze państwo na świecie, nie potrzebował wzrostu dochodów z tytułu turystyki – potrzebował za to zaistnieć na mapie świata w umysłach miliardów kibiców z całego globu.

Katar przedstawił ambitną i niecodzienną propozycję zorganizowania mistrzostw w listopadzie i grudniu, podczas gdy tradycyjnie odbywały się one w czerwcu i lipcu. Przesunięcie terminu rozgrywek miało na celu uniknięcie skrajnie niebezpiecznych warunków wywołanych ekstremalnie wysokimi temperaturami panującymi na tym obszarze latem. Ponadto Katar obiecał budowę innowacyjnych stadionów oraz „piłkarskich miast” dla kibiców⁷⁰ – ale, według dostępnych informacji, to nie oferta emiratu przekonała członków FIFA do wyboru Kataru na gospodarza mundialu, tylko wpływające na konta członków federacji petrodolary.

W cały proceder korupcyjny miała być również zamieszana Rosja. W roku 2010 Katar podpisał z nią umowę gazową (było to przed kongresem FIFA). Według doniesień medialnych doszło w tamtym czasie do zbliżenia na linii Doha-Moskwa. Delegaci katarscy oraz rosyjscy, łącznie z Władimirem Putinem, mieli spotykać się w Moskwie w celu nawiązania porozumienia przed wyborami na gospodarza turnieju⁷¹. Podczas głosowania Katar wspierał kandydaturę Rosji na gospodarza mistrzostw na rok 2018, a Rosjanie udzielili poparcia emiratowi na rok 2022. Współpraca katarskiego rządu z przedstawicielami Rosji miała wymiar nie tylko sportowy, ale również polityczny.

Jednakże Katar swojej kandydatury na gospodarza mundialu nie opierał jedynie na wsparciu ze strony władz rosyjskich. W grudniu 2010 doszło do spotkania pomiędzy ówczesnym szefem Unii Europejskich Związków Piłkarskich, legendą francuskiej piłki oraz

⁷⁰ *Ibidem.*

⁷¹ M. Iwankiewicz, *op. cit.*

członkiem Komitetu Wykonawczego FIFA, Michele Platiniem, oraz prezydentem Francji – Nicolasem Sarkozym. Członkowie federacji piłkarskich mieli poinformować ówczesnego prezydenta o tym, na kogo będą głosować podczas kongresu. W spotkaniu w Pałacu Elizejskim rzekomo udział brali również przedstawiciele emiratu – Tamim As-Sani oraz Hamad bin Jassim⁷². Mieli oni przekonać Platinię, aby ten zagłosował na Katar podczas kongresu. Przekonywać miał również sam prezydent, który został stroną porozumienia zawartego między obecnymi na spotkaniu przedstawicielami. Ale dlaczego prezydent Francji miałby zgodzić się na warunki stawiane przez Katar?⁷³

W maju 2011 państwo Katar zakupiło francuski stołeczny klub – Paris Saint Germain⁷⁴. Obecnie drużyna ta jest najbardziej utytułowanym francuskim zespołem, który w swojej gablocie posiada aż 11 tytułów mistrzowskich. Co roku melduje się również w kolejnych edycjach elitarnej Ligi Mistrzów. W drużynie paryżan grał swego czasu legendarny szwedzki napastnik – Zlatan Ibrahimowic. W ostatnich latach zarząd klubu pozyskiwał do składu takie gwiazdy, jak: Neymar, Edinson Cavani, Angel Di Maria czy Marco Verratti. Dzisiaj paryżan reprezentuje Kylian Mbappé, który przez wielu ekspertów sportowych jest określany jako najlepszy piłkarz na świecie. Do 2023 w barwach PSG występował również Lionel Messi, którego następcą ma być właśnie wspomniany Mbappé⁷⁵. Sprowadzając Neymara, PSG pobiło rekord transferowy, płacąc za Brazylijczyka ponad 200 milionów euro⁷⁶. Pieniądze

⁷² N. Makarewicz, *op. cit.*

⁷³ *Ibidem.*

⁷⁴ I. Stańczyk, *Szejkowie oficjalnie w PSG!*, 1.07.2011, [on-line:] [<https://igol.pl/szejkowie-oficjalnie-w-psg/>] – 10.05.2023.

⁷⁵ T. Wacławek, *PSG, czyli przeplaceni smutni gwiazdorzcy*, 18.03.2023, [on-line:] [<https://www.parkiet.com/parkiet-plus/art38150651-psg-czyli-przeplaceni-smutni-gwiazdorzcy>] – 18.05.2023.

⁷⁶ J. Kręciłło, *OFICJALNIE: Neymar został zawodnikiem PSG! Padł transferowy rekord świata!*, 3.08.2017, [on-line:] [<https://przegladSPORTOWY.onet>].

na owe transfery pochodzą oczywiście z Kataru, a prezes klubu, Nasser Al-Khelaifi, postawił sobie za cel przekształcenie PSG w światową potęgę piłki klubowej. Pomimo ogromnych pieniędzy wydanych na piłkarzy światowego formatu PSG nie było jednak w stanie dotychczas wygrać najbardziej prestiżowego trofeum w piłce klubowej – Ligi Mistrzów. Choć należy nadmienić, że paryżanie co roku są faworytami rozgrywek.

Nie zawsze jednak tak było. Zanim na koncie francuskiej drużyny pojawiły się wpływy ze strony Kataru, stołeczny klub nie osiągał wybitnych wyników w lidze krajowej, a w Lidze Mistrzów udział brał sporadycznie. Wystarczy spojrzeć na gablotę jego trofeów: z 11 wygranych tytułów mistrza kraju osiem zostało zdobytych po przejęciu przez emirat. Katarskie pieniądze sprawiły, że Paris Saint Germain stało się wizytówką francuskiego futbolu w Europie. Kwestia sprzedaży klubu w ręce katarskie miała zostać omówiona na grudniowym spotkaniu z 2010 roku, w czasie którego prezydent Sarkozy miał opowiedzieć się za tym pomysłem – w celu wypromowania francuskiej piłki w Europie. Obecnie PSG rzeczywiście jest jednym z niewielu francuskich klubów rozpoznawalnych na całym świecie. Paryżanie rozgrywają mecze pokazowe między innymi w Arabii Saudyjskiej.

W tym miejscu należy również wspomnieć o rosnącej roli piłki nożnej właśnie w Arabii Saudyjskiej. Przed startem mundialu 2022 doszło do jednego z najbardziej kontrowersyjnych rozstań piłkarza z klubem w historii piłki nożnej. Cristiano Ronaldo – jeden z najlepszych piłkarzy wszechczasów – ogłosił, że jeszcze przed startem mundialu odejdzie z angielskiego Manchesteru United ze względu na brak porozumienia z trenerem oraz kolegami z drużyny⁷⁷. Fani z całego świata oczekiwali na informację

pl/pilka-nozna/transfery/oficjalnie-neymar-zostal-zawodnikiem-psg-padl-transferowy-rekord-swiata/w615y13] – 10.05.2023.

⁷⁷ *Ronaldo to Leave United*, ManUtd.com, 22.11.2022, [on-line:] [<https://www.manutd.com/en/news/detail/man-utd-official-statement-on-cristiano-ronaldo-22-november-2022>] – 20.06.2023.

o dalszych losach Portugalczyka. Po nieudanych dla reprezentacji Portugalii mistrzostwach ogłosił, za pośrednictwem mediów społecznościowych, że karierę będzie kontynuował w saudyjskim Al-Nassr. Według doniesień medialnych pod koniec 2022 roku Ronaldo stał się najlepiej zarabiającym piłkarzem w historii, z zarobkami na poziomie 200 milionów euro rocznie. Ponadto został ambasadorem kandydatury Arabii Saudyjskiej do organizacji mundialu w roku 2030⁷⁸.

Transfer Ronaldo odegrał znaczącą rolę w kwestii promocji ligi saudyjskiej. Ponadto rozpoczął też pewien trend transferowy w piłkarskim świecie. Jeszcze zanim Portugalczyk przeniósł się do Al-Nassr, piłkarze u schyłku kariery decydowali się na dołączanie do klubów z Saudi Pro League, kuszeni wizją ogromnych zarobków pod koniec swojej przygody z piłką. Nie dziwi więc fakt, że transfer do ligi saudyjskiej utożsamiany był z pożegnaniem piłkarza z poważnymi rozgrywkami i wstąpieniem w szeregi „emerytów” piłkarskich w półprofesjonalnej lidze. Po głośnym odejściu Portugalczyka do Al-Nassr tendencja ta uległa jednak zmianie. W trwającym obecnie okienku transferowym Saudi Pro League zasiłą tacy gracze, jak: Karim Benzema (zdobywca Złotej Piłki w 2022)⁷⁹, Marcelo Brozović (brązowy medalista mistrzostw świata z 2022 oraz finalista Ligi Mistrzów w sezonie 2022/2023)⁸⁰, Sadio Mané (były zawodnik Liverpoolu oraz Bayernu Monachium,

⁷⁸ J. Maj, *Oficjalnie: Cristiano Ronaldo podpisał umowę z Al-Nassr*, 30.12.2022, [on-line:] [<https://gol24.pl/oficjalnie-cristiano-ronaldo-podpisal-umowe-z-alnassr/ar/c2-17165929>] – 20.06.2023.

⁷⁹ M. Roźniatowski, *KARIM BENZEMA ZOSTAŁ ZAPREZENTOWANY W BARWACH AL-ITTIHAD*, 9.06.2023, [on-line:] [https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/karim-benzema-zaprezentowany-w-al-ittihad.-jak_sto9650236/story.shtml] – 20.07.2023.

⁸⁰ W. Papuga, *Oficjalnie: Marcelo Brozović nowym zawodnikiem Al Nassr. Kontrakt wart 100 milionów euro*, 3.07.2023, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/71025007/oficjalnie-marcelo-brozovic-nowym-zawodnikiem-al-nassr-kontrakt-wart-100-milionow-euro>] – 20.07.2023.

zdobycy Ligi Mistrzów z sezonu 2018/2019)⁸¹ czy też Fabinho (również były gracz Liverpoolu oraz zdobywca Ligi Mistrzów z sezonu 2018/2019)⁸². Wymienione transfery to tylko wybrane przykłady wybitnych piłkarzy, którzy zdecydowali się kontynuować swoją karierę na Półwyspie Arabskim.

Kierunek transferowy gwiazd piłki pokazuje, jak ogromny wpływ wywarło przeniesienie CR7 do ligi saudyjskiej, ale dowodzi także, że Arabia Saudyjska zaistniała na piłkarskiej mapie na dobre. Można spekulować, że potwierdzone transfery wpłyną na promocję regionu na całym świecie pod względem nie tylko sportowym, ale również turystycznym czy inwestycyjnym. Jak już wspominaliśmy, Cristiano Ronaldo został ambasadorem kandydatury Arabii Saudyjskiej do organizacji mundialu w roku 2030, co także odbiło się szerokim echem. Okazuje się więc, że jeden z najlepszych piłkarzy w historii może stać się reprezentantem interesów państwa, w którym najpewniej zakończy swoją karierę.

Wróćmy jednak do kwestii organizacji mundialu w Katarze. W 2021 byłego prezydenta Francji skazano na trzy lata więzienia oraz dwa w zawieszeniu za wręczanie łapówek francuskim sędziom⁸³. Nie dysponujemy niestety dowodami na to, że Sarkozy przyjął jakąkolwiek łapówkę od Katarczyków. Inaczej sprawa ma się w przypadku innego uczestnika spotkania w Pałacu Elizejskim – Michela Platinięgo. W 2015 były piłkarz został zawieszony przez FIFA na okres ośmiu lat ze względu na przyjmowanie łapówek od ówczesnego szefa federacji, Seppa Blattera. Samego

⁸¹ M. Karbowski, *Sadio Mane w końcu w nowym klubie. Transfer Senegalczyka oficjalnie potwierdzony [WIDEO]*, 1.08.2023, [on-line:] [<https://www.meczyki.pl/newsy/sadio-mane-juz-w-nowym-klubie-transfer-senegalczyka-oficjalnie-potwierdzony-wideo/217474-n>] – 4.08.2023.

⁸² *Oficjalnie: Fabinho w Al-Ittihad*, Weszło.com, 1.08.2023, [on-line:] [<https://weszlo.com/2023/08/01/oficjalnie-fabinho-w-al-ittihad>] – 1.08.2023.

⁸³ *Nicolas Sarkozy winny korupcji i skazany*, Rzeczpospolita, 1.03.2021, [on-line:] [<https://www.rp.pl/polityka/art251721-nicolas-sarkozy-winn-y-korupcji-i-skazany>] – 18.05.2023.

Blattera ze względu na zarzuty dotyczące korupcji spotkały dokładnie te same konsekwencje⁸⁴. Miał on w 2011 roku wypłacić Platiniemu 2 mln franków za jego działalność doradcą dla FIFA w latach 1998-2002. Pytanie, które zadawali sobie śledczy szwajcarscy, dotyczyło tego, dlaczego zapłatę za dotrzymanie umowy wysłano dopiero po dziewięciu latach. Prokuraturze szwajcarskiej nie udało się jednak udowodnić, skąd pochodziły pieniądze, i w 2022 roku oskarżeni zostali oczyszczeni z zarzutów⁸⁵. Możemy jedynie snuć domysły, że pieniądze te zostały przelane na konto Platiniemu ze względu na pomoc w przekonaniu członków Komitetu w kwestii oddania głosu na Katar podczas wyborów z 2010.

Z 22 członków Komitetu Wykonawczego FIFA aż 13 boryka lub borykało się z problemami z prawem. Niektórzy z nich, tak jak Platini i Blatter, zostali zawieszeni. Z tego też względu nie można ze stuprocentową pewnością stwierdzić, że członkowie FIFA nie zostali przekupieni przez władze Kataru w kwestii głosowania⁸⁶. Należy zaznaczyć, że prokuratura szwajcarska odwołała się od wyroku w sprawie oczyszczenia z zarzutów Platiniemu i Blattera. Może to oznaczać, iż śledczy domyślają się, skąd pochodziły pieniądze, natomiast nie byli w stanie przedstawić przekonującej liczby dowodów w tej sprawie⁸⁷.

Zarzuty w sprawie korupcji bywały stawiane członkom FIFA już wcześniej, jednakże nie przez prokuraturę. W 2013 tygodnik „France Football” opublikował szokujący raport na temat głosowania z roku 2010, zatytułowany: *Quatargate*. Autorzy raportu zarzucali FIFA, że sprzedawała mundial za katarskie pieniądze. W tekście odnaleźć możemy maila ówczesnego sekretarza generalnego federacji, Jérôme’a Valcke’a, w którym wprost napisał:

⁸⁴ N. Makarewicz, *op. cit.*

⁸⁵ *Ibidem.*

⁸⁶ *Ibidem.*

⁸⁷ *Nicolas Sarkozy winny korupcji i skazany, op. cit.*

„Katar kupił Mundial 2022”⁸⁸. Katar był także popierany przez szefa argentyńskiej federacji piłkarskiej, Julio Grondonę, oraz przez szefa federacji brazylijskiej – Ricardo Teixeirę. Syn pierwszego działacza został skazany w 2014 za nielegalną sprzedaż biletów na brazylijski mundial, podczas gdy drugiego z nich w 2012 usunięto ze struktur FIFA ze względu na podejrzenia o korupcję⁸⁹. W 2014 ukazał się również raport niemieckiego „Die Zeit”, który donosił o zakulisowych rozgrywkach podczas głosowania z 2010. Według ustaleń dziennikarzy ówczesny prezydent RFN Christian Wulff zachęcał przedstawicieli niemieckiej federacji do wpłynięcia na głos Franza Beckenbauera – członka Komitetu Wykonawczego FIFA. Były niemiecki obrońca miał według wskazówek zagłoso- wać oczywiście na Katar⁹⁰. FIFA co prawda wszczęła dochodzenia przeciwko swoim działaczom w kwestii wyjaśnienia afery medial- nej. Śledztwa jednak nie wykazały żadnych nieprawidłowości.

Trzeba w tym miejscu podkreślić, że zarówno FIFA, jak i pro- kuratura szwajcarska nie wszczęły postępowania skierowanego w stronę przedstawicieli Kataru. Żaden lobbysta czy też polityk emiratu nie został oskarżony o wpływanie na wynik głosowania z roku 2010⁹¹.

3.4. Era Infantino – nowa twarz, te same problemy

W 2016 na przewodniczącego FIFA wybrano Szwajcara włoskie- go pochodzenia – Giannię Infantino. Na stanowisko to kandy- dować miał również Michel Platini, jednakże ze względu na po- stawione mu zarzuty korupcji francuska legenda piłki nożnej nie

⁸⁸ *France Football odkrywa kulisy Qatargate!*, TVP Sport, 29.01.2013, [on- line:] [<https://sport.tvp.pl/9911389/france-football-odkrywa-kulisy-qatargate>] – 18.05.2023.

⁸⁹ *Ibidem.*

⁹⁰ *Ibidem.*

⁹¹ N. Makarewicz, *op. cit.*

mogła ubiegać się o fotel przewodniczącego. Sytuację wykorzystał Infantino, który zjednał sobie poparcie delegatów i po dziś dzień (w 2024 roku) sprawuje funkcję przewodniczącego federacji⁹².

Szwajcar rozpoczął swoją karierę 26 lutego 2016, a już w lipcu tego samego roku musiał stanąć przed komisją etyki FIFA. Zgodnie z podejrzeniami Infantino miał dopuścić się nielegalnego wydawania pieniędzy ze środków organizacji. Przewodniczący podróżował do Rosji i Kataru prywatnymi odrzutowcami, które opłacono rosyjskimi oraz katarskimi pieniędzmi. Ponadto Infantino obciążył FIFA kosztami osobistymi, takimi jak pranie, kierowca dla rodziny czy rachunek za działalność doradców zastępujących go podczas niedysponowania⁹³. Komisja etyki nie wyciągnęła jednak poważniejszych konsekwencji, argumentując, że przewodniczący nie naruszył norm etycznych FIFA swoją działalnością.

Warto zwrócić uwagę na sprawę lotów do Moskwy i Dohy. Zarówno Rosja, jak i Katar starały się w sposób dogodny dla przewodniczącego zorganizować spotkania, płacąc za jego luksusową podróż. To jeden z wielu przykładów tego, jak przedstawiciele gospodarzy mundialu z roku 2018 oraz 2022 wpływali na przedstawicieli FIFA poprzez zapewnianie im jak najlepszego traktowania⁹⁴.

Gianni Infantino zasłynął również z niefortunnej wypowiedzi, której udzielił w listopadzie 2022 roku. Szwajcar stwierdził, że nie byłby przeciwko organizacji mundialu na terenie Korei Północnej: „FIFA to globalna organizacja piłkarska. Jesteśmy ludźmi futbolu, a nie politykami. Chcemy łączyć ludzi. Każdy kraj może zorgani-

⁹² *Gianni Infantino elected FIFA President*, FIFA, 26.02.2016, [on-line:] [<https://web.archive.org/web/20160227072841/http://www.fifa.com/about-fifa/news/y=2016/m=2/news=gianni-infantino-elected-fifa-president-2767180.html>] – 18.05.2023.

⁹³ R. Conway, *Fifa President Gianni Infantino to Be Interviewed By Ethics Committee*, [on-line:] [<https://www.bbc.com/sport/football/36795446>] – 6.06.2023.

⁹⁴ *Ibidem*.

zować mistrzostwa”⁹⁵. Słowa Infantino spotkały się z krytyką ze strony mediów, szczególnie w kontekście tego, że zarówno emirat, jak i totalitarna Korea Północna nie przestrzegają podstawowych praw człowieka⁹⁶. Jego wypowiedź relatywizowała kwestie organizacji mundialu na terenie państw totalitarnych, ponadto przewodniczący FIFA przeczył temu, jakoby polityka i sport były ze sobą powiązane, a sam korzystał z udogodnień zapewnianych przez rządy Rosji czy Kataru.

Podczas tej samej konferencji Infantino w zadziwiający sposób bronił Kataru w kwestii łamania praw człowieka przez emirat. Szwajcar stwierdził, że wie, co to dyskryminacja, ponieważ w młodości był rudy i miał pęgi. Dodał również, że czuje się gejem, osobą niepełnosprawną oraz migrantem zarobkowym. Próba solidaryzowania się z ofiarami dyskryminacji emiratu także spotkała się z krytyką ze strony mediów. Infantino w jednej wypowiedzi bronił Kataru, aby w następnej dowodzić, że wspiera mniejszości seksualne czy też pracowników ginących na budowach⁹⁷.

⁹⁵ *Gianni Infantino jeszcze nie skończył. Szef FIFA gotowy na mundial w... Korei Północnej*, Onet, 20.11.2022, [on-line:] [<https://przegladsportowy.onet.pl/mundial-2022/infantino-wciaz-nie-skonczy-l-szef-fifa-gotowy-na-mundial-w-korei-polnocnej/e0hwx1k>] – 10.05.2023.

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ *Ibidem*.

ROZDZIAŁ 4

Prawa pracownicze

4.1. Niewolnicze warunki pracy

Do 2010 Katar nie był jakkolwiek kojarzony z piłką nożną; jego reprezentacja w rankingu FIFA z tego roku zajmowała 113 miejsce (z 208 dostępnych). Klubowa liga Quatar Stars League do dziś nie jest obserwowana przez znaczną liczbę kibiców. Obecnie Katar znajduje się w pierwszej pięćdziesiątce rankingu, jednakże jest to głównie związane z zakwalifikowaniem się reprezentacji na mundial. Nic więc dziwnego w tym, że katarska infrastruktura sportowa przed rokiem 2010 nie imponowała na tle chociażby Arabii Saudyjskiej. Co oczywiste, przed mundialem należało również popracować nad infrastrukturą *sensu largo*. Konieczne było stworzenie „sportowych miasteczek”, rozbudowa dróg czy też sektora hotelarskiego.

Prawa do organizacji mundialu zdobyto między innymi ze względu na zaprezentowany plan budowy innowacyjnych stadionów (jeden z nich miał powstać na wodzie). Według przewidywań organizacja takiego wydarzenia mogła wynieść nawet ponad 220 miliardów dolarów⁹⁸. Siła robocza Kataru nie byłaby w stanie zbudować tylu obiektów sportowych do roku 2022, toteż emirat

⁹⁸ D. Geeter, *Why Hosting the World Cup Can Be a Bad Idea For Some Countries*, 10.11.2022, [on-line:] <https://www.cnn.com/2022/11/10/why-hosting-the-world-cup-can-be-a-bad-idea-for-some-countries.html#> – 18.05.2023.

zdecydował, aby budowę zajęli się emigranci zarobkowi spoza kraju. Zlecenie kontraktu na budowę stadionów zagranicznym kontrahentom nie jest niczym niestandardowym. Rządy szukają rozwiązania, które nie będzie jedynie oszczędne, ale również efektywne. W przypadku Kataru doszło jednakże do szeregu zaniedbań, które doprowadziły do wielu ludzkich tragedii.

Katańczycy postanowili ściągnąć do swojego państwa emigrantów zarobkowych z Pakistanu, Nepalu, Bangladeszu czy Indii. Co te państwa mają ze sobą wspólnego? Na tle Kataru są biedne, a ich średnie wynagrodzenie jest nieporównywalnie mniejsze niż stawki oferowane przez organizatora mistrzostw. Stawki te były jednak jedynie przynętą na emigrantów zarobkowych. Na miejscu pracy powitała ich rzeczywistość nieprzystająca do warunków cywilizowanych państw. Skuszeni wizją wysokich zarobków robotnicy przemierzali tysiące kilometrów, aby przystąpić do pracy przy budowie stadionów w Dosze, Al-Wakrze czy Ar-Rajjan. Zatrudniani byli również przy budowie dróg czy też w firmach z sektora prywatnego. W 2021 „The Guardian” podał do wiadomości publicznej szokujące informacje w sprawie emigrantów pracujących w Katarze. Według danych redakcji ponad sześć tysięcy osób z azjatyckich państw straciło życie podczas pracy przy budowie stadionów w Katarze. Władze emiratu większość śmierci sklasyfikowały jako „związane z pracą”, co nie zmienia faktu, że niepokojąco duża liczba ofiar straciła życie przez powody z nią niezwiązane⁹⁹.

O tragicznych warunkach pracy w Katarze informowało również Amnesty International. W swoim raporcie podkreślało, że pracowników z zagranicy obowiązywało prawo *kafala*; zezwalało ono pracownikowi na opuszczenie kraju dopiero po zakończeniu

⁹⁹ *Revealed: 6,500 Migrant Workers Have Died in Qatar Since World Cup Awarded*, The Guardian, 23.02.2021, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-migrant-worker-deaths-qatar-fifa-world-cup-2022>] – 10.05.2023.

pracy. Zgoda ta wydawana była oczywiście przez pracodawcę¹⁰⁰ – w praktyce więc pracownik najemny stawał się niewolnikiem. Ponadto autorzy raportu zwrócili uwagę na tragiczne warunki pracy przy budowie stadionów. Upał, brak wody, potrącanie z pensji za niewyrobienie odpowiedniej liczby godzin czy też konfiskata paszportów¹⁰¹. Pracownicy często byli zmuszani do pracy ponad normy godzinowe. Według relacji jednego z byłych pracowników ochroniarskiej firmy katarskiej dostawali oni dwa dni wolnego w ciągu czterech miesięcy. Niejednokrotnie musieli pracować po 12, a nawet 14 godzin dziennie¹⁰².

Należy również wrócić do sprawy śmierci pracowników. Po wystąpieniu takiej sytuacji katarscy pracodawcy często przekazywali bliskim informację o tym, że przyczyny śmierci nie były związane z pracą, i był to jedyny rodzaj informacji, do jakich mieli oni dostęp. Ponadto katarskie firmy nie przewidywały żadnych form rekompensaty. W efekcie żywiciel rodziny, który stracił życie podczas wykonywania zagranicznego kontraktu, pozostawiał swoich bliskich bez szans na godne życie. Trzeba tu zaznaczyć, że spośród emigrantów zarobkowych w Katarze większość stanowili ludzie młodzi, z przedziału wiekowego 25-45¹⁰³. Ze względu na apele ze strony pozarządowych organizacji międzynarodowych, takich jak Amnesty International, władze Kataru obiecały zmienić prawa pracownicze, między innymi rezygnując z zapisów prawa *kafala*. Zmiany ratyfikowane przez emirat nie zbliżyły jednak systemu prawnego Kataru do standardów państw zachodnich.

¹⁰⁰ M. Kokot, *Katar zmienia prawo. Zagraniczni pracownicy nie będą już niewolnikami pracodawców*, 6.09.2018, [on-line:] [<https://wyborcza.pl/7,75399,23871066,katar-zmienia-prawo-zagraniczni-pracownicy-nie-beda-juz-niewolnikami.html>] – 18.05.2023.

¹⁰¹ *Katar: na miesiąc przed mundialem pracownicy-migranci wciąż są wyzyskiwani, ujawnia raport Amnesty International*, Amnesty International, 20.10.2022, [on-line:] [<https://www.amnesty.org.pl/katar-mundial-pracownicy-migranci-wciaz-sa-wyzyskiwani-raport-amnesty-international/>] – 18.05.2023.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ *Ibidem*.

W 2017 zagwarantowano co prawda reformę, która regulowała dostęp pracownika do wymiaru sprawiedliwości, a także ustanawiała pracę minimalną, jednakże ustawa ta dotyczyła pracowników krajowych, których liczba wynosiła jedynie 2% siły roboczej pracującej na terenie państwa¹⁰⁴. Oznacza to, że tysiące pracowników niepochozących z Kataru nadal pracowało na warunkach nieprzystających do praw pracowniczych, które znamy ze standardów europejskich. Dopiero rok później emir zniósł ostatecznie drakoński zapis o zakazie wyjazdu z kraju przez pracownika spoza granic państwa; w informującym o tym nakazie widniał jednak również zapis o tym, że pracodawca może przetrzymywać 5% swoich pracowników wbrew ich woli, jeśli tamci nie wykonają zleconego im kontraktu. W praktyce więc wielu pracowników podlega dalej zapisom o zakazie opuszczenia kraju¹⁰⁵.

Władze Kataru argumentowały, iż funkcjonowanie gospodarki państwa jest niemożliwe bez udziału pracowników spoza jego granic, dlatego też zapisy w prawie pracowniczym muszą być restrykcyjne. Usprawiedliwienie to nijak ma się do uszanowania praw człowieka oraz praktyk przyjętych na świecie. Wysiłki podjęte przez władze w celu poprawy sytuacji robotników pracujących w Katarze nie zapobiegły też śmierci tysięcy emigrantów zarobkowych. Można spekulować, że gdyby nie interwencja ze strony organizacji takich jak Amnesty International, życie straciłoby o wiele więcej z nich. Nie znamy dokładnej liczby ofiar tragicznych warunków pracy w czasie przygotowań do mundialu. Do 2022 liczba ta była prawdopodobnie wyższa niż podana przez „The Guardian” rok wcześniej. Należy zaznaczyć, że Katar nie poniósł żadnych konsekwencji ze względu na zaniedbania prawne. Rodziny ofiar często do dziś nie wiedzą, dlaczego ich bliscy stracili życie podczas pracy za granicą, a zatrudniające ich firmy nie spieszą się z wypłacaniem odszkodowań. Wykorzystują fakt,

¹⁰⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁵ *Ibidem.*

iż często nie są one w stanie opłacić prawników, którzy mogliby ubiegać się o rekompensatę za utraconego żywiciela¹⁰⁶.

Niektóre organizacje oraz media zachęcały do bojkotu mundialu ze względu na łamanie praw pracowniczych. Apel ten nie został wysłuchany przez fanów futbolu na świecie. Jak już wspominaliśmy, mundial w Katarze miał rekordową oglądalność.

4.2. W polskich mediach

Dramat pracowników nie pozostał niezauważony przez polskie media. O tragicznych warunkach pracy informowała między innymi „Krytyka Polityczna”, która w swoich artykułach zachęcała do bojkotu ze względu na nadużycia ze strony katarskich przedsiębiorców. Portal informacyjny o lewicowym zabarwieniu opublikował między innymi tłumaczenie artykułu Pramoda Acharyi, pt. *Śmierć w Katarze*¹⁰⁷.

Zasadność bojkotu mundialu w Katarze kontestował z kolei Łukasz Hassliebe (znany pod pseudonimem „Galopujący Major”). W artykule opublikowanym w listopadzie 2022 podkreślał, że skoro bojkot imprezy może się nie udać, to należałoby wykorzystać mundial jako platformę do wyrażenia sprzeciwu wobec FIFA i działań Kataru¹⁰⁸. I w istocie tak właśnie się stało. Przykładem takich działań było wtargnięcie włoskiego aktywisty Mario Ferriego na boisko piłkarskie podczas rozgrywki pomiędzy Urugwajem a Portugalią. Włoch przerwał mecz, aby zakomunikować sprzeciw

¹⁰⁶ P. Acharya, *Death in Qatar, But No Just Compensation For Families Back Home*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://www.opendemocracy.net/en/beyond-trafficking-and-slavery/death-in-qatar-but-no-just-compensation-for-families-back-home/>] – 18.05.2023.

¹⁰⁷ P. Acharya, *Śmierć w Katarze. „Jeśli możecie, pomóżcie nam”*, przeł. A. Opara, 5.12.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/katar-mundial-smierc-robotnikow/>] – 20.06.2023.

¹⁰⁸ Ł. Hassliebe, *Mundial i nieznośna lekkość bojkotu*, 30.11.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/mundial-bojkot-katar-polska-pilka-noz-na/>] – 20.06.2023.

wobec dyskryminacji osób LGBT przez władze Kataru oraz przypomnieć o ofiarach agresji rosyjskiej na Ukrainę¹⁰⁹.

O wyzysku pracowników informował również „Newsweek”, na portalu internetowym. Jacek Pawlicki, w artykule zatytułowanym *Emir chce, emir ma. Ciemna strona piłkarskich mistrzostw świata w Katarze*, opowiedział o tym, jak zmieniła się katarska infrastruktura na przestrzeni ośmiu lat. Wspominał także o warunkach pracy, jakie czekały emigrantów zarobkowych po przybyciu do kraju. W swoim tekście porównał ich traktowanie do warunków pracy niewolniczej¹¹⁰. Zarówno na portalu¹¹¹, jak i w wersji papierowej ukazał się też wywiad z profesorem Simonem Chadwickiem¹¹². W listopadowym wydaniu tygodnika pytany był on o kwestie bojkotu mundialu. Profesor stwierdził, że bojkot nie ma sensu, gdyż w centrum uwagi opinii publicznej znajduje się futbol, a nie poczynania katarskiego rządu. Ponadto zaznaczył, że skoro mundial odbył się w roku 2018 w Rosji, to fakt, że odbędzie się także w Katarze, nie powinien nas szokować. Chadwick niejako usprawiedliwiał więc decyzję FIFA o zorganizowaniu turnieju w tamtych krajach¹¹³.

O inwestycjach w Katarze oraz niewolniczych warunkach pracy poinformowała również „Polityka”, w 46. numerze tygodnika. Łukasz Wójcik w swoim artykule zaznaczał, że w drodze ku nowoczesności Katar poświęcił wiele ludzkich istnień – przez wa-

¹⁰⁹ A. Troost, „*Chcę świata, który szanuje wszystkie rasy i idee*”. Kim jest Mario Ferri, który wbiegł na boisko w Katarze z tęczową flagą?, 30.11.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/kim-est-mario-ferri-ktory-wbiegl-na-boisko-w-katarze-z-teczowa-flaga/>] – 20.06.2023.

¹¹⁰ J. Pawlicki, *Emir chce, emir ma. Ciemna strona piłkarskich mistrzostw świata w Katarze*, 17.11.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/swiat/pilkarskie-mistrzostwa-swiatek-w-katar-2022-wyzysk-niewolnictwo-ciemna-strona-kataru/8p10pe2>] – 20.06.2023.

¹¹¹ M. Nowicki, „*Najważniejsze będzie to, co wydarzy się po 19 grudnia*”, 26.11.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/swiat/katar-2022-czy-bojkot-ma-sens/yvjk9f>] – 20.06.2023.

¹¹² Prof. Simon Chadwick jest ekspertem w dziedzinie dyplomacji sportowej (przyp. red.).

¹¹³ M. Nowicki, *Bojkot nie ma sensu*, „Newsweek” 2022, nr 48, s. 46.

runki pracy panujące w kraju oraz brak odpowiednich prawnych zabezpieczeń w kwestii prawa pracy¹¹⁴. Należy tu podkreślić, że na portalu „Polityki” nie pojawiły się żadne artykuły alarmujące o łamaniu praw pracowniczych w Katarze. W tygodniku natomiast pojawił się jedynie przytoczony artykuł Łukasza Wójcika.

Najwięcej uwagi sytuacji robotników w Katarze poświęcił portal „OKO.press”. 14 listopada 2022 roku ukazał się na nim obszerny reportaż Szymona Opryska, którego autor opisał warunki pracy panujące w Katarze. Z tekstu pt. *Gorszy rodzaj człowieka patrzy na Neymara. Mundial widziany z obozu pracy* dowiedzieliśmy się między innymi o tym, jak zbudowana została infrastruktura pod mistrzostwa świata. Co może szokować, to fakt, że metro utworzone pod sportową imprezę docierało tylko do dzielnic zamieszkiwanych przez turystów czy sportowców. Robotnicy z kolei musieli podróżować busami z budowy do miejsca spoczynku. Według relacji Kaziego – bohatera reportażu – warunki panujące w robotniczych „hotelach” nie spełniały podstawowych standardów przepisów bezpieczeństwa i higieny. Obozów pracy w Katarze strzegli ochroniarze, a dostanie się na teren „hotelu” bez przepustki było prawie niemożliwe. Dziennikarze nie mogli wchodzić do obozu bez zezwolenia władz. Obowiązywał również zakaz fotografowania w środku¹¹⁵.

Szokujące były również zapisy prawne, jeśli chodzi o kobiety. Katarskie prawo traktowało ciążę pozamałżeńską jako przestępstwo niezależnie od tego, czy była spowodowana gwałtem. W wyniku stosowania tych przepisów niektóre kobiety przybywające pracować do Kataru kończyły w areszcie po popełnieniu rzekomego „przestępstwa”. Przepisy zostały złagodzone w przeddzień

¹¹⁴ Ł. Wójcik, *Dęta piłka*, „Polityka” 2022, nr 46, s. 52.

¹¹⁵ Sz. Opryszek, *Gorszy rodzaj człowieka patrzy na Neymara. Mundial widziany z obozu pracy*, 14.11.2022, [on-line] [<https://oko.press/gorszy-rodzaj-czlowieka-patrzy-na-neymara-mundial-widziany-z-obozu-pracy-reportaz-opryszka-z-kataru>] – 20.06.2023.

mundialu, najprawdopodobniej ze względu na próbę poprawienia wizerunku państwa w mediach¹¹⁶.

Kolejny raport Szymona Opryszka ukazał się 20 listopada 2022 roku. W reportażu zatytułowanym *Czy mundial w Katarze to zeroemisyjna ściema?* ponownie opisywał tragiczne warunki pracy najemnej w Katarze: upały, brak odpowiednich zabezpieczeń przed gorącem oraz powikłania zdrowotne spowodowane wielogodzinnymi zmianami przy pełnym słońcu. Ponadto autor zaznacza, że organizacja mundialu wpływa negatywnie na środowisko. Odsalanie zbiorników wodnych w celu zapewnienia wody pitnej do gospodarstw domowych w Katarze pogarsza kondycję wód w Zatoce Perskiej. Nie wspominając już o śladzie węglowym, który zostawiały samoloty transportujące kibiców i zawodników między krajami. Katar reklamował organizowany przez siebie mundial 2022 jako „bezemisyjny”, co okazało się kolejnym hasłem marketingowym w ramach *greenwashingu*¹¹⁷.

W przeddzień mundialu na portalu pojawił się artykuł poruszający temat bojkotu imprezy, a 21 listopada zarzuty Karola Kleczka wobec Kataru. Odnosił się w nich między innymi do łamania praw pracowniczych przez władze Kataru. Opisał nadużycia władzy ze względu na egzekwowanie prawa *kafala* oraz śmierci pracowników na terenie państwa. Ponadto wspominał o protestach pracowników, którzy nie otrzymali swojego wynagrodzenia. Część protestujących została deportowana z kraju przez służby katarskie. W przeciwieństwie do publicystów „Krytyki Politycznej” czy „Newsweeku”, dziennikarz „OKO.press” z pewnością stwierdził, że nie będzie oglądać mundialu¹¹⁸.

¹¹⁶ *Ibidem*.

¹¹⁷ Sz. Opryszek, *Czy mundial w Katarze to zeroemisyjna ściema?*, 20.11.2022, [on-line] [<https://oko.press/czy-mundial-w-katarze-to-zeroemisyjna-sciema-reportaz-opryszka>] – 20.06.2023.

¹¹⁸ K. Kleczka, *Dlaczego nie obejrzę ani jednej minuty mundialu? Trzy poważne zarzuty do imprezy w Katarze*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/dlaczego-nie-obejrze-ani-jednej-minuty-mundialu-trzy-powazne-zarzuty-do-imprezy-w-katarze>] – 20.06.2023.

Niewiele uwagi kwestii robotników w Katarze poświęcił natomiast prawniczy tygodnik „Do Rzeczy”. W artykule z 46 numeru pisma, autorstwa Łukasza Majchrzyka, mogliśmy przeczytać o raportach na temat śmierci pracowników najemnych¹¹⁹ oraz o sport-washingu prowadzonym przez Katar, jednak większą część tekstu poświęcono kwestii korupcji w FIFA oraz związków Kataru z Rosją¹²⁰. Na portalu pojawił się też jeden artykuł poruszający kwestie łamania praw pracowniczych w Katarze; cytował jednak tylko list otwarty legendy Manchesteru United oraz reprezentacji Francji – Érica Cantony. Emerytowany piłkarz wzywał kibiców do zbojkotowania imprezy z powodu łamania praw człowieka przez emirat¹²¹.

Ostatnim analizowanym przez nas medium był portal prowadzony przez braci Karnowskich – „wPolityce”. Jednakże na portalu nie pojawił się żaden artykuł, który dotyczyłby kwestii łamania praw pracowniczych przez Katar.

4.3. Podsumowanie

Temat praw pracowniczych w Katarze nie był jednym z najszerzej komentowanych tematów w polskich mediach. „Polityka” oraz „Newsweek” odnosiły się do tematu, przywołując dostępne materiały opublikowane przez „The Guardian” oraz Amnesty International. Media te nie nawoływały do bojkotu imprezy, a jedynie komentowały dostępne raporty, które spowodowały poruszenie na świecie. Komentarze miały charakter ambiwalentny, a w niektórych przypadkach (tak jak w wywiadzie z profesorem Chadwickiem w „Newsweeku”) relatywizowały nawet decyzję FIFA o zorganizowaniu imprezy w Katarze.

¹¹⁹ *Revealed: 6,500 Migrant Workers Have Died in Qatar Since World Cup Awarded*, op. cit.

¹²⁰ Ł. Majchrzyk, *Katar i choroba*, „Do Rzeczy” 2022, nr 46, s. 88-90.

¹²¹ *Legenda sportu wzywa do bojkotu Mistrzostw Świata w Katarze*, Do Rzeczy, 16.09.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/345958/mistrzostwa-swiata-w-katarze-eric-cantona-wzywa-do-bojkotu.html>] – 20.06.2023.

Portale informacyjne, które w Polsce identyfikujemy jako prawicowe, a więc takie jak „Do Rzeczy” czy „wPolityce”, również ograniczyły się do komentowania sytuacji. W przypadku portalu braci Karnowskich dramat emigrantów zarobkowych w Katarze nie został uznany za temat wart jakiegokolwiek poruszenia.

Najwięcej uwagi kwestii losu najemnych pracowników poświęciły portale, które zidentyfikować można by było jako lewicowe. Najobszerniejsze artykuły ukazały się na „OKO.press”, a ponadto dwa z nich były reportażami z miejsca wydarzeń. Dziennikarze „OKO.press” oraz „Krytyki Politycznej” w sposób krytyczny odnosili się do działań – czy też raczej braku działań – władz Kataru w sprawie łamania praw pracowniczych w państwie. Reportaże Szymona Opryszka ukazały dramat pracowników z perspektywy jednostek, w postaci pojedynczych historii. „Krytyka Polityczna” z kolei opublikowała tłumaczenie artykułu Pramoda Acharyi o warunkach pracy w emiracie. Portale te w sposób zdecydowany chciały nagłośnić historię tysięcy emigrantów zarobkowych, którzy stracili swoje życie podczas przygotowywania Kataru do mistrzostw świata 2022.

ROZDZIAŁ 5

Zeroemisyjny mundial

Mistrzostwa świata w piłce nożnej, które odbyły się w 2022 roku w Katarze, były pierwszym turniejem w historii tych rozgrywek, który miał miejsce w innym terminie niż przełom czerwca i lipca. Ze względu na klimat panujący w Katarze, w okresie letnim warunki pogodowe uniemożliwiłyby grę w piłkę – toteż zdecydowano się na rozegranie turnieju w listopadzie oraz grudniu. Pomimo zmiany terminu nie uniknięto pytań o sposoby na ograniczenie wpływu wysokich temperatur na zawodników oraz kibiców. Zapowiedzi organizatorów dotyczące budowy infrastruktury pozwalającej na komfortowe przyjęcie fanów, którą trzeba było stworzyć niemal od zera, a także fakt, że prawa do bycia gospodarzem mundialu przyznano państwu, którego gospodarka oparta jest o handel paliwami kopalnymi, wywołały pytania o wpływ turnieju na środowisko oraz zmiany klimatu.

5.1. Kontekst

Według zapowiedzi organizatorów mistrzostwa świata w Katarze miały być pierwszym w historii tak dużym wydarzeniem sportowym, które będzie neutralne pod względem emisji dwutlenku węgla. Kluczem do osiągnięcia celu miały być: zrównoważone praktyki zarządzania odpadami, energooszczędne stadiony i niskie

koszty transportu¹²². Katar nie był przygotowany infrastrukturalnie do organizacji największego turnieju piłkarskiego i dzięki temu właśnie plan ten miał się powieść.

Państwo bez znaczącej futbolowej historii pozbawione było nie tylko stadionów i infrastruktury treningowej dla piłkarzy, ale i bazy noclegowej dla kibiców z całego świata oraz środków transportu pozwalających im się przemieszczać. W związku z tym na okoliczność mundialu zbudowano siedem stadionów piłkarskich i dodatkowo jeden zmodernizowano. W siedmiu z nich zamontowano systemy klimatyzacji utrzymujące wewnątrz obiektów temperaturę niższą niż na zewnątrz, nawet pomimo tego, że stadiony nie posiadały zamykanych dachów. Klimatyzacja i specjalnie dostosowana architektura obiektów miały nie pozwolić, aby do ich środka dostawał się wiatr z zewnątrz. Według założeń zimne powietrze byłoby wyłapywane ponownie przez klimatyzację, zgodnie z zasadą recyklingu¹²³. W efekcie temperatura mogła być utrzymana na poziomie 18-24°C¹²⁴. W trakcie rozgrywek stadiony również klimatyzowano, choć turniej rozegrany został ostatecznie jesienią, gdy temperatura w Katarze wynosiła pomiędzy 21 a 26°C¹²⁵.

Mimo zapewnień, że energia wykorzystana do chłodzenia powietrza wewnątrz obiektów pochodzi z farm fotowoltaicznych,

¹²² A. Bełdowicz, *Mundial 2022: Katar walczy o klimat czy zielony wizerunek?*, 3.12.2021, [on-line:] [<https://klimat.rp.pl/klimat-i-ludzie/art19164711-mundial-2022-katar-walczy-o-klimat-czy-zielony-wizerunek>] – 5.07.2023.

¹²³ S. Ingle, *‘Dr Cool’: Meet the Engineer Trying to Keep Qatar Air-Conditioned*, 26.08.2019, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/sport/2019/sep/26/dr-cool-engineer-qatar-white-elephants>] – 5.07.2023.

¹²⁴ *Dr. Cool: The Mastermind Behind Qatar 2022’s Air-Cooled Stadiums*, FIFA, 16.12.2019, [on-line:] [<https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/dr-cool-the-mastermind-behind-qatar-2022-s-air-cooled-stadiums>] – 5.07.2023.

¹²⁵ J. Griffiths, *What is the Average Temperature in Qatar During World Cup 2022 Months & How Do Players Stay Cool?*, 17.11.2022, [on-line:] [<https://www.goal.com/en/news/average-temperature-qatar-world-cup-2022-months-how-players-stay-cool/blt5a1af7109884b1c4>] – 5.07.2023.

decyzja o użyciu klimatyzatorów spotkała się z zarzutami części obserwatorów. Dotyczyły one braku ekologicznego podejścia i marnotrawienia energii. Każdy ze stadionów uzyskał jednak przynajmniej czterogwiazdkowy certyfikat Global Sustainability Assessment System, czyli Globalnego Systemu Oceny Zrównoważonego Rozwoju¹²⁶, który ewaluje infrastruktury pod kątem minimalizowania zużycia surowców i negatywnego wpływu na środowisko. Im więcej gwiazdek, w skali od 1 do 5, tym bardziej przyjazny środowisku jest obiekt według oceniających¹²⁷. Trzeba mieć jednak na uwadze, że system ten został stworzony przez Organizację Badań i Rozwoju Zatoki Perskiej, czyli ośrodek badawczy z siedzibą w stolicy Kataru.

Symbolem zrównoważonego podejścia, innowacji i organizacji mundialu w myśl ochrony klimatu miał stać się Stadion 974. Budowla ta powstała głównie z metalowego stelażu i kontenerów transportowych, którymi posługiwano się do przewożenia towarów na statkach handlowych¹²⁸. Organizatorzy określili użycie tych materiałów jako rodzaj hołdu dla katarskiej tradycji handlu morskiego. Liczba „974” również była znacząca. Jest to stosowany w telefonii numer kierunkowy dla Kataru, a zarazem dokładna liczba kontenerów wykorzystanych do wzniesienia stadionu. Po rozegraniu wszystkich meczów turniejowych na tym boisku (pierwszym było spotkanie Polski z Meksykiem) obiekt miał zostać rozebrany, a jego fragmenty użyte ponownie¹²⁹. W założeniu

¹²⁶ J. Whitehead, *A Carbon Neutral World Cup: Can Qatar Really Make Good on Its Promise?*, 18.11.2022, [on-line:] [<https://theathletic.com/3566809/2022/11/18/world-cup-climate-change-carbon-neutral/>] – 5.07.2023.

¹²⁷ *Global Sustainability Assessment System (GSAS) for Buildings*, [on-line:] [<https://sustainable-infrastructure-tools.org/tools/global-sustainability-assessment-system/>] – 5.07.2023.

¹²⁸ *Stadium 974*, FIFA, [on-line:] [<https://www.fifa.com/fifaplust/en/articles/stadium-974>] – 5.07.2023.

¹²⁹ *Stadium 974*, Qatar 2022, [on-line:] [<https://www.qatar2022.qa/en/tournament/stadiums/stadium-974>] – 5.07.2023.

stadion byłby następnie przewieziony do jednego z państw potrzebujących tego rodzaju infrastruktury. Szczegóły tej procedury od początku nie były jasne, a dodatkowo okazało się, że stadion posiada najwyższy ślad węglowy ze wszystkich zbudowanych na tę okazję. Wszystko to ze względu na użycie długo rozkładających się materiałów, takich jak metal i stal.

Kluczowy dla końcowej oceny projektu miał być fakt, ile razy i jak daleko stadion zostanie przetransportowany i złożony. Jeżeli miałyby się to wydarzyć jedynie raz, według obliczeń działaczy na rzecz ochrony środowiska maksymalna długość podróży, która pozwoliłaby na uzyskanie korzyści przez środowisko, wyniosłaby 7033 kilometry. Wzięty pod uwagę musi być bowiem także ślad węglowy wygenerowany podczas transportu części¹³⁰. Być może jednak te dylematy i obliczenia okażą się mało przydatne, bowiem do początku kwietnia 2023 roku stadion nie został rozebrany. Aktualnie brak jest również jakichkolwiek medialnych doniesień w sprawie zaplanowanej lub trwającej rozbiórki. Pojemność pozostałych stadionów, wybudowanych na okazję turnieju, ma za to zostać zmniejszona. Po mundialu część z nich użytkowana była w niezmienionej formie w ramach rozgrywek AFC Champions League, czyli azjatyckiej ligi mistrzów¹³¹. Jeśli więc pierwotne plany Kataru dotyczące przeobrażeń obiektów zostaną zrealizowane, to zapewne niespiesznie. W ich wzniesieniu nie same budowle były najważniejsze, a cel. „Fizyczna obecność Stadium 974 może być tymczasowa, jego dziedzictwo będzie wieczne” – tak brzmiał slogan zamieszczony na stronie zapowiadającej mistrzostwa świata w Katarze¹³².

¹³⁰ J. Skelton, *Stadium 974: What Happens Next to The First Temporary World Cup Stadium?*, 9.12.2022, [on-line:] [<https://www.bbc.com/sport/football/63885578>] – 5.07.2023.

¹³¹ N. Ames, *Broken Promises? Future of Qatar's World Cup Stadiums Still Up in the Air*, 29.03.2023, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2023/mar/29/broken-promises-the-future-of-qatar-world-cup-stadiums-still-up-in-air>] – 5.07.2023.

¹³² *Stadium 974*, *op. cit.*

Kolejnym elementem, mającym wpłynąć pozytywnie na ochronę środowiska w ramach strategii zrównoważonego rozwoju przy organizacji mistrzostw świata, było ulokowanie stadionów w niewielkiej odległości od siebie. Wybudowane zostały w promieniu 55 kilometrów wokół stolicy Kataru, Dohy. Największa odległość między nimi wyniosła 75 kilometrów¹³³. Wszystko to pozwoliło na użycie metra i autobusów, w tym tych elektrycznych, jako głównych środków transportu do poruszania się pomiędzy turniejową infrastrukturą¹³⁴. Do samego jednak Kataru dotrzeć trzeba było przede wszystkim drogą lotniczą. W trakcie mundialu około 1600 samolotów z całego świata miało dziennie startować i lądować na pasach startowych lotniska Doha International Airport. Sprawilo to, że ruch powietrzny na katarskim niebie był w tym okresie drugim największym na świecie¹³⁵.

Następnym z mających wpływ na środowisko działań była budowa bazy noclegowej dla przybyłych kibiców. W państwie zamieszkałym przez 3 miliony ludzi w okresie dwóch miesięcy mecze na stadionach obejrzało około 3,4 miliona fanów¹³⁶. Popyt na noclegi w okresie trwania mundialu był tak duży, że niemożliwe stało się wykorzystanie jedynie już istniejących pokoi hotelowych.

¹³³ U. Nag, *FIFA World Cup 2022 Venues: Eight Qatar Stadiums to Host Middle East's First Football Showpiece*, 27.05.2023, [on-line:] [<https://olympics.com/en/news/fifa-world-cup-2022-venues-stadiums-qatar-football>] – 5.07.2023.

¹³⁴ *Legacy in Action: Qatar 2022's State-of-the-Art Transport Systems*, FIFA, 11.11.2022, [on-line:] [<https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/legacy-in-action-qatar-2022s-state-of-the-art-transport-systems>] – 5.07.2023.

¹³⁵ *Over 1,600 Flights to Take Off and Land in Qatar Every Day During World Cup*, Qatar Tribune, 3.07.2022, [on-line:] [<https://www.qatar-tribune.com/article/7857/latest-news/over-1600-flights-to-take-off-and-land-in-qatar-every-day-during-world-cup>] – 5.07.2023.

¹³⁶ *One Month On: 5 Billion Engaged with the FIFA World Cup Qatar 2022™*, FIFA, 19.01.2023, [on-line:] [<https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/one-month-on-5-billion-engaged-with-the-fifa-world-cup-qatar-2022-tm>] – 5.07.2023.

Dodatkowo około 80% z nich zostało zarezerwowanych przez katarski rząd i różne organizacje piłkarskie¹³⁷. Oznaczało to konieczność zbudowania „kabinowych wiosek kibiców”, które pozwoliłyby na zakwaterowanie większości zainteresowanych. Przybrały one formę kontenerowych baraków lub namiotów zlokalizowanych na pustyni. Wynajmujący mieli do dyspozycji dwuosobowe pomieszczenia z dostępem do łazienki, lodówkę, pościel, ręczniki, zestawy do parzenia kawy i herbaty oraz dwie butelki wody dziennie. Na terenie wioski znajdowały się również punkty gastronomiczne, a także, w niedalekiej odległości, stacja metra¹³⁸. Pobyt w takim miejscu kosztował minimalnie tysiąc złotych za dobę. Nawet wprowadzenie tego typu rodzaju rozwiązań jednak nie wystarczyło i wielu kibiców zdecydowało się nocować w Dubaju, stolicy Zjednoczonych Emiratów Arabskich, w którym dostępne było 115 tysięcy miejsc noclegowych. Pomiedzy tym miastem a Katarzem linie Qatar Airways i Flydubai wykonywały dziennie średnio 54 loty¹³⁹. Konieczność wybudowania tymczasowej infrastruktury noclegowej dla kibiców była kolejnym wątkiem pojawiającym się w dyskursie dotyczącym wpływu organizacji mundialu na środowisko.

Jak więc widać, czym innym była deklarowana zerowa emisja w trakcie trwania samych rozgrywek piłkarskich, a czym innym

¹³⁷ L. Fleisher, *Visiting Qatar for FIFA 2022 World Cup? Here's Where to Stay*, 11.10.2022, [on-line:] [<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-11/visiting-qatar-for-fifa-2022-world-cup-here-s-where-to-stay-in-doha#xj4y7vzkgj>] – 5.07.2023.

¹³⁸ *Katar 2022: wioski kibiców mundialu. Fani zapłacą fortunę za nocleg w kontenerze*, Polskie Radio, 18.11.2022, [on-line:] [<https://www.polskieradio.pl/507/9993/artukul/3059074,katar-2022-wioski-kibicow-mundialu-fani-za-placa-fortune-za-nocleg-w-kontenerze>] – 7.07.2023.

¹³⁹ *Efekt mundialu w Katarze. Wynajmujący mieszkania rozwiązują umowy, żeby zarobić na kibicach*, Money, 18.10.2022, [on-line:] [<https://www.money.pl/gospodarka/efekt-mundialu-w-katarze-najemcy-mieszkan-rozwiazuja-umowy-zeby-zarobic-na-kibicach-6824242837412704a.html>] – 7.07.2023.

w ramach przygotowania imprezy. Według raportu samej FIFA – poświęconego ochronie środowiska w procesie organizacji mundialu, a przygotowanego przed samym wydarzeniem – emisja ekwiwalentu dwutlenku węgla wynieść miała 3,6 miliona ton. Nie wiele ponad 50% tej kwoty przypisywano kosztom poniesionym w związku z podróżami, około 20% z zakwaterowaniem, a ponad 24% z budową infrastruktury¹⁴⁰. Już na etapie deklaracji oznaczało to, że podczas mistrzostw świata w 2022 roku wygenerowane zostanie więcej dwutlenku węgla niż w trakcie mundialu w Rosji (2,16 miliona), Brazylii (2,7 miliona) czy RPA (2,75 miliona)¹⁴¹. Dane te były jednak dyskusyjne. Przewidywano, że rzeczywista emisja będzie dużo wyższa. Przykładowo, emisje wygenerowane podczas budowy infrastruktury miały zostać rozłożone na całkowity szacowany czas życia obiektów, podczas gdy w statystyki dotyczące mundialu wliczono jedynie tę ich ilość, która przypadała na czas trwania turnieju¹⁴². Taki sposób raportowania zakłada, że obiekty takie jak stadiony służyć będą przez kolejne lata – a tak naprawdę ich stopień wykorzystania w przyszłości nie jest znany. Jest to trudne do oszacowania w sytuacji, gdy zostały one wybudowane specjalnie na okazję mundialu, i to w kraju, który nie posiada tradycji piłkarskich.

Organizacja Carbon Market Watch, działająca na rzecz ochrony środowiska, opublikowała raport, w ramach którego informuje, że prawdziwy ślad węglowy mundialu w Katarze miałby wynosić prawie 6 milionów ton dwutlenku węgla. Autorzy zwracają uwagę

¹⁴⁰ *Greenhouse Gas Accounting Report. FIFA World Cup 2022™*, [on-line:] [<https://iifir.org/en/fridoc/greenhouse-gas-accounting-report-fifa-world-cup-2022-lt-sup-gt-tm-lt-sup-gt-lt-br-146104>] – 30.11.2023.

¹⁴¹ K. Kołsut, *Truje nas piłka*, 11.11.2022, [on-line:] [<https://www.parkiet.com/parkiet-plus/art37397931-truje-nas-pilka>] – 7.07.2023.

¹⁴² A. Olech [et al.], *Katar. Geopolityka i Mistrzostwa Świata*, Warszawa 2022, [on-line:] [https://ine.org.pl/wp-content/uploads/2022/11/Raport-INE_Katar-geopolityka-i-mistrzostwa-swiata.pdf] – 7.07.2023.

właśnie na proces budowy siedmiu stadionów, twierdząc, że związana z nim emisja była o 40% wyższa niż ta raportowana przez organizatorów. Ważną różnicą pomiędzy informacjami opublikowanymi przez przywoływaną organizację a tymi przygotowanymi przez organizatora turnieju jest kwestia nawadniania muraw. Carbon Market Watch twierdzi, że FIFA w swoich obliczeniach nie uwzględniła procesu utrzymania muraw i przeznaczanych na to dziennie setek tysięcy litrów wody. Używana do nawadniania boisk woda miała też pochodzić z morza, co oznaczało konieczność jej odsalania, generującą dodatkowe zużycie energii. Wszystko to ze względu na klimat Kataru i małe zasoby wody tego państwa¹⁴³.

Istotnym elementem strategii na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej mistrzostw świata w Katarze były inwestycje w budowę odnawialnych źródeł energii i projekty rekompensujące emisje dwutlenku węgla. Instrument rekompensaty polega na finansowaniu przez daną organizację działań innego podmiotu, które mają zrekompensować ilość dwutlenku węgla generowaną przez inwestującego¹⁴⁴. W taki oto sposób, za pośrednictwem mającej siedzibę w Katarze firmy Global Carbon Council, organizatorzy katarskiego mundialu zainwestowali pieniądze w trzy projekty energii odnawialnej w Turcji i Serbii¹⁴⁵. Dzięki temu część

¹⁴³ G. Dufrasne, J. Crook, D. Rao, *Poor Tackling: Yellow Card for 2022 FIFA World Cup's Carbon Neutrality Claim – Updated*, 31.10.2022, [on-line:] [<https://carbonmarketwatch.org/publications/poor-tackling-yellow-card-for-2022-fifa-world-cups-carbon-neutrality-claim/>] – 7.07.2023.

¹⁴⁴ *Kredyty węglowe – instrument finansowy, który ma oczyścić sumienia korporacji*, Centrum Badań Polityki Europejskiej, 25.08.2022, [on-line:] [<https://cbpe.pl/2022/08/25/kredyty-weglowne-instrument-finansowy-ktory-ma-oczyszcic-sumienia-korporacji/>] – 7.07.2023.

¹⁴⁵ I. van Halm, *Weekly data: The 2022 World Cup May Emit More Than any International Sporting Event in the Last 12 Years*, 12.12.2022, [on-line:] [<https://www.energymonitor.ai/policy/carbon-markets/weekly-data-the-2022-world-cup-may-emit-more-than-any-international-sporting-event-in-the-last-12-years/>] – 7.07.2023.

emisji wygenerowanych przez Katar przy organizacji turnieju (około 10%) będzie w przyszłości zniwelowana¹⁴⁶.

Swiss Fairness Comission (Szwajcarska Komisja Uczciwości), organ samoregulacyjny tamtejszej branży komunikacyjnej, rozpoczęła pod koniec grudnia 2022 dochodzenie w związku z oświadczeniami FIFA w sprawie organizacji neutralnego klimatycznie mundialu. Grupa działająca na rzecz klimatu, Climate Alliance, złożyła bowiem do komisji skargę, twierdząc, że FIFA zaprezentowała opinii publicznej wizerunek organizacji przyjaznej dla środowiska bez posiadania na to wystarczających dowodów. Oskarżyła ją również o kłamliwe oświadczenia dotyczące zerowej emisji dwutlenku węgla podczas mistrzostw świata w 2022 roku¹⁴⁷. W czerwcu 2023 rozpatrzono sprawę ze względu na to, że siedziba FIFA znajduje się w Zurychu; zbadano pięć sytuacji i uznano, że oskarżona organizacja rzeczywiście winna jest składania fałszywych oświadczeń. W związku z tym komisja wydała także zalecenie, aby FIFA nie składała w przyszłości podobnych deklaracji. Należy wziąć pod uwagę, że organ ten nie wydaje umocowanych w prawie wyroków, a jedynie sugestie. Federacja piłkarska stwierdziła, że jest w pełni świadoma wpływu wydarzeń przez nią organizowanych na środowisko i podejmuje wysiłki, aby go wyeliminować. Zapowiedziała także, że przeanalizuje zalecenia komisji i być może się do nich odwoła¹⁴⁸.

¹⁴⁶ G. Adamczyk, *Mundial 2022 neutralny klimatycznie? Sportwashing w Katarze*, 18.11.2022, [on-line:] [<https://swiatoze.pl/mundial-2022-neutralny-klimatycznie-sportwashing-w-katarze/>] – 7.07.2023.

¹⁴⁷ *Swiss Advertising Commission Opens Proceedings Against FIFA*, Swiss Info, 25.12.2022, [on-line:] [<https://www.swissinfo.ch/eng/politics/swiss-advertising-commission-opens-proceedings-against-fifa/48160590>] – 7.07.2023.

¹⁴⁸ J. Revill, *FIFA Made False Claims About Carbon Neutrality at Qatar World Cup, Regulator Says*, 7.05.2023, [on-line:] [<https://www.reuters.com/sports/soccer/fifa-made-false-claims-about-carbon-neutrality-qatar-world-cup-regulator-2023-06-07/>] – 7.07.2023.

5.2. W polskich mediach

W obserwowanym przez nas okresie na stronie tygodnika „Do Rzeczy” pojawił się jeden artykuł, w którym poruszono temat ekologii w kontekście katarskiego turnieju. Nieznany autor w tekście *Legenda sportu wzywa do bojkotu Mistrzostw Świata w Katarze* przywołał wypowiedź Érica Cantony i ocenił, że emerytowany piłkarz jest jednym z „najgłośniejszych krytyków zbliżających się Mistrzostw Świata”. Przytoczył również jego wypowiedzi dotyczące przede wszystkim praw człowieka, ale także warunków klimatycznych i wysokich temperatur. „Ekologiczna aberracja, z tymi wszystkimi klimatyzowanymi stadionami” – to te słowa zacytowane zostały w artykule. Podsumowaniem tekstu było poinformowanie czytelnika o apelu Cantony w sprawie bojkotu mundialu i jego deklaracji, że zamiast turnieju obejrzy raz jeszcze wszystkie odcinki serialu „Colombo”¹⁴⁹.

Tygodnik „Polityka” postawił nacisk na inne akcenty. Artykuł, który pojawił się na stronie, poświęcony był analizie działań Kataru mających na celu osiągnięcie neutralnego klimatycznie turnieju. Autorem tekstu *Mistrzostwa na ropy i gazie. Impreza w Katarze to emisyjna bomba* był Piotr Rzymiski, profesor Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, biolog środowiskowy i medyczny. Stwierdził w nim, że słowa wypowiedziane przez przedstawicieli FIFA i katarskiego rządu kontrastowały z rzeczywistością. Zaprezentował przykład jednoczesnego reklamowania w trakcie mundialu QatarEnergy, a więc piątej największej na świecie firmy handlującej gazem ziemnym – oraz kampanii „Save the Planet”. Zwrócił uwagę na wydatki przeznaczone na wybudowanie „siedmiu stadionów, bazy hotelowej dla 1,5 mln gości, dróg i metra, ogromu infrastruktury”. Podkreślił, że wszystko to możliwe było dzięki bogactwu pochodzącemu z ropy naftowej; w tekście pojawiła się informacja o czołowej pozycji Kataru w rankingu producentów ropy na świe-

¹⁴⁹ *Legenda sportu wzywa do bojkotu Mistrzostw Świata w Katarze, op. cit.*

cie i o planach rozwoju zdolności produkcyjnej gazu ziemnego. „O rezygnacji z paliw kopalnych nie ma więc mowy, przeciwnie. Na tym tle akcja FIFA wygląda jak ponury żart” – napisał.

Rzymski omówił również temat odcisku klimatycznego organizacji turnieju, porównując wygenerowaną w tym procesie sumę CO₂ do ilości wyemitowanej w ciągu roku przez 201 milionów samochodów lub przemysł cementowy w Chinach, Indonezji i USA w 2020. Autor zwrócił też uwagę na to, że organizatorzy w swoich obliczeniach nie uwzględnili wzmożonego ruchu lotniczego, zużycia wody na utrzymanie muraw, spalania odpadów, a także zaniżyli emisje związane z budową infrastruktury. Stwierdził jednak, że „obarczanie winą tylko Kataru za całe zło byłoby zbyt dużym uproszczeniem”. Wskazał na wsparcie ze strony amerykańskich, brytyjskich, niemieckiego, japońskiego i szwajcarskiego banku dla firmy QatarEnergy. Na koniec podsumował, że to rozbudowana sieć powiązań importerów i eksporterów katarskich gazu oraz ropy pozwoliła na uzyskanie pozycji pozwalającej na organizację mundialu i dalsze promowanie szkodliwych dla środowiska interesów. „Mundial w Katarze jest więc dobitnym przykładem greenwashingu, polegającego na sprawianiu wrażenia troski o środowisko, podczas gdy efekt jest dokładnie odwrotny” – skwitował. Jak zauważył, podczas tych mistrzostw zielone były tylko boiska¹⁵⁰.

W analizowanym przez nas przedziale czasowym „Polityka” opublikowała jeszcze jeden tekst powiązany z tym zakresem tematycznym, a omawiający wątek Stadionu 974. Aleksander Świeszewski we wpisie *Katar 2022. Najbardziej osobliwy stadion zniknie tuż po mundialu* omówił zamysł tego tymczasowego projektu. Opisał znaczenie symboliczne materiałów wykorzystanych do

¹⁵⁰ P. Rzymski, *Mistrzostwa na ropie i gazie. Impreza w Katarze to emisyjna bomba*, 14.12.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/na-uka/2193708,1,mistrzostwa-na-ropie-i-gazie-impieza-w-katarze-to-emisyjna-bomba.read>] – 7.07.2023.

jego powstania, jak i samej nazwy. Uznał także, że lepiej nie wyrokować, co wyjdzie z szumnych zapowiedzi organizatorów o „stadionu życia po życiu”. „Pozostaje snuć domysły, kiedy i w jakim miejscu ten zaskakujący obiekt sportowy ponownie zmaterializuje się po opuszczeniu katarskiej ziemi” – stwierdził¹⁵¹.

Obszerny tekst o zeroemisynym mundialu w Katarze, mający postać reportażu, opublikowała na swoim portalu redakcja „OKO.press”. Szymon Opryszek w artykule *Czy mundial w Katarze to zeroemisynna ściema?* opisał swoje obserwacje z pobytu w Katarze podczas turnieju. „Przyleciałem do Ad-Dauh, by sprawdzić, ile w tym prawdy” – w ten sposób autor rozpoczął relację z deklaratywnie neutralnych klimatycznie mistrzostw świata.

W pierwszej części artykułu Opryszek podał informacje dotyczące ogólnej sytuacji w regionie Zatoki Perskiej. „Temperatury rosną nieprzerwanie od 1998 roku. Trzy razy szybciej niż średnia światowa. Coraz częściej zdarzają się ekstremalne fale upałów. I pada coraz rzadziej. W ciągu ostatnich trzydziestu lat odnotowano opady niższe o 20 procent” – odnotował. Poinformował też, że symulacje klimatyczne wskazują, że pod koniec stulecia region stanie się niezdatny do zamieszkania dla ludzi. Opisał także przypadki nepalskich robotników, którzy budowali katarskie stadiony, a pośród których zdarzyły się śmiertelne ofiary stresu cieplnego¹⁵². Znaczną część artykułu poświęcono wpływowi temperatury

¹⁵¹ A. Świeszewski, *Katar 2022. Najbardziej osobliwy stadion zniknie tuż po mundialu*, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/sport/2190382,1,katar-2022-najbardziej-osobliwy-stadion-zniknie-tuz-po-mundialu.read>] – 7.07.2023.

¹⁵² Stres cieplny to wg NOISH (amerykańskiego Narodowego Instytutu Bezpieczeństwa i Higieny Pracy) sytuacja, w której pracownicy narażeni są w miejscu pracy na ekstremalnie wysokie temperatury, które zwiększają możliwość występowania chorób w tej sytuacji traktowanych jako zawodowe. Są to m.in. udar cieplny, wyczerpanie cieplne, kurcze cieplne, a także urazy powstałe np. z powodu zawrotów głowy wywołanych gorącem. Zob. *Heat*

na zdrowie osób pracujących przy organizacji turnieju. „Jeśli Leo Messi może podbiec do linii bocznej po bidon, by ustrzec organizm przed stresem cieplnym, to dlaczego FIFA nie zapewniła wystarczającej ochrony tym, którzy budowali stadiony?” – przywoływał pytanie Jasona Glasera, dyrektora generalnego La Isla Network, organizacji badawczej zwalczającej choroby związane z upałami. Autor opisał również klimatyzowane stadiony i niespełnioną obietnicę zapewnienia robotnikom „chłodzących kasków”. Zwrócił uwagę na ilość energii pochłanianą podczas procesu odsalania wody, niezbędnej do nawadniania boisk. Według jego relacji: „Stacje odsalania zużywają ponad jedną piątą mocy wytwórczych kraju. Podobnie potężne, wodolubne systemy klimatyzacji, które chłoną aż 70 procent całkowitego zużycia energii elektrycznej [...]”.

W tekście opisana jest także rozmowa Opryszka z Neeshadem Shafim (imię zostało zmienione na prośbę bohatera), magistrem inżynierii energetycznej i środowiskowej, który działa na rzecz kształtowania świadomości zmian klimatycznych w Katarze. Rozmówca autora tekstu kładzie nacisk na to, że Zachód wytłoka Katarowi emisje, a jednocześnie sam korzysta z jego zasobów. „Bądźmy sprawiedliwi. Sensowne byłoby przypisywanie emisji narodom, które konsumują gaz, a nie Katarowi” – stwierdził Shafi. W artykule omówiony zostaje również wątek wykupywania przez państwo-gospodarza węglowych kredytów. Opryszek raz jeszcze przywołuje tu swoją rozmowę z Shafim. Tym razem zapytał go o opinię wobec oskarżania Kataru o *greenwashing*.

– Zeroemisyjność polega na redukowaniu śladu węglowego, tzw. offsetowaniu – stwierdza katarski rozmówca, podkreślając, że jest to normalna praktyka, stosowana globalnie. – Będę bronił Kataru, bo postawił sobie ambitne cele.

Szymon Opryszek kończy swoją relację stwierdzeniem, że mundial ten jest imprezą na kredyt, w związku z czym „kibice spłacą

Stress, CDC, [on-line:] [<https://www.cdc.gov/niosh/topics/heatstress/default.html>] – 4.01.2024.

odsetki, a największą cenę zapłacą chorzy pracownicy z Globalnego Południa. I nasza planeta”¹⁵³.

5.3. Podsumowanie

W związku z zapowiedziami i obietnicami Kataru oraz FIFA w sprawie zorganizowania mundialu z poszanowaniem dla klimatu, tematykę tę bacznie obserwowano i komentowano w mediach. Było to również bezpośrednio powiązane z przesunięciem terminu rozegrania turnieju z czerwca i lipca na listopad i grudzień, gdy panowały bardziej sprzyjające warunki pogodowe. Mimo rzeczywiście mających miejsce działań, podjętych przez organizatorów na rzecz ograniczenia wpływu na klimat, finalny cel tych ruchów, jak i cel wizerunkowy nie zostały osiągnięte. W części opinii mistrzostwa świata w Katarze przedstawiane były jako przykład *greenwashingu*, czyli tworzenia fałszywego wizerunku zgodności tegoż turnieju z zasadami ochrony środowiska.

Tygodnik „Polityka” i portal „OKO.press” opisały te same, powiązane z kwestią neutralności klimatycznej, przypadki. W „Polityce” autorem jednego z artykułów był ekspert w zakresie ochrony środowiska, który, omawiając wydarzenia, przedstawił również swoją opinię. Drugi z tekstów, opisujący Stadion 974, potraktować można jako informacyjny. Publikacja „OKO.press” została zachowana w stylu, który można określić jako charakterystyczny dla tej redakcji – był to reportaż przeprowadzony z miejsca odbywania się turnieju, w którym przywołano opinie różnych osób. Poszczególne wydarzenia omówiono kompleksowo, a autor podzielił się z czytelnikami nie tylko swoimi spostrzeżeniami, ale i ocenami czy opiniami. Tekst „Do Rzeczy” o Éricu Cantonie był jedyną publikacją tej redakcji, która w jakikolwiek sposób poruszała tematykę środowiska w ramach organizacji mistrzostw świata w Katarze. Informacja o zachęcie byłego piłkarza do bojkotu mundialu nie

¹⁵³ Sz. Opryszek, *Czy mundial w Katarze to zeroemisyjna ściema?*, op. cit.

pojawiała się w żadnym innym obserwowanym przez nas medium, zastanawiająca jest więc motywacja w sprawie wykorzystania tej wypowiedzi przez „Do Rzeczy”.

„Krytyka Polityczna”, „wPolityce” i „Newsweek” w analizowanym okresie nie opublikowały jakichkolwiek treści, które poruszałaby tematykę wpływu mundialu w Katarze na środowisko naturalne. Wydaje nam się to szczególnie zastanawiające w przypadku „Krytyki Politycznej”, medium określanego jako lewicowe i często opisującego tematy powiązane z kryzysem klimatycznym. Uważamy też, że – biorąc pod uwagę ilość wątków dotyczących wpływu turnieju na klimat, ich różnorodność oraz kontrowersje związane z tematem – obserwowane przez nas media poświęciły tym wydarzeniom stosunkowo mało miejsca.

ROZDZIAŁ 6

Mniejszości seksualne

Jednym z najszerzej komentowanych tematów przed mundialem, w jego trakcie, a także po zakończeniu turnieju, były prawa mniejszości seksualnych w Katarze. Zgodnie z prawodawstwem tego kraju związki jednopłciowe są nielegalne. Za czyny uznawane za niemoralne można zostać ukaranym wieloletnim wyrokiem więzienia. W związku z dyskryminacją, jakiej doświadcza w Katarze społeczność LGBT+¹⁵⁴, uzyskanie przez to państwo praw do organizacji mistrzostw świata w piłce nożnej wzbudziło sprzeciw wielu. Poza oczywistym wątkiem, jakim jest przestrzeganie przez katarskie władze praw człowieka, w dyskursie publicznym pojawiła się jeszcze kwestia bezpieczeństwa kibiców przynależących do grupy LGBT+, którzy pojawić mieli się w Katarze, aby kibicować swoim drużynom podczas turnieju. Ze względu na powagę sprawy podczas samego mundialu zaobserwowaliśmy także wiele wyrazów wsparcia i solidarności ze społecznością LGBT+, zarówno ze strony piłkarzy, jak i firm, a także kibiców.

6.1. Kontekst

W Katarze obowiązują zasady wynikające z tradycji, przede wszystkim rozumianej jako rygorystyczna interpretacja islamu.

¹⁵⁴ Akronim będący inkluzywnym określeniem osób nieheteronormatywnych, wywodzący się od angielskich słów: *lesbian, gay, bisexual, transgender*. Znak „+” jest formą włączania osób, których orientacja seksualna bądź tożsamość płciowa nie mieszczą się w opisanych kategoriach.

Związane z nią normy obyczajowe i kulturowe mają wpływ na te prawne, co przekłada się m.in. na prawa społeczności LGBT+. Kodeks karny Kataru przewiduje kary pozbawienia wolności za czynny, które uznaje za niemoralne. Są to dobrowolne stosunki między mężczyznami powyżej 16. roku życia (art. 285), które karane są do siedmiu lat pozbawienia wolności; od roku do trzech lat pozbawienia wolności dla mężczyzny, który nakłania innego mężczyznę do popełnienia „aktu sodomii lub niemoralności” (art. 296); a także kara dziesięciu lat więzienia dla każdego, kto obcuje z osobą powyżej 16. roku życia za obopólną zgodą, lecz poza małżeństwem, co dotyczy zarówno stosunków heteroseksualnych, jak i homoseksualnych (art. 288)¹⁵⁵.

Grupa Human Rights Watch opublikowała w październiku 2022 roku raport, w którym opisała dyskryminację i przemoc, jakiej ofiarami padają członkowie tej społeczności w Katarze. Udokumentowane zostało sześć przypadków pobicia oraz pięć molestowania seksualnego w areszcie policyjnym w latach 2019-2022. Autorzy raportu twierdzą, że ofiary zatrzymano wyłącznie na podstawie ekspresji płciowej, np. osób transpłciowych. Ich telefony miały zostać bezprawnie przeszukane, a uwolnienie transpłciowych kobiet uwarunkowano ich uczestnictwem w terapii konwersyjnej w rządowym centrum „behawioralnej opieki zdrowotnej”. Z wywiadów, które z sześcioma zatrzymanymi Katarczykami przeprowadzili członkowie organizacji, wynika, że funkcjonariusze katarskiego Departamentu Bezpieczeństwa Prewencyjnego przetrzymywali podejrzanych o przynależność do grupy LGBT+ w więzieniu w Dosze, gdzie stosowali wobec nich tortury słowne, psychiczne i fizyczne. Mieli być bici w różny sposób, od policzkowania po kopanie w brzuch, opowiadali też o goleniu im

¹⁵⁵ Legislations of Qatar, Penal Code, 30.05.2004, [on-line:] [<https://www.almeezan.qa/LawArticles.aspx?LawArticleID=889&LawID=26&language=en>] – 10.05.2023.

włosów, wyzywaniu, robieniu zdjęć miejscom intymnym. Według raportu funkcjonariusze odmawiali zatrzymanym dostępu do pomocy prawnej, opieki medycznej czy widzenia z rodziną. Ofiary przetrzymywane były bez postawienia zarzutów czy nawet zapisu o zatrzymaniu, aż do podpisania dokumentów, w których zobowiązały się do zaprzestania „niemoralnej działalności”. W ramach przeszukiwania telefonów pozyskiwano prywatne zdjęcia ich właścicieli, korespondencję oraz dane kontaktowe pozwalające na zidentyfikowanie kolejnych osób przynależących do społeczności LGBT+¹⁵⁶.

Katarskie władze odpowiedzialne mają być też za medialną cenzurę dotyczącą pojawiających się w ich państwie artykułów na temat tożsamości płciowej. Jak podała organizacja Human Rights Watch, katarskie wersje międzynarodowego wydania „The New York Times” pozbawione były artykułów dotyczących praw osób LGBT+. W ramach reakcji na tę sytuację przedstawiciele katarskiego rządu odpowiedzieli organizacji, że kontrola treści była efektem lokalnych standardów i oczekiwań kulturowych, nie zaś ingerencji państwowej¹⁵⁷. „The New York Times” poinformował zaś, że decyzja o tego typu działaniach podejmowana jest niezależnie od nich, na szczeblu lokalnym. Redakcja sprzeciwiła się również wszelkiej cenzurze dziennikarstwa¹⁵⁸. W odpowiedzi na zarzuty dotyczące tej ingerencji w przywołanej wyżej odpowiedzi katarskiego rządowego biura ds. komunikacji przeczytać można było również

¹⁵⁶ *Qatar: Security Forces Arrest, Abuse LGBT People. Discrimination, Ill-Treatment in Detention, Privacy Violations, Conversion Practices*, Human Rights Watch, 24.10.2022, [on-line:] [<https://www.hrw.org/news/2022/10/24/qatar-security-forces-arrest-abuse-lgbt-people>] – 14.05.2023.

¹⁵⁷ Government Communications Office, State of Qatar, *Letter to Minky Worden*, 1.08.2018, [on-line:] [https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_re_sources/qatar_letter_aug1_2018.pdf] – 14.05.2023.

¹⁵⁸ *Qatar: Censorship Ignores Rights, FIFA Rules. 2022 World Cup Host Should Reform Anti-LGBT Laws*, Human Rights Watch, 3.08.2018, [on-line:] [<https://www.hrw.org/news/2018/08/03/qatar-censorship-ignores-rights-fifa-rules>] – 14.05.2023.

zapewnienie: „czekamy na ludzi z całego świata – różnych grup etnicznych, języków, religii i kultur – zbiegających się na ziemi Kataru, by zjednoczyć się wspólną pasją do piłki nożnej”¹⁵⁹.

Warto w tym miejscu nadmienić, że już we wcześniejszych latach w Katarze miejsce miały próby wpływania na pracę dziennikarzy, również tych zagranicznych. W 2015 roku w okolicach Dohy zatrzymany został niemiecki dziennikarz sportowy Florian Bauer wraz z ekipą telewizyjną stacji ARD¹⁶⁰. Realizowali oni film dokumentalny dla niemieckiej telewizji publicznej, zatytułowany *Piłka nożna na sprzedaż*. Opowiadali w nim o stanie przygotowań do mundialu, zwracając szczególną uwagę na prawa człowieka. Policja interweniowała, gdy niemieccy dziennikarze nagrywali materiał w strefie przemysłowej, w ramach którego przedstawione były m.in. warunki mieszkaniowe zagranicznych pracowników budowlanych i ich zajęcia w czasie wolnym¹⁶¹. Służby przesłuchiwały zatrzymanych przez 14 godzin. Po całym wydarzeniu wyżsi rangą urzędnicy Kataru przeprosili ekipę reporterską za nieporozumienie – jednak dane ze skonfiskowanego przez policję sprzętu zostały wymazane, a na zwrot telefonów, laptopów czy twardych dysków czekać trzeba było trzy i pół tygodnia¹⁶². Podobne represje spotkały również dziennikarzy brytyjskiej stacji BBC¹⁶³ czy duń-

¹⁵⁹ *Letter to Minky Worden, op. cit.* Wszelkie tłumaczenia tekstów anglojęzycznych własne.

¹⁶⁰ Twitter, 4.05.2015, [on-line:] [https://twitter.com/FloBauerAuthor/status/595240865859301376#_blank] – 14.05.2023.

¹⁶¹ B. Blickenstaff, *The Journalist Fighting to Expose Qatar's World Cup Crimes*, 13.05.2015, [on-line:] [<https://www.vice.com/es/article/bmeek3/the-journalist-fighting-to-expose-qatar39s-world-cup-crimes-es-translation>] – 14.05.2023.

¹⁶² F. Bauer, *Detained and Interrogated in Qatar*, 05.11.2015, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/detained-and-interrogated-in-qatar/a-18440228>] – 14.05.2023.

¹⁶³ M. Lobel, *Arrested for Reporting on Qatar's World Cup Labourers*, 18.05.2015, [on-line:] [<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32775563>] – 14.05.2023.

skiej DR¹⁶⁴; w tych przypadkach za pracę nad materiałami dotyczącymi praw pracowniczych w Katarze. W 2022 roku Katar zajął 119. miejsce w Rankingu Wolności Prasy organizacji „Reporterzy bez Granic”¹⁶⁵. Na ten wynik wpływ miała również cenzura w zakresie dostępu do informacji o społeczności LGBT+.

W związku z doniesieniami o traktowaniu mniejszości seksualnych przez katarskie służby oraz władze, przed przyjazdem kibiców na mistrzostwa świata w 2022 roku pojawiło się wiele wątpliwości związanych z gośćmi spoza Kataru, którzy byłiby osobami należącymi do tej społeczności. Jeszcze w 2020 FIFA ogłosiła, że tęczowe flagi będą dozwolone na stadionach podczas meczów w Katarze. Joyce Cook, dyrektor ds. odpowiedzialności społecznej i edukacji FIFA, wypowiedziała się wówczas w następujący sposób: „Będziemy świadkami stopniowej zmiany we wszystkich tych aspektach, a tęczowe flagi, koszulki będą mile widziane na stadionie – to jest pewne. Oni bardzo dobrze rozumieją, jakie jest nasze stanowisko”¹⁶⁶. Dodała, że otwarcie przyznaje się do bycia homoseksualną kobietą, dlatego ta sprawa jest dla niej także osobista.

Również w tym okresie Nasser Al-Chater, dyrektor generalny mistrzostw świata 2022, odniósł się do traktowania osób LGBT+ w Katarze. „Mamy kraj, który jest konserwatywny, ale jesteśmy krajem gościnnym” – stwierdził. Zapowiedział też, że goście będą szanowani, kimkolwiek by nie byli. Odniosł się do kultury swojego kraju, mówiąc: „Tak jak nasza kultura jest kulturą tego świata, oczekujemy również, że ludzie będą szanować naszą kulturę. Myślę,

¹⁶⁴ N.B. Holm, R. Horskjær, *Interrogated in Qatar: Why Are Journalists So Critical?*, 13.05.2016, [on-line:] [<https://www.dr.dk/om-dr/interrogated-qatar-why-are-journalists-so-critical>] – 14.05.2023.

¹⁶⁵ *Index 2022*, RSF, [on-line:] [<https://rsf.org/en/index?year=2022>] – 14.05.2023.

¹⁶⁶ *2022 World Cup: Qatar to Allow LGBTQ Displays, Rainbow Flags in Stadiums*, ESPN, 10.12.2020, [on-line:] [https://www.espn.com/soccer/story/_/id/37609525/qatar-allow-lgbtq-displays-rainbow-flags-stadiums] – 14.05.2023.

że istnieje równowaga i poczucie, że ludzie będą szanować ludzi zewsząd”¹⁶⁷. Jednak wraz ze zbliżającym się terminem rozpoczęcia rozgrywek część organizacji wspierających społeczność LGBT+ obawiała się o swoje bezpieczeństwo podczas turnieju i oczekiwała jego gwarancji ze strony organizatorów. W marcu 2022 roku międzynarodowa grupa, zrzeszająca 16 organizacji działających na rzecz praw osób LGBT+¹⁶⁸, przedstawiła FIFA i katarskiemu komitetowi organizacyjnemu listę ośmiu punktów, które według niej powinny zostać spełnione, aby osoby LGBT+ mogły czuć się w Katarze bezpiecznie. Dotyczyły one m.in. gwarancji bezpieczeństwa, uchylenia przepisów karnych dyskryminujących mniejszości seksualne, prawa do swobodnego wyrażania opinii, w tym zapewnienia o braku cenzury. Grupa poinformowała, że uzyskała na piśmie odpowiedź FIFA, zaś komitet organizacyjny nie odniósł się do jej apelu. Przedstawiciele organizacji stwierdzili, że zapewnienia bezpieczeństwa ze strony FIFA nie były wystarczające, co zmusza do zadania pytania, czy ryzyko, na które narażone są osoby LGBT+ chcące wziąć udział w mistrzostwach świata w Katarze, nie jest za wysokie¹⁶⁹.

W związku z brakiem jednoznacznych deklaracji ze strony organizatorów w sprawie bezpieczeństwa kibiców należących do tej społeczności na niedługo przed rozpoczęciem turnieju redakcja brytyjskiego „The Guardian” przesłała do Kataru listę pytań. Dotyczyły one: możliwości udzielenia przez Katar ochrony

¹⁶⁷ *Ibidem*.

¹⁶⁸ Grupa ta działała w imieniu następujących organizacji: Athlete Ally, Discover Football, European Gay and Lesbian Sports Association, Fare network, Federation of Gay Games, Football v Homophobia, Hidayah, International Supporters Council, ILGA World, ILGA Asia, Leap Sports, Pride House International, MantiQitna, Mosaic, Queer Khaleeji oraz You Can Play.

¹⁶⁹ *Concerns Raised over Possible Risk for LGBTQ+ People at Qatar World Cup*, The Guardian, 31.03.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/mar/31/concerns-raised-over-possible-risk-for-lgbtq-people-at-qatar-world-cup>] – 20.05.2023.

osobom LGBT+, gdyby były one zagrożone ze względu na swoją orientację; zawieszenia na czas turnieju artykułów kodeksu karnego, które dyskryminują te osoby; możliwości wnoszenia tęczyowych flag na stadiony; powitania przez Komitet Organizacyjny przedstawicieli społeczności LGBT+ jako gości mistrzostw świata. Redakcja otrzymała jedynie ogólną odpowiedź, która brzmiała: „Każdy będzie mile widziany w Katarze w 2022 roku, bez względu na rasę, pochodzenie, religię, płeć, orientację seksualną czy narodowość. Jesteśmy stosunkowo konserwatywnym społeczeństwem – na przykład publiczne okazywanie uczuć nie jest częścią naszej kultury. Wierzymy we wzajemny szacunek, więc chociaż wszyscy są mile widziani, w zamian oczekujemy, że wszyscy będą szanować naszą kulturę i tradycję”¹⁷⁰.

Jeszcze przed rozpoczęciem mundialu temat ten stał się przedmiotem działań polityków, szczególnie w Wielkiej Brytanii. Tamtejszy Minister Spraw Zagranicznych oraz członek Partii Konserwatywnej, James Cleverly, odniósł się do sytuacji fanów piłki nożnej o orientacji innej niż heteroseksualna i zaapelował do brytyjskich kibiców. Uznał, że powinni oni okazać szacunek wobec narodu gospodarza i wykazać się elastycznością. Stwierdził, że przy takim podejściu na pewno będą to bezpieczne i ekscytujące mistrzostwa świata¹⁷¹. Jego słowa wywołały fale krytyki zarówno ze strony ludzi związanych ze światem piłki nożnej (np. Gary’ego Linekera, legendy reprezentacji Anglii, strzelca 10 bramek na mistrzostwach świata), jak i, co oczywiste, polityków Partii Pracy. Opozycja apelowała, aby rząd Wielkiej Brytanii użył publicznie swojego głosu

¹⁷⁰ P. MacInnes, *Qatar Fails to Offer World Cup Safety Guarantees to LGBTQ+ Fans*, 29.06.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/jun/29/qatar-fails-to-offer-world-cup-safety-guarantees-to-lgbtq-fans>] – 14.05.2023.

¹⁷¹ A. Cassidy, *UK Foreign Secretary Under Fire for Saying LGBT Soccer Fans Should Be ‘Respectful’ at Qatar World Cup*, 27.10.2022, [on-line:] [<https://edition.cnn.com/2022/10/27/football/james-cleverly-lgbt-2022-qatar-world-cup-spt-intl/index.html>] – 15.05.2023.

do potępienia „przerażających naruszeń praw człowieka popełnianych codziennie przez reżim Kataru”¹⁷². Swojemu partyjnemu koledze odpowiedział również Nadhim Zahawi, jeden z ministrów w rządzie Borisa Johnsona. Stwierdził, że nikt nie powinien iść na kompromis w kwestii swojej seksualności czy jakichkolwiek preferencji. Równocześnie dodał, że piłka nożna jest celebracją różnorodności i jest przekonany, że Katar to zrozumie¹⁷³.

Do sytuacji osób LGBT w Katarze odniosła się również chociażby Nancy Faeser, niemiecka Minister Spraw Wewnętrznych. W wywiadzie telewizyjnym przyznała, że byłoby lepiej, gdyby organizacja głównych wydarzeń sportowych nie była powierzana krajom takim jak Katar. Następnie, jeszcze przed rozpoczęciem turnieju, zdecydowała się odwiedzić państwo gospodarza¹⁷⁴. Wizyta ta odbywała się w atmosferze dyplomatycznego sporu, ponieważ na trzy dni przed jej przylotem do Kataru Ministerstwo Spraw Zagranicznych tego państwa wezwało do siebie również ambasadora Niemiec, Claudiusa Fischbacha, by porozmawiać z nim właśnie o komentarzach niemieckiej Minister Spraw Wewnętrznych, które to zostały potępione przez przedstawicieli Kataru i uznane za „sprzeczne z normami i konwencjami dyplomatycznymi”¹⁷⁵.

¹⁷² K. Rawlinson, *UK Minister Criticised over Call for Gay World Cup Fans to Show Respect in Qatar*, 26.10.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/politics/2022/oct/26/uk-minister-criticised-over-call-for-gay-world-cup-fans-to-show-respect-in-qatar>] – 15.05.2023.

¹⁷³ T. Thomas, *Gay Football Fans Should Not Have to Compromise in Qatar, Says Nadhim Zahawi*, 27.10.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/oct/27/gay-football-fans-should-not-have-to-compromise-in-qatar-says-nadhim-zahawi>] – 15.05.2023.

¹⁷⁴ *Prześladowania osób LGBT w Katarze. Szefowa niemieckiego MSW udaje się z wizytą*, Gazeta Prawna, 31.10.2022, [on-line:] [<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8578396,przesladowania-osob-lgbt-w-katarze-niemcy-mistrzostwa-swiata-pilka-nozna.html>] – 20.05.2023.

¹⁷⁵ R. Alhenawi, A.J. Davis, *Qatar Summons German Ambassador over Interior Minister's World Cup Remarks*, 28.10.2022, [on-line:] [<https://edition.cnn.com/2022/10/28/football/qatar-germany-world-cup-spt-intl/index.html>] – 20.05.2023.

Nancy Faeser nie zmieniała planów swojej wizyty, choć z towarzyszenia jej zrezygnowała przedstawicielka niemieckiego rządu ds. praw człowieka, Luise Amtsberg. Ta uznała bowiem, że cała sytuacja pokazała tylko, jak mało możliwe są otwarte i krytyczne dyskusje na temat przestrzegania praw człowieka¹⁷⁶. Już w trakcie obecności w Katarze niemiecka minister, do której kompetencji należy również sport, stwierdziła natomiast, że jej uwagi dotyczące organizacji mistrzostw świata zostały źle zinterpretowane. Na zakończenie pobytu w Doszy podkreśliła, jak ważnym jest wspieranie Kataru w przełomowych reformach. Zapowiedziała także swoją wizytę na meczach reprezentacji Niemiec. Twierdziła, że katarski premier Chalid bin Chalifa bin Abdul Aziz As-Sani zaoferował jej gwarancje bezpieczeństwa dla osób LGBT+ podczas turnieju¹⁷⁷.

Także wśród fanów piłki nożnej zaobserwować można było wyrazy sprzeciwu; największą akcję rozpoczęli, tuż przed mundialem, kibice na niemieckich stadionach. Ich protesty dotyczyły najczęściej szeroko pojętych praw człowieka, a w trakcie nawoływano zazwyczaj do bojkotu mundialu z powodu łamania praw pracowniczych czy dyskryminowania osób LGBT+. Idealnym przykładem takiego sprzeciwu był obraz trybun podczas wielu z listopadowych meczów Bundesligi. W ciągu tych spotkań kibice części niemieckich klubów sprzeciwili się rozgrywaniu turnieju w Katarze, prezentując różnego rodzaju banery i transparenty.

Podczas spotkania Herthy Berlin z Borussią Dortmund na trybunach zaobserwować można było hasło: „eine menschliche

¹⁷⁶ J. Dahm, *German Interior Minister Visits Qatar Despite Diplomatic Tensions*, 31.10.2022, [on-line:] [https://www.euractiv.com/section/all/short_news/german-interior-minister-visits-qatar-despite-diplomatic-tensions/] – 20.05.2023.

¹⁷⁷ *German Minister Praises World Cup Preparations During Qatar Visit*, Al Jazeera, 1.10.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/11/1/german-minister-praises-world-cup-preparations-during-qatar-visit>] – 20.05.2023.

Katastrophe”, oznaczające „jedna ludzka katastrofa”, ale będące także grą słowną. Niemieckie słowo „katastrophe” (katastrofa) przekształcono, dodając do niego literę „r”, co sugerowało jednoznacznie nazwę kraju-gospodarza mundialu¹⁷⁸. Niektórzy z fanów machali tęczowymi flagami, jeszcze inni trzymali banery z zapisanym indeksem wolności prasy w Katarze. Kibice Herthy zaprezentowali na swojej trybunie napis: „15.000 śmierci dla 5.760 minut piłki nożnej – wstydźcie się”¹⁷⁹. Podobnie zachowali się kibice Freiburga, którzy za jedną z bramek przygotowali oprawę zawierającą ogromny napis „Boycott Qatar”¹⁸⁰. Transparenty były bardzo różnorodne, np.: „klimatyzowane stadiony zamiast ochrony klimatu, prześladowania niektórych płci, lekceważenie praw człowieka, brak wolności słowa, zakaz spożywania alkoholu”¹⁸¹ czy „Katar – wyłącz się”, nawiązujący do wyłączenia transmisji turniejowych meczów¹⁸². Stwierdzić więc można, że protesty były wszech-

¹⁷⁸ O. Logan, *German Football Fans Protest Qatar World Cup at Bundesliga's Last Matches*, 7.11.2022, [on-line:] [<https://www.iamexpat.de/expat-info/german-expat-news/german-football-fans-protest-qatar-world-cup-bundesligas-last-matches>] – 20.05.2023.

¹⁷⁹ M. Ford, wpis, Twitter, 5.11.2022, [on-line:] [https://twitter.com/matt_4d/status/1588912713962786818?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtterm%5E1588912713962786818%7Ctwgr%5E368247-ale49c7449191f6de2d65854ed40f9704e%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.iamexpat.de%2Fexpat-info%2Fgerman-expat-news%2Fgerman-football-fans-protest-qatar-world-cup-bundesligas-last-matches] – 20.05.2023.

¹⁸⁰ C. Fahey, *Fans Across German Stadiums Call for Qatar World Cup Boycott*, 14.11.2022, [on-line:] [<https://apnews.com/article/world-cup-sports-soccer-germany-boycotts-2e05577993f10976b97f76356b93be2e>] – 20.05.2023.

¹⁸¹ D.M. Dougall, *FIFA and Qatar 'Rattled' as European Football World Cup Boycott Gathers Pace*, 14.11.2022, [on-line:] [<https://www.euronews.com/2022/11/10/fifa-and-qatar-rattled-as-european-world-cup-boycott-gathers-pace>] – 20.05.2023.

¹⁸² *Gegen WM in Katar: Fan-Aktionen in mehreren Bundesligastadien*, T-on-line, 5.11.2022, [on-line:] [https://www.t-online.de/sport/fussball/wm/id_100075690/wm-2022-in-katar-fan-proteste-in-bundesligastadien-15000-tote-fuer-5760-minuten-.html] – 20.05.2023.

obecne na stadionach najwyższej niemieckiej ligi piłkarskiej i jej zapleczu.

Do bojkotu dołączyło się również wiele barów, w których nie zdecydowano się na transmisję mundialowych rozgrywek¹⁸³. O nastawieniu niemieckiego społeczeństwa świadczył także wynik badania przeprowadzonego przez niemiecki magazyn „Focus” we współpracy z instytutem badania opinii publicznej Civey. Aż 74% ankietowanych w wieku od 30 do 39 lat opowiedziało się za bojkotem mundialu w przestrzeni publicznej i brakiem takich transmisji. Wśród tych z kolei, którzy pozostawali w tej samej grupie wiekowej, ale zadeklarowali oglądanie meczów mistrzostw świata w Katarze lub w trakcie odpowiadania nie podjęli jeszcze decyzji, aż 73% oceniło swoje nastawienie do mundialu jako negatywne. Tej samej odpowiedzi udzieliło 62% pytanym w wieku powyżej 65. roku życia. Dodatkowo prawie 53% osób, które wzięło udział w internetowej ankiecie, stwierdziło, że niemieccy politycy powinni w każdym przypadku zbojkotować turniej¹⁸⁴.

Głos zabrali także piłkarze i przedstawiciele drużyn narodowych. Do jednych z pierwszych publicznych aktów sprzeciwu środowiska piłkarskiego doszło w Norwegii. W lutym 2021 roku klub występujący w najwyższej krajowej lidze, Tromsø IL, wydał oświadczenie, w którym potępił łamanie przez Katar praw człowieka i wezwał norweską federację piłkarską do bojkotu turnieju, jeżeli kraj się zakwalifikuje¹⁸⁵. Ruch ten rozpoczął publiczną dyskusję

¹⁸³ O. Pieper, *Bars in Germany Boycott Qatar FIFA World Cup*, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/bars-in-germany-boycott-qatar-fifa-world-cup/a-63794873>] – 20.05.2023.

¹⁸⁴ *FOCUS-online-Umfrage Mehrheit der Deutschen will TV-Boycott von Fußball-WM in Katar*, FOCUS, 9.11.2022, [on-line:] [https://www.focus.de/politik/deutschland/umfrage-zeigt-mehrheit-der-deutschen-will-tv-boycott-von-fussball-wm-in-katar_id_179183106.html] – 20.05.2023.

¹⁸⁵ S. Lloyd, *How Tromsø Led Calls for Norway to Boycott the Qatar 2022 World Cup*, 25.03.2021, [on-line:] [<https://www.joe.co.uk/sport/how-tromso-led-calls-for-norway-to-boycott-qatar-2022-267943>] – 20.05.2023.

na temat tego, jak powinna się zachować norweska reprezentacja. W marcu drużyna miała rozegrać z Gibraltarem mecz w ramach eliminacji do turnieju w Katarze. Kapitan kadry Martin Ødegaard zapowiedział przedstawienie oświadczenia. Przed rozpoczęciem spotkania trener reprezentacji, Ståle Solbakken, pojawił się na konferencji z mediami w koszulce z napisem: „Szacunek – na boisku i poza nim”. Identyczne trykoty mieli na sobie podczas rozgrzewki zawodnicy; zmienili je jednak jeszcze przed odśpiewaniem hymnu państwowego. Wówczas to pojawili się na boisku z koszulkami z hasłem: „Prawa człowieka – na boisku i poza nim”. Po meczu selekcjoner skomentował, że drużyna chciała w ten sposób wyrazić to, o czym już mówili – że należy skupić się również na rzeczach, które są dyskutowane poza boiskiem. Twierdził, że zawodnicy byli bardzo chętni, by to zrobić¹⁸⁶.

Podobnie w tym okresie zachowali się piłkarze Holandii (przed pierwszym gwizdkiem marcowego meczu z Łotwą pojawili się w koszulkach z napisem: „Piłka nożna wspiera zmianę”) oraz Niemiec (utworzyli z liter na swoich koszulkach hasło: „Prawa człowieka”)¹⁸⁷. Drużyna Tromsø, we współpracy z organizacją Amnesty International, również przygotowała specjalne koszulki. Trzeci zestaw trykotu meczowego zawierał nadruk z kodem QR, po którego zeskanowaniu telefonem uzyskiwało się dostęp do specjalnej strony internetowej zawierającej szczegółowe informacje o stopniu przestrzegania praw człowieka w Katarze. W trakcie jej prezentacji podkreślono, że Tromsø było pierwszym profesjonal-

¹⁸⁶ M. Christenson, *Norway Players Take Human Rights Stand Before World Cup Qualifier*, 25.03.2021, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2021/mar/24/norway-players-take-human-rights-stand-before-world-cup-qualifier>] – 20.05.2023.

¹⁸⁷ P. McVitie, *Netherlands Join Germany & Norway in Making Qatar Human Rights Protest Prior to World Cup Qualifier*, 27.03.2021, [on-line:] [<https://www.goal.com/en/news/netherlands-join-germany--norway-in-making-qatar-human-rights-protest-prior-to-world-cup-qualifier/cirepzs5gd11pkqjhsdfh5d8>] – 20.05.2023.

nym klubem, który wystąpił „przeciwko nieludzkim warunkom” panującym w kraju-gospodarzu mistrzostw świata 2022. „Nigdy nie wolno nam odwracać wzroku, gdy wykorzystuje się naszą piękną grę, aby przyćmić łamanie praw człowieka. Razem możemy to zmienić” – napisano w oświadczeniu klubu. Sam strój promowany był we współpracy z Malcolmem Bidalim, migrantem, który pracował w Katarze i został aresztowany za informowanie na swoim blogu o warunkach, w jakich pracowali tam ludzie. Na stronie zamieszczono nagranie, w którym Bidali opowiedział o swoich doświadczeniach i łamaniu praw człowieka w Katarze¹⁸⁸.

Ze względu na trwającą dyskusję o udziale reprezentacji Norwegii w turnieju w czerwcu 2021 roku Norweska Federacja Piłkarska zwołała nadzwyczajny kongres, podczas którego pod głosowanie przedstawiono wniosek o bojkot mistrzostw świata w Katarze. Większość, bo 368 delegatów, zagłosowała przeciwko bojkotowi, a 121 przedstawicieli poparło wniosek¹⁸⁹. Jednocześnie, według przeprowadzonego wówczas przez gazetę „Verdens Gang” sondażu, 49% ankietowanych Norwegów popierało pomysł bojkotu¹⁹⁰. Przed losowaniem fazy grupowej mistrzostw świata, które odbyło się w marcu 2022 roku w Dosze, mimo takiego, a nie innego wyniku oficjalnego głosowania prezydentka Norweskiej Federacji Piłkarskiej wciąż skrytykowała działania FIFA. Lise Klaveness, której reprezentacja nie zakwalifikowała się do udziału w mundialu, podczas kongresu wyraźnie zaznaczyła, że FIFA powinna działać jako wzór do naśladowania – i wezwała organizację do

¹⁸⁸ W. Frantzen, *Third Shirt. Tromsø IL Launches the First Kit in History with a QR Code – Focusing on Sportswashing and Human Rights in Qatar*, 3.12.2021, [on-line:] [<https://www.til.no/3/third-shirt>] – 20.05.2023.

¹⁸⁹ *Norway Decides Against Qatar World Cup Boycott*, France 24, 20.06.2021, [on-line:] [<https://www.france24.com/en/live-news/20210620-norway-decides-against-qatar-world-cup-boycott>] – 20.05.2023.

¹⁹⁰ *Qatar 2022: Norway Rules Out Boycotting Football World Cup*, Al Jazeera, 21.06.2021, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2021/6/21/norway-rules-out-boycott-of-qatar-2022-world-cup>] – 20.05.2023.

większego wspierania rodzin zagranicznych pracowników, którzy zginęli lub zostali ranni podczas prac przy organizacji mistrzostw świata w Katarze. Odnosząc się natomiast do przyznania w 2010 roku praw do organizacji turnieju w Rosji i Katarze, powiedziała: „Prawa człowieka, równość i demokracja – podstawowe interesy piłki nożnej – nie były w wyjściowej jedenastce”. Nawiązała również do misji, którą może realizować piłka nożna. Jak stwierdziła, „Nasza gra może inspirować marzenia i przełamywać bariery, ale jako liderzy musimy to robić dobrze i zgodnie z najwyższymi standardami”. Do jej wypowiedzi odniósł się m.in. jeden z przedstawicieli FIFA, Hassan al-Thawadi, który podkreślił, że Katar przez ostatnie 12 lat pracował, aby przygotować turniej, który pozostawi transformacyjne dziedzictwo społeczne, ludzkie, gospodarcze i środowiskowe. W trakcie spotkania Gianni Infantino zaprezentował również film, mający dokumentować postępy poczynione w zakresie przestrzegania praw człowieka, jakie nastąpiły w przeciągu 12 lat od przyznania praw do organizacji turnieju¹⁹¹.

Warto odnotować także oświadczenie piłkarzy reprezentacji Australii, opublikowane pod koniec października 2022 roku przez tamtejszą federację piłkarską. W zamieszczonym nagraniu wypowiedziało się 16 australijskich graczy oraz prezes federacji, którzy wspólnie zwrócili uwagę na wartości związane z piłką nożną¹⁹². Podkreślili, że czują się zobowiązani do wypowiedzenia w sprawie przestrzegania praw człowieka w Katarze. Wyrazili ogromne zaniepokojenie „cierpieniem” pracowników migracyjnych i zabranianiem osobom LGBT+ kochania tych, których wybierają. „Ist-

¹⁹¹ P. MacInnes, *Qatar World Cup Chief Bites Back After Criticism from Norwegian FA*, 31.03.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/mar/31/qatar-world-cup-chief-norwegian-fa-lise-klavness>] – 20.05.2023.

¹⁹² V. Rugari, *Socceroos, Football Australia Speak Out on Qatar's Human Rights Record*, 27.10.2022, [on-line:] [<https://www.smh.com.au/sport/soccer/socceroos-football-australia-speak-out-on-qatar-s-human-rights-record-20221025-p5bsph.html?btis=>] – 20.05.2023.

nieją uniwersalne wartości, które powinny definiować wartości piłkarskie, takie jak: szacunek, godność, zaufanie i odwaga. Kiedy reprezentujemy nasz naród, dążymy do ucieleśnienia tych wartości” – przekazano w nagraniu. Zawodnicy stwierdzili również, że chociaż zachodzące w kraju-organizatorze reformy są „ważnym i pożądanym krokiem, to ich wdrażanie pozostaje niespójne i wymaga poprawy”. Zaaapelowali o wprowadzenie daleko idących zmian, a więc przyznania podstawowych praw ludziom w Katarze, co miałoby zapewnić „dziedzictwo, które wykracza daleko poza końcowy gwizdek mistrzostw świata FIFA 2022”¹⁹³.

Część piłkarzy i drużyn narodowych wyraziła swój sprzeciw oczywiście także już w trakcie rozgrywek, i to pomimo apelu Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej. Gianni Infantino, prezydent FIFA, oraz Fatma Samoura, Sekretarz Generalna tej organizacji, na trzy tygodnie przed rozpoczęciem turnieju skierowali do wszystkich drużyn występujących na mistrzostwach świata w Katarze list, wzywający do skupienia się na rozgrywkach piłkarskich. Była to zapewne reakcja na rosnące oczekiwania części społeczeństw (oraz na związane z tym doniesienia medialne), aby piłkarze zaprotestowali przeciwko łamaniu przez Katar praw człowieka. W liście Infantino napisał, że jest świadomy faktu, że piłka nożna nie żyje w próżni, ale „proszę, nie pozwólcie, aby piłka nożna była wciągana w każdą istniejącą bitwę ideologiczną lub polityczną”¹⁹⁴.

¹⁹³ Professional Footballers Australia, wpis, Twitter, 26.10.2022, [on-line:] https://twitter.com/thepfa/status/1585360307102552064?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1585360307102552064%7Ctwgr%5E3fbb92c6a89eb3dcf141531c784e5915e8117b13%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpfa.net.au%2Fnews%2Fthe-world-cup-and-qatar-an-open-letter-from-the-pfa%2F – 20.05.2023.

¹⁹⁴ R. Harris, *Qatar World Cup: FIFA Writes to Teams and Says 'Focus on the Football... Not Ideological or Political Battle That Exists'*, 4.11.2022, [on-line:] <https://www.skysports.com/football/news/11095/12737790/qatar-world-cup-fifa-writes-to-teams-and-says-focus-on-the-football-not-ideological-or-political-battle-that-exists> – 20.05.2023.

Prezydent FIFA nie odniósł się w swojej wiadomości do próśb siedmiu europejskich państw, które zaapelowały o możliwość ubrania przez swoich kapitanów tęczowych opasek z napisem „One Love”.

Dołączając do kampanii antydyskryminacyjnej, rozpoczętej w 2020 roku przez Królewski Holenderski Związek Piłki Nożnej, drużyny pragnęły zaprotestować szczególnie przeciwko katarskim prawom ograniczającym swobody społeczności LGBT+. Plan ten jednak nie doszedł do skutku. FIFA zagroziła reprezentacjom, że jeżeli kapitanowie pojawią się na boisku z tęczowymi opaskami na ramieniu, otrzymają za to żółtą kartkę. Federacje piłkarskie, których kapitanowie planowali założyć opaski, wydały wspólne oświadczenie i ogłosiły w nim, że FIFA zagroziła zawodnikom sankcjami sportowymi. W wiadomości poinformowano, że federacje były gotowe zapłacić ewentualne grzywny, gdyby opaskę uznano za naruszenie przepisów, jednak nie chciały „stawiać naszych zawodników w sytuacji, w której mogą zostać ukarani kartką lub nawet zmuszeni do opuszczenia pola gry”¹⁹⁵. Angielska Federacja Piłkarska podkreśliła również, że jest bardzo sfrustrowana decyzją FIFA, która ich zdaniem jest bezprecedensowa. „We wrześniu napisaliśmy do FIFA, informując o naszym pragnieniu noszenia opaski One Love, aby aktywnie wspierać integrację w piłce nożnej, i nie otrzymaliśmy odpowiedzi” – napisano w oświadczeniu¹⁹⁶. Przedstawiciele duńskiej federacji wyrazili swoje zaskoczenie, spowodowane tym, że opaska noszona była już wcześniej, podczas meczów reprezentacji w ramach Ligi Narodów, czyli rozgrywek UEFA. Selekcjoner Holandii, Louis van

¹⁹⁵ M. Herman, *Seven European World Cup Captains Ditch OneLove Armband Following FIFA Pressure*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/seven-european-world-cup-captains-ditch-onelove-armband-following-fifa-pressure-2022-11-21/>] – 20.05.2023.

¹⁹⁶ FA Communications, *Statement: One Love Armband*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.Englandfootball.com/articles/2022/Nov/21/statement-one-love-armband-world-cup-2022-20221111>] – 22.05.2023.

Gaal, uznał za niezbędne odpowiedzenie sobie na pytanie, czy jest to właściwe działanie ze strony FIFA. „Myślę, że jest to krystalicznie czyste” – podsumował¹⁹⁷.

W ramach rekompensaty Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej zadecydowała, że wprowadzi różne opaski kapitańskie zawierające komunikaty społeczne. Przedstawiały one hasła zaprojektowane wspólnie z Organizacją Narodów Zjednoczonych, np. „Bez dyskryminacji”, „Piłka nożna jednoczy świat” czy „Ratuj planetę”¹⁹⁸. Taki ruch sprowokował kolejne gesty ze strony piłkarzy czy oficjeli. Wspomniana już wcześniej niemiecka Minister Spraw Wewnętrznych, Nancy Faeser, pojawiła się na meczu Niemcy – Japonia z założoną na ramię opaską „One Love”. Można stwierdzić, że znaczenie tego gestu zostało spotęgowane przez to, że w trakcie spotkania zasiadała w łóży VIP, i to zaraz obok Gianiego Infantino. Przed oglądanym przez nią meczem piłkarze reprezentacji Niemiec zakryli sobie podczas drużynowej fotografii usta, zapewne symbolicznie sprzeciwiając się w ten sposób zakazowi noszenia wspomnianych opasek¹⁹⁹.

¹⁹⁷ S. Ingle, N. Ames, *‘Very Frustrated’: England and Wales Back Down over OneLove Armband*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/21/bullingham-admits-england-may-step-back-from-onelove-armband>] – 22.05.2023.

¹⁹⁸ *FIFA Partner with United Nations Agencies to Run Social Campaigns During World Cup*, FIFA, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.fifa.com/social-impact/campaigns/football-unites-the-world/media-releases/fifa-partner-with-united-nations-agencies-to-run-social-campaigns-during>] – 22.05.2023.

¹⁹⁹ J. Nsubuga, *German Minister Wears OneLove Armband Next to Fifa President Despite Ban*, 23.11.2022, [on-line:] [https://uk.news.yahoo.com/german-minister-wears-one-love-armband-next-to-fifa-president-despite-ban-160908374.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2x1LmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAH7H_YY9anONCETv1BPAsO_O3BAOV752WgF4vutjxR_uV5kWnmDc4Dr8HfP4zXVc_a3xbjh6llGQtJlzuatlUQvylPuOrviW4oGtuqxn_ett8tKM2yO4RTod6bPclBcg-BcLWUmIPbpsxogFxPo9bqgbGO1ZWY7jqU_CnlrUb6tx] – 22.05.2023.

Konieczne jest także przywołanie wydarzeń mających miejsce w przeddzień rozpoczęcia turnieju mistrzostw świata 2022. Na zorganizowanej wówczas konferencji Infantino wygłosił prawie godzinne przemówienie, w ramach którego stwierdził, że ze względu na swoje przeszłe i obecne postępowanie kraje Zachodu nie mają moralnego prawa, aby krytykować działania Kataru w zakresie przestrzegania praw człowieka. Wystąpienie prezydenta FIFA rozpoczęło się jednak od sugestii, że jego własne doświadczenia, jako syna włoskich imigrantów w Szwajcarii, pozwoliły mu na poznanie, czym jest dyskryminacja, i dlatego rozumie sytuację zagranicznych pracowników i mniejszości w Katarze.

Dzisiaj czuję się Arabem. Dziś czuję się Afrykaninem. Dziś czuję się gejem. Dziś czuję się niepełnosprawny. Dziś czuję się [jak] pracownik migrujący – powiedział Infantino. – Oczywiście nie jestem Katarczykiem, nie jestem Arabem, nie jestem Afrykaninem, nie jestem gejem, nie jestem niepełnosprawny. Ale tak się czuję, bo wiem, co to znaczy być dyskryminowanym i zastraszanym jako cudzoziemiec w obcym kraju. Jako dziecko byłem zastraszany – bo miałem rude włosy i piegi, a do tego byłem Włochem, więc wyobraźcie sobie²⁰⁰.

Infantino stwierdził, że Katar zreformował z pomocą FIFA prawa pracownicze, a także powtórzył, że wszyscy są na mundialu mile widziani. Odnosił się również do wprowadzonego na dwa dni przed początkiem turnieju zakazu sprzedaży piwa na stadionach. Podkreślił, że takie same zasady obowiązują w niektórych państwach europejskich, i zaczął się zastanawiać, czy aby nie stało się to problemem dopiero podczas tych mistrzostw świata, ponieważ rozgrywane są one akurat w kraju muzułmańskim. „Myślę, że jeśli przez trzy godziny dziennie nie będziesz mógł wypić piwa, to prze-

²⁰⁰ *REPLAY – FIFA President Gianni Infantino's Qatar World Cup Opening Speech in Full* | AFP, YouTube, 25.11.2022, [on-line:] [<https://www.youtube.com/watch?v=CYMm4SJ-Smk>] – 28.05.2023.

żyjesz” – podsumował. Na koniec zaapelował, aby wszelka krytyka dotycząca mundialu skierowana była w niego, a nie w Katar²⁰¹.

FIFA sprzeciwiła się również wnioskowi Duńskiej Federacji Piłkarskiej dotyczącemu możliwości noszenia podczas turnieju koszulek treningowych z hasłem „Prawa człowieka dla wszystkich”. Dyrektor zarządzający federacji, Jakob Jensen, odniósł się do tej decyzji słowami: „Wysłaliśmy zgłoszenie do FIFA, ale odpowiedź jest negatywna i żałujemy tego, ale musimy to wziąć pod uwagę. Dla mnie to koszulka z prostym przesłaniem o uniwersalnych prawach człowieka”²⁰². Dodał, że nie ma w tym żadnej polityki, bo nie uważa kwestii tak podstawowej jak prawa człowieka, za jakkolwiek jej przejaw²⁰³. Nie był to też pierwszy projekt koszulki duńskiej reprezentacji, który odnosił się do sytuacji w Katarze. Meczowe stroje Danii, zaprojektowane na okazję mundialu przez firmę Hummel, potraktować można jako „stroje protestu”. Powstały ich trzy wersje, każda utrzymana w jednolitym kolorze, odpowiednio białym, czerwonym i czarnym. Symbole sponsora, federacji piłkarskiej i elementy ozdobne również utrzymano w tych samych barwach co koszulka, czego efektem było ich wizualne zlewanie się w jedno. Prezentujący trykoty Hummel oświadczył, że są to stroje z przesłaniem. Odnosząc się do sprawy znikania symbolów na tle całości, napisano tak: „Nie chcemy być widoczni podczas turnieju, który kosztował życie tysiące ludzi”. „Wspieramy duńską drużynę narodową przez cały czas, ale to nie to samo, co wspieranie Kataru jako gospodarza” – podsumował sponsor techniczny reprezentacji

²⁰¹ S. Ingle, *I Feel Gay, Disabled... Like a Woman Too!': Infantino Makes Bizarre Attack on Critics*, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/19/fifa-gianni-infantino-world-cup-qatar>] – 28.05.2023.

²⁰² *MŚ Katar 2022: haniebna decyzja FIFA. Dania nie założy specjalnych koszulek*, Polskie Radio, 10.11.2022, [on-line:] [<https://polskieradio24.pl/5/4147/artykul/3068749,ms-katar-2022-haniebna-decyzja-fifa-dania-nie-zalozy-specjalnych-koszulek>] – 22.05.2023.

²⁰³ *FIFA Rejects Denmark's Request For Pro-Human Rights Training Shirts*, Al Jazeera, 11.11.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/11/11/fifa-reject-denmark-request-for-pro-human-rights-training-shirts>] – 22.05.2023.

Danii²⁰⁴. Wygląd koszulek, a także czarny, ewidentnie żałobny kolor trzeciej ich wersji, był spełnieniem obietnicy federacji dotyczącej przygotowania strojów z krytycznym przesłaniem²⁰⁵.

Również Amerykańska Federacja Piłkarska zdecydowała się na zmodyfikowanie swojego symbolu. Podczas pobytu reprezentacji USA w Katarze w jej ośrodku treningowym zmieniono logotyp, dodając do niego siedem tęczowych pionowych pasów widocznych pod napisem „USA”. Działanie to było częścią inicjatywy „Be the Change”, którą rozpoczęto w 2020 roku w celu dążenia do sprawiedliwości społecznej. Trener kadry Stanów Zjednoczonych, Gregg Berhalter, w czasie konferencji prasowej odniósł się do działań na rzecz osób LGBT+ i podkreślił, jak ważne jest uświadamianie w tej sprawie, kiedy jest się na arenie światowej. „Chcemy zwrócić uwagę na kwestie społeczne nie tylko w Stanach, ale także za granicą. Zdajemy sobie sprawę, że Katar poczynił już odpowiednie kroki i osiągnięto ogromne postępy, ale wciąż jest trochę pracy do wykonania” – stwierdził. Natomiast rzecznik US Soccer, Neil Buethe, w rozmowie z agencją Reutersa powiedział: „Nasza tęczowa odznaka odgrywa ważną i stałą rolę w tożsamości US Soccer”. Dodał, że kadra chce promować ducha gościnności i otwartości w ramach każdego meczu²⁰⁶.

Na stadionach w trakcie turnieju trudniej było doszukać się bezpośrednich gestów wsparcia dla osób LGBT+; związane było to z decyzją organizatorów o odbieraniu kibicom tęczowych flag przed wejściem na trybuny. Według organizatorów miało to na celu

²⁰⁴ Hummel, wpis, Twitter, 28.09.2022, [on-line:] [<https://twitter.com/hummel1923/status/1575130931786022913>] – 22.05.2023.

²⁰⁵ *Denmark Vow to Step Up Criticism of Qatar After Qualifying for World Cup*, The Guardian, 18.11.2021, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2021/nov/18/denmark-vow-to-step-up-criticism-of-qatar-after-qualifying-for-world-cup>] – 22.05.2023.

²⁰⁶ *US Use Rainbow Logo at Qatar World Cup in Support of LGBTQ Community*, The Guardian, 14.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/14/usmnt-rainbow-logo-qatar-world-cup-2022-soccer-lgbtq>] – 22.05.2023.

przeciwdziałanie potencjalnym atakom ze strony innych fanów. Generał dywizji Abdulaziz Al-Ansari, odpowiedzialny za współpracę międzynarodową w ramach katarskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, oświadczył, że osoby LGBT+ są mile widziane na stadionach, jednak nie może on ręczyć za zachowanie całej widowni. „Jesteśmy po to, aby gwarantować bezpieczeństwo podczas turnieju. Nieraz musimy zawczasu reagować, aby sytuacja nie wymknęła się spod kontroli. Nie zmienimy naszej religii na 28 dni mistrzostw świata” – podsumował²⁰⁷. Dochodziło również do niewpuszczania na stadiony kibiców, których ubiór zawierał tęcze elementy²⁰⁸.

Mimo tych ograniczeń w trakcie meczu Portugalii z Urugwajem na murawę wtargnął mężczyzna z flagą w barwach tęczy w rękę. Ubrany był w koszulkę ze znakiem Supermana oraz angielskimi napisami „Ratujmy Ukrainę” i „Szacunek dla irańskich kobiet”. Był to włoski aktywista, Mario Ferri, który już kilkakrotnie w historii manifestował w ten sposób swoje poglądy²⁰⁹. Włoch został zatrzymany przez służby porządkowe i przekazany policji. Po wypuszczeniu powiedział mediom, że w jego sprawie interweniował sam Gianni Infantino.

Spytał mnie: „Dlaczego? Katar jest dla ciebie bardzo groźny, ale mam plan jak ci pomóc”. Następnie poszedł porozmawiać z ważnymi ludźmi z katarskiej policji i w ciągu 30 minut byłem wolny – opowiedział. Swoją akcję podsumował słowami: – Zawsze staram

²⁰⁷ *Mundial w Katarze. Tęczowe flagi będą odbierane kibicom przez służby porządkowe*, PAP, 1.04.2022, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1139441%2Cmundial-w-katarze-teczowe-flagi-beda-odbierane-kibicom-przez-sluzby>] – 22.05.2023.

²⁰⁸ B. Church, *Exclusive: World Cup Soccer Fans Stopped by Security Officials for Wearing Rainbow-Colored Items*, 28.11.2022, [on-line:] [<https://edition.cnn.com/2022/11/26/football/german-soccer-fans-rainbow-colors-qatar-2022-world-cup-spt-intl/index.html>] – 25.05.2023.

²⁰⁹ *Z tęczową flagą przerwał mecz w Katarze. Sam gra w piłkę, pomagał uchodzić dostać się do Polski*, TVN24, 29.11.2022, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/mundial-2022-mario-ferri-sokol-wbiegl-na-boisko-z-flaga-lgbt-aktywista-byl-wczesniej-w-polsce-6252765>] – 25.05.2023.

się walczyć o nowy świat, chcę świata bez wojny, chcę pokoju na świecie²¹⁰.

6.2. W polskich mediach

Wątek stosunku katarskiego państwa do praw osób LGBT+ był najszerszej komentowanym spośród tych, które zostały w naszej pracy wymienione. Był to również jeden z pierwszych wątków społeczno-politycznych, jaki pojawił się w przestrzeni medialnej po uzyskaniu przez Katar praw do organizacji turnieju mistrzostw świata w 2022 roku.

Pierwszą publikacją redakcji „Do Rzeczy”, która podjęła ten temat, był wrześniowy wpis na portalu internetowym, zatytułowany: *Lewandowski nie wystąpi na mundialu w Katarze z tęczową opaską*²¹¹. Podkreślono w nim, że reprezentacja Polski i jej kapitan nie dołączą do akcji „One Love”, „kojarzonej m.in. z promocją ideologii LGBT”. W październiku zamieszczono z kolei tekst pod tytułem *Reprezentacja zapowiada promocję LGBT na mundialu nawet wbrew zakazowi FIFA*²¹². Opisywał zapowiedzi reprezentacji Anglii i jej kapitana, Harry’ego Kane’a, o promowaniu w Katarze „LGBT bez względu na cenę”. Dla potwierdzenia tych słów przywołana została wypowiedź kapitana Anglików: „zapłacimy wszelkie kary”. Autor wpisu skomentował sytuację, pisząc: „według doniesień brytyjskich mediów Kane uważa, że zaprotestuje w ten sposób «przeciw dyskryminacji»”. Poinformował następnie,

²¹⁰ *Włoch, który wbiegł na murawę w czasie meczu mundialu, będzie to dalej robił*, Rzeczpospolita, 7.12.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37562911-wloch-ktory-wbiegl-na-murawe-w-czasie-meczu-mundialu-bedzie-to-dalej-robil>] – 25.05.2023.

²¹¹ *Lewandowski nie wystąpi na mundialu w Katarze z tęczową opaską*, Do Rzeczy, 29.09.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/351472/lewandowski-nie-bedzie-gral-z-teczowa-opaska-w-katarze.html>] – 25.05.2023.

²¹² *Reprezentacja zapowiada promocję LGBT na mundialu nawet wbrew zakazowi FIFA*, Do Rzeczy, 30.10.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/363463/onelove-promocja-lgbt-na-mundialu-kane-zaplacimy-kary.html>] – 30.05.2023.

że chociaż turniej odbędzie się w listopadzie, to „FIFA jeszcze nie wydała zezwolenia na promocję LGBT w trakcie nadchodzącego sportowego wydarzenia”. Dodał również, że według regulaminu reprezentacje mogą korzystać wyłącznie z opasek przygotowanych przez Międzynarodową Federację Piłki Nożnej. W tekście podkreślono, że Kane wyraził już wcześniej dumę z możliwości reprezentowania społeczności LGBT, mówiąc: „Jestem zaszczycony, że mogę dołączyć do moich kolegów kapitanów drużyn narodowych we wspieraniu ważnej kampanii «One Love»”. Omówiona została także sama kampania. Autor tekstu przekazał czytelnikowi, że akcję zapoczątkowali w marcu 2022 roku Holendrzy, choć dodał też, że „oficjalnie nie chodzi o promocję ideologii LGBT, ale o różnorodność”. Stwierdził, że użyte barwy są jednak jednoznacznie kojarzone z „ruchem LGBT”, i powołał się na „niektóre media”, mające uważać, że Katar odczyta to jako prowokację. Na koniec podkreślił, że Robert Lewandowski ma zagrać z „tradycyjną opaską dostarczaną na wielkich turniejach przez FIFA”. Wspomniał także, że na rosyjskim mundialu „władze światowej piłki promowały przy tej okazji hasło «Respect» związane z akcją przeciwko «rasizmowi» na stadionach”.

Kolejny z wpisów zatytułowano: *Przerwano rozmowę z ambasadorem mundialu. Ze względu na słowa o homoseksualistach*²¹³. Tytuł nawiązywał do wypowiedzi Chalida Salmana, ambasadora mundialu w Katarze i byłego reprezentanta tego kraju w piłce nożnej, który uznał homoseksualizm za chorobę psychiczną. Autor na wstępie podkreślił, że Katar jest pierwszym krajem islamskim, który otrzymał prawa do organizacji mundialu, co wywołało wiele kontrowersji. Następnie relacjonował, że w trakcie realizacji filmu dokumentalnego *Tajna sprawa Katar*, tworzonego przez telewizję „ZDF”, przeprowadzono wywiad z Chalidem Salmanem. „Wiele

²¹³ *Przerwano rozmowę z ambasadorem mundialu. Ze względu na słowa o homoseksualistach*, Do Rzeczy, 8.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/366817/homoseksualizm-to-choroba-po-tych-slowach-przerwano-rozmowe-z-salmanem.html>] – 30.05.2023.

osób przyleci do Kataru. Porozmawiajmy o gejach. Najważniejsze, że wszyscy zaakceptują, że oni tutaj przyjadą, ale będą musieli zaakceptować nasze zasady” – powiedział były piłkarz, po czym stwierdził, że homoseksualiści mogą mieć zły wpływ na dzieci, a ich orientacja seksualna jest chorobą psychiczną. „Do Rzeczy” poinformowało, że podczas wywiadu obecny był rzecznik komitetu organizacyjnego mistrzostw świata, który miał przerwać rozmowę natychmiast po usłyszeniu tych słów. Na zakończenie tekstu przywołano raz jeszcze decyzję Harry’ego Kane’a o – jak to określił autor publikacji – „promowaniu LGBT”.

Kolejne artykuły odnoszące się do społeczności LGBT+ w kontekście katarskiego mundialu pojawiły się na stronie internetowej „Do Rzeczy” 14 listopada 2022 roku. W tekście *Mundial w Katarze. Reprezentacja USA zmieniła swój herb na tęczy*²¹⁴ opisano zmiany w logotypie Amerykańskiej Federacji Piłkarskiej. Autor poinformował, że nowy herb drużyny wisi w bazie treningowej USA w Dosze. Przywołane zostały także słowa rzecznika drużyny, Neila Buethego, który powiedział: „W ramach naszego podejścia do każdego meczu lub wydarzenia uwzględniamy tęczy branding, aby wspierać i obejmować społeczność LGBTQ, a także promować ducha otwartości i gościnności wobec wszystkich fanów piłki na całym świecie”. W tekście znalazła się także informacja, że „tęczowy herb nie znajdzie się na koszulkach piłkarzy USA”. Za podsumowanie posłużyła wzmianka o słowach Chalida Salmana, a także przypomnienie o meczach reprezentacji Polski.

W drugim opublikowanym tego dnia na stronie tekście opisano stosunek niemieckiego biskupa do katarskiego turnieju. Wpis *Biskup krytykuje mundial w Katarze*²¹⁵ informował o kry-

²¹⁴ *Mundial w Katarze. Reprezentacja USA zmieniła swój herb na tęczy*, Do Rzeczy, 15.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/369376/reprezentacja-usa-pokazala-solidarnosc-z-osobami-lgbt.html>] – 30.05.2023.

²¹⁵ *Biskup krytykuje mundial w Katarze*, Do Rzeczy, 15.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/369763/niemiecki-biskup-krytykuje-mundial-w-katarze.html>] – 30.05.2023.

tyce decyzji dotyczącej przyznania Katarowi praw do organizacji turnieju, którą przedstawił Stefan Oster, biskup ds. kontaktów z młodzieżą sportową zrzeszoną w organizacji Deutsche Jugendkraft (DJK) w niemieckim episkopacie. Przywołano wypowiedź duchownego, odnoszącą się do stopnia przestrzegania praw człowieka przez Katar: „Jeśli prawdą jest, że tysiące pracowników migrantów zginęło przy budowie stadionów, to jest to rzeczywiście katastrofa humanitarna i moralna katastrofa FIFA i samego kraju”. Dodatkowo biskup Pasawy skomentował również postawę FIFA, którą ocenił jako: „napędzaną przez chciwość, która w rzeczywistości niszczy sport”. W zakończeniu tekstu napisano o niewielkich oczekiwaniach wobec katarskiego turnieju „ze względu na liczne przypadki łamania praw człowieka”.

Kolejna publikacja redakcji „Do Rzeczy” odnosiła się do wypowiedzi prezydenta FIFA, Gianniego Infantino, a zatytułowano ją: *Szef FIFA wywołał burzę swoim monologiem. „Powinniśmy przepraszać przez kolejne 3000 lat”*²¹⁶. Autor opisuje w niej „prawdziwą medialną burzę”, jaką spowodował na dzień przed rozpoczęciem mundialu prezydent FIFA swoimi wypowiedziami wygłoszonymi podczas konferencji prasowej w Dosze, o której już wspominaliśmy. Dotyczyły one tematów społeczno-politycznych oraz, przytaczanych parę stron wcześniej, własnych doświadczeń i związanych z nimi dylematów tożsamościowych. Autor wpisu zwrócił uwagę na odniesienia prezydenta FIFA do kwestii przestrzegania praw człowieka w Katarze:

Szef FIFA przytoczył wyniki badań, z których ma wynikać, że w Europie od 2014 roku zginęło 25 tysięcy imigrantów. – Dlaczego nikt nie pyta o odszkodowania dla rodzin tych, którzy zginęli w Europie? Może ich życie nie jest warte tyle samo? Dokąd

²¹⁶ *Szef FIFA wywołał burzę swoim monologiem. „Powinniśmy przepraszać przez kolejne 3000 lat”*, Do Rzeczy, 19.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/371563/mistrzostwa-swiata-w-katarze-kuriozalny-monolog-infantino.html>] – 30.05.2023.

zmierzamy, ludzie? Musimy sobie zadać to pytanie. Dokąd zmierzamy jako świat? – mówił.

W tekście zacytowano także wypowiedź Infantino dotyczącą konieczności przeproszenia przez Europejczyków przez następne trzy tysiące lat za to, „co zrobiliśmy jako Europejczycy przez ostatnie 3000 lat na świecie, zanim zaczniemy dawać ludziom moralne lekcje”. Tekst zakończono kolejnym przytoczeniem wypowiedzi szefa FIFA. Jego zdaniem Europa powinna wziąć Katar za wzór w sprawie migracji: „stworzyć legalne kanały, którymi imigranci mogliby do niej trafić. Niskie dochody, ale dające im pracę, jakąś przyszłość, jakąś nadzieję”. Infantino stwierdził również, że w Katarze mile widziany jest każdy.

Następnym opublikowanym przez redakcję „Do Rzeczy” tekstem traktującym o społeczności LGBT+ i Katarze był wpis: *„FIFA dała jasno do zrozumienia”. Rozstrzygnięto kwestię opasek LGBT na mundialu*²¹⁷. Autor poinformował w nim o zakazaniu noszenia przez kapitanów europejskich drużyn narodowych opasek „One Love”, określonych tu jako „opaski LGBT”. Opisana została zarówno wytworzona przez organizację presja, pod postacią ewentualnych żółtych kartek, jak i reakcja przynależących do niej federacji – w postaci wspólnego oświadczenia, które też zacytowano. W ostatniej części artykułu wymienieni zostali trzej kapitanowie, którzy mimo zapowiadanych konsekwencji i tak planowali założyć opaski. Wspomniano także o tym, że związki osób tej samej płci są w Katarze przestępstwem.

Dzień później na stronie internetowej tygodnika opublikowano artykuł, którego bohaterem był Bart Staszewski²¹⁸. Tekst *Działacz*

²¹⁷ „FIFA dała jasno do zrozumienia”. Rozstrzygnięto kwestię opasek LGBT na mundialu, *Do Rzeczy*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/372253/po-interwencji-fifa-na-mundialu-nie-bedzie-opasek-lgbt.html>] – 30.05.2023.

²¹⁸ Bart Staszewski – polski aktywista LGBT+ i reżyser filmów dokumentalnych. Współtwórca stowarzyszeń Marsz Równości w Lublinie oraz Miłość Nie Wyklucza.

*LGBT bojkotuje mundial. W przeszłości skarżył się na Polskę w Al Jazeera*²¹⁹ opisuje kontrowersje wokół mundialu, skupiając się na prawach osób LGBT+, oraz deklarację Barta Staszewskiego o zbojkotowaniu imprezy. „Internauci szybko wytknęli mu hipokryzję” – napisano. W tekście przywołany został wpis, opublikowany w mediach społecznościowych, w którym Staszewski zapowiedział: „Mistrzostwa w Katarze to gówno. Nie będę kibicował Polakom ani innym drużynom. Nie przymykajmy oka na katarski reżim”. To w reakcji na tę wypowiedź w mediach społecznościowych pojawiły się komentarze, które opisano w tekście „Do Rzeczy”. „Internauci szybko przypomnieli mu, że w ubiegłym roku udzielił wywiadu stacji Al Jazeera (czym sam się chwalił)” – napisał autor artykułu, zwracając uwagę na to, że ta arabska telewizja ma swoją siedzibę w stolicy Kataru. „Opowiadałem o strefach wolnych od LGBT w Polsce. Byliśmy też w kilku miejscowościach na Lubelszczyźnie. Dziennikarze byli w szoku, że takie rezolucje, wycelowane w osoby LGBT, istnieją w Polsce” – tak relacjonował wywiad Staszewski, o czym „Do Rzeczy” również wspomniało w swoim wpisie.

Kolejny artykuł tej redakcji był dalszą częścią relacji w sprawie opasek „One Love”, a w zasadzie gestu z nimi związanego, który wykonała reprezentacja Niemiec. Tekst *FIFA zakazała tęczowych opasek. Niemieccy piłkarze pokazali, co o tym sądzą*²²⁰ rozpoczął się od opisanie akcji „One Love”, braku zgody FIFA na występy kapitanów w tych opaskach, a także wspólnego oświadczenia federacji. Następnie autor poinformował, że „niemieccy piłkarze postanowili pokazać, co myślą o tej sytuacji”. „Przed rozpoczęciem spotkania z Japonią pokazali wymowny gest – zasłonili usta, czym

²¹⁹ *Działacz LGBT bojkotuje mundial. W przeszłości skarżył się na Polskę w Al Jazeera*, *Do Rzeczy*, 22.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/372427/hipokryzja-barta-staszewskiego.html>] – 30.05.2023.

²²⁰ *FIFA zakazała tęczowych opasek. Niemieccy piłkarze pokazali, co o tym sądzą*, *Do Rzeczy*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/373039/katar-protest-niemieckich-pilkarzy.html>] – 30.05.2023.

nawiązali do zakazu wydanego przez FIFA” – napisał. Do tych wydarzeń nawiązał w sposób pośredni również następny wpis, zatytułowany „*Danke Deutschland*”. Olejnik podziękowała Niemcom na wizji²²¹. Autor również opisał w nim kampanię „One Love”, lecz skupił się na zachowaniu Moniki Olejnik, prowadzącej program „Kropka nad i” w stacji TVN24. W trakcie jego środowego wydania padły słowa: „Dziś niemieccy piłkarze przegrali z Japończykami, ale wygrali poza boiskiem. Zaprotestowali przeciwko temu, co wyprawia FIFA w Katarze. Danke Deutschland”. W tym momencie prowadząca i jej goście, Barbara Nowacka z Koalicji Obywatelskiej oraz Krzysztof Śmiszek z Lewicy, zasłonili usta, o czym poinformował portal „Do Rzeczy”. Gest biorących udział w programie był powtórzeniem gestu reprezentantów Niemiec. Autor tekstu podsumował to zachowanie, pisząc: „Nagranie z anteny TVN24 trafiło do internetu, wywołując lawinę komentarzy”.

Gest reprezentantów Niemiec skomentowany został także w kolejnym wpisie, o tytule *Zadziwiający gest Niemców. Lisicki: Żałosne, brakuje słów*²²². Redaktor naczelny „Do Rzeczy”, Paweł Lisicki, w taki sposób odniósł się do zachowania reprezentacji Niemiec: „To jest tak koszmarnie żalosne, że brakuje mi słów. Poziom żenady, którą osiągnęli lewicowi aktywiści i piłkarze, którzy próbują im się przypodobać, to po prostu dno dna”. Wypowiedział się również na temat protestów przeciwko ograniczaniu praw osób LGBT+, mówiąc: „Kapitanowie drużyn mieli zakładać tęczowe opaski. Nagle okazało się, że w momencie, kiedy FIFA zagroziła, że tacy kapitanowie zostaną ukarani żółtymi kartkami na początku meczu, (...) to wszyscy spuścili z tonu”. W tekście przy-

²²¹ „*Danke Deutschland*”. Olejnik podziękowała Niemcom na wizji, *Do Rzeczy*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/kraj/373117/monika-olejnik-podziekowala-niemieckim-pilkarzom.html>] – 30.05.2023.

²²² *Zadziwiający gest Niemców. Lisicki: Żałosne, brakuje słów*, *Do Rzeczy*, 24.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/373165/gest-niemcow-przed-meczem-lisicki-zalosne-brakuje-slow.html>] – 30.05.2023.

wołano także wcześniejsze słowa Lisickiego, które padły w programie „Polska Do Rzeczy”. „Kara polegała na tym, że mogą otrzymać żółtą kartkę. Czy to jest tak wysoka kara, gdy chodzi o prawa człowieka? Mogli pokazać całemu światu, że Europa niesie ten tęczyowy kaganek” – stwierdził wówczas publicysta „Do Rzeczy”.

O zakryciu ust przez reprezentantów Niemiec krótko napisano również w tekście *Mundial w Katarze. Korea Płn. blokuje niektóre mecze*²²³. Gest został wymieniony jako przykład „mocno upolitycznionego” mundialu, zaraz obok blokowania w Korei Północnej części transmisji spotkań oraz milczenia piłkarzy Iranu podczas odegrania hymnu tego państwa. Ów polityczne oblicze turnieju skomentował również Piotr Semka w artykule *Bliscy płaczu*²²⁴. Uznał w nim, że „postępowy świat zaszokowany jest przebiegiem mundialu w arabskim Katarze”. Według autora zakaz picia piwa na stadionach i groźba ukarania piłkarzy żółtymi kartkami za noszenie opasek „One Love” zostały narzucone FIFA przez „szejków znad Zatoki Perskiej”, którzy to „posiedli techniki owijania sobie wokół palca Zachodu lepiej, niż to komukolwiek się wcześniej zdawało” – jak twierdził Semka.

Ostatnim wpisem redakcji „Do Rzeczy”, dotyczącym praw osób LGBT+ w kontekście mistrzostw świata w 2022 roku, była opinia Ryszarda Czarneckiego, zatytułowana *Mundial i polityka (po bandzie)*²²⁵. Polityk ocenił, że turniej roi się od politycznych podtekstów i kontrowersji, a FIFA ma najgorszą w historii prasę. Dopatrywał się w tym hipokryzji, stwierdzając, że „wielu z tych, którzy dzisiaj biją w antykatarskie bębny, siedzieli jak mysz

²²³ *Mundial w Katarze. Korea Płn. blokuje niektóre mecze*, Do Rzeczy, 26.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/373834/kim-dzong-un-zdecydowal-korea-pln-blokuje-niektore-mecze.html>] – 30.05.2023.

²²⁴ P. Semka, *Bliscy płaczu*, „Do Rzeczy” 2022, nr 48, s. 6.

²²⁵ R. Czarnecki, *Mundial i polityka (po bandzie)*, 29.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/375019/czarnecki-mundial-i-polityka-po-bandzie.html>] – 30.05.2023.

pod miotłą, gdy cztery lata temu Mundial organizowała... Rosja (...). Jak zauważył: „Poszczególne federacje i piłkarze upominają się o prawa środowisk LGBT w kontekście kraju – gospodarza Mundialu, ale szybko rezygnują, gdy noszenie tęczowych opasek ma skutkować żółtymi czy czerwonymi kartkami”. Nie uszło też oczywiście jego uwadze, że poszczególni piłkarze zdecydowali się jednak na demonstrację swoich poglądów, choć z różnych powodów. Gest niemieckiej kadry porównał w następujący sposób: „Irańczycy nie śpiewają hymnu albo śpiewają go po cichu, a z kolei Niemcy demonstracyjnie zakrywają sobie usta, a potem dziwią się, że niektórzy przypominają im milczenie niemieckich mediów w sprawie gwałtów na kobietach w noc sylwestrową kilka lat temu, albo gesty wykonywane, także przez niemieckich piłkarzy, tyle że w III Rzeszy, choć też ręką...”

Pierwszym artykułem tygodnika „Polityka”, który poruszył obserwowany przez nas temat, był tekst *Mundial 2022: wielki spór o tęczowe opaski. FIFA znów płaszczy się przed Katarem*²²⁶, autorstwa Mateusza Mazziniego. Opisano w nim cichy protest irańskich piłkarzy oraz groźbę FIFA dotyczącą karania piłkarzy za używanie własnych opasek kapitańskich. Wspomniane zostało także wspólne oświadczenie federacji, w którym stwierdzono, że sankcje sportowe to zbyt wiele. „Europa przyznała, że jej obywatelskie nieposłuszeństwo w obronie liberalnych ideałów ma granice” – skwitował dziennikarz „Polityki”. Dodał również, że w tym sporze mar twi europejska bierność i „nieprzejednana służalczość FIFA wobec katarskiej satrapii”. Dowodem na to, że nadzieja na protest zgasła jeszcze przed rozpoczęciem turnieju, jest dla dziennikarza osoba kapitana reprezentacji Francji, Hugo Llorisa. Jak pisał:

²²⁶ M. Mazzini, *Mundial 2022: wielki spór o tęczowe opaski. FIFA znów płaszczy się przed Katarem*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/sport/2190544,1,mundial-2022-wielki-spor-o-teczowe-opaski-fifa-znow-płaszczy-sie-przed-katarem.read>] – 31.05.2023.

Ale już przed mundialem powiedział, że „turniej odbywa się w Katarze i trzeba szanować miejscowe zasady”. Innymi słowy, nie przeszkadza nam kara chłosty za męsko-męski pocałunek, przyjechalіśmy grać w piłkę, na resztę będziemy ślepi.

Odnosząc się do Francji, przypomniał, że kraj ten – dzięki sprzedaży klubu Paris Saint Germain funduszowi Qatar Sports Investments – odgrywa rolę „asymilatora katarskich pieniędzy w europejskiej piłce”. Wypisał także zakupy zbrojeniowe Katarczyków we Francji, realizowane za czasów prezydentur Sarkozy’ego, Hollande’a i Macrona. W dalszej części tekstu autor zauważył, że „Lloris i podobni piłkarscy konformiści też zajmują stanowisko polityczne, choć pewnie nieświadomie”. Napisał, że decyzję FIFA w sprawie opasek pozytywnie oceniają „europejskie środowiska konserwatywne”. Jako przykład wymienił tu Traditional Britain Group i zaznaczył, że jest to stowarzyszenie, którego „gościem na corocznej konferencji był kilka lat temu m.in. Krzysztof Bosak”. Uznał, że doniesienia o prześladowaniach i zgonach w odległym kraju niespecjalnie „Europejczyków ruszają”, dlatego z organizowania mundialu w kraju z normami odbiegającymi radykalnie od europejskich może wyniknąć coś dobrego. Sport bez alkoholu potraktował z kolei jako zamach na „integralny element życia publicznego” Europy. „Wreszcie Europejczycy mogą poczuć, czym naprawdę są takie kraje jak Katar. Może do nich dotrze, że sami wyhodowali pod bokiem dyktatury, które będzie coraz trudniej kontrolować” – zakończył.

O sprawie „One Love” napisał w tekście *Gra i gierki*²²⁷ także Marcin Piątek, którego zdaniem Katar wygrał ten turniej również poprzez spacyfikowanie protestu pod postacią opasek antydyskryminacyjnych. Autor zaznaczył, że jeszcze kilkanaście godzin wcześniej Infantino ogłosił, „że wielka piłkarska rodzina kocha

²²⁷ M. Piątek, *Gra i gierki*, „Polityka” 2022, nr 48, s. 9.

wszystkich – niezależnie od seksualnej orientacji”. „Mistrzostwa świata w obłudzie można uznać za otwarte” – ocenił dziennikarz.

Maria Skóra, w swojej relacji z Niemiec zatytułowanej *Mundial 2022 i polityka. Niemcy mają problem z Katarzem*²²⁸, opisała toczącą się tam debatę publiczną. Uznała, że w Niemczech panuje „nastrój moralnego oburzenia”, do czego przyczynił się dokument *Tajemniczy Katar*, wyprodukowany przez telewizję ZDF. To właśnie w tym materiale padły słowa Chalida Salmana o homoseksualizmie jako „psychicznym defekcie”. Według dziennikarki falę oburzenia wywołał stan przestrzegania praw człowieka i brak wolności prasy w Katarze oraz fakt, że nie jest to państwo demokratyczne. „Oburzenie najbardziej widać w internecie” – napisała i wskazała na inicjatywę „Boycott Qatar 2022”, nawołującą do bojkotu turnieju. Zwróciła uwagę na to, że część barów zdecydowała się nie transmitować mundialowych spotkań, a o samym turnieju debatowała komisja ds. praw człowieka i pomocy humanitarnej w Bundestagu. Podkreśliła także, że mimo dodatkowych sankcji ze strony FIFA, reprezentacja Niemiec zaprotestowała przed meczem z Japonią przeciwko homofobii i w obronie praw człowieka. Autorka przywołała też wyniki sondażu „YouGov” dla niemieckiej agencji DPA, według których dwie trzecie społeczeństwa uznało organizację mundialu w Katarze za zły pomysł.

Skóra opisała również, jak niemieckie firmy zarobiły na mundialu. Wskazała na Deutsche Bahn, które doradzało przy budowie sieci kolejowej, czy też na Siemens, które budowało stacje metra. Koncerny budowlane, takie jak Hochtief i Züblin, realizowały z kolei duże projekty infrastrukturalne. Na mistrzostwach zarobić miały także mniejsze firmy, które dostarczały np. maszyny do pielęgnacji stadionów czy części do budowy dachów. Dzien-

²²⁸ M. Skóra, *Mundial 2022 i polityka. Niemcy mają problem z Katarzem*, 25.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2190916,1,mundial-2022-i-polityka-niemcy-maja-problem-z-katarem.read>] – 31.05.2023.

nikarka skomentowała jednak, że „[t]emat zysków niemieckich firm ze współpracy z Katarzem przy przygotowaniu mundialu mimo istnienia materiałów prasowych jest w debacie publicznej prawie nieobecny”. Napisała też, że katarski minister spraw zagranicznych oskarżył Niemcy o podwójne standardy. „Z jednej strony społeczeństwo niemieckie jest źle poinformowane przez swoich polityków, z drugiej strony rząd nie ma z nami problemu, jeśli chodzi o partnerstwo energetyczne czy inwestycje” – powiedział Mohammed bin Abdulrahman As-Sani gazecie „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, jak poinformowała dziennikarka. Sama skomentowała, że co prawda Katarowi daleko do liberalnych demokracji, ale „faktem jest także, że Niemcy, deklarując humanistyczne wartości, w praktyce nierzadko realizują zasadę «biznes jest biznes»”.

O łamaniu praw osób LGBT+ przez Katar wspomniał w artykule *Mundial w Arabii Saudyjskiej? Po Katarze to już żadna różnica. I tylko kibiców żal*²²⁹ Mateusz Mazzini. Chociaż tekst dotyczył rozważań na temat ewentualnego udzielenia praw do organizacji mistrzostw świata w 2030 roku Arabii Saudyjskiej, to autor wspominał w nim również o protestach mających miejsce w Katarze. Swój tekst, w odniesieniu do mundialu w Katarze i ewentualnego w Arabii Saudyjskiej, zakończył zdaniem: „I tylko zwykłych kibiców żal, bo mundialem rozgrywanym w cieniu przemocy cieszyć się jednak trudno”.

Temat opasek „One Love” często pojawiał się również w treściach publikowanych przez portal „wPolityce”. Pod koniec września na stronie internetowej tej redakcji umieszczono wpis zatytułowany: *Ideologia LGBT zatriumfuje na mundialu w Katarze? Kapitanowie europejskich drużyn chcą nosić tęczowe opaski. Co*

²²⁹ M. Mazzini, *Mundial w Arabii Saudyjskiej? Po Katarze to już żadna różnica. I tylko kibiców żal*, 26.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/sport/2191194,1,mundial-w-arabii-saudyjskiej-po-katarze-to-juz-zadna-roznica-i-tylko-kibicow-zal.read>] – 31.05.2023.

z *Polską*?²³⁰, w którym poinformowano, że w gronie drużyn chcących dołączyć do wspomnianej akcji nie ma Serbów, Portugalczyków, Hiszpanów, Chorwatów oraz Polaków. Autor tekstu przedstawił zamysł akcji antydyskryminacyjnej, a także zaznaczył, że FIFA nie ogłosiła ostatecznej decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia na używanie podczas mundialu własnych opasek kapitańskich. Następnie ocenił, że „w kraju muzułmańskim takim jak Katar jest to wyjątkowo drażliwy temat”. Przywołał również wypowiedź szejka Tamima bin Hamad as-Saniego, który zapowiedział, że naród katarski przyjmie z otwartymi ramionami każdego fana piłki nożnej. Tekst podsumowany został refleksją autora: „Sport powinien być wolny od demonstracji jakichkolwiek poglądów politycznych. Wygląda jednak na to, że ideologia LGBT na dobre zagościła w piłce nożnej. Czy FIFA, tak samo jak UEFA, wyrazi zgodę na tego typu demonstracje?”

Następne materiały dotyczące Kataru i osób LGBT+ portal „wPolityce” opublikował 19 listopada 2022 roku. Pierwszy z nich dotyczył monologu Gianniego Infantino i nosił tytuł: *O czym on opowiada? Infantino: Krytycy mundialu w Katarze są hipokrytami. My, Europejczycy, powinniśmy przepraszać*²³¹. We wpisie zacytowano wypowiedzi prezydenta FIFA wygłoszone podczas konferencji prasowej, dotyczące „krzywd wyrządzonych przez Europejczyków”, rzekomej troski FIFA o pracowników migracyjnych, zakazu picia piwa na stadionach i przyjęciu w Katarze wszystkich kibiców. Autor tekstu ocenił to wystąpienie, pisząc, że „polityczny wątek mundialu w ostatnich tygodniach przed rozpoczęciem im-

²³⁰ *Ideologia LGBT zatriumfuje na mundialu w Katarze? Kapitanowie europejskich drużyn chcą nosić tęczowe opaski. Co z Polską?*, wPolityce, 25.09.2022, [on-line:] [\[https://wpolityce.pl/sport/615658-teczowe-opaski-na-mundialu-w-katarze-co-zrobi-polska\]](https://wpolityce.pl/sport/615658-teczowe-opaski-na-mundialu-w-katarze-co-zrobi-polska) – 31.05.2023.

²³¹ *O czym on opowiada? Infantino: Krytycy mundialu w Katarze są hipokrytami. My, Europejczycy, powinniśmy przepraszać*, wPolityce, 19.11.2022, [on-line:] [\[https://wpolityce.pl/sport/622736-infantino-krytycy-mundialu-w-katarze-sa-hipokrytami\]](https://wpolityce.pl/sport/622736-infantino-krytycy-mundialu-w-katarze-sa-hipokrytami) – 31.05.2023.

prezy przyćmił wątki sportowe”. Tego samego dnia opublikowano inny tekst – *Manuel Neuer będzie grał na mundialu w Katarze z tęczową opaską. „Nie boimy się ewentualnych konsekwencji”*²³². Autor przytoczył w nim słowa niemieckiego bramkarza, który zapowiedział na konferencji prasowej: „Będę nosił tęczową opaskę kapitańską Niemiec, tak jak inne europejskie drużyny. Mamy poparcie liderów naszej federacji włącznie z prezesem i nie boimy się ewentualnych konsekwencji”. Neuer dodał również, że ta opaska reprezentuje moc, a on cieszy się, że może uczestniczyć w tej kampanii razem z innymi zespołami; w tekście poinformowano bowiem, że akcję popiera kilka innych zespołów. Zaznaczono jednak, że nie wszyscy zgadzają się z tym przekazem. Jako przykład podano bramkarza oraz kapitana reprezentacji Francji, Hugo Llorisa, który zapowiedział, że nie wystąpi z tą opaską na ramieniu. Na zakończenie wpisu poinformowano, że od czasu wyznaczenia na gospodarza mundialu Katar spotyka się z ostrą krytyką na arenie międzynarodowej. „Dotyczy to przede wszystkim łamania praw człowieka i osób LGBTQ+” – napisano.

Kolejny tekst poinformował natomiast, że Manuel Neuer nie wystąpi jednak na turnieju z „tęczową opaską”. We wpisie *I to by było na tyle! Neuer i inni kapitanowie z Europy nie zagrają z tęczowymi opaskami. Przestraszyli się, że mogą dostać żółte kartki*²³³ autor poinformował, że piłkarze zrezygnowali z dołączenia do akcji po tym, jak FIFA zagroziła im karami w postaci żółtych kartek. Wspomniano również, że federacje gotowe były na zapłacenie grzywny, ale ewentualne kary sportowe okazały się zbyt dotkliwe.

²³² *Manuel Neuer będzie grał na mundialu w Katarze z tęczową opaską. „Nie boimy się ewentualnych konsekwencji”*, wPolityce, 19.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/622750-neuer-bedzie-gral-na-mundialu-w-katarze-z-teczowa-opaska>] – 31.05.2023.

²³³ *I to by było na tyle! Neuer i inni kapitanowie z Europy nie zagrają z tęczowymi opaskami. Przestraszyli się, że mogą dostać żółte kartki*, wPolityce, 21.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/622959-neuer-jednak-nie-zagra-z-teczowa-opaskapowodem-decyzja-fifa>] – 31.05.2023.

Zacytowane zostało także wspólne oświadczenie federacji, w którym wyrażono ich rozczarowanie. Na końcu artykułu zacytowano jednak też wypowiedź Llorisa, który już wcześniej odmówił uczestnictwa w akcji „One Love”.

FIFA organizuje turniej, określa jego ramy i zasady. My, zawodnicy, jesteśmy proszeni o grę w piłkę nożną, reprezentowanie naszych krajów najlepiej jak potrafimy. Wolę trzymać się mojej roli, czyli piłkarza, który rywalizuje na boisku. Istnieją różne cele, które są godne pochwały i które należy wspierać, jednak to FIFA jest organizatorem

– powiedział podczas konferencji prasowej bramkarz.

W innym tekście redakcji „wPolityce” omówiono gest zasłonięcia ust wykonany przez niemieckich reprezentantów. We wpisie *Niemcy protestują ws. zakazu tęczowych opasek na mundialu! Piłkarze zakryli sobie usta. Później... przegrali z Japonią*²³⁴ przywołane zostały słowa z oświadczenia niemieckiego związku piłkarskiego: „Zakazać nam noszenia opaski, to zakazać nam mówienia. Nasze stanowisko jest jasne”. Autor zawyrokował jednak, że gest ten nie wyszedł reprezentacji Niemiec na dobre, ponieważ po jego wykonaniu przegrała 1:2 z Japonią. Określił to wydarzenie mianem „głośnego gestu i głośniejszej porażki”.

Publikacja *Kontrowersje na pierwszym planie mundialu. Dla Brytyjczyków jeden temat przyćmił wszystkie dyskusje*²³⁵ opisywała z kolei mundialowe kontrowersje, które według sondaży sprawiły, że większość Brytyjczyków uznała organizowanie wielkich imprez sportowych przez Katar za nieakceptowalne. Autor tekstu zazna-

²³⁴ *Niemcy protestują ws. zakazu tęczowych opasek na mundialu! Piłkarze zakryli sobie usta. Później... przegrali z Japonią*, wPolityce, 23.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623339-niemcy-protestuja-ws-zakazu-teczowych-opasek-zakryli-usta>] – 31.05.2023.

²³⁵ *Kontrowersje na pierwszym planie mundialu. Dla Brytyjczyków jeden temat przyćmił wszystkie dyskusje*, wPolityce, 24.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623484-kontrowersje-na-pierwszym-planie-mundialu>] – 31.05.2023.

czył, że „ani efektowne zwycięstwo Anglii w pierwszym meczu z Iranem (6:2), ani ciężko wywalczony remis Walii z USA nie sprawiły, że w Wielkiej Brytanii w relacjach z piłkarskich mistrzostw świata w Katarze sprawy stricte sportowe zdominowały towarzyszące turniejowi kontrowersje”. Następnie podał, że według sondażu (choć nie pojawiła się informacja jakiego) aż „71% kibiców piłkarskich i 58% ogółu społeczeństwa, a 55% kibiców w Anglii poparłoby nawet zbojkotowanie mistrzostw przez ich własną reprezentację”. W tekście przywołane zostały także wypowiedzi polityków. Zwrócono uwagę, że „żaden brytyjski polityk nie powiedział czegoś takiego, jak już przed rozpoczęciem MŚ prezydent Francji Emmanuel Macron, by «nie łączyć sportu z polityką»”. W tekście znalazła się też informacja, że lider brytyjskiej opozycji, Keir Starmer, pogratulował co prawda wyników piłkarzom Anglii i Walii, ale zaznaczył, że mistrzostwa świata „nie są własnością FIFA ani nie są własnością kraju-gospodarza”, a fakt, że osoby LGBT+ nie mogą swobodnie pojechać do Kataru, jest „powodem do wstydu”.

We wpisie przywołane zostały także „źle przyjęte” słowa Jamesa Cleverly’ego, który wzywał osoby LGBT+, aby uszanowały panujące w Katarze obyczaje. Autor stwierdził, że „sprawa praw osób LGBT w Katarze jest w brytyjskich mediach zdecydowanie najważniejszą ze wszystkich kontrowersji towarzyszących mistrzostwom” – przyćmiła nawet zgony wśród robotników budujących stadiony. Przywołał również postać Davida Beckhama, ambasadora katarskiego mundialu. Piłkarz miał otrzymać za to „co najmniej 10, a według niektórych doniesień nawet 150 mln funtów”, toteż „pieniądze z pewnością ułatwią mu znoszenie powszechnej krytyki spadającej na niego w związku z tym, że stał się ambasadorem złej sprawy i niszczy swój wizerunek «gejowskiej ikony», który zdobył, pojawiając się przed laty, jako pierwszy piłkarz, na okładce amerykańskiego magazynu dla gejów”, jak domniemywał twórca publikacji. Tekst zakończył się przywołaniem wyników sondażu ośrodka „YouGov”, według którego pozytywną

opinię na temat FIFA miało w momencie jego przeprowadzania jedynie 8% pytaných. „FIFA raczej nieprędko – jeśli w ogóle kiedykolwiek – odzyska zaufanie Brytyjczyków, ale to, czy mistrzostwa w Katarze zostaną zapamiętane bardziej przez pryzmat sportu czy kontrowersji, zależy głównie od piłkarzy” – podsumował autor²³⁶.

Ostatnie trzy teksty portalu „wPolityce” ponownie dotyczyły gestu reprezentantów Niemiec. Pierwszy z nich, *Eden Hazard został zapytany o gest Niemców przed meczem z Japonią. Belg wbił szpilkę byłym mistrzom świata*²³⁷, zawierał wypowiedzi Edena Hazarda, kapitana reprezentacji Belgii. Zapytano go o zachowanie niemieckich piłkarzy. „Nie czuję się komfortowo, mówiąc o tym, ponieważ jestem tutaj, aby grać w piłkę nożną. Zakazano nam noszenia tej opaski, nie chciałem zaczynać meczu z żółtą kartką, byłoby to irytujące” – powiedział Belg. Odnosząc się do reprezentacji Niemiec, stwierdził: „No tak, zrobili to, a potem przegrali mecz. Lepiej gdyby tego nie zrobili i wygrali”. Odnosił się także do politycznego podtekstu mundialu: „Jesteśmy tutaj, aby grać w piłkę nożną, a nie po to, żeby wysyłać polityczne wiadomości. Są ludzie lepiej do tego przygotowani. My chcemy skupić się na piłce nożnej”.

Drugi z wpisów, zatytułowany *Niemcy obiektem drwin! Internet pęka ze śmiechu po ich blamażu na Mundialu. Do żartów dołączyły się nawet znane linie lotnicze*²³⁸, był zbiorem dwunastu internetowych memów, których tematem był w zasadzie nie sam gest reprezentantów Niemiec, a ich wczesne odpadnięcie z tur-

²³⁶ *Ibidem*.

²³⁷ *Eden Hazard został zapytany o gest Niemców przed meczem z Japonią. Belg wbił szpilkę byłym mistrzom świata*, wPolityce, 25.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623629-kapitan-belgow-skrytykowal-niemcow-za-zaslanianie-ust>] – 31.05.2023.

²³⁸ *Niemcy obiektem drwin! Internet pęka ze śmiechu po ich blamażu na Mundialu. Do żartów dołączyły się nawet znane linie lotnicze*, wPolityce, 2.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/624581-niemcy-obiektem-drwin-internet-peka-ze-smiechu>] – 31.05.2023.

nieju. Ostatni tekst, pod tytułem *To trzeba zobaczyć! Tak goście katarskiej telewizji „pożegnali” Niemców! Uczestnicy programu wyśmiali ich słynny „protest”*²³⁹, opisał program katarskiej telewizji, w którym siedzący w studiu goście pożegnali Niemców po odpadnięciu z turnieju. Zrobili to poprzez zakrycie dłonią ust i machanie w stronę kamery. Stanowiło to oczywiste nawiązanie do zachowania niemieckich piłkarzy w geście protestu przeciwko zakazowi występów z opaską „One Love” oraz łamaniu praw człowieka w Katarze.

Również portal „OKO.press” poruszył w swoich artykułach sytuację osób LGBT+ w Katarze. W tekście Karola Kleczka, *Dlaczego nie obejrzą ani jednej minuty mundialu? Trzy poważne zarzuty do imprezy w Katarze*²⁴⁰, łamanie praw człowieka osób LGBT+ wymienione jest obok wątpliwości dotyczących pozyskania praw do organizacji imprezy, traktowania pracowników migracyjnych oraz konotacji FIFA z Rosją. Autor opisał kary grożące w Katarze „za orientację homoseksualną”. Dla zobrazowania podejścia FIFA przywołał wypowiedź byłego prezesa tej organizacji, Seppa Blattera, który zaproponował, aby osoby LGBT powstrzymały się od stosunków seksualnych na czas mundialu. „Trudno traktować tak bezczelne postawienie sprawy jako receptę na łamanie ich praw” – skonstruował Kleczka.

Szymon Opryszek w swojej korespondencji z Kataru, noszącej tytuł: *Stop! Nie będzie żadnego mundialu. Po co szejkom piłka nożna? [Reportaż Opryska z Kataru]*²⁴¹, opowiedział o zjawisku

²³⁹ *To trzeba zobaczyć! Tak goście katarskiej telewizji „pożegnali” Niemców! Uczestnicy programu wyśmiali ich słynny „protest”*, wPolityce, 2.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/624607-tak-goscie-katarskiej-telewizji-pozegnali-niemcow>] – 31.05.2023.

²⁴⁰ K. Kleczka, *op. cit.*

²⁴¹ Sz. Opryszek, *Stop! Nie będzie żadnego mundialu. Po co szejkom piłka nożna? [Reportaż Opryska z Kataru]*, 17.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/stop-nie-bedzie-zadnego-mundialu-po-co-szejkom-pilka-nozna-reportaz-opryszka-z-kataru>] – 31.05.2023.

sportswashingu, zadając sobie pytanie o rzeczywiste motywacje arabskiego kraju-gospodarza. Jedną z diagnoz autora dotyczyła wybielania Kataru z zarzutów dotyczących traktowania społeczności LGBT+. Przedstawił historię Nassera Mohameda, lekarza, który podczas studiów pojechał na konferencję naukową do Las Vegas, gdzie po zetknięciu się z zachodnią kulturą uświadomił sobie swoją orientację. Nasser tak opisywał swoją sytuację:

Dorastałem w bardzo konserwatywnym muzułmańskim społeczeństwie. Bez dostępu do internetu i zagranicznych mediów. Jako nastolatek czułem, że różnię się od rówieśników, ale nie miałem z kim pogadać. Wolałem okłamywać samego siebie. Byłem wręcz przerażony, że zginę, jeśli ktoś się dowie o mojej „inności”.

W 2011 roku wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie złożył wniosek o azyl polityczny. Później opiekował się społecznością LGBT+ w placówkach ambulatoryjnych, a następnie założył własną klinikę dla osób nieheteronormatywnych. Miał dokonać coming-outu jako pierwszy Katarczyk w historii. Wyraził swoje przekonanie o tym, że większość jego rodaków podziela zdanie Chalida Salmana, że homoseksualizm jest „zaburzeniem psychicznym”. Widać w tym pewien paradoks, ale mundial daje też szansę, by nagłośnić problem homofobii. „Chcę wykrzyczeć światu, że w systemie prawnym mojej ojczyzny bycie osobą LGBT jest przestępstwem, podobnie jak seks między dwoma mężczyznami. Chcę, by kibice usłyszeli o polowaniach służb na gejów i lesbijki, trzymaniu ich w tajnych więzieniach, chłostach i zmuszaniu do terapii konwersyjnych” – deklarował Nasser.

Opryszek opisał również historię Tunezyjczyka Mushahida, czyli mieszkającego w Dosze mężczyzny, który prowadzi tam firmę remontową i dorabia jako kierowca Ubera. W trakcie grzecznościowej rozmowy reporter w ramach rewanżu zapytał Mushahida o to, czy ma rodzinę, ten zaś odparł, że „woli chłopców”. Czytelnik dowiaduje się z relacji autora o jego zaskoczeniu; ze względu na karanie związków tej samej płci nie dowierzał bowiem

tak swobodnemu wyznaniu. „Spotykałem się z kilkoma katarskimi chłopakami. Żadne tam aplikacje randkowe, większość z nich poznawałem w robocie” – opowiedział mu Mushahid. Opryszek poinformował też o przypadkach przemocy policji wobec osób LGBT+, odnotowanych przez organizację Human Rights Watch, i koszulce norweskiego zespołu Tromsø IL. Przypomniał także o politycznym wykorzystywaniu sportu w przeszłości, m.in. przez Mussoliniego czy Hitlera. Na sam koniec tekstu ponownie oddał głos Mushahidowi i Nasserowi. Mushahid uznał, że mistrzostwa świata nic nie zmienią w Katarze – „na pewno nie dla nas, migrantów”. Nasser potraktował zaś to wydarzenie jako szansę, aby świat usłyszał o problemach Kataru, ale też i zagrożenie: „Najbardziej przeraża mnie to, co będzie działo się już po turnieju, gdy reflektory przestaną oświetlać Katar. Jak władze wykorzystają swoją siłę, którą da im mundial i petrodolary?”²⁴².

„Krytyka Polityczna” poświęciła sprawie osób LGBT+ w Katarze jeden artykuł. Tekst Artura Troosta, o tytule *„Chcę świata, który szanuje wszystkie rasy i idee”. Kim jest Mario Ferri, który wbiegł na boisko w Katarze z tęczową flagą?*²⁴³, opisał przywoływaną już przez nas sylwetkę człowieka, który przerwał jeden z meczów, wbiegając na boisko z tęczową flagą, w koszulce z hasłami wspierającymi Ukrainę oraz irańskie kobiety. Zrobił to, aby zastanowić się nad przestrzeganiem przez FIFA praw człowieka i możliwościami zmiany stanowiska tej federacji w przyszłości. „Włoch przypominał o prawach człowieka, a więc ostatek rzeczy, o której chcą słyszeć organizatorzy mundialu” – napisał Troost, stwierdzając przy tym, że „dawno nie było tak kontrowersyjnej imprezy piłkarskiej”. Przypomniał, że kibicom na mundialu rekwiruje się symbole społeczności LGBT+, że piłkarze nie mogli wystąpić w opaskach „One Love”, a w tym czasie FIFA „zaklina rzeczywistość”,

²⁴² *Ibidem.*

²⁴³ A. Troost, *op. cit.*

jako przykład czego zaprezentował monologi Gianniego Infantino o dyskryminacji. W związku z tym jako „promyk tęczy na meczu” Troost określił właśnie gest Ferriego.

Następnie publicysta przypomniał o politycznych podtekstach poprzednich mundiali; ostatniego w Rosji, czy tego rozegranego w 1978 roku w Argentynie, a także przywołał liczne protesty, jakie miały miejsce na świecie w listopadzie, w związku ze śmierciami robotników czy sytuacją kobiet oraz mniejszości seksualnych w Katarze, co też „skłoniło federacje piłkarskie kilku krajów do zajęcia stanowiska w tej sprawie, chociażby poprzez wspomniane opaski kapitańskie”. Uznał wywieranie nacisków na krajowe federacje piłkarskie, aby te weszły w konflikt z tymi międzynarodowymi, jako jedyną możliwość uniknięcia powtórki z Kataru w przyszłości:

Wyłączanie telewizora podczas transmisji meczów nic nie da, bojkot konsumencki to nieskuteczna metoda, a w tym przypadku towarzyszy mu obarczanie zwykłych kibiców winą za mundial i łamanie praw człowieka. Winna jest FIFA i to przeciwko niej należy protestować – na stadionach w Katarze, jak Ferri, w Niemczech, jak tamtejsi kibice, ale też w Polsce, czego zabrakło w ostatnich miesiącach i latach.

Tymi słowami zakończył swój tekst²⁴⁴.

6.3. Podsumowanie

Temat praw osób LGBT+ w kontekście mistrzostw świata w Katarze był najszerzej komentowanym w polskich mediach i zapewne też najbardziej wzbudzającym emocje – zarówno w naszym kraju, jak i w reszcie Europy.

W porównaniu z pozostałymi problematycznymi kwestiami tę zaskakująco często poruszał zarówno tygodnik „Do Rzeczy”, jak i portal „wPolityce”. Oba media, postrzegane jako konserwatyw-

²⁴⁴ *Ibidem.*

ne, używały w odniesieniu do społeczności LGBT+ sformułowań takich jak „agenda LGBT” czy „ideologia LGBT”. Portal „wPolityce” część wpisów oznaczył również nagłówkiem „Mundial bez LGBT”. Często też komentowały one, zamiast informować, czego przykładem jest sformułowanie: „piłkarze przestraszyli się kartek”. W przypadku obu środków przekazu poruszono również nietypowe wątki, bowiem „Do Rzeczy” napisało o reakcjach niemieckiego księdza na temat mundialu w Katarze czy zachowaniu dziennikarki TVN24 w reakcji na gest reprezentacji Niemiec, a „wPolityce” zaprezentowało zbiór internetowych memów czy kadrów z katarskiej telewizji. W przypadku tego drugiego medium, jedyny dłuższy wpis, dotyczący stanowiska Brytyjczyków, oparty został praktycznie w całości na przekazie Polskiej Agencji Prasowej.

Artykuły „Polityki” były szczegółowe i zarysowały szerszy kontekst wydarzeń w Katarze. Przykładem tego są: opisanie przez Mateusza Mazziniego powiązań francusko-katarskich czy relacja Marii Skóry z Berlina. Nie zabrakło też tekstów zawierających opinie i oceny, jak ten Marcina Piątka. „OKO.press” z kolei w swoim formacie reportażu ponownie oddało głos katarskim bohaterom. Szymon Opryszek oparł swój przekaz na opowiedzeniu o sytuacji w Katarze za pośrednictwem historii indywidualnych osób, dodając do tego swoje spostrzeżenia. Tekst Karola Kleczka był zaś typową opinią rozważającą kontrowersje towarzyszące katarskim mistrzostwom świata w piłce nożnej.

Jedyny traktujący o tym problemie artykuł „Krytyki Politycznej” poświęcono refleksji na temat możliwości zmiany podejścia Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej do praw człowieka. Za punkt wyjścia Artur Troost obrał sobie postać Mario Ferriego, którego historia stała się przyczynkiem do rozważań. „Newsweek” natomiast nie opublikował żadnych treści poświęconych sytuacji osób LGBT+ w kontekście mundialu w Katarze.

ROZDZIAŁ 7

Iran

Kolejnymi szeroko komentowanymi w polskich mediach wydarzeniami były te powiązane z reprezentacją Iranu. Ze względu na trwające wówczas w tym kraju protesty po śmierci Mahsy Ami-ni – 22-letniej kobiety, która zmarła w areszcie po zatrzymaniu przez policję obyczajową za zbyt luźne zakrycie włosów – na irańską kadrę piłkarską zwrócone były oczy nie tylko sportowych dziennikarzy. Na trybunach stadionów w Katarze część kibiców Iranu protestowała, prezentując transparenty wspierające kobiety w swojej ojczyźnie. Piłkarze również zdecydowali się na zaprezentowanie gestów, które odczytane zostać mogły jako wyraz solidarności z ludźmi na ulicach irańskich miast. Dodatkowo warto podkreślić, że drużyna narodowa Iranu była bohaterem jeszcze jednego wydarzenia o politycznym podtekście – rozegrała mecz z reprezentacją Stanów Zjednoczonych.

7.1. Kontekst

Mahsa Amini została zatrzymana przez irańskie służby 13 września 2022 roku w Teheranie²⁴⁵. Przybyła do stolicy Iranu, aby odwiedzić swojego brata, i to właśnie w towarzystwie rodziny

²⁴⁵ S. Gobadi, *(Video) Mahsa Amini is the Latest Victim of the Misogynist Mullahs' Regime in Iran*, 19.09.2022, [on-line:] [<https://apnews.com/press-release/ein-presswire-newsmatics/middle-east-iran-france-arrests-d2885fc65f51a6ee8758791e192c6992>] – 30.06.2023.

przebywała, gdy aresztowała ją policja obyczajowa²⁴⁶. Kobiętę zatrzymano za rzekomo niewłaściwie nałożoną chustę, która miała niedostatecznie zasłaniać jej włosy. W Iranie noszenie hidżabu przez kobiety jest bowiem obowiązkowe, co wynika z interpretacji prawa islamskiego, a także systemu państwa teokratycznego, opartego na prawie szariat.

Chusta ta jest symbolem pobożności i skromności; zakłada się ją, gdy przebywa się w obecności mężczyzn spoza swojej rodziny²⁴⁷ – ale można ją również potraktować jako rodzaj symbolu politycznego, którym stała się w wyniku wydarzeń historycznych. 8 stycznia 1936 roku ówczesny władca Iranu, szach Reza Pahlawi, ogłosił dekret zakazujący kobietom publicznego noszenia hidżabu oraz nakryć głów innych niż europejski kapelusz. Prawo to zostało wprowadzone w sposób brutalny, gdyż policja otrzymała uprawnienia do siłowego odkrywania kobietom włosów. Zakaz stanowił jeden z elementów modernizacji kraju²⁴⁸, ale dla religijnych kobiet był równoznaczny z obowiązkiem pozostawiania w domu lub złamaniem tradycji i prawa religijnego. Chociaż syn Rezy Pahlawiego, szach Mohammed Reza Pahlawi, zdecydował się na złagodzenie tego zakazu, to Iranki nadal były dyskryminowane w przestrzeni publicznej. Do 1979 roku dzień wprowadzenia tego prawa określany był jako Dzień Wyzwolenia Kobiet²⁴⁹.

²⁴⁶ *Młoda kobieta zmarła po zatrzymaniu przez policję religijną. Irańczycy wychodzą na ulice*, TVN24, 18.09.2022, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/iran-smierc-mahsy-amini-po-zatrzymaniu-przez-policje-religijna-protesty-w-iranskich-miastach-6118581>] – 30.06.2023.

²⁴⁷ N. Karimi, J. Gambrell, *As More Women Defy Hijab Laws, Iran's Government Pushes Back*, 10.05.2023, [on-line:] [<https://www.pbs.org/newshour/world/as-more-women-defy-hijab-laws-irans-government-pushes-back>] – 30.06.2023.

²⁴⁸ A. Kuriata, *Regulacje prawne dotyczące hidżabu we współczesnym Iranie*, „Wrocławskie Studia Erazmiankie” 2015, nr 9, s. 333.

²⁴⁹ H. Hoodfar, *Zasłona w ich umysłach i na naszych głowach: mużulmanki i praktyki zasłaniania*, przeł. M. Elas, [w:] *Gender: perspektywa antropologiczna*, t. 1, red. R.E. Hryciuk, A. Kościńska, Warszawa 2007, s. 237.

W ostatnim okresie rządów Mohammeda Pahlawiego hidżab stał się więc symbolem oporu wobec systemu, opresji władz i siłowej westernizacji społeczeństwa²⁵⁰. To właśnie rządy terroru oraz modernizacja, odbierana przez niektórych obywateli jako proces zatracania tożsamości kulturowej i religijnej, a także problemy ekonomiczne społeczeństwa doprowadziły do wybuchu antymonarchistycznej Rewolucji Islamskiej²⁵¹. Zwycięstwo protestujących doprowadziło następnie do powstania Republiki Islamskiej i rządów ajatollaha Chomeiniego, a to z kolei poskutkowało wprowadzeniem obowiązku zakrywania głów przez kobiety: pierwotnie jedynie pracujące w sektorze publicznym, a w 1982 roku już wszystkie, bez względu na narodowość i wyznanie²⁵². Irańskie prawo regulujące kobiety strój w przestrzeni publicznej zmieniał się dotychczas wielokrotnie i w okresie przed zatrzymaniem Mahsy Amini zostało ponownie zaostrzone. Wybory prezydenckie w 2021 roku wygrał bowiem Ebrahim Ra'isi, który podjął decyzję o zwiększeniu kontroli ubioru kobiet w przestrzeni publicznej. 15 sierpnia 2022 roku podpisał dekret dotyczący wykorzystania technologii do egzekwowania noszenia hidżabu²⁵³.

Dwie godziny po tym, jak Mahsa Amini została zatrzymana, z posterunku zabrała ją karetka. Funkcjonariusze policji obyczajowej mieli przekazać bratu kobiety, że jego siostra miała zawał serca²⁵⁴. Dwa dni później zmarła w szpitalu, a jako przyczynę zgonu

²⁵⁰ M. Mruk, *Hidżab znaczy wybór?*, „Studia Orientalne” 2022, nr 3, s. 103.

²⁵¹ B. Bojarczyk, *Stosunki ze Stanami Zjednoczonymi jako determinant polityki zagranicznej Islamskiej Republiki Iranu*, [w:] *Iran – 30 lat po rewolucji. Seminarium Biura Bezpieczeństwa Narodowego, 11 marca 2009 r.*, red. A. Dzisiów-Szuszczkiewicz, Warszawa 2009, Biblioteka „Bezpieczeństwa Narodowego”, 12, s. 56.

²⁵² M. Mruk, *op. cit.*, s. 103.

²⁵³ *Ibidem*, s. 106.

²⁵⁴ *Iranian Woman in Coma After Morality Police Arrest: Activists*, France 24, 15.09.2022, [on-line:] [<https://www.france24.com/en/live-news/20220915-iranian-woman-in-coma-after-morality-police-arrest-activists>] – 30.06.2023.

stwierdzono problemy kardiologiczne oraz śmierć mózgu. Rodzina wskazała na liczne obrażenia na ciele kobiety, które świadczyć miały o jej brutalnym pobiciu przez irańskie służby. Wraz z nagłośnieniem sytuacji w Iranie wybuchły protesty, które rozpoczęły się w rodzinnych stronach zmarłej, na terenie Kurdystanu, a następnie rozprzestrzeniły się na terenie całego kraju. Z upływem dni zmieniły swój charakter – pierwotnie żądano przeprowadzenia śledztwa i pociągnięcia do odpowiedzialności winnych za śmierć dziewczyny, następnie sprzeciwiono się ogólnej sytuacji politycznej w kraju oraz zażądano zniesienia nakazu zakrywania się w przestrzeni publicznej²⁵⁵.

Demonstracje od samego początku gwałtownie rozprzestrzeniały się w mediach społecznościowych, gdzie udostępniano filmy przedstawiające młodzież strącającą nakrycia głowy kapłanom islamskim czy Iranki obcinające włosy lub palące hidżaby w formie sprzeciwu przeciwko polityce moralności²⁵⁶. W protestach brali udział przedstawiciele różnych grup etnicznych, społecznych czy ekonomicznych, bez względu na płeć²⁵⁷. Tłum wznosił okrzyki dotyczące sytuacji kobiet, takie jak: „Zabiję tych, którzy zabili moją siostrę”, „Kobiety, życie, wolność”, „Niepodległość, wolność, dobrowolny hidżab”, ale także takie, które nawiązywały do systemu politycznego, np. „Naszym wstydem jest nasz niekompetentny przywódca”, „Śmierć dyktatorowi, czy to szach, czy ajatollah” albo „Nie chcemy republiki islamskiej”²⁵⁸. Irańskie ruchy na rzecz praw

²⁵⁵ S. Bradost, *Iran on the Threshold of Another Revolution*, 28.09.2022, [on-line:] [<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-threshold-another-revolution>] – 30.06.2023.

²⁵⁶ D. Ryściuk, *Masowe protesty w Iranie po śmierci Mahsy Amini. Kobiety palą hidżaby i obcinają włosy*, 22.09.2022, [on-line:] [<https://dziendobry.tvn.pl/newsy/iran-protesty-po-smierci-mahsy-amini-kobiety-pala-hidzaby-i-obcinaja-wlosy-st6123449>] – 30.06.2023.

²⁵⁷ M. Mruk, *op. cit.*, s. 108.

²⁵⁸ „*Bi-Sharaf!*”: *A Guide to the Slogans Heard at Protests in Iran*, IranWire, 22.09.2022, [on-line:] [<https://iranwire.com/en/society/107735-guide-to-the-slogans-heard-at-protests-in-iran/>] – 30.06.2023.

człowieka podały, że w efekcie interwencji rządowych sił bezpieczeństwa – zarówno w trakcie, jak i po protestach – zginęło co najmniej 537 osób, a tysiące zostało rannych²⁵⁹.

Hasła podobne do tych, które widoczne były podczas protestów, usłyszeć i ujrzeć można było także w trakcie katarskiego mundialu. W czasie, gdy w Iranie trwały demonstracje, a na ulicach tamtejszych miast ginęli ludzie, wyrazy sprzeciwu miały miejsce również na trybunach stadionów oraz ulicach Dohy. Mecz pomiędzy Iranem a Anglią rozegrano drugiego dnia imprezy, czyli 21 listopada 2022 roku. Było to więc dla obu drużyn spotkanie rozpoczynające turniej. Już przed nim na ulicach przed stadionem widoczni byli irańscy kibice w koszulkach z hasłem „Freedom for women”²⁶⁰. Niektórzy fani udzielali także wywiadów mediom, opowiadając, dlaczego protestują, i prezentując przygotowane na tę okazję plakaty. Część kibiców wypisane miała na nich hasło, które stało się symbolem protestów: „zan, zindagi, azadi”, co oznacza „kobiety, życie, wolność”.

Kolejnym wyrazem sprzeciwu było zaklejanie herbu mieszczącego się na piersi koszulki meczowej²⁶¹. Przyniesiono ze sobą też flagi nie tylko Iranu, ale i Persji. Różnią się one głównie symbolem na samym środku. Na irańskiej fladze centralne miejsce zajmuje godło stylizowane na postać napisu „Allah”, a na zielonym i czerwonym pasie powtórzone są 22 razy słowa „Allahu Akbar” – oczywiście

²⁵⁹ *At Least 537 Killed in Iran Protest Crackdown: Rights Group*, Al Arabiya, 4.04.2023, [on-line:] [<https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2023/04/04/At-least-537-killed-in-iran-protest-crackdown-Rights-group>] – 30.06.2023.

²⁶⁰ K. Kołsut, *Anglicy rozbili Iran. Porażka odważnych ludzi*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37455231-anglicy-rozbili-iran-po-razka-odwaznych-ludzi>] – 30.06.2023.

²⁶¹ S. Ingle, *Iran Stand with Protesters as England and Wales Bow to Fifa over Armbands*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/21/iran-stand-with-protestors-as-england-and-wales-bow-to-fifa-over-armbands>] – 30.06.2023.

w alfabecie arabskim. Flaga Persji nie zawiera odniesień do Boga, w jej centrum widnieje zaś lew i słońce, które obecne były również w starszych wersjach flag Iranu²⁶². Protestujący używali również flag złożonych wyłącznie z trzech pasów²⁶³. Także w trakcie meczu Irańczycy manifestowali swoją solidarność z kobietami i wszystkimi ludźmi, którzy protestowali w kraju. Na trybunach pojawiły się flagi z napisami „freedom” i „woman”. Przygotowano też duże transparenty, zasłaniające sporą część trybuny i dobrze widoczne w telewizji, na których po raz kolejny pojawiło się hasło: „women, life, freedom”. Rozbrzmiewała także przyspiewka w języku angielskim, składająca się ze słów: „Say her name, Mahsa Amini”²⁶⁴.

Również i piłkarze wykonali gest, który zinterpretowany został jako odniesienie do protestów: milczeli w trakcie wykonania hymnu państwowego. Realizator transmisji zaprezentował wówczas kadr, który następnie obiegł światowe media: przedstawiał on kobietę – z chustą na głowie, płaczącą, zapewne kibiczkę Iranu – która oklaskiwała ten moment²⁶⁵. Według relacji korespondentów większość irańskich kibiców także nie odśpiewała hymnu²⁶⁶. Mecz zakończył się przegraną Iranu wynikiem 6:2, ale

²⁶² *Iran's flag? Though There Are Varying Versions, Iran's Flag Is the Lion and Sun or Sheer-o Khorsheed Flag*, NUFDI, [on-line:] [<https://nufdiran.org/irans-flag/>] – 26.01.2024.

²⁶³ J. Branch, *Amid Disruptions, England's Win over Iran Was the Easy Part*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.nytimes.com/2022/11/21/sports/soccer/england-iran-world-cup.html>] – 30.06.2023.

²⁶⁴ H. Adil, *'Say her name, Mahsa Amini': Iran Protests Arrive at World Cup*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/11/21/say-her-name-mahsa-amini-iran-protests-arrive-at-world-cup>] – 30.06.2023.

²⁶⁵ *Mundial 2022. Milczący protest Irańczyków. Nie odśpiewali własnego hymnu*, TVP Sport, 21.11.2022, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/64644435/mundial-2022-anglia-iran-milczacy-protest-nie-odspiewali-wlasnego-hymnu>] – 30.06.2023.

²⁶⁶ M. Gebeily, P. Hafezi, *Iranian World Cup Squad Declines to Sing National Anthem, Backing Protests*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/iranian-world-cup-squad-loses-fans-amid-major-unrest-home-2022-11-21/>] – 30.06.2023.

pomeczową konferencję kapitan drużyny Ehsan Hajsafi rozpoczął od rzeczy ważniejszych niż piłka nożna²⁶⁷. W imieniu drużyny złożył kondolencje pograżonym w smutku rodzinom, przekazał im wyrazy współczucia i zapewnił o wsparciu piłkarzy. Podkreślił, że nie da się zaprzeczyć temu, że warunki w kraju nie są dobre, i wszyscy mają tego świadomość. Zapowiedział też, że zawodnicy Iranu muszą walczyć, grać najlepiej jak potrafią i strzelać bramki, aby zadedykować te wyniki dzielnym ludziom Iranu²⁶⁸.

Choć przed kolejnym meczem, w którym reprezentacja irańska zmierzyła się z Walią, piłkarze odśpiewali już hymn, i ten moment można byłoby potraktować jako manifestację. Według doniesień korespondentów agencji Reuters zawodnicy Iranu śpiewali „wyraźnie dość niechętnie”, a na trybunach kibice drużyny płakali i okazywali gwizdami wyrazy swojego niezadowolenia²⁶⁹. Amerykańska stacja CNN donosiła, że miało to związek z groźbami ze strony władz w Teheranie. Po meczu z Anglią zawodnicy mieli zostać wezwani na spotkanie z przedstawicielami Irańskiego Korpusu Strażników Rewolucji²⁷⁰, którzy zagrozili torturowaniem rodzin piłkarzy, jeżeli zdecydują się oni na jakikolwiek rodzaj protestu²⁷¹.

²⁶⁷ J. Harding, *World Cup 2022: Iran Team Stage Silent Protest*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/world-cup-2022-iran-team-stage-silent-protest/a-63833916>] – 30.06.2023.

²⁶⁸ *World Cup 2022: Iran's Ehsan Hajsafi Speaks Out over Conditions in His Home Country*, BBC, 20.11.2022, [on-line:] [<https://www.bbc.com/sport/football/63696125>] – 30.06.2023.

²⁶⁹ *Mundial: Reprezentanci Iranu tym razem odśpiewali hymn. Kibice nie kryli emocji*, Rzeczpospolita, 25.11.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37488471-mundial-reprezentanci-iranu-tym-razem-odspiewali-hymn-kibice-nie-kryli-emocji>] – 30.06.2023.

²⁷⁰ Elitarna formacja zbrojna podległa Najwyższemu Przywódcy, stojąca na straży rewolucyjnych zdobyczy, mająca szerokie wpływy w polityce, gospodarce i przemyśle. Por. szerz. K. Andrusiewicz, *Korpus strażników rewolucji w systemie politycznym i polityce bezpieczeństwa islamskiej Republiki Iran*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” R. 7, 2013, s. 369.

²⁷¹ *Mecz Iran – USA. Teheran grozi własnym piłkarzom. Ich rodziny staną w obliczu „przemocy i tortur”*, Polsat News, 29.11.2022, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl>]

W trzecim spotkaniu fazy grupowej Iran zagrał ze Stanami Zjednoczonymi. Ze względu na ścisłą kooperację USA z ostatnim szachem Iranu, Mohammedem Rezą Pahlawim, ten mecz również posiadał podtekst polityczny, dodatkowy obok trwających protestów. Po II wojnie światowej Iran stał się bowiem dla USA ważnym aktorem na scenie międzynarodowej. W 1953 roku CIA przeprowadziło operację, w ramach której obalono legalny rząd premiera Mohammeda Mosaddegha, ograniczający w kraju wpływy brytyjskie oraz władzę szacha. W następstwie tej operacji, nazwanej „Ajax”, przywrócono szacha do pełni władzy i od tego czasu siła oddziaływania Stanów Zjednoczonych w tym państwie rosła²⁷². Od 1959 roku oba państwa połączył sojusz militarno-obronny, a od 1964 USA zyskało pełny immunitet na terytorium swojego sojusznika. Oznaczało to wyłączenie żołnierzy amerykańskich spod odpowiedzialności prawnej przed irańskimi sądami i było świadectwem wpływów Stanów Zjednoczonych w Iranie²⁷³.

Na tym etapie Iran stał się więc głównym amerykańskim sojusznikiem w regionie, chociaż szach cały czas prowadził samodzielną politykę²⁷⁴. Opozycja, głównie w postaci ajatollaha Chomeiniego, krytykowała jednak współpracę szacha z Waszyngtonem, zarzucając mu uległość i zaprzędanie się zachodniemu mocarstwu. Mimo to po Rewolucji Islamskiej administracja Stanów Zjednoczonych prawie natychmiastowo uznała Tymczasowy Rząd Rewolucyjny premiera Bazargana²⁷⁵. Wydarzeniem, które odmieniło stosunki między państwami, był dzień 4 listopada 1979 roku, kiedy to irańscy studenci zajęli ambasadę Stanów Zjednoczonych. Po

polsatnews.pl/wiadomosc/2022-11-29/mecz-iran-usa-teheran-grozi-wladnym-pilkarzom-ich-rodziny-stana-w-obliczu-przemocy-i-tortur/] – 30.06.2023.

²⁷² B. Bojarczyk, *op. cit.*, s. 56.

²⁷³ R. Czulda, J. Gajda, *Iran i Stany Zjednoczone – geneza, stan obecny i perspektywy*, raport, Warszawa 2019, *Program Polityka Międzynarodowa*, s. 6.

²⁷⁴ B. Bojarczyk, *op. cit.*, s. 58.

²⁷⁵ *Ibidem*.

ucieczce z Iranu szach Mohammed Reza Pahlawi został bowiem przyjęty w Stanach Zjednoczonych na leczenie nowotworu. Iran zażądał ekstradycji szacha, na co nie zgodziła się amerykańska administracja. To w proteście przeciwko tej odmowie studenci zajęli budynek i uwięzili personel ambasady, który następnie przetrzymywali przez 444 dni²⁷⁶.

Ta sytuacja stała się fundamentem wzajemnej niechęci obu państw, w związku z czym ich rywalizacja sportowa nabiera dodatkowego znaczenia. W trakcie mistrzostw świata w Katarze doszło do incydentu związanego z kadrami tych krajów. Przed meczem amerykańska federacja piłkarska opublikowała w swoich mediach społecznościowych post, który zawierał tabelę wyników po dwóch kolejkach. Zamieszczona na grafice flaga irańska pozbawiona była godła Islamskiej Republiki Iranu²⁷⁷. W następnych wpisach reprezentacji USA flaga pojawiła się już w wersji prawidłowej, jednak – jak informowała irańska agencja informacyjna, Tasnim – prawnicy irańskiej federacji piłkarskiej doradzili złożenie wniosku o ukaranie Amerykanów przez komisję etyki FIFA ze względu na znieważenie²⁷⁸.

Ostatecznie reprezentacja narodowa Iranu nie zakwalifikowała się do kolejnej fazy turnieju, kończąc tym samym rozgrywki na trzech spotkaniach²⁷⁹.

²⁷⁶ R. Fiedler, *Od sankcji do sankcji. Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Islamskiej Republiki Iranu*, „Przegląd Strategiczny” 2013, nr 1, s. 112.

²⁷⁷ *Rośnie napięcie przed meczem Iran-USA. Poszło o flagę*, TVN24, 28.11.2022, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/mundial-2022-napiecie-przed-meczem-iran-usa-poszlo-o-flage-6239407>] – 30.06.2023.

²⁷⁸ Tasnim News Agency, wpis, Twitter, 27.11.2022, [on-line:] [https://twitter.com/Tasnimnews_EN/status/1596835153992568833?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1596835153992568833%7Ctwgr%5E4205c600562c67c0d8cd95d780d4133f59201b4d%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Ftvn24.pl%2Fswiat%2Fmundial-2022-napiecie-przed-meczem-iran-usa-poszlo-o-flage-6239407] – 30.06.2023.

²⁷⁹ Iran przegrał pierwsze spotkanie z Anglią (6:2), potem wygrał z Walią (0:2) i przegrał z USA (0:1).

7.2. W polskich mediach

Zapewne to ze względu na swoją aktualność wątek irański był komentowany w analizowanych przez nas mediach wypowiadających się na temat katarskich mistrzostw świata. Tygodnik „Do Rzeczy” określił milczenie piłkarzy w trakcie odśpiewania hymnu jako „mocny przekaz Irańczyków”²⁸⁰. W artykule poświęconym szeroko rozumianym politycznym akcentom podczas turnieju odnotowano również fakt zmiany tej decyzji przed meczem z Walią. Trzy dni później na stronie internetowej gazety ukazał się komentarz europoła Prawa i Sprawiedliwości, Ryszarda Czarneckiego, zatytułowany *Mundial i polityka (po bandzie)*²⁸¹. Polityk, będący równocześnie działaczem sportowym, stwierdził, że mundial w Katarze „roi się od politycznych podtekstów i kontrowersji”. W tekście skupił się na opisywaniu korupcji powiązanej z FIFA i przedstawieniu działań samej federacji. Pośród innych wątków politycznych wymieniał oskarżanie Kataru o nieprzestrzeganie praw człowieka oraz eksponowanie „brutalnie tłumionych demonstracji” w Iranie. Odnotował też protest zawodników, związany z milczeniem, a następnie jednak odśpiewaniem hymnu. Na sam koniec przywołał słowa niemieckiego pisarza Thomasa Manna: „Nie ma nie-polityki. Wszystko jest polityką”.

Wzmianka o „cichym proteście irańskich piłkarzy” pojawiła się również na portalu tygodnika „Polityka”. Mateusz Mazzini, w przytaczanym już w poprzednim rozdziale artykule pod tytułem *Mundial 2022: wielki spór o tęczowe opaski. FIFA znów płaszczy się przed Katarem*²⁸², opisał działania światowej federacji piłkarskiej mające na celu ograniczenie aktów manifestacji, które można byłoby uznać za polityczne. W tym gronie autor wymieniał gesty piłkarzy reprezentacji Iranu, zauważając, że mieli do stracenia bardzo dużo, w tym odebranie paszportów, co mogłoby

²⁸⁰ *Mundial w Katarze. Korea Płn. blokuje niektóre mecze, op. cit.*

²⁸¹ R. Czarnecki, *op. cit.*

²⁸² M. Mazzini, *Mundial 2022: wielki spór o tęczowe opaski...*

przedwcześnie zakończyć ich kariery zawodnicze. Mazzini zwrócił uwagę na instagramowy wpis Sardara Azmouna, gracza Bayeru Leverkusen i jednego z najlepszych irańskich zawodników, w którym zapowiedział, że nie boi się wykluczenia z kadry. Przywołał także wypowiedzi z konferencji prasowej irańskiej drużyny, podczas której padła deklaracja, że zawodnicy „są duchem z protestującymi na ulicach irańskich miast”. Protesty reprezentantów Iranu podsumowano następująco: „zapowiedzieli, że będą manifestować po swojemu i w ciasnych ramach, które wyznaczyła FIFA”.

W trakcie mundialu również portal „OKO.press” opublikował artykuły poświęcone politycznemu wymiarowi piłki nożnej. Jakub Szymczak w tytule tekstu *Futbol nie jest polityczny? Przypadek reprezentacji Iranu pokazuje, jakie to kłamstwo*²⁸³ postawił pytanie, na które w tekście odpowiedział przecząco, powołując się właśnie na przypadek reprezentacji Iranu. „Futbol zawsze miał w Iranie ogromne znaczenie. Także przed tym, co się wydarzyło wokół reprezentacji w ostatnim miesiącu” – to słowa Aryi Allahverdiego, irańskiego eksperta piłkarskiego, który skomentował w ten sposób sytuację wokół swojej reprezentacji. Wielu irańskich kibiców nie kibicowało swojej drużynie w trakcie mundialu, co, jak stwierdził Allahverdi, było efektem spotkania części zawodników z prezydentem Islamskiej Republiki, Ebrahimem Ra’isim. Choć sam zauważył, że podczas tej wizyty nie było szansy na wyrażenie sprzeciwu wobec represyjnej polityki, wciąż jednak nie oceniał jej dobrze.

Również i w tekście Szymczyka przywołany został przykład Sardara Azmouna. „Ostateczna kara za zabranie głosu to wyrzucenie z drużyny narodowej, a to bardzo niska cena nawet za choćby jeden pukiel włosów irańskiej kobiety. Wstyďte się za tak łatwe

²⁸³ J. Szymczak, *Futbol nie jest polityczny? Przypadek reprezentacji Iranu pokazuje, jakie to kłamstwo*, 25.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/futbol-nie-jest-polityczny-przypadek-reprezentacji-iranu-pokazuje-jakie-to-klamstwo>] – 1.07.2023.

mordowanie ludzi, niech żyją Iranki!”²⁸⁴ – tak brzmiał wpis piłkarza na Instagramie, zanim, niedługo po publikacji, został usunięty. Warto tu zaznaczyć, że jeszcze przed rozpoczęciem mundialu zawodnik przeprosił swoich kolegów z drużyny za opublikowanie wpisu wspierającego protesty, widząc, że jego działanie spowodowało hejterskie ataki na drużynę i zakłócenie w niej porządku oraz spokoju²⁸⁵. Azmoun znalazł się również w kadrze na mundial i zagrał w każdym z trzech meczów²⁸⁶.

Szymczak opisał także konferencję prasową kapitana Ehsana Hajsafiego oraz milczący protest podczas wykonania hymnu przed meczem z Anglią. Ponownie przywołano opinię Aryi Allahverdiego, który uznał ten gest za „rozsądną dozę solidarności”. Jednocześnie podkreślił jednak, że część uznała go za niewystarczającą, a telewizja w Iranie wycięła ten fragment ze swojej transmisji. „Niektórzy Irańczycy kibicowali Anglikom i będą kibicować Amerykanom” – powiedział w rozmowie z „OKO.press” Allahverdi²⁸⁷.

Spotkanie Stanów Zjednoczonych z Iranem również znalazło się na nagłówkach artykułów w mediach, które na co dzień nie zajmują się opisywaniem wydarzeń sportowych. Portal „OKO.press” opublikował tekst zatytułowany: *I policjant strzelił mu w głowę. Świątujemy porażkę Iranu*²⁸⁸, w którym Szymon Opryszek relacjonował wspólne oglądanie meczu Iran – USA z Reyaneh, Iranką

²⁸⁴ N. Ames, *Iran Footballers Show Solidarity With Protests over Mahsa Amini's Death*, 28.09.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/sep/28/iran-footballers-show-solidarity-with-protests-over-mahsa-amini-death>] – 1.07.2023.

²⁸⁵ *Footballer Sardar Azmoun Apologizes for Supporting Protests*, IranWire, 29.09.2022, [on-line:] [<https://iranwire.com/en/politics/108069-footballer-sardar-azmoun-apologizes-for-supporting-protests/>] – 1.07.2023.

²⁸⁶ *Sardar Azmoun – szczegółowe podsumowanie występów*, Transfermarkt, [on-line:] [<https://www.transfermarkt.pl/sardar-azmoun/nationalmannschaft/spieler/180337>] – 1.07.2023.

²⁸⁷ J. Szymczak, *op. cit.*

²⁸⁸ Sz. Opryszek, *I policjant strzelił mu w głowę. Świątujemy porażkę Iranu*, 2.12.2022, [on-line:] [<https://oko.press/i-policjant-strzelil-mu-w-glowe-swiete-tujemy-porazke-iranu>] – 1.07.2023.

mieszkającą w Warszawie. Reyaneh opisała irańską piłkę nożną z perspektywy kobiet; opowiada o tym, jak Iranki przebijają się za mężczyzn, aby móc z trybun obejrzeć piłkarskie spotkanie, w Iranie na stadion wstęp mają bowiem tylko mężczyźni. Choć oglądany przez parę mecz zakończył się zwycięstwem USA, kobieta stwierdziła, że „symbole, przez które pokazaliśmy światu tragedię, która rozgrywa się w naszym kraju, stanowią największe zwycięstwo Iranu na tym mundialu”. Przywołana została także relacja Mahdis Keshavarz²⁸⁹, irańskiej dziennikarki wychowanej w Stanach Zjednoczonych, która miała odmienne zdanie. „Przegrali ludzie. Dali się podzielić, wmówić sobie, że piłkarze są zdrajcami, bo przestraszyli się reżimu” – stwierdziła. Jej zdaniem mundial wygrała Islamska Republika Iranu, upolityczniając reprezentację.

Więcej wątków powiązanych z tym spotkaniem przedstawiła „Polityka”. Tomasz Zalewski w tekście *Mundial 2022: USA kontra Iran. Na boisku wyszły napięcia między krajami*²⁹⁰ pisał o „irańskim hymnie bez entuzjazmu”, którego wykonanie miało być następstwem gróźb represji i tortur skierowanych przez reżim w stronę rodzin piłkarzy. Autor opisał także działania Amerykańskiej Federacji Piłki Nożnej, która zamieściła w internecie grafikę z flagą Iranu pozbawioną emblematu republiki islamskiej. Zalewski uznał to za wyraz poparcia dla opozycji irańskiej. Wspomnił także o żądaniu Teheranu, aby w związku z tym wydarzeniem wykluczyć USA z dalszego udziału w turnieju. W tekście znalazła się także relacja z konferencji prasowej amerykańskiego zespołu, w trakcie której trener Gregg Berhalter przeprosił za internetowy

²⁸⁹ Mahdis Keshavarz – urodzona w 1976 roku dziennikarka zajmująca się tematem praw człowieka. Jej teksty opublikowane zostały m.in. w „The New York Times”, „The Washington Post”, „CNN”, „BBC”, „The Village Voice” i „Al Jazeera”. Zasiada także w radach doradczych stowarzyszeń Arab and Middle Eastern Journalists Association (AMEJA) oraz Minority Rights Group International.

²⁹⁰ T. Zalewski, *Mundial 2022: USA kontra Iran. Na boisku wyszły napięcia między krajami*, 30.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnik-polityka/swiat/2191680,1,mundial-2022-usa-kontra-iran-na-boisku-wyszly-napięcia-miedzy-krajami.read>] – 1.07.2023.

wpis zawierający błędną flagę. Przywołano również atak irańskiego reżimowego dziennikarza na kapitana zespołu USA, Tylera Adamsa, który odbył się w konsekwencji błędnej wymowy nazwy jego kraju. Zalewski relacjonował, że dziennikarz zapytał zawodnika, jak się czuje w społeczeństwie, które uprawia „tak wiele dyskryminacji przeciw czarnym”. Adams odpowiedział, że w USA jest jeszcze wiele przejawów rasizmu, ale „robimy w tej sprawie postępy każdego dnia”. W tekście wspomniano także Irańczyków, którzy deklarowali wspieranie nie swojej drużyny, a Ameryki.

O żądaniu „wyrzucenia USA z mundialu” napisał też portal „wPolityce”. Autor publikacji doniósł, że Iran jest „rozwścieczony” faktem użycia przedrewolucyjnej flagi, „bez stylizowanego napisu Allah i Allahu akbar”. W tekście podkreślono, że „to nie była pomyłka”. Amerykanie mieli ujawnić, że zdecydowali się na to, aby wesprzeć uczestników antyrządowych protestów. Dodano również, że „Irańczycy twierdzą, że w ten sposób obrazili [Amerykanie – przyp. aut.] godność i integralność ich kraju (...)”²⁹¹.

7.3. Podsumowanie

Koincydencja czasowa mundialu z wydarzeniami mającymi miejsce na ulicach Iranu była zapewne głównym powodem zaistnienia tego tematu w analizowanych przez nas mediach społeczno-politycznych. Treści te pojawiały się jednak jedynie na stronach internetowych – zarówno tygodnika „Do Rzeczy”, jak i „Polityki” – nie zaś w papierowych wydaniach. Również media o formie wyłącznie wirtualnej, jak „OKO.press” i „wPolityce”, opublikowały na swoich stronach wpisy dotyczące kadry Iranu i powiązanych z nią wydarzeń politycznych. Artykułów je opisujących nie znajdziemy w pozostałych zajmujących nas mediach, tj. w „Newsweeku” i „Krytyce Politycznej”.

²⁹¹ *Iran domaga się wyrzucenia USA z mundialu. Poszło o flagę*, wPolityce, 28.11.2022, [on-line:] [\[https://wpolityce.pl/sport/623946-iran-domaga-sie-wyrzucenia-usa-z-mundialu\]](https://wpolityce.pl/sport/623946-iran-domaga-sie-wyrzucenia-usa-z-mundialu) – 1.07.2023.

Teksty o charakterze informacyjnym, a więc zawierające najmniej opisów wartościujących, publikowane były przez „Politykę”. Przedstawiały szeroko konkretne wydarzenia, pozostawiając przestrzeń do oceny czytelnikowi. W tym też medium opisane zostało również najwięcej wydarzeń – milczenie w trakcie hymnu przed meczem z Anglią, wypowiedzi piłkarzy wspierające protestujących, groźby ze strony reżimu skierowane w stronę rodzin piłkarzy, użycie przez Amerykańską Federację Piłkarską flagi bez emblematu Irańskiej Republiki Islamskiej, amerykańską konferencję przed meczem z Iranem, a także irańskich kibiców, którzy kibicowali przeciwnikom własnej drużyny narodowej. Również pierwszy z artykułów umieszczonych na stronie internetowej tygodnika „Do Rzeczy” był wpisem o charakterze informacyjnym. Drugi stanowił już opinię autora, czynnego polityka, który opisywał swoje spojrzenie na te wydarzenia. Były to jednak materiały prezentujące jedynie wybrane wątki, w sposób mniej kompleksowy niż te opublikowane przez „Politykę”.

Wpis na stronie „wPolityce” informował o sytuacji związanej z użyciem flagi Iranu bez godła kraju, ale uczyniono to w sposób nacechowany emocjonalnie, posługując się takimi sformułowaniami jak: „rozwścieczył ich fakt”, „oba państwa nie kryją wzajemnej wrogości”. Co ciekawe, redakcja ta nie zamieściła żadnej wzmianki o wykonywaniu przez irańskich piłkarzy hymnu narodowego; czy to przed meczem z Anglią, czy też z Walią.

Artykuły opublikowane na portalu „OKO.press” mają charakter reportażu. Nie są jedynie wpisami informacyjnymi, ale przedstawiają też szczegółowo okoliczności zdarzeń. Za pośrednictwem danej historii czy osoby opowiadają o wydarzeniach nie tylko sportowych, podczas mundialu, ale też o tych, które związane były z protestami w Iranie i historią tego kraju. Trzeba tu również podkreślić, że oba teksty zawierały wplecione w opis autora opinie Irańczyków.

ROZDZIAŁ 8

Maroko

Mistrzostwa świata w Katarze obfitowały w mecze o politycznym podtekście. Większość tych podtekstów wynikała z historii, która to następnie przekładała się na relacje między poszczególnymi państwami, a także na nastawienie ich społeczeństw. Kolejnym przykładem rozgrywki, o której można powiedzieć, że gra nie toczyła się jedynie o boiskowy wynik, było półfinałowe spotkanie Francji z Marokiem. Wpływ na to miała skomplikowana wspólna przeszłość tych państw, a także ich teraźniejszość, przejawiająca się szczególnie w sytuacji, gdy część Francuzów posiada marokańskie korzenie lub wręcz podwójne obywatelstwo.

8.1. Kontekst

Dla zrozumienia znaczenia tego spotkania niezbędne jest przynajmniej częściowe poznanie skomplikowanej najnowszej historii Maroka. Kluczowy wpływ dla losów tego kraju w XX wieku miała postać sułtana, Mulaja Hasana, a dokładniej jego śmierć 7 czerwca 1894 roku, podczas podróży przez terytorium państwa²⁹². Gdy władca zmarł, jego najbliższy współpracownik, szambelan Ahmed bin Musa, znany jako Ba Ahmed, zataił ten fakt, informując jedynie o chorobie sułtana – następnie, w trakcie podróży do stolicy, ujawnił śmierć władcy i nakazał lokalnej ludności złożyć

²⁹² A. Dziubiński, *Historia Maroka*, Wrocław 1983, s. 372.

przysięgę 14-letniemu synowi sułtana, Abd al-Azizowi. W ten oto sposób, zdobywając w trakcie trasy do Rabatu poparcie ludności, Ba Ahmed uniemożliwił tradycyjny wybór nowego władcy, zgodnie z którym dokonywałyby go uprawniona do tego grupa teologów. Zamiast tego postawił ich przed faktem dokonanym.

Szambelan stopniowo zdobywał faktyczną władzę, mianując się najpierw wielkim wezyrem, a następnie zamykając przeciwników w więzieniach i obsadzając swoimi krewnymi najważniejsze urzędy. Gdy Ba Ahmed zmarł, na tronie ciągle zasiadał Abd al-Aziz, mający wówczas 21 lat. Sułtan oddał władzę nad państwem w ręce współpracowników, a w państwie zaczęła narastać opozycja²⁹³. Władca wydawał coraz większe sumy pieniędzy na swój dwór, w związku z czym wprowadził nowy system podatkowy, bardziej obciążający ludność. To posunięcie, wraz z narzuceniem podatku na wszystkich mieszkańców Maroka²⁹⁴, reformą pieniężną oraz rozwiązłym stylem życia władcy, poskutkowało wybuchem zbrojnego powstania. W 1902 roku rozpoczęła się wojna domowa, która ciągnęła się do 1906²⁹⁵. Właśnie wtedy sułtan podpisał uchwały konferencji w Algéricas, która zwiększyła prawa Europejczyków w Maroku. Efektem tego działania była narastająca ksenofobia, w konsekwencji której w 1907 tłum zamordował w Marrakeszu francuskiego lekarza²⁹⁶. W tym samym roku wojownicy plemion zamieszkujących terytorium wokół Casablanki postanowili ją zaatakować, czego bezpośrednią przyczyną było rozrastanie się portu zajmowanego w dużej mierze przez europejskich kupców. Zamordowano dziewięciu Europejczyków, a ludność wiejska spłądowała miasto. Francja i Hiszpania zareagowały stanowczo, wysyłając swoje wojska. Francuscy żołnierze zajęli miasto.

²⁹³ *Ibidem*, s. 373.

²⁹⁴ Proces wprowadzania podatku trwał dwa lata – ze względu na sprzeciwy kupieckich środowisk europejskich.

²⁹⁵ A. Dziubiński, *op. cit.*, s. 376.

²⁹⁶ *Ibidem*, s. 378.

Interwencja ukazała bezsilność sułtana Abd al-Aziza – wówczas to ludność i uczeni Marrakeszu uznali sułtanem jego brata. Wojska Mulaj Abd al-Hafida zwyciężyły oddziały Abd al-Aziza, co skłoniło opowiadającą się dotychczas po jego stronie ludność do podjęcia decyzji o detronizacji. Również Francuzi, którzy w tym konflikcie opowiedzieli się po stronie dotychczasowego władcy, zmienili zdanie, gdy okazało się, że nie ma on już poparcia. W grudniu 1908 roku Mulaj Abd al-Hafid został uznany przez mocarstwa europejskie, musiał jednak: spłacić długi swojego brata, zapłacić odszkodowania za szkody popełnione w Casablance, przyjąć uchwały wzmacniające pozycję Europejczyków w Maroku i zakończyć „wojnę świętą” przeciwko Europejczykom²⁹⁷. Warunki te poskutkowały znaczącymi obciążeniami marokańskiego skarbcza, co musiało się przełożyć na nowe podatki dla ludności. W efekcie w 1911 roku w poszczególnych regionach kraju wybuchać zaczęły bunty²⁹⁸. Na początku kwietnia Abd al-Hafid, przebywający w Fezie, został oblężony przez przeciwne mu wojska, które domagały się jego abdykacji. Z odsieczą przyszli Francuzi, którzy 21 maja przebrwali oblężenie, dzięki czemu utrzymał się on na tronie²⁹⁹. Rząd niemiecki uznał jednak działania Francji za wykraczające poza dotychczasowe uzgodnienia mocarstw europejskich w sprawie Maroka. 1 lipca niemiecka kanonierka „Panther” wpłynęła do zatoki koło miasta Agadir, co wywołało dyplomatyczny impas³⁰⁰.

4 listopada 1911 roku podpisane zostało francusko-niemieckie porozumienie, na podstawie którego Niemcy uznały protektorat Francji nad Marokiem, otrzymując w zamian rekompensatę w postaci części ziem francuskiego Konga, które przyłączono do niemieckiego Kamerunu³⁰¹. Strona marokańska przyjęła narzuconą

²⁹⁷ *Ibidem*, s. 382.

²⁹⁸ *Ibidem*, s. 384.

²⁹⁹ *Ibidem*, s. 390.

³⁰⁰ J. Baszkiewicz, *Historia Francji*, Wrocław 1999, s. 499.

³⁰¹ *Ibidem*.

formę protektoratu: obejmowała nowy sposób rządzenia, oznaczający reformy, jakie tylko rząd francuski uzna za konieczne, poszanowanie przez Francuzów islamu i sułtana, wojskową okupację całego kraju, utrzymanie dynastii Abd al-Hafida oraz pozbawienie Maroka prawa do samodzielnej polityki, zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Sułtan podpisał porozumienie zwane traktatem w Fezie, a to poskutkowało wybuchem 17 kwietnia 1912 roku kolejnego powstania³⁰². W przeciągu najbliższych miesięcy wojska francuskie opanowały sytuację, jednak 12 sierpnia Mulaj Abd al-Hafid abdykował. Na tronie zastąpił go przyrodni brat, Mulaj Jusuf bin Hassan. Fakt ten, w połączeniu z ustanowieniem protektoratu, oznaczał dla wielu plemion koniec panowania dynastii³⁰³. Warto wspomnieć, że Hiszpania uznała traktat pod warunkiem uzyskania terenów w północnym Maroku. Tym samym powstało Maroko Hiszpańskie.

Chociaż protektorat francuski powstał w 1912, nie obejmował z początku terenu całego Maroka. Podbój kraju, przeprowadzany oficjalnie w imieniu sułtana, zajął Francuzom 22 lata walk i zakończył się w 1934 roku. W ramach polityki kolonialnej Francuzi wybudowali około dziewięciu tysięcy kilometrów dróg asfaltowych, a do tego, na potrzeby wojskowe, koleje wąskotorowe. Zelektryfikowali również miasta, głównie za pomocą elektrowni wodnych. Wszystko to po to, aby lepiej wykorzystywać bogactwa kraju, głównie górnictwo i urodzajne ziemie. W tym okresie walka o niepodległość Maroka przyjęła formę wyłącznie polityczną. W 1934 roku powstało pierwsze marokańskie stowarzyszenie polityczne, Komitet Czynu Marokańskiego. Ugrupowanie to sformułowało plan reform w ramach protektoratu, który zaadresowało następnie do władz francuskich. Zażądano wyborów powszechnych, jedności administracyjnej, równych praw dla wszystkich, zmniejszenia po-

³⁰² A. Czubiński, W. Olszewski, *Historia Powszechna. 1939-1994*, Poznań 1996, s. 275.

³⁰³ A. Dziubiński, *op. cit.*, s. 396.

datków, udziału Marokańczyków we władzach czy przywrócenia arabskiego jako języka urzędowego³⁰⁴. Działania te nie przyniosły efektu, podobnie jak kolejne, podejmowane w późniejszych latach; nawet w okresie od 1940 roku, gdy Maroko znajdowało się pod nadzorem Państwa Vichy.

Odnowa ruchu antykolonialnego powiązana jest według historyków z wydarzeniami mającymi miejsce w listopadzie 1942. Wojska amerykańskie wylądowały wtedy na wybrzeżu atlantyckim Maroka, zdobywając tereny zajęte przez wojska Vichy. Choć za cenę przejścia na stronę aliantów na stanowiskach rządowych pozostawiono dotychczasowo administrujących tym terenem, to w styczniu 1943 roku wydarzyła się sytuacja rozpoczynająca proces uniezależniania się Maroka od Francji. W trakcie konferencji amerykańsko-brytyjskiej, odbywającej się w Casablance, sułtan Mohammed bin Jusuf al-Alawi, bardziej znany jako Mohammed V, spotkał się dwukrotnie z prezydentem Rooseveltem. Za drugim razem odbyło się to bez udziału rezydenta francuskiego, na żądanie samego sułtana. Obecność wojsk amerykańskich pozwoliła po raz pierwszy od początku istnienia protektoratu na zignorowanie zwierzchnictwa francuskiego, i to do tego stopnia, że sułtan podejmował działania interpretowane jako przejawy samodzielnej polityki zagranicznej³⁰⁵.

W tym okresie nastąpił również rozwój nowych partii; z udziałem praktycznie wszystkich klas społecznych, które łączyło hasło niepodległości. 11 stycznia 1944 roku nacjonalistyczna partia Istiklal (Niepodległość) przedstawiła sułtanowi, francuskiemu rezydentowi oraz konsulom Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii manifest, który żądał całkowitej niepodległości i przywrócenia monarchii, tym razem jednak konstytucyjnej³⁰⁶. Życzliwa reakcja sułtana nie tylko na sam manifest, ale i fakt wręczenia go

³⁰⁴ *Ibidem*, s. 433.

³⁰⁵ *Ibidem*, s. 439.

³⁰⁶ *Ibidem*, s. 441.

przedstawicielom aliantów, poskutkowała represjami ze strony władz francuskich. Przywódcy Istiklal zostali aresztowani, co wywołało liczne demonstracje ludności i pokazało, że ich postulaty zyskują popularność. Na początku 1946 roku, po zakończeniu prezydentury de Gaulle'a oraz zmianie składu rządu, wobec Maroka zastosowano bardziej liberalny kurs. Powołano nowego rezydenta, Labonne'a, który uwolnił więźniów politycznych i ogłosił projekt reform społeczno-gospodarczych, które zostały jednak odrzucone przez marokańskie ugrupowania.

Sytuacja zmieniła się, gdy w kwietniu 1947 roku sułtan Mohammed bin Jusef zmienił samodzielnie tekst swojego przemówienia. Nie podziękował Francji za wkład w rozwój Maroka – dodał za to, że jego kraj jest ściśle związany ze światem arabskim i pochwalił utworzoną Ligę Arabską. Spowodowało to wybuch skandalu politycznego i zmianę nastawienia w Paryżu³⁰⁷. Zdecydowano się na rządy twardej ręki i powołano na rezydenta generała Juina. Nowy francuski przedstawiciel postanowił dopuścić Marokańczyków do rządzenia państwem, zgadzając się na ich wybieralność do Rady Rządu. Pod tym pozorem chciał doprowadzić do wprowadzenia współrządów francusko-marokańskich i naruszenia władzy sułtana; miało to wprowadzić legitymizację rządów Francuzów już nie jako cudzoziemców. Dodatkowo władze francuskie rozpoczęły tworzenie partii konkurencyjnych wobec środowisk niepodległościowych. Działania te doprowadziły do wzrostu napięcia, a następnie do otwartego kryzysu.

Opozycja niepodległościowa odnalazła sojuszników poza granicami kraju. W październiku 1951 roku na żądanie krajów arabskich sprawa Maroka została przedstawiona na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych. Chociaż pierwotnie wniosek odrzucono niewielką liczbą głosów, to w efekcie promocji sprawy marokańskiej wśród rządów południowoamerykańskich zebrano jednak

³⁰⁷ J. Kukułka, *Historia współczesna stosunków międzynarodowych. 1945-2000*, Warszawa 2008, s. 103.

wystarczającą liczbę głosów i w grudniu 1952 przyjęto rezolucję w sprawie Maroka. Komitet Polityczny organizacji przyznał temu państwu „prawo do pełnego samostanowienia”³⁰⁸. W tym samym czasie władze francuskie postanowiły rozprawić się z marokańskim ruchem niepodległościowym. Kwestia Maroka przestała być sprawą wewnętrzną, opozycja marokańska współpracowała bowiem z podobnymi ruchami w innych francuskich koloniach, a sułtan opowiedział się za przyznaniem niepodległości. W związku z tym przeprowadzono aresztowania działaczy niepodległościowych i związkowych, zdelegalizowano Istiklal i prasę opozycyjną, a rezydencja postanowiła pozbyć się sułtana.

Sytuację wykorzystał profrancuski pasza Marrakeszu, Sami al-Glawi. Wraz z założonym przez siebie stronnictwem potępił panującego władcę i proklamował zwierzchnikiem religijnym Maroka dalekiego krewnego sułtana, Mohammeda bin Arafę. Następnie, we współpracy z rezydencją, skłoniono sułtana do abdykacji, a Mohammed bin Arafa uznany został prawowitym władcą przez teologów z Marrakeszu i Fezu³⁰⁹. Detronizacja sprzyjającego nacjonalistom sułtana stała się powodem wybuchu nowej fali sprzeciwu³¹⁰. Pierwotnie, od 1953 roku, miał on formę bojkotu towaru i działań terrorystycznych, co poskutkowało tylko zwiększonymi represjami ze strony francuskiej³¹¹. 19 sierpnia 1955 roku, w drugą rocznicę obalenia sułtana, doszło do dużych rozruchów. Po raz pierwszy dołączyła się do nich wieś. Rozpoczęto ataki na budynki policji i administracji publicznej, co wywołało bezpośrednie walki pomiędzy żołnierzami Legii Cudzoziemskiej a partyzantką³¹².

Władze francuskie rozpoczęły negocjacje z marokańskimi politykami. Konferencję w Aix-les-Bains, która rozpoczęła się

³⁰⁸ *Ibidem*.

³⁰⁹ A. Dziubiński, *op. cit.*, s. 449.

³¹⁰ J. Baszkiewicz, *op. cit.*, s. 567.

³¹¹ A. Czubiński, W. Olszewski, *op. cit.*, s. 276.

³¹² A. Dziubiński, *op. cit.*, s. 454.

22 sierpnia 1955 roku, zakończyło porozumienie w sprawie abdykacji nowego sułtana oraz pozwolenie na powrót Mohammeda bin Jusefa do Maroka, w połowie października³¹³. Wówczas jeszcze nie zdecydowano o objęciu przez byłego sułtana tronu. Z racji, że w wyznaczonym czasie Mohammed bin Jusef nadal przebywał we Francji, 31 października przedstawiciel partii Istiklal zażądał natychmiastowego powrotu byłego władcy. Kluczowe znaczenie dla następnych wydarzeń miał fakt, że w nocy z właśnie 31 października na 1 listopada w Algierii, będącej francuską kolonią, wybuchło powstanie. Nowy układ sił i konieczność przegrupowania wojsk francuskich doprowadziły do spotkania Mohammeda bin Jusefa z Antoinem Pinayem, Ministrem Spraw Zagranicznych Francji, które to nastąpiło 6 listopada³¹⁴. Ustalono, że były władca podejmie się utworzenia rządu, który poprowadzi negocjacje zmierzające do przyznania Maroku statusu niepodległego państwa. Miałoby ono być połączone z Francją więzami wypływającymi jedynie z własnej woli. W sytuacji, gdy w Maroku nadal podejmowane były antyfrancuskie partyzanckie ataki, a w Algierii trwało powstanie, zdecydowano się na negocjacje. W dniach 13 lutego-2 marca 1956 roku w Paryżu odbyła się seria spotkań pomiędzy sułtanem Mohammedem bin Jusefem a premierem Francji, Guyem Molletem³¹⁵. W ich rezultacie przyznano Maroku całkowitą niepodległość³¹⁶.

Po II wojnie światowej we Francji przebywało około 17 tysięcy Marokańczyków³¹⁷. W latach 60., po rozpadzie systemu kolonialnego, ich liczba wzrosła. W 1968 roku było ich już 84 tysiące, a w 1982 aż 431 tysięcy³¹⁸. Wraz z przybywaniem do Francji mi-

³¹³ *Ibidem*, s. 456.

³¹⁴ *Ibidem*, s. 458.

³¹⁵ *Ibidem*, s. 459.

³¹⁶ J. Baszkiewicz, *op. cit.*, s. 571.

³¹⁷ I. Kielan-Glińska, *Francja wobec imigracji muzułmańskiej w XX wieku*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2005, nr 4, s. 167.

³¹⁸ *Recensements de la population 1962-1999*, Państwowy Instytut Statystyki i Badań nad Gospodarką we Francji (INSEE).

grantów z krajów Maghrebu, a także innych części Afryki, wzrastały też nierówności społeczne. Ci, którzy przenosili się ze względu na pracę, musieli zostać zakwaterowani przez niezbyt się o to troszczących pracodawców. Z czasem zaczęły więc powstawać osiedla robotnicze finansowane z 1% dochodów przedsiębiorstw, które zatrudniały więcej niż dziesięciu pracowników. Budynki te posiadały zazwyczaj niski standard i budowane były na mało atrakcyjnych terenach³¹⁹. W latach 70. zaostuzzono kryteria wjazdu do Francji: wprowadzono obowiązek posiadania zezwolenia na pracę oraz świadectwa zameldowania³²⁰.

Sytuacja migracji znacznie zmieniła się po wywołanej kryzysem naftowym recesji gospodarczej z lat 1973-1974. W 1974 wstrzymano migrację zarobkową spoza granic Wspólnoty Europejskiej, a w 1977 rozpoczęto zachęcanie obcokrajowców do powrotu do ojczystych krajów poprzez przyznanie im środków finansowych. Skorzystali z nich jednak głównie Portugalczycy i Hiszpanie, nie emigranci z Maghrebu. W związku z tym w 1978 roku wprowadzono dla nich procedurę zorganizowanych przymusowych powrotów. Z powodu sprzeciwu zmodyfikowano prawo, zakazując deportowania osób o korzeniach imigranckich, które urodziły się we Francji, a także dzieci, które podczas przekraczania granicy miały poniżej dziesięciu lat. Pomimo znacznych ograniczeń praw migracyjnych, wprowadzanych sukcesywnie od lat 70., odsetek Marokańczyków przybywających do Francji wzrastał. Prawo pobytu udzielane było im głównie na podstawie procedury łączenia rodzin, azylu politycznego, w celach edukacyjnych, a także na podstawie tymczasowego zezwolenia na pracę³²¹. W 1994 roku do Francji przybyło 9267 migrantów, w 1998 było ich już 16 243, a w 2002 – 26 177³²². Z raportu opublikowanego w 2023 roku

³¹⁹ I. Kielan-Glińska, *op. cit.*, s. 170.

³²⁰ *Ibidem*.

³²¹ *Ibidem*, s. 171.

³²² *Ibidem*, s. 178.

przez „Institut national de la statistique et des études économiques”, czyli francuski urząd statystyczny, wynika, że wśród 246 tysięcy imigrantów, którzy w 2021 trafili do Francji, najczęstszym krajem urodzenia jest Maroko (9,4%). Wyprzedza nawet Algierię, z której pochodzi 6,5% przybyłych³²³.

Autorzy badania poinformowali, że odsetek osób przybyłych z Maghrebu, a zwłaszcza z Maroka, ciągle wzrasta³²⁴. Według danych we Francji ma mieszkać ich obecnie około 800 tysięcy³²⁵. Autorzy raportu stwierdzają też, że imigranci – szczególnie pochodzenia europejskiego – cierpią z powodu mniej korzystnej sytuacji na rynku pracy (ze stopą bezrobocia na poziomie 13% w stosunku do 8% dla całej populacji, dane na 2021 rok), mają niższe płace, a ich warunki mieszkaniowe i zdrowie są również gorsze niż reszty populacji³²⁶. Wart podkreślenia jest tu fakt, że za imigranta uznaje się osobę, która wskazała obcy kraj urodzenia i obce obywatelstwo – lub nabyła obywatelstwo francuskie i zamierza mieszkać we Francji co najmniej rok albo tyle już tam przebywa. Należy w związku z tym pamiętać o następnych pokoleniach migrantów. Chociaż według wniosków pochodzących z przywoływanego raportu poziom życia potomków migrantów wzrasta, to nadal jest on o 19% niższy od reszty populacji, jeżeli oboje rodzice są imigrantami, lub o 6% niższy, gdy jeden z rodziców jest imigrantem. Kolejne pokolenia nadal doświadczają więc nierówności, a także

³²³ *L'essentiel sur... les immigrés et les étrangers*, Insee, 10.07.2023, [on-line:] [https://www.insee.fr/fr/statistiques/3633212#Econtinent_radio2] – 18.07.2023.

³²⁴ T. Magoria, S. Robles, *INFOGRAPHIES. 4 graphiques pour comprendre l'évolution de l'immigration en France*, 31.03.2023, [on-line:] [https://www.bfmtv.com/societe/infographies-4-graphiques-pour-comprendre-l-evolution-de-l-immigration-en-france_AN-202303310719.html] – 18.07.2023.

³²⁵ *L'essentiel sur...*

³²⁶ O. Rouhban, P. Tanneau, *Immigrés et descendants d'immigré. Édition 2023*, 30.03.2023, [on-line:] [<https://www.insee.fr/en/statistiques/7342924?sommaire=7344042>] – 18.07.2023.

częściej niż reszta populacji deklarują doświadczanie dyskryminacji³²⁷. Trzeba zaznaczyć, że dane te obejmują jedynie migrację legalną, nielegalna jest bowiem trudna do oszacowania.

Uważamy wspólną historię obu państw, a także przedstawione statystyki, za niezbędne do zdania sobie sprawy ze społeczno-politycznego wymiaru meczu Francja – Maroko. Wymiaru, który odczuwalny był w wielu francuskich miastach, i to nie tylko w dniu tego konkretnego spotkania. Po drodze do półfinału reprezentacja Maroka, zwana Lwami Atlasu, pokonała w fazie pucharowej dwie potęgi światowego futbolu, Portugalię i Hiszpanię – z którą zresztą ich kraj związany jest w podobny sposób, co z Francją. Na ulicach Marsylii czy Paryża zobaczyć można było wówczas tłumy świętujące niespodziewane triumfy przedstawicieli Maghrebu³²⁸.

Niestety, reakcje fanów nie ograniczały się jedynie do świętowania, gdyż dochodziło także do zamieszek. Po pokonaniu Hiszpanii miały one miejsce przykładowo: we Francji – na ulicach Nicei, w Belgii – w Brukseli, a także w Holandii – w Amsterdamie czy Rotterdamie³²⁹. Kadry te wykorzystano również we francuskiej polityce, w ramach debaty o migracji, jeszcze przed spotkaniem Maroka z Les Blues. Przykładem są wpisy Damiena Rieu, członka skrajnie prawicowej, przeciwnej migracji partii „Reconquete!”, który na swoim koncie twitterowym publikował m.in. nagrania z Nicei, Brukseli, a także belgijskiej Antwerpii, dokumentujące zamieszki marokańskich kibiców. Ciekawym przypadkiem jest też komentarz Jordana Bardelli, przewodniczącego prawicowego

³²⁷ *Ibidem.*

³²⁸ *Thousands Take to Paris Streets to Celebrate Morocco World Cup Win*, Reuters, 7.12.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/thousands-take-paris-streets-celebrate-morocco-world-cup-win-2022-12-06/>] – 18.07.2023.

³²⁹ *Mundial 2022. Zamieszki w holenderskich miastach po awansie Maroka do ćwierćfinału piłkarskich mistrzostw świata*, TVP Sport, 6.12.2022, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/64945497/mundial-2022-zamieszki-po-meczu-maroka-z-hiszpania>] – 18.07.2023.

Zgromadzenia Narodowego, który obrazek zwyczajnie cieszących się po zwycięstwie z Belgią kibiców Maroka skomentował cytatem historyka Maxa Gallo: „Są to ludzie, którzy są stąd, ale których dusze są niezaprzeczalnie gdzie indziej”³³⁰.

W dniu półfinału, 14 grudnia 2022 roku, na głównych ulicach Paryża i wielu innych francuskich miast zauważyć można było dominację niebiesko-biało-czerwonych flag, którym towarzyszyło wiele flag marokańskich, ale także algierskich czy tunezyjskich. Był to zapewne widoczny efekt problemów z jednoznaczną identyfikacją tożsamościową, która występuje pośród osób urodzonych we Francji, a mających marokańskie korzenie. Nawet w samej drużynie Lwów Atlasu w trakcie turnieju występowało wielu piłkarzy, którzy urodzili się we Francji i grali na co dzień w lidze francuskiej. Także trener Maroka, Walid Regragui, urodził się we Francji, w mieście Corbeil-Essonnes, niedaleko Paryża³³¹.

Dziennik „Le Monde” w swoim reportażu o meczu półfinałowym przywoływał także relacje kibiców, którzy opowiadali korespondentom nie tylko o kibicowaniu obu drużynom, ale i o swoich rozterkach z tym związanych³³². „Cokolwiek wydarzy się w środę, wygram. Urodziłem się we Francji, a moja rodzina pochodzi z Maroka” – śmiał się Issam Mokhatif w rozmowie z jednym z dziennikarzy. „Jesteśmy za obiema drużynami. Chociaż ostatecznie chciałbym, żeby wygrało Maroko... Oznaczałoby to,

³³⁰ C. Guillou, *World Cup 2022: French Far Right Finds Sudden Interest in Football Ahead of Morocco Match*, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/12/14/world-cup-2022-french-far-right-finds-sudden-interest-in-football-ahead-of-morocco-match_6007773_5.html] – 18.07.2023.

³³¹ *World Cup 2022: France-Morocco Is About More Than Football*, Le Monde, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2022/12/14/world-cup-2022-france-morocco-is-about-more-than-football_6007757_23.html] – 18.07.2023.

³³² G. Rof [et al.], *World Cup 2022: 'Whatever Happens Between France and Morocco, I'll Win'*, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/france/article/2022/12/14/world-cup-2022-whatever-happens-on-wednesday-i-ll-win_6007756_7.html] – 18.07.2023.

że po raz pierwszy afrykańska drużyna jest w finale” – stwierdził Abdel Mahil. Warto bowiem podkreślić, że przez wielu Maroko odbierane było jako reprezentant całego kontynentu, i stąd też zapewne pojawiające się flagi innych afrykańskich państw³³³.

Spotkanie, w trakcie którego obu drużynom kibicowano na ulicach w generalnie przyjaznej atmosferze, zakończyło się zwycięstwem Les Bleus nad Lwami Atlasu wynikiem 2:0. Zaraz po meczu w Paryżu słychać było głównie klaksony samochodów, słowa *Marsylianki* oraz wybuchy fajerwerków. Niedługo później wybuchły jednak również zamieszki, a policja walczyła zarówno z marokańskimi, jak i francuskimi kibolami. Tej nocy zginęła jedna osoba, 14-letni kibic Maroka: wraz z grupą innych osób otoczył na jednej z ulicy Montpellier samochód, a gdy usiłował wyrwać z jego okna francuską flagę, kierowca potrącił go, próbując (najpewniej w panice) uciec³³⁴. W stolicy zatrzymano 145 osób, w tym 38 członków skrajnie prawicowej grupy francuskich nacjonalistów, którzy, jak donosi policja, zostali aresztowani w 17. dzielnicy, wyposażeni w nielegalną broń i gotowi do ulicznej prowokacji³³⁵. Zamieszki miały miejsce również chociażby w belgijskich miastach³³⁶.

³³³ L. Cédelle, *World Cup 2022: 'Morocco in the Semi-Finals, the Revenge of the Underdogs'*, 13.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/sports/article/2022/12/13/world-cup-2022-morocco-in-the-semi-finals-the-revenge-of-the-underdogs_6007653_9.html] – 18.07.2023.

³³⁴ A. Lenoir [et al.], *World Cup 2022: In the French Streets After Les Bleus Victory over Morocco, 'We're Brothers, We're Together'*, 15.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/football/article/2022/12/15/world-cup-2022-in-the-french-streets-after-les-bleus-victory-over-morocco-we-re-brothers-we-re-together_6007870_130.html] – 18.07.2023.

³³⁵ A. Albertini, L. Soullier, R. Schittly, *Who Are the Far-Right Activists Arrested in Paris After the France-Morocco Game?*, 16.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/france/article/2022/12/16/who-are-the-far-right-activists-arrested-in-paris-after-the-france-morocco-game_6007969_7.html] – 18.07.2023.

³³⁶ *Belgian Police Arrest 100 Soccer Fans After Morocco Defeat*, Deutsche Welle, 15.12.2022, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/belgian-police-arrest-100-soccer-fans-after-morocco-defeat/a-64099762>] – 18.07.2023.

Po zakończeniu spotkania Mohammed VI, król Maroka, pogratulował telefonicznie prezydentowi Francji zwycięstwa. Emmanuel Macron, oglądający ten mecz w Dosze, powiedział, że chce, aby Francuzi cieszyli się tym zwycięstwem. Dodał również, kierując te słowa do Marokańczyków, że mają świetną drużynę oraz że chce przy tym wyrazić wspólną przyjaźń³³⁷. Był to przykład meczu, który można uznać za coś więcej niż tylko piłkę nożną.

8.2. W polskich mediach

Wątek reprezentacji Maroka w obserwowanych przez nas polskich mediach prezentowany był w różny sposób. Tygodnik „Do Rzeczy” opublikował na swoim portalu kilka tekstów, które opisywały głównie zamieszki na ulicach europejskich miast po meczach Lwów Atlasu. Pierwszy tekst, *Belgia przegrała na mundialu z Marokiem. Bruksela: Zamieszki na ulicach*³³⁸, pojawił się na portalu tygodnika 27 listopada 2022 roku. Autor zwrócił uwagę na sensacyjny wynik spotkania, w którym Maroko pokonało „jedną z najlepszych drużyn, nie tylko europejskich, czyli Belgię”. Szybko przeszedł jednak do opisu wydarzeń z Brukseli. Czytelnicy zostali poinformowani m.in. o podpaleniu kilku skuterów oraz rzucaniu kamieniami w policję. Przywołano wypowiedź Minister Spraw Wewnętrznych Belgii, Annelies Verlinden: „Kilka osób wykorzystuje całą sytuację, by zamienić wzburzenie w zamieszki”. Jak podkreślono w artykule, „nie jest pewne, kim dokładnie są uczestnicy zamieszek – mają zakryte twarze”, lecz według lokalnych mediów byli to prawdopodobnie marokańscy fani, co nie zostało jednak potwierdzone. Tekst kończy się zacytowaniem wypowiedzi Wice-

³³⁷ A. Lenoir [et al.], *op. cit.*

³³⁸ *Belgia przegrała na mundialu z Marokiem. Bruksela: Zamieszki na ulicach*, Do Rzeczy, 27.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/374320/zamieszki-w-brukseli-po-przegranym-meczu-na-mundialu.html>] – 18.07.2023.

ministra Sprawiedliwości, Marcina Romanowskiego, który to „ocenił, że zamieszki to efekt nietrafionej polityki «otwartych drzwi»”. Puentą artykułu jest też jego wypowiedź: „Zamieszki w Brukseli. Stolica europejskiej demokracji nie może się pogodzić z porażką na Mundialu z Marokiem. To zapewne ci lekarze i inżynierowie. Efekty multikulti i «wpuszczajcie ich wszystkich» w praktyce”.

Kolejny wpis na portalu redakcji „Do Rzeczy” opisuje analogiczne wydarzenie. Tekst *Zamieszki na ulicach Paryża. Tłum kibiców start się z policją*³³⁹ opublikowany został przy okazji spotkania, w którym Maroko pokonało 1:0 Portugalie. Autor zwrócił uwagę na sensacyjne wyniki marokańskiej reprezentacji i fakt, że zmierzą się oni z kadrą Francji. Powołując się na agencję Reuters i portal „Wprost”, poinformował także, że w zamieszkach wzięli udział kibice zarówno Maroka, jak i Francji. Napisał, że według relacji w kierunku funkcjonariuszy lecieć miały różne przedmioty, demolowano witryny sklepowe, a służby użyły gazu łzawiącego i granatów hukowych. Dodał też, że zatrzymano łącznie kilkadziesiąt osób, a w Belgii już w listopadzie doszło do podobnych wydarzeń. Tekst zakończono przytoczeniem słów z portalu „Wprost”: „We Francji żyje kilka milionów muzułmanów. Przytłaczająca większość z nich pochodzi z krajów Maghrebu – czyli północno-zachodniej części Afryki – co odnosi się do Algierii, Tunezji i właśnie Maroka. W latach 1912-1956 Maroko było francuską kolonią”. Autor wpisu „Do Rzeczy” stwierdził, że „zgodnie z doniesieniami mediów na ulicach Paryża było znacznie więcej kibiców marokańskich”.

Już trzy dni później czytelnicy „Do Rzeczy” zapoznać mogli się z kolejną publikacją poruszającą tę samą tematykę. Artykuł *„Wszyscy boimy się wojny”. Francuska policja w gotowości przed*

³³⁹ *Zamieszki na ulicach Paryża. Tłum kibiców start się z policją*, Do Rzeczy, 11.12.2022, [on-line:] <https://dorzeczy.pl/sport/379987/paryz-zamieszki-na-ulicach-kibice-starli-sie-z-policja.html> – 18.07.2023.

*półfinałem mundialu*³⁴⁰ zamieszczono 14 grudnia, w dniu rozegrania meczu półfinałowego Francja – Maroko. W początkowej części autor poruszył tematy piłkarskie, omawiając wynik starcia Argentyny z Chorwacją i rozważając szanse Maroka. Dalej jednak skupił się na przygotowaniach francuskiej policji do meczu Les Bleus. Powołując się na „Przegląd Sportowy Onet”, przekazał dalej, że w stan gotowości postawiono 10 tysięcy policjantów, z czego połowa ma pilnować porządku na ulicach Paryża. Wspomniał również o apelu burmistrz jednej z paryskich dzielnic o zamknięcie Pól Elizejskich na czas rozgrywania spotkania. „Kiedy chcesz świętować zwycięstwo, nie przychodzisz z moździerzami. Ale ci ludzie tak naprawdę przychodzą tylko po to, by uderzać innych żelaznymi prętami. Wszyscy boimy się wojny, wojny partyzantkiej, wojny domowej. Nie chcemy, aby Pola Elizejskie zamieniły się w pole bitwy” – zacytował jej wypowiedź dla dziennika „The Sun”, nie przywołał jednak jej personaliów. Podsumowaniem tekstu jest wzmianka o zamieszkach mających miejsce trzy dni wcześniej.

Po śródownym meczu opublikowano kolejny wpis, o tytule: *Brutalne zamieszki we Francji. Doszło do tragicznego zdarzenia*³⁴¹. Autor powiadomił, że doszło do starć kibiców z policją m.in. w Paryżu, Montpellier, Nantes, Grenoble, Lens oraz Nicei. Oceniał je jako brutalne i dodał, że paryska policja zatrzymała 155 osób, spośród których część była uzbrojona. Wspomniał także o podobnych wydarzeniach, które miały miejsce w Belgii, i przypomniał o wcześniejszych zamieszkach. Część wpisu poświęcono na przywołanie relacji internetowych. „Media społecznościowe

³⁴⁰ „Wszyscy boimy się wojny”. Francuska policja w gotowości przed półfinałem mundialu, Do Rzeczy, 14.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/381532/francja-policja-w-gotowosci-przed-polfinalem-mundialu-2022.html>] – 18.07.2023.

³⁴¹ Brutalne zamieszki we Francji. Doszło do tragicznego zdarzenia, Do Rzeczy, 15.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/381622/francja-montpellier-zamieszki-zginela-jedna-osoba.html>] – 18.07.2023.

obieły filmy i zdjęcia z brutalnych zamieszek i starć chuliganów z policją na ulicach europejskich miast” – napisał, po czym opisał także zdarzenie z Montpellier, w trakcie którego zginął nastolatek. Autor określił sytuację jako „dramatyczną”, a zdarzenie jako „tragiczne”. Umieścił również w tekście nagranie opublikowane na portalu Twitter, na którym widać przebieg tego wydarzenia. W ramach podsumowania wspomniano jeszcze o mobilizacji policji przed tym spotkaniem i apelem „burmistrz jednej z paryskich dzielnic” o „zamknięcie Pól Elizejskich na czas spotkania mundialu w Katarze”.

Ostatni wpis redakcji „Do Rzeczy” na temat Maroka, z obserwowanego przez nas okresu, również dotyczył zamieszek we Francji. Tekst o tytule *Zamieszki we Francji po przegranym finale katarskiego mundialu*³⁴² opublikowano 19 grudnia 2022 roku, a więc po finale mundialu w Katarze. Autor informuje w nim o starciach kibiców z policją w francuskich miastach. Powołując się na „medialne doniesienia”, pisze o użyciu przez paryską policję gazu łzawiącego i aresztowaniach demonstrantów. Pierwszą część tekstu zakończyło stwierdzenie, że „(...) gdy Francja przegrała finał, na ulicach rozpętało się, jak określiło to część mediów, «prawdziwe piekło»”. W ostatnim fragmencie poinformowano o wyniku finału mundialu, przy zwróceniu uwagi na jego polityczne wątki. „Prezydent Francji Emmanuel Macron próbował pocieszać zrozpaczoną francuską drużynę piłkarską po porażce (...)” – podkreślił publicysta, dodając również, że polityk pogratulował Argentyńczykom we wpisie na Twitterze i spróbował „podnieść na duchu Francuzów”. Macron napisał bowiem: „Gratulacje dla francuskiej drużyny za waleczność na mundialu. Wzruszyliście naród i kibiców na całym świecie. Gratulacje dla Argentyny za zwycięstwo”.

³⁴² *Zamieszki we Francji po przegranym finale katarskiego mundialu*, Do Rzeczy, 19.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/383353/zamieszki-we-francji-po-przegranym-finale-pilkarskiego-mundialu.html>] – 18.07.2023.

Podobna narracja przedstawiana była w tekstach portalu „wPolityce”, chociaż nie od samego początku. Wszystkie cztery wpisy dotyczące Maroka, poruszające tematykę społeczno-polityczną i pochodzące z tego okresu, opublikowane zostały na przestrzeni czterech dni. Pierwszy z nich, zatytułowany *Marokańskie media w euforii: „Jesteśmy wśród czterech najlepszych ekip świata! Bogu niech będą dzięki!” Portugalczycy: Niestety, nie udało się*³⁴³, opisywał sensacyjne zwycięstwo Maroka nad Portugalią. Przytoczono reakcje marokańskich mediów i zachwyty kibiców, a także komentarze portugalskich dziennikarzy oraz samego portugalskiego prezydenta. „Wejście do półfinałów mundialu naprawdę było w naszym zasięgu” – podsumował prezydent Portugalii, Marcelo Rebelo de Sousa. Autor tekstu poinformował, że „szef państwa” stwierdził, że „porażka z Marokiem jest dużą niespodzianką, która «zasmuciła Portugalczyków»”. Napisał również o spekulacjach dotyczących przyszłości Fernando Santosa jako trenera portugalskiej kadry.

Następnego dnia redakcja „wPolityce” zamieściła na swojej stronie internetowej tekst: *Enigmatyczny wpis Grzegorza Krychowiaka przed meczem Francja-Maroko: „Szkoda Paryża...”*. Czy znów dojdzie do zamieszek?³⁴⁴. Przywołano w nim post Grzegorza Krychowiaka, który piłkarz opublikował na portalu Twitter. „Szkoda Paryża...” – brzmiał, jak to tu oceniono, „ciekawy wpis”. „Jak można się domyślać, Krychowiak nawiązał do zadym urządzanych przez arabskich kibiców w miastach zachodniej Europy”, po-

³⁴³ *Marokańskie media w euforii: „Jesteśmy wśród czterech najlepszych ekip świata! Bogu niech będą dzięki!” Portugalczycy: Niestety, nie udało się*, wPolityce, 10.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625742-marokanskie-media-w-euforii-bogu-niech-beda-dzieki>] – 18.07.2023.

³⁴⁴ *Enigmatyczny wpis Grzegorza Krychowiaka przed meczem Francja-Maroko: „Szkoda Paryża...”*. Czy znów dojdzie do zamieszek?, wPolityce, 11.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625766-krychowiak-przed-meczem-francja-maroko-szkoda-paryza>] – 18.07.2023.

informował czytelników autor. Przypomniwał też o wcześniejszych incydentach i zadał pytanie: „Czy Paryż podzieli los Amsterdamu i Hagi?”. Dzień później na portalu ukazał się kolejny wpis, o tytule *Mecz Francja-Maroko. Ambasada RP w Paryżu zaleca Polakom „szczególną ostrożność”, „Prosimy o unikanie zgromadzeń”*³⁴⁵. W artykule autor poinformował o ostrzeżeniu Ambasady RP w Paryżu, wystosowanym do Polaków mieszkających we Francji, w którym zalecano unikanie zgromadzeń w związku z półfinałem mundialu w Katarze. Dodał również, że po meczu Maroka z Portugalią na ulicach Paryża doszło do starć z policją, po których zatrzymano 90 osób.

Jeszcze przed finałem redakcja opublikowała również wpis donoszący o rzekomo gorącej atmosferze przed meczem. Tekst *Gorąca atmosfera przed meczem Francja-Maroko! „To nie tylko futbol, to manifest polityczny”; „Pokażemy Francuzom, gdzie jest ich miejsce”*³⁴⁶ opisywał nastawienie arabskiego społeczeństwa.

Dla ponad miliona Marokańczyków żyjących we Francji półfinałowy, śródowny mecz na mundialu w Katarze z Francją to nie tylko futbol, to manifest polityczny pokazujący, że mimo kolonialnej przeszłości ich kraju, Maroko wstaje z kolan.

– stwierdził autor. Przywołał także wypowiedź dyrektora Arabskiego Centrum Badań i Studiów Politycznych w Katarze, Mohammeda Al-Masriego, który uważał marokańską drużynę za „nową arabską dumę”, która może wzmocnić „sprawę palestyńską”. W tekście poinformowano także, że palestyńskie flagi znajdują się

³⁴⁵ *Mecz Francja-Maroko. Ambasada RP w Paryżu zaleca Polakom „szczególną ostrożność”, „Prosimy o unikanie zgromadzeń”*, wPolityce, 12.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625966-mecz-francja-maroko-jest-ostrezenie-ambasady-rp-w-paryzu>] – 18.07.2023.

³⁴⁶ *Gorąca atmosfera przed meczem Francja-Maroko! „To nie tylko futbol, to manifest polityczny”; „Pokażemy Francuzom, gdzie jest ich miejsce”*, wPolityce, 14.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/626202-goraca-atmosfera-przed-meczem-francja-maroko>] – 18.07.2023.

w wielu miejscach publicznych w Katarze oraz we Francji. Oznajmił, że „bojowe nastroje panują również w kawiarniach podparyskiego Saint-Denis, gdzie znaczną część mieszkańców stanowią mieszkańcy Afryki Północnej”. Przywołał ich wypowiedzi dla Polskiej Agencji Prasowej, w której mówili m.in., że „pokażemy Francuzom, na co nas stać”, „Jesteśmy silni i będziemy w Paryżu widoczni” czy „My muzułmanie mamy prawo być szczęśliwi, żyć godnie i celebrować życie z naszymi rodzicami i dziećmi”. Podkreślił też mobilizację służb w policji, wspominając o zamieszkach w poprzednich dniach.

Publicysta „wPolityce” wspomniał też krótko o silnych kulturowych i gospodarczych więziach „między Francją a jej dawnym protektoratem”, oraz uznał, że wielu Marokańczyków czuje się we Francji obywatelami drugiej kategorii. Następnie przywołał wypowiedzi trenerów obu drużyn. „To musi pozostać mecz piłki nożnej, nawet jeśli jest w nim historia, nawet jeśli jest w nim wiele pasji” – powiedział Didier Deschamps, selekcjoner reprezentacji Francji. Innego zdania był Walid Regragui, trener Maroka: „Maroko chce nadal wygrywać dla Europy, dla Afryki, dla Maghrebu, dla naszych braci w Afryce Subsaharyjskiej”. W tekście omówiono również stanowisko polityków francuskiej prawicy. Zacytowano Jordana Bardellę, prezesa Zjednoczenia Narodowego, o którym napisano: „uważa, że «niektórzy marokańscy kibice» są «bardziej przepełnieni poczuciem zemsty wobec Francji niż sportowym duchem»”. Przytoczono też jego ocenę, zgodnie z którą „płacimy za 30 lat niepowodzeń polityki imigracyjnej, a w szczególności asymilacji”. Przywołany został także skrajnie prawicowy polityk Éric Zemmour³⁴⁷, który pytał

³⁴⁷ Éric Zemmour – urodzony w 1958 roku francuski pisarz, dziennikarz i esejista, a także polityk. Znany ze swoich poglądów na temat migracji spoza Europy, którą traktuje jako zaplanowane „wielkie zastąpienie” rdzennych Francuzów. W 2021 roku założył partię „Reconquête” i jako jej kandydat wystartował w wyborach prezydenckich w 2022 roku. Podczas pierwszej tury uzyskał 7,07% głosów, osiągając tym samym czwarty najwyższy wynik. Przed

we francuskiej telewizji: „Chciałbym wiedzieć, jak zareagowałby król Maroka i Marokańczycy, gdyby tysiące Francuzów świętowało swoje zwycięstwo w Marrakeszu? Myślę, że czuliby się trochę wywłaszczeni ze swojego kraju”³⁴⁸.

Kolejny obserwowany przez nas portal, „Krytyka Polityczna”, zamieścił w tym okresie jeden artykuł poruszający temat Maroka podczas mundialu w Katarze. Publikacja autorstwa Artura Troosta, zatytułowana *Rasistowska wojna mundialowa: francuska skrajna prawica poluje na Marokańczyków*³⁴⁹, opisywała akty przemocy, do których doszło po meczu Francja – Maroko. Jak podał autor, „w mediach pojawiły się w ubiegłym tygodniu doniesienia o zamieszkach we francuskich miastach, sprowokowanych w dużej mierze półfinałem mistrzostw świata”. Stwierdził jednak, że „rzadziej wspomina się o tym, że najczęściej za akty przemocy odpowiadali prawicowi ekstremiści”. Określił te wydarzenia mianem polowania na kibiców Maroka, z ksenofobicznymi hasłami na ustach.

W pierwszej części tekstu Troost wspomniał o euforii kibiców Maroka na całym świecie – spowodowanej wynikami Lwów Atlasu. Przyznał również, że sukcesowi temu nie towarzyszyły jedynie pozytywne emocje, a grupy kibiców Maroka bywały agresywne, w wyniku czego doszło do tragicznego wydarzenia, które zakończyło się śmiercią nastolatka w Montpellier. Jak ocenił, takie incydenty nie przynoszą chluby społecznościom marokańskim w krajach zachodnich i wskazują na trudności w integracji u niektórych imigrantów. Za ważniejszy problem uważał jednak,

drugą turą głosowania poparł Marine Le Pen. Jako kandydat partii przez siebie założonej wystartował także w wyborach parlamentarnych w 2022 roku, nie uzyskał jednak mandatu do Zgromadzenia Narodowego.

³⁴⁸ Gorąca atmosfera przed meczem Francja-Maroko...

³⁴⁹ A. Troost, *Rasistowska wojna mundialowa: francuska skrajna prawica poluje na Marokańczyków*, 19.12.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/francja-mundial-rasizm-maroko-zamieszki/>] – 18.07.2023.

że „media bardzo ochoczo komentują rozruchy wszczynane przez Marokańczyków, mimo że zdecydowana większość z nich kibicowała swojej drużynie spokojnie, często przeżywając piłkarskie emocje razem z fanami Les Bleus i utrzymując przy tym przyjazną atmosferę”. Stwierdził, że nie pasuje to do wizji groźnych imigrantów, podobnie jak agresywni francuscy nacjonaliści. Następnie poinformował o zatrzymanych podczas zamieszek, choć wspominając jedynie o „nacionalistycznych ekstremistach”. Przywołał także określenie „ratonady”, pochodzące od słowa „raton”, czyli młodego szczura. W tym kontekście oznaczać miało ono pogromy wymierzone w ludność pochodzenia maghrebskiego, mające swoje początki w trakcie wojny w Algierii³⁵⁰.

Troost wspomniał również o tym, że część z bandytów zidentyfikowano jako członków zdelegalizowanych prawicowych stowarzyszeń, oraz opisał ideę skrajnej francuskiej prawicy, jaką jest teoria o wielkim zastąpieniu³⁵¹, promowana przez Érica Zemmoura w trakcie francuskiej kampanii prezydenckiej w 2022 roku³⁵².

³⁵⁰ *Ibidem*.

³⁵¹ Teorię tę Éric Zemmour zaczął promować w 2021 roku, za pośrednictwem wydanej wówczas książki zatytułowanej: *Francja nie powiedziała ostatniego słowa*. Jednym z pierwszych popularyzatorów tej koncepcji był jednak francuski pisarz Renaud Camus, którego publikacje popularne są szczególnie w skrajnie prawicowych środowiskach sprzeciwiających się osiedlaniu się imigrantów – głównie tych pochodzenia muzułmańskiego – wśród białej, europejskiej populacji. W opublikowanym w 2011 roku *Le Grand Remplacement* Camus potępił bowiem „masową imigrację i islamizację”, przestrzegając przy tym przed „ludobójstwem poprzez zastąpienie”, które popełnić mieliby imigranci ras innych niż biała na rasie europejskiej. Najważniejszym elementem opisywanego przez niego „zjawiska” jest rzekome uczestnictwo liberalnych elit – zarówno krajowych, jak i międzynarodowych – w procesie zastępowania białej populacji. Ich motywacją miałyby być nienawiść do chrześcijaństwa i powiązanej z nim kultury, a przede wszystkim chęć zastąpienia wolnych Europejczyków „bierną masą”, która będzie bezwładnie poddawać się władzy.

³⁵² Wybory prezydenckie we Francji w 2022 zakończyły się zwycięstwem w drugiej turze ubiegającego się o reelekcję Emmanuela Macrona. Przedstawiciel

Wskazał, że przedstawiciele obozu politycznego Zemmoura określali mecz pomiędzy Francją a Marokiem jako „starcie cywilizacji na boisku”. Ponadto podkreślił, że za ksenofobiczną narracją nastąpiły czyny, czego efektem były ataki po meczu. Podsumował tekst, stwierdzając, że piłkarze, którzy wybiegli w niebieskich koszulkach, „od zawsze reprezentują Francję różnorodną i wieloetniczną”. Uznał, że prawdziwa Francja „jest w znacznie większym stopniu reprezentowana przez swoich piłkarzy niż przez bandytów dopuszczających się ksenofobicznej przemocy za zachętą skrajnej prawicy”³⁵³.

Ostatnią redakcją, która opublikowała tekst spełniający określone przez nas wymagania, był tygodnik „Polityka”. Artykuł *Ojciec kontra matka*³⁵⁴ został wydrukowany w podwójnym noworocznym numerze z 27 grudnia 2022 roku. Jarosław Kuisz, już po sukcesach reprezentacji Maroka, postanowił opisać dyskusję dotyczącą przynależności, kolonializmu, a przede wszystkim futbolu jako narzędzia do godzenia ze sobą ludzi. Zaczął od przywołania wypowiedzi prezydenta Emmanuela Macrona, który jeszcze przed rozpoczęciem mundialu powiedział: „Nie wolno nam upolityczniać sportu”. Autor tekstu zauważył, że słusznie postąpili ci, którzy uważali te słowa za obłudne, bo „jednym z najbardziej namacalnych dowodów na związki futbolu z polityką okazał się sukces marokańskiej drużyny narodowej”. A dokładniej „społeczne i polityczne echa pojedynku Lwów Atlasu z drużyną francuską”. Kuisz zamieszki na ulicach europejskich miast określa mianem „demonów skomplikowanej przeszłości”. Uznał te wydarzenia za ujście skrywanych na co dzień resentymentów Francuzów czy Belgów marokańskiego pochodzenia. Wspomniał także o obawach o wybuch jeszcze większych zamieszek, przed meczem Maroko – Francja, oraz

partii „La République en marche” uzyskał 58,54% głosów, zaś Marine Le Pen, kandydatka partii „Rassemblement national”, osiągnęła wynik 41,46%.

³⁵³ A. Troost, *Rasistowska wojna mundialowa...*

³⁵⁴ J. Kuisz, *Ojciec kontra matka*, „Polityka” 2023, nr 1-2, s. 86.

o reakcjach francuskiej skrajnej prawicy na te wydarzenia. Przywołał słowa Érica Zemmoura, który podawał w wątpliwość „francuskość” własnej drużyny narodowej, a także stwierdził, że przegrana Lwów Atlasu przełożyła się na jedną ofiarę śmiertelną.

Drugą część artykułu publicysta „Polityki” poświęcił opisaniu „trudnej podróży”. Przedstawił w niej bardzo zwięźle kontekst historyczny i zwrócił uwagę na to, że nie każdy uznaje wycofanie się Francji z Maroka za przykład udanej „transformacji”. Jako przykład skomplikowanej rzeczywistości osób funkcjonujących na pograniczu identyfikacji marokańskiej i francuskiej podał osobę trenera Maroka, Walida Regraguiego. Podkreślił, że to człowiek urodzony w sercu Francji, nad Sekwaną, który w lidze francuskiej rozegrał prawie sto spotkań, a jednak zdecydował się na reprezentowanie Maroka. „Rodzinne, kulturowe, wreszcie zawodowe więzi przeważały – i wybrał marokański Rabat” – podsumował Kuisz. Wskazał też na to, że z sukcesami Maroka zaczęli utożsamiać się także inni Arabowie, którzy traktują ich jako reprezentację całego kontynentu. Przywołał tu wypowiedź Sofiane Boufala – grającego we francuskim klubie Angers, urodzonego w Paryżu, a reprezentującego Maroko – który powiedział, że zwycięstwo „należy do wszystkich ludów Maroka, do wszystkich ludów arabskich i do wszystkich ludów muzułmańskich”. Polemikę wśród internautów wywołał fakt niewymienienia Afryki, co zakończyło się przeprosinami ze strony piłkarza³⁵⁵.

Kuisz skupił się również na tym, że reprezentacja Maroka jest *de facto* europejska; pod względem krajów urodzenia i wychowania piłkarzy. Następnie poświęcił fragment „tożsamościowemu zagmatwaniu”. Przywołał postacie ze świata kultury, polityki czy sportu, które związane są z oboma państwami. Zacytował aktora Jamela Debbouze, który przed meczem powiedział: „To tak, jakby mój ojciec grał przeciwko mojej matce”. W podobnym tonie wy-

³⁵⁵ *Ibidem*.

powiedział się Élie Semoun, komik o marokańskich korzeniach, który tak określił swoją sytuację: „Moje serce jest francusko-marokańskie. Nawet jeśli mam nadzieję na zwycięstwo Francji, dla mnie Marokańczycy już wygrali”. Publicysta zadał sobie więc ważne pytanie: co takiego wygrali? Doszedł do wniosku, że nie chodzi tylko o historię, a coraz bardziej o bieżące interesy i obecne traktowanie. Podsumował tekst, stwierdzając, że „migracje ludności mogą budować nowe tożsamości, podnosić poziom futbolu na świecie, ale także prowokować polityczne napięcia”. Uznał także, że „w sytuacji, gdy miejsce, w którym mieszkają, nie bez powodu mogą uważać za dyskryminowane, wybierają powrót do tożsamości rodziców. Tak jak część piłkarzy drużyny Maroka”³⁵⁶.

8.3. Podsumowanie

Zarówno publikacje redakcji „Do Rzeczy”, jak i „wPolityce”, skupiły się na opisywaniu jedynie zamieszek po meczach kadry Maroka. Nie podjęto próby przedstawienia kontekstu tych spotkań i zastanowienia się nad szerszymi przyczynami takich wydarzeń. Tylko w jednym spośród tych tekstów – we wpisie *Gorąca atmosfera przed meczem Francja-Maroko! „To nie tylko futbol, to manifest polityczny”*; *„Pokażemy Francuzom, gdzie jest ich miejsce”* portalu „wPolityce” – autor wspomniał o przeszłości Maroka. We wpisach przywoływano opinie polityków czy inne media. Nie były to teksty informacyjne, a oceniające daną sytuację. Wykorzystywały emocje i zbieżne były z antyimigrancką linią tych mediów.

Również artykuł Artura Troosta był tekstem wartościującym i raczej interpretacją wydarzeń niż przedstawieniem faktów. Zabrakło w nim zarysowania szerszego kontekstu, czy to historycznego, czy powiązanego z imigracją. Autor skupił się bardziej na francuskich nacjonalistach, ocenił wydarzenia, które miały miejsce

³⁵⁶ *Ibidem*.

po meczach Maroka, i wyraził swoją opinię na temat przyczyn tych sytuacji.

Artykuł tygodnika „Polityka” stanowił natomiast w miarę kompleksowe zmierzenie się z tematem, jakim są skomplikowane relacje marokańsko-francuskie związane z futbolem. Jarosław Kuisz wspomniał zarówno o historii, jak i, co ważniejsze, o bieżących problemach Marokańczyków oraz znaczeniu, jakie miały dla nich wydarzenia z mistrzostw świata w Katarze. Publicysta przeprowadził analizę przypadku reprezentacji Maroka, przedstawił również swój punkt widzenia. Warto podkreślić, że publikacja ta jest jedną z niewielu, jakie w obserwowanym przez nas okresie spełniły wymagania dotyczące analizy i jednocześnie zostały wydrukowane w czasopiśmie. Zarówno „Newsweek”, jak i „OKO.press” nie zamieściły żadnych treści spełniających ustalone przez nas wymagania.

ROZDZIAŁ 9

Katargate

Pod koniec 2022 roku, a więc jeszcze w trakcie trwania mundialu w Katarze, czołówki gazet poinformowały o zatrzymaniu przez belgijską policję Evy Kaili, byłej wiceprzewodniczącej Parlamentu Europejskiego, a wówczas europosłanki. Kaili, wraz ze swoim partnerem Francesco Giorgim, byłym włoskim eurodeputowanym Pierem Antonio Panzerim oraz Niccolò Figà-Talamancą, włoskim lobbystą, trafili do aresztu po tym, jak policja podczas przeszukań kilkunastu lokalizacji w Brukseli odnalazła około półtora miliona euro gotówki. Zatrzymani zostali oskarżeni o członkostwo w zorganizowanej grupie przestępczej oraz otrzymywanie łapówek, m.in. od Kataru. Pieniądze miały być wynagrodzeniem za lobbowanie na rzecz tego państwa, chociażby podczas głosowań rezolucji w sprawie przestrzegania praw człowieka w trakcie organizacji mistrzostw świata w piłce nożnej. W związku z tym wydarzenie to pojawiło się w polskich mediach również w kontekście mundialu.

9.1. Kontekst

9 grudnia 2022 roku Eva Kaili została zatrzymana w Brukseli w związku ze śledztwem dotyczącym korupcji. W jej domu odnaleziono 150 tysięcy euro w gotówce. Dziennik „Le Soir” poinformował, że funkcjonariusze Centralnego Urzędu ds. Zwalczania Korupcji w Brukseli przeprowadzili w sumie 15 przeszukań i zatrzymali

cztery osoby, wśród których znalazła się wiceprzewodnicząca Parlamentu Europejskiego³⁵⁷.

W ten sam dzień belgijska prokuratura wszczęła dochodzenie w sprawie możliwej korupcji powiązanej z państwem Zatoki Perskiej. Aresztowano również jej partnera, Francesco Giorgiego, który od 2009 działał w strukturach Parlamentu Europejskiego. Początkowo był asystentem włoskiego europosła Piera Antonio Panzeriego, a od 2019 pracował w biurze Andrei Cozzolino. W ramach swoich obowiązków uczestniczył m.in. w pracach parlamentarnej delegacji do spraw stosunków z krajami Maghrebu, między innymi Maroka i Mauretanii. Również Pier Antonio Panzeri, który w latach 2009-2017 kierował pracami tej delegacji, a do 2019 był europosem, trafił do aresztu. Czwartą zatrzymaną osobą był Niccolò Figà-Talamanca, sekretarz generalny organizacji No Peace Without Justice. To właśnie to stowarzyszenie, wraz z założoną przez Panzeriego organizacją Fight Impunity, miały być wykorzystywane do prania brudnych pieniędzy³⁵⁸. Oficjalnym celem obu podmiotów była walka z nierównościami i bezkarnością za naruszenia praw człowieka i zbrodnie przeciw ludzkości. Belgijskie służby zatrzymały także na dwa dni sekretarza generalnego Międzynarodowej Konfederacji Związków Zawodowych, Luca Visentiniego, włoskiego lobbystę, nie stawiając mu jednak zarzutów. Visentini pozostał podejrzanym w sprawie i przyznał się do otrzymania kwoty 50 tysięcy euro od organizacji Panzeriego³⁵⁹.

³⁵⁷ *Media: Wiceprzewodnicząca PE zatrzymana. W tle korupcja*, Polsat News, 9.12.2022, [on-line:] <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-12-09/media-wiceprzewodniczaca-pe-zatrzymana-w-tle-mundial-i-korupcja/> – 1.06.2023.

³⁵⁸ *Nowe wątki skandalu korupcyjnego w PE. W aferę Katargate zamieszani są wysoko postawieni politycy z Grecji, Włoch i Belgii*, PAP, 20.01.2022, [on-line:] <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1523907%2Cnowe-watki-skandalu-korupcyjnego-w-pe-w-afere-katargate-zamieszani-sa> – 1.06.2023.

³⁵⁹ W. Papiernik, *Ciąg dalszy Katargate. Szef światowej organizacji związków zawodowych odwołany. „Otrzymał 50 tys. euro”*, 12.03.2023, [on-line:] <https://>

W niedzielę 11 grudnia pozostałych zatrzymanych aresztowano i oskarżono o korupcję, udział w zorganizowanej grupie przestępczej oraz pranie brudnych pieniędzy.

Eva Kaili w listopadzie 2022 roku odwiedziła Katar, gdzie spotkała się m.in. z premierem i ministrami tamtejszego rządu³⁶⁰. Tydzień po wizycie grecka europosłanka wygłosiła w Parlamencie Europejskim przemówienie broniące decyzji katarskich władz podejmowanych w okresie przygotowania mundialu. Nazwała reformy zachodzące w Katarze „historycznymi przemianami”, a traktowanie pracowników podczas organizacji mundialu określiła jako „oparte o wyższe standardy niż w wielu krajach europejskich”³⁶¹. Zagłosowała również za zniesieniem wiz w strefie Schengen dla obywateli Kataru. Nie wzięła za to udziału w głosowaniu nad rezolucją oskarżającą władze Kataru o skorumpowanie światowej federacji piłkarskiej FIFA, aby uzyskać prawo do organizacji mundialu – mimo że oddała swój głos w poprzedzających, a także następujących po tym konkretnym, głosowaniach³⁶². To właśnie za tego typu działania, przyczyniające się do poprawy wizerunku Kataru na arenie międzynarodowej, Greczynka miała otrzymywać pieniądze. W związku z dochodzeniem w sprawie korupcji Parlament Europejski 13 grudnia pozbawił Evę Kaili funkcji wiceprzewodniczącej,

gospodarka.dziennik.pl/artykuly/8679329,luca-visentini-afere-katargate-parlament-europejski-korupcja.html] – 1.06.2023.

³⁶⁰ C. Tudor, wpis, Twitter, 1.11.2022, [on-line:] [https://twitter.com/CristianTudorEU/status/1587428277584535553] – 1.06.2023.

³⁶¹ A. Krzysztożek, „Katargate” wstrząsnęła Parlamentem Europejskim. W tle ambasador Maroka w Polsce, 17.12.2022, [on-line:] [https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/katargate-korupcja-parlament-europejski-pe-kaili-polska-maroko/] – 1.06.2023.

³⁶² A. Wolska, *Afera korupcyjna na szczytach UE. Zatrzymana wiceprzewodnicząca Parlamentu Europejskiego*, 10.12.2022, [on-line:] [https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/afere-korupcyjna-na-szczytach-ue-zatrzymana-wiceprzewodniczacza-parlamentu-europejskiego/] – 1.06.2023.

większością 625 z 628 eurodeputowanych³⁶³. Także grecka partia socjalistyczna PASOK usunęła ją ze swoich szeregów, a majątek jej oraz jej najbliższej rodziny został zamrożony przez grecki rząd. Do sprawy odniosła się przewodnicząca Parlamentu Europejskiego Roberta Metsola, która stwierdziła, że zaatakowany został nie tylko Parlament, ale i demokracja europejska. Obiecała, że w sprawie tych wydarzeń „nie będzie zamiatania pod dywan”, a cały Parlament działać będzie „w synchronizacji z władzami”³⁶⁴. Parlament zawiesił więc wszystkie prace powiązane z Katarem. Uznano także, że jego przedstawiciele nie będą mieli wstępu do budynku prac izby.

Kaili nie przyznała się do winy, jednak stwierdziła, że wiedziała o działaniach podejmowanych przez swojego męża i Panzeriego³⁶⁵. Jak podały media, w trakcie dochodzenia Francesco Giorgi, partner byłej już wówczas wiceprzewodniczącej przyznał się do brania łapówek od Kataru za wpływanie na decyzje Parlamentu Europejskiego. Dodatkowo oskarżony miał również zeznać, że pieniądze otrzymywali też belgijski europoseł Marc Tarabella oraz włoski europoseł Andrea Cozzolino³⁶⁶. Obaj zaprzeczyli, jakoby mieli jakikolwiek związek ze sprawą.

W swoich zeznaniach Giorgi i Kaili wskazali na Panzeriego jako na osobę zarządzającą procederem nielegalnego pozyski-

³⁶³ *Parlament Europejski. Eva Kaili nie jest już wiceprzewodniczącą. W tle afera korupcyjna*, Polsat News, 13.12.2022, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-12-13/parlament-europejski-eva-kaili-nie-jest-juz-wiceprzewodniczaca/>] – 1.06.2023.

³⁶⁴ R. Metsola, wpis, Twitter, 12.12.2022, [on-line:] [https://twitter.com/EP_President/status/1602356873247674368] – 1.06.2023.

³⁶⁵ S. Otfinowska, „Wiedziałam o walizkach z pieniędzmi”. „Katargate” nabiera rozpędu, 20.12.2022, [on-line:] [<https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/wiedzialam-o-walizkach-z-pieniedzmi-katargate-nabiera-rozpedu/>] – 1.06.2023.

³⁶⁶ Eadem, *Skandal w PE. Partner Ewy Kaili przyznaje się do zarzutów*, 16.12.2022, [on-line:] [<https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/news/skandal-w-pe-partner-ewy-kaili-przyznaje-sie-do-zarzutow/>], dostęp – 1.06.2023.

wania środków finansowych. W domu byłego europośła, prezesa organizacji pozarządowej, odnaleziono podczas zatrzymania 600 tysięcy euro w gotówce, podobno otrzymanych w ramach pośredniczenia w przekazywaniu pieniędzy pomiędzy Katarzem, także Marokiem i Mauretanią a Parlamentem Europejskim. O udziale Maroka w tym procederze poinformował niemiecki „Der Spiegel”. Pier Antonio Panzeri za działania na rzecz Maroka miał dostawać prezenty od obecnego ambasadora tego kraju w Polsce, Abderrahima Atmouna³⁶⁷. Podobnie jak Giorgi, również Panzeri przyznał się do winy. W połowie stycznia zawarł z prokuraturą ugodę, w ramach której zobowiązał się do współpracy i ujawnienia swoich współników³⁶⁸. Dzięki temu działaniu sąd wycofał wnioski o ekstradycję z Włoch, a także zwolnił z aresztu domowego jego córkę i żonę, które również podejrzewano o udział w całym procederze. Według belgijskich mediów Panzeri przyznał się do przekazania Marcowi Tarabelli 120 tysięcy euro w gotówce w zamian za odpowiednie działania w ramach parlamentarnych prac nad sprawami związanymi z Katarzem³⁶⁹. W efekcie tych zeznań, a później i wniosku sądu, na początku lutego 2023 roku Marc Tarabella i Andrea Cozzolino – których już wcześniej wykluczono z europejskiej grupy Socjalistów i Demokratów, a także zawieszono w ramach swoich krajowych partii – zostali pozbawieni przez

³⁶⁷ S.T. Bencharif, *EU Parliament Scandal: The Morocco Connection*, 16.12.2022, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/qatargate-antonio-panzeri-francesco-giorgio-eu-parliament-scandal-the-morocco-connection/>] – 1.06.2023.

³⁶⁸ *Afera „Katargate”. Były europoseł przedstawi całą historię skandalu korupcyjnego w PE i ujawni współników*, PAP, 23.01.2022, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1525407%2Cafera-katargate-byly-europosel-przedstawi-cala-historie-skandalu>] – 1.06.2023.

³⁶⁹ J. Liboreiro, *Corruption Scandal: Pier Antonio Panzeri Admits Guilt and Signs Deal to Share 'Revealing' Details*, 17.01.2023, [on-line:] [<https://www.euronews.com/my-europe/2023/01/17/corruption-scandal-pier-antonio-panzeri-admits-guilt-and-signs-deal-to-share-revealing-det>] – 1.06.2023.

Parlament Europejski immunitetu³⁷⁰. Obaj europosłowie zostali następnie zatrzymani i oskarżeni m.in. o korupcję³⁷¹.

Pod koniec lutego z aresztu zwolniono Francesco Giorgiego; oskarżony pozostał pod elektronicznym nadzorem³⁷². W tym samym miesiącu z aresztu zwolniono Niccolò Figà-Talamancę³⁷³. Areszt opuścili także, pozostając pod elektronicznym nadzorem: Marc Tarabella, który utrzymywał, że jest niewinny, oraz Antonio Panzeri³⁷⁴. W kwietniu tego roku, jako ostatnią z oskarżonych, z aresztu zwolniono Evę Kaili. Również Greczynka cały czas zapewniała o swojej niewinności³⁷⁵. Fakt, że zaraz po jej aresztowaniu jej ojca zatrzymano z walizką pełną gotówki, tłumaczyła tym, że chciała pozbyć się pieniędzy, które do niej nie należały. Broniła się przed zarzutami korupcji, stwierdzając przy tym, że wie, że

³⁷⁰ *Afera korupcyjna w Parlamencie Europejskim. Belg i Włoch z uchylonymi immunitetami*, TVN24, 2.02.2023, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/parlament-europejski-afere-korupcyjna-marc-tarabella-i-andrea-cozzolino-zamieszani-uchylenie-immunitetu-europoslom-6723264>] – 1.06.2023.

³⁷¹ *Korupcja, pranie brudnych pieniędzy i udział w organizacji przestępczej. Belgijski europoseł oskarżony i aresztowany*, PAP, 11.02.2023, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1534883%2CKorupcja-pranie-brudnych-pieniedzy-i-udzial-w-organizacji-przestepczej>] – 1.06.2023.

³⁷² P. Haeck, C. Gijss, *Qatargate: Francesco Giorgi Released From Jail with Electronic Tag*, 23.02.2023, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/qatargate-francesco-giorgi-eu-parliament-released-from-jail-with-electronic-tag/>] – 1.06.2023.

³⁷³ B. Lewicki, *Afera korupcyjna w PE. Politico: Eva Kaili wychodzi z aresztu*, 12.04.2023, [on-line:] [<https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8698094,politico-byla-wiceszefowa-pe-eva-kaili-wyjdzie-z-aresztu-sledczego-zamiast-tego-areszt-domowy.html>] – 1.06.2023.

³⁷⁴ *Afera Katargate. Eva Kaili, była wiceszefowa Parlamentu Europejskiego zwolniona z aresztu*, Polsat News, 13.04.2023, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-04-13/afere-katargate-eva-kaili-byla-wiceszefowa-parlamentu-europejskiego-zwolniona-z-aresztu/>] – 1.06.2023.

³⁷⁵ E. Koutsokosta, J. Liboreiro, *EU Corruption Scandal: Watch as Eva Kaili Speaks to Reporters Following Prison Release*, 14.04.2023, [on-line:] [<https://www.euronews.com/my-europe/2023/04/14/watch-as-eva-kaili-speaks-to-reporters-following-prison-release>] – 1.06.2023.

wygląda na winną³⁷⁶. „Nigdy nie oferowano mi pieniędzy z żadnego kraju i nigdy nie zostałam przekupiona” – powiedziała³⁷⁷. W maju 2023 roku z elektronicznego nadzoru zwolniono zarówno Kaili, jak i Tarabellę. Marc Tarabella powrócił nawet do pracy w Parlamencie³⁷⁸. W momencie pisania tego tekstu śledztwo trwa jednak nadal. Zajmujący się tą sprawą prokurator federalny Belgii, Frédéric Van Leeuw, stwierdził, że możliwe jest zakończenie go do końca roku³⁷⁹.

Katar zaprzeczył swojemu udziałowi w procederze korupcji unijnych urzędników. Skrytykował także wykluczenie swoich przedstawicieli z prac Parlamentu Europejskiego, określając to działanie mianem dyskryminującego. W oświadczeniu opublikowanym przez katarskiego dyplomatę przy Unii Europejskiej przeczytać można, że ograniczenie to wpłynie negatywnie na regionalną i globalną współpracę w zakresie bezpieczeństwa³⁸⁰. Napisano

³⁷⁶ J. Quatremer, « *J'étais paralysée de terreur* » : *leurodéputée Eva Kaili donne sa version de l'affaire du « Qatargate »*, 2.06.2023, [on-line:] [https://www.liberation.fr/international/europe/jetais-paralysee-de-terreur-leurodeputee-eva-kaili-donne-sa-version-de-laffaire-du-qatargate-20230602_6SBRKVIE7ZGRFOUSH3KZFXDSL] – 25.06.2023.

³⁷⁷ „*Jestem ofiarą spisku*.” *Eva Kaili, tłumaczy rzekomy udział w aferze Katar-gate*, PAP, 5.06.2023, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1581023%2Cjestem-ofiara-spisku-eva-kaili-tlumaczy-rzekomy-udzial-w-aferze-katargate>] – 25.06.2023.

³⁷⁸ E. Wax, N. Stamouli, P. Haeck, *Will She or Won't She? Eva Kaili's Return Looms over EU Parliament*, 12.06.2023, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/eva-kaili-mep-europe-parliament-qatargate-corruption-comeback/>] – 25.06.2023.

³⁷⁹ J.M.L. Colart, Frédéric Van Leeuw, *procureur fédéral* : « *L'instruction du Qatargate pourrait se terminer fin de cette année* », 06.06.2023, [on-line:] [<https://www.lesoir.be/517705/article/2023-06-06/frederic-van-leeuw-procureur-federal-linstruction-du-qatargate-pourrait-se>] – 25.06.2023.

³⁸⁰ *Qatar reiterates denial that its government involved in EU corruption case*, Reuters, 18.12.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/world/qatar-reiterates-denial-that-its-government-involved-eu-corruption-case-2022-12-18/>] – 1.06.2023.

w nim również, że działania unijne zostały podjęte na podstawie niedokładnych informacji, bez zakończenia dochodzenia. Według katarskich przedstawicieli wskazywało to na fakt, że posłowie PE „zostali znacznie wprowadzeni w błąd”³⁸¹. „Jest głęboko rozczarowujące, że rząd belgijski nie podjął żadnych wysiłków, aby nawiązać współpracę z naszym rządem w celu ustalenia faktów, gdy dowiedział się o zarzutach” – stwierdzono w oświadczeniu przekazanemu mediom³⁸².

9.2. W polskich mediach

W związku z tym, że zatrzymanie Evy Kaili i pierwszych podejrzanych w sprawie – nazwanej przez media „Katargate” – miało miejsce w trakcie mundialu, wydarzenie to komentowane było przez media także w odniesieniu do rozgrywanego turnieju.

Tygodnik „Do Rzeczy” opublikował na swoim portalu kilka tekstów, w których omówiono sytuację lobbowania na rzecz Kataru. W dzień zatrzymania Evy Kaili na stronie internetowej redakcji opublikowany został wpis pt. *Wiceprzewodnicząca PE zatrzymana w sprawie o korupcję*³⁸³. W tekście poinformowano o powodach takiej decyzji, powołując się na komunikaty belgijskich służb, a także redakcje „Le Soir” oraz „Politico”. Zaznaczono także, że „Katar był ostatnio przedmiotem kontrowersji jako gospodarz trwających Mistrzostw Świata w piłce nożnej – władze tego kraju były krytykowane za politykę wobec LGBTQ+

³⁸¹ V. Jack, *Qatar Slams EU Corruption Accusations, Puts Energy Cooperation in Doubt*, 18.12.2022, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/qatar-corruption-accusations-european-union-qatargate/>] – 1.06.2023.

³⁸² *Qatar Says 'Inaccurate' Information in Belgian Corruption Probe*, Al Jazeera, 18.12.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/12/18/qatar-says-inaccurate-information-in-belgian-corruption-probe>] – 1.06.2023.

³⁸³ *Wiceprzewodnicząca PE zatrzymana w sprawie o korupcję*, Do Rzeczy, 9.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/379516/wiceszefowa-pe-evakaili-zatrzymana-w-sprawie-o-korupcje.html>] – 10.07.2023.

i pracowników-migrantów”. Od 10 grudnia do końca stycznia „Do Rzeczy” opublikowało kolejne 30 wpisów dotyczących korupcji w Parlamencie Europejskim w ramach „afery Katargate”. Część z nich informowała o postępach w śledztwie, np. przeszukiwaniach prowadzonych przez policję i oświadczeniach prokuratury. Przykładem takich tekstów są wpisy z 10 i 11 grudnia: *Media: Gotówka w torbach w domu zatrzymanej wiceszefowej PE*³⁸⁴ oraz *Nowe informacje ws. Evy Kaili. Służby dokonują kolejnych zatrzymań*³⁸⁵. Warto jednak zauważyć, że nie było już w nich bezpośredniej wzmianki o mundialu w Katarze, a jedynie o wpływach wywieranych na decyzje gospodarcze i polityczne Parlamentu Europejskiego. W kolejnych tygodniach zamieszczano teksty informacyjne, zawierające wiadomości o rozwoju sprawy (np. o przyznaniu się Giorgiego do przyjmowania łapówek czy o pozbawieniu Tarabelli i Cozzolino immunitetu). We wpisach pojawiał się również zarys „prawdopodobnie największej afery korupcyjnej” w historii europarlamentu. Opisywano tu sytuację Kaili, informując, że „[s]ocjalistka jest podejrzana o nielegalny lobbing na rzecz Kataru, gospodarza tegorocznego mundialu”³⁸⁶.

Wpisy informujące o rozwoju śledztwa stanowiły jednak mniejszość publikacji na portalu „Do Rzeczy”. Od 12 grudnia większość artykułów podejmujących tę tematykę to opinie europosłów Prawa i Sprawiedliwości. Tego dnia Anna Zalewska, w rozmowie zatytułowanej *Zalewska: Sprawa korupcji pokazuje, że PE i KE*

³⁸⁴ *Media: Gotówka w torbach w domu zatrzymanej wiceszefowej PE*, Do Rzeczy, 10.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/379858/media-gotowka-w-torbach-w-domu-zatrzymanej-evy-kaili.html>] – 10.07.2023.

³⁸⁵ *Nowe informacje ws. Evy Kaili. Służby dokonują kolejnych zatrzymań*, Do Rzeczy, 11.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/unia-europejska/380131/korupcja-w-europarlamencie-aresztowana-eva-kaili-jej-ojca-i-partnera.html>] – 10.07.2023.

³⁸⁶ *Korupcja w PE. Zaskakujące oświadczenie męża Kaili*, Do Rzeczy, 16.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/382180/korupcja-w-pe-nowe-ustalenia.html>] – 10.07.2023.

*nie są pod właściwym nadzorem*³⁸⁷, zaobserwowała, że Eva Kaili w płomiennych wystąpieniach krytykowała stan praworządności w Polsce, a w superlatywach wypowiadała się na temat Kataru. Pani europosłanka stwierdziła też, że „kiedy rozpoczynał się mundial, przyjęliśmy w PE rezolucję mocno krytyczną na temat tego państwa, a z tego co wiemy, były spore opory, żeby przyjąć ten dokument, największe właśnie wśród socjalistów (...)”.

W kolejnych dniach na stronie internetowej „Do Rzeczy” pojawiły się również relacje z wystąpień europosłów Prawa i Sprawiedliwości w Parlamencie Europejskim. Łączyły one lobbowanie na rzecz Kataru ze sprawą polską. W tekście *Strasburg. Europosłowie PiS pytają: Czy można kupić sobie negatywną opinię nt. Polski?*³⁸⁸ przywołano wypowiedź m.in. Dominika Tarczyńskiego, autora tytułowego pytania: „Czy jeżeli można kupić sobie pozytywną opinię na temat Kataru, to czy można kupić sobie negatywną opinię na temat Polski?”. Europoseł dodał również: „Proszę pamiętać o tym, że Kaili atakowała Polskę, a dziś jest prowadzone wobec niej postępowanie”. W artykule zatytułowanym cytatem profesora Ryszarda Legutko, *„Parlament Europejski jest fatalnie skonstruowany, nie ma racji istnienia”*³⁸⁹, europoseł PiS skomentował omawianą aferę korupcyjną w Parlamencie Europejskim. Stwierdził, że instytucja ta jest „fatalnie skonstruowana” i „nie ma racji istnienia”. Zapowiedział też, że potrzebna jest jej rekonstrukcja. Wypowiedzi polityków PiS skoncentrowane były więc na zestawieniu działań

³⁸⁷ Zalewska: *Sprawa korupcji pokazuje, że PE i KE nie są pod właściwym nadzorem*, Do Rzeczy, 12.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/380395/zalewska-sprawa-korupcji-pokazuje-ze-pe-i-ke-nie-sa-pod-wlasciwym-nadzorem.html>] – 10.07.2023.

³⁸⁸ *Strasburg. Europosłowie PiS pytają: Czy można kupić sobie negatywną opinię nt. Polski?*, Do Rzeczy, 13.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/380932/pe-tarczyński-czy-mozna-kupic-negatywna-opinie-nt-polski.html>] – 10.07.2023.

³⁸⁹ *„Parlament Europejski jest fatalnie skonstruowany, nie ma racji istnienia”*, Do Rzeczy, 21.01.2023, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/kraj/395080/prof-legutko-parlament-europejski-nie-ma-racji-istnienia.html>] – 10.07.2023.

podejmowanych przez Unię Europejską wobec Polski – z korupcją i lobbieniem na rzecz Kataru. Unię Europejską przedstawiono jako potrzebującą wprowadzenia zmian, a mistrzostwa świata w piłce nożnej wspomniano jedynie w celu przedstawienia kontekstu.

W okresie przez nas analizowanym na portalu pojawiło się 15 artykułów, w których prezentowany był komentarz euro-deputowanych Prawa i Sprawiedliwości. Autorami przywoływanych słów byli: Anna Zalewska, Beata Mazurek, Patryk Jaki, Bogdan Rzońca, Jacek Saryusz-Wolski, Karol Karski, Ryszard Legutko, Beata Kempa i Arkadiusz Mularczyk. W ramach publikacji wykorzystano fragmenty wystąpień polityków na forum Parlamentu Europejskiego lub też ich wypowiedzi udzielone specjalnie dla redakcji „Do Rzeczy”. Na portalu pojawiła się także opinia Piotra Semki, publicysty „Do Rzeczy”. W jego tekście Katar zaprezentowany został jako gospodarz mundialu, natomiast sam autor skoncentrował się na mechanizmach funkcjonowania Unii Europejskiej. Uznał, że „cały układ polityczny w PE jest zamrożony”. Stwierdził także, że „[o]bserwując tę aferę korupcyjną, powinniśmy trochę zweryfikować swoje podejście. Przyzwyczajiliśmy się, że korupcja jest zjawiskiem jednak dość marginalnym, nie główną siłą sprawczą, która decyduje o priorytetach, o głównych kierunkach działania instytucji unijnych”³⁹⁰.

W papierowym wydaniu tygodnika „Do Rzeczy” sprawie korupcji w Parlamencie Europejskim poświęcony został wywiad z Tomaszem Grzegorzem Grosse. Artykuł *Kartel z Brukseli* opublikowano w pierwszym tegorocznym numerze „Do Rzeczy”, z 8 stycznia 2023 roku. Tomasz Grzegorz Grosse³⁹¹ w rozmowie z Ryszardem Gromadzkim stwierdza, że większość deputowanych

³⁹⁰ Semka: Te kraje „łykały”, co dyktuje UE, więc mimo korupcji były traktowane wyrozumiale, Do Rzeczy, 21.01.2023, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/394975/afera-korupcyjna-w-pe-semka-pokorni-moga-funkcjonowac-w-ue.html>] – 10.07.2023.

³⁹¹ Prof. dr hab. Tomasz Grzegorz Grosse – urodzony w 1968 roku socjolog, politolog i historyk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego oraz kierownik

w Parlamencie Europejskim „ma wyraźną niechęć do działań anty-korupcyjnych”. Powołując się na Petera Maira, uznaje także, że w instytucji tej rządzi kartel, który chroni własne interesy – a europarlament jest systemowo narażony na zjawisko korupcji, ponieważ wyborcy nie mają wpływu na działania eurodeputowanych, lobbyści „mogą prowadzić niekontrolowane działania”, a „byli europosłowie mają swobodny dostęp do parlamentu”. Uważa, że instytucja ta jest coraz bardziej zideologizowana i wykluczająca niefederacyjne propozycje rozwoju integracji europejskiej. Rozmawiający zastanawiają się nad reformą europarlamentu. Grosse proponuje zmniejszenie liczby eurodeputowanych, zniesienie immunitetu i zwiększenie kontroli państw narodowych nad legislacją w ramach Unii Europejskiej. Gromadzki i Grosse zadali też sobie pytanie, „dlaczego nagle odkryto korupcję ze strony lobbystów z Kataru, jakby w europarlamencie nie działały setki innych osób”. Ich zdaniem powodem tej sytuacji jest fakt, że Katar jest jednym z największych producentów gazu LNG na świecie.

Negocjacje z Katarą prowadzą także inne państwa członkowskie [poza Niemcami – przyp. aut.]. W sytuacji ostrego kryzysu energetycznego próba torpedowania tych kontraktów mogłaby pogłębić kryzys w Unii Europejskiej, dlatego łatwo sobie dopowiedzieć, kto na kryzysie energetycznym w Unii Europejskiej korzysta

– stwierdza Tomasz Grzegorz Grosse³⁹².

Tygodnik „Polityka” 14 grudnia 2022 roku zamieścił na swojej stronie internetowej artykuł zatytułowany: *Katar próbował kupić unijnych urzędników? Bruksela ma problem, pytanie jak duży*³⁹³.

zakładu polityk Unii Europejskiej w Instytucie Europeistyki na Wydziale Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UW.

³⁹² T.G. Grosse, *Kartel z Brukseli*, rozm. przepr. R. Gromadzki, „Do Rzeczy” 2023, nr 1, s. 78.

³⁹³ M. Mazzini, *Katar próbował kupić unijnych urzędników? Bruksela ma problem, pytanie jak duży*, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2193950,1,katar-probowal-kupic-unijnych-urzednikow-bruksela-ma-problem-pytanie-jak-duzy.read] – 10.07.2023.

Jego autor, Mateusz Mazzini, opisał w tekście doniesienia o katarskiej próbie skorumpowania europosłów. Wskazał na Evę Kaili jako główną podejrzaną. Przedstawił także szczegóły związane z akcją policyjną, liczbę zatrzymanych, sumę znalezionych pieniędzy i liczbę przeszukanych nieruchomości. Zwrócił też uwagę na to, że mimo braku pojawienia się w oficjalnych komunikatach służb informacji o tym, że to Katar stoi za próbą korupcji, adwokat Evy Kaili Michalis Dimitrakopoulos wciąż oświadczył, że jego klientka „jest niewinna i nie ma nic wspólnego z katarskimi łapówkami”. Autor opisał reakcję przewodniczącej PE Roberty Metsoli, zastanawiając się nad tym, czy jej słowa o parlamencie „pod ostrzałem” nie świadczą o tym, że urzędniczka wie o śledztwie więcej, niż informują media. Mazzini wskazał także dwa kolejne problemy związane z tą sytuacją: po pierwsze, „Katar jest bardzo potrzebnym dostawcą energii”, a po drugie, kwestia spójności Unii Europejskiej. „Jeszcze niedawno brak przejrzystości w finansach był powodem, dla którego Komisja Europejska chciała wstrzymać wypłaty środków z Funduszu Odbudowy dla Węgier” – przypomniał autor. Podsumował tekst stwierdzeniem, że śledztwo w sprawie Kaili jest dla Brukseli dużym problemem. „Z potencjałem na to, by jeszcze urosnąć” – dodał.

W piątym numerze tegorocznej „Polityki”, z 24 stycznia 2023 roku, opublikowano artykuł o tytule *Grzech Ewy*³⁹⁴. Thomas Orchowski opisał w nim sylwetkę głównej bohaterki afery korupcyjnej w Parlamencie Europejskim. Na początku poinformował czytelnika o zatrzymaniu Kaili i pozostałych, później również oskarżonych, a następnie odniósł się do powodu, dla którego Katar miałyby korumpować osoby powiązane z unijnymi instytucjami. „Katarowi, który w zeszłym roku organizował piłkarski mundial, miało zależeć przede wszystkim na międzynarodowym wizerunku” – napisał. Nawiązał również do bezpośredniej działalności Evy Kaili, pisząc: „Dlatego problematyczne były dla niego doniesienia

³⁹⁴ T. Orchowski, *Grzech Ewy*, „Polityka” 2023, nr 5, s. 56.

światowych mediów o tysiącach zmarłych z wyczerpania robotników z Bangladeszu, Indii, Nepalu, Pakistanu czy Sri Lanki (Kaili w czasie listopadowej debaty w europarlamencie mówiła, że Katar jest liderem w dziedzinie praw pracowniczych)”. Wspomniał także o podejrzaniach dotyczących udziału Maroka w tym procederze, którego motywacją z kolei miałyby być działania wokół okupowanej przez niego Sahary Zachodniej. W dalszej części autor opisał życiorys tytułowej bohaterki swojego tekstu, począwszy od wstąpienia przez nią do młodzieżówki PASOK³⁹⁵ w wieku 14 lat, poprzez pracę w telewizji, aż po zdobycie mandatu do greckiego parlamentu. Przywołał też wypowiedzi Bogusława Liberadzkiego i Łukasza Kohuta, którzy współpracowali z Kaili w europarlamencie i zaskoczeni są jej udziałem w „Katargate”.

Orchowski zwrócił uwagę również na polskie wątki. Stwierdził, że dla europarlamentu ta sytuacja to „przede wszystkim kryzys wiarygodności”, a populiści wykorzystują aferę do swoich celów. Odnosił się także do wypowiedzi polityków Prawa i Sprawiedliwości, pisząc: „Jeden z pisowskich eurodeputowanych stwierdził, że osoby zaangażowane w Katargate inicjowały też ataki na Polskę lub opracowywały raporty krytyczne wobec Warszawy”. Podkreślił, że w związku z zaistniałą sytuacją polityk ten chciałby „powtórzenia wszystkich głosowań «przeciwko» naszemu krajowi”. Napisał również o doniesieniach dotyczących udziału ambasadora Królestwa Maroka w Warszawie, Abderrahima Atmouna, w procederze korupcyjnym mającym na celu uniknięcie krytycznych rezolucji wobec Maroka. Kończąc tekst, autor zastanawia się nad tym, czy europosłów korumpowały także inne, ważniejsze i bogatsze kraje, np. Rosja, skoro robiły to Maroko i Katar. Stwierdza, że praktycznie wszyscy (europarlament, frakcja socjalistów czy PASOK) mogą wyjść z tej sytuacji oczyszczeni. Jedyną przegraną jest we-

³⁹⁵ PASOK – Panelinio Sosialistiko Kinima (pl. Ogólnogrecki Ruch Socjalistyczny) – grecka partia rządząca w latach 1981-1990, 1993-2004 oraz 2009-2011.

dług niego Eva Kaili. „Czekają ją długie wieczory w więziennej celi. Za kratami może spędzić nawet 15 lat” – konkluduje³⁹⁶.

9.3. Podsumowanie

Ze względu na fakt, że pierwsze zatrzymania osób powiązanych z „Katargate” odbyły się w trakcie trwania mundialu, temat ten również został opisany w naszej publikacji. Choć afera korupcyjna w Parlamencie Europejskim nie była wydarzeniem, które miało miejsce w ramach mistrzostw świata rozgrywanych w Katarze, było ono z nimi jednak bezpośrednio związane – a z racji tego, że dotyczyło wyjątkowej sytuacji w historii istnienia tejże instytucji, stało się też szeroko komentowane medialnie. Trzeba natomiast zaznaczyć, że okres obserwowania przez nas mediów zakończył się w styczniu, podczas gdy śledztwo dotyczące „Katargate” nadal się rozwijało.

W analizowanym przez nas czasie „Do Rzeczy” poświęciło temu tematowi wiele uwagi. Informowało zarówno o postępach w śledztwie, jak i publikowało opinie, choć głównie polityków Prawa i Sprawiedliwości. W tekstach starano się powiązać sprawę „Katargate” z działaniami podejmowanymi przez Unię Europejską wobec stanu polskiej praworządności. Przywoływane oceny eurodeputowanych PiS-u były krytyczne wobec funkcjonowania struktur Unii Europejskiej, zarzucano także hipokryzję unijnym politykom. Redakcja informowała jedynie o tym, że Katar był organizatorem mundialu w 2022 roku. Nie podjęto się refleksji nad tym, w jaki sposób miałyby wyglądać lobbowanie na rzecz Kataru przez skorumpowane osoby. Nie poinformowano także o zapewnieniach ze strony władz Kataru, jakoby nie miały one nic wspólnego z procederami korupcji w strukturach Parlamentu Europejskiego.

„Polityka” z kolei opublikowała dwa teksty: jeden informujący o próbie przekupstwa, drugi poświęcony osobie Ewy Kaili.

³⁹⁶ T. Orchowski, *op. cit.*, s. 56.

W pierwszym autor opisał doniesienia medialne, a także zastanowił się nad możliwym rozwojem sytuacji i konsekwencjami, które ponieść może Unia Europejska. W drugim opisano zarówno kontekst aresztowania polityczki i pozostałych osób, które zostały później oskarżone, jak i jej życiorys oraz reakcje na to zatrzymanie środowisk z nią powiązanych. W artykule pojawiły się informacje na temat śledztwa, ale i polskich wątków. Autor zawarł również własną refleksję na temat wpływu tej sytuacji na europarlament; skupiła się ona głównie na wizerunku instytucji i zadaniu pytania o to, czy podobnych działań nie podejmowały inne państwa. Nie pojawiła się natomiast informacja o reakcji katarskich władz. W okresie do końca grudnia pozostałe obserwowane przez nas media nie opublikowały żadnych treści dotyczących afery „Katargate”.

W momencie pisania tego tekstu śledztwo w sprawie korupcji w Parlamencie Europejskim nadal trwa.

ROZDZIAŁ 10

„Czekaliśmy na to 36 lat” – o polskiej reprezentacji na mundialu

10.1. Bilet do Kataru

Występy polskiej reprezentacji w piłce nożnej na imprezach międzynarodowych na przestrzeni ostatnich lat nie imponują polskim kibicom. Jej czasy świetności pod wodzą Kazimierza Górskiego (złoto na igrzyskach olimpijskich z roku 1972 oraz trzecie miejsce na mistrzostwach świata z 1974) czy Antoniego Piechniczka (ponownie srebro na mundialu z roku 1982 oraz 1/8 finału z 1986) bezpowrotnie minęły i każdy polski kibic piłki nożnej musiał się z tym faktem pogodzić. To właśnie za kadencji wspomnianego Piechniczka polska reprezentacja po raz ostatni wyszła z grupy podczas mistrzostw świata. W XXI wieku drużyna narodowa znad Wisły zakwalifikowała się na mundial trzy razy (nie licząc MŚ 2022) i ani razu nie udało jej się wyjść z grupy do fazy pucharowej. Należy dodać, że Polacy nie zakwalifikowali się na mistrzostwa świata z roku 2010 oraz 2014. Przyjęło się wręcz mówić, że reprezentacja Polski na imprezach międzynarodowych rozgrywa trzy mecze. Mecz otwarcia, mecz o wszystko i na koniec mecz o honor.

Nadzieję na lepszą przyszłość dla polskiej kadry roznieciły w ostatnich latach indywidualne występy polskich piłkarzy w rozgrywkach ligowych. Kapitan reprezentacji narodowej – Robert Lewandowski – przez wielu ekspertów piłkarskich jest nazywany najlepszym środkowym napastnikiem wszechczasów. Polak

w ciągu ostatnich lat zdobywał w koszulce Bayernu Monachium między innymi: pandemiczną edycję Ligi Mistrzów w sezonie 2019/2020³⁹⁷, 10 razy sięgał po tytuł mistrza Niemiec (z czego 2 razy za czasów gry w Borussii Dortmund), zdobył również klubowe mistrzostwo świata w sezonie 2019/2020. Imponujące są także indywidualne osiągnięcia piłkarza. Na polu krajowym wielokrotnie odbierał koronę króla strzelców, był nominowany do najbardziej prestiżowej nagrody dla piłkarza, Złotej Piłki, oraz pobił rekord strzelecki Bundesligi Gerda Müllera – legendy Bayernu Monachium – w liczbie goli strzelonych w jednym sezonie³⁹⁸.

W składzie biało-czerwonych występują i inni piłkarze zasilający topowe europejskie kluby. Wojciech Szczęsny, podstawowy bramkarz reprezentacji, od lat strzeże bramki Juventus F.C., a więc jednego z najlepszych włoskich klubów. Piotr Zieliński jako pomocnik wślawił się grą we włoskim SSC Napoli, z którym wygrał Scudetto³⁹⁹ w sezonie 2022/2023 (ostatni raz klub trofeum zdobył w sezonie 1989/1990)⁴⁰⁰. Jan Bednarek (obrońca w reprezentacji) od paru lat reprezentuje angielskie Southampton F.C., a Jakub Moder (pomocnik) przed kontuzją został odkryciem grającego w Premier League Brighton & Hove Albion F.C.⁴⁰¹

³⁹⁷ *Przeżyjmy to jeszcze raz, czyli jak „Lewy” świętował wygraną w LM. Niektóre obrazki wzruszają do łez*, Onet, 28.12.2020, [on-line:] [<https://przegladsporto.wy.onet.pl/ofsajd/robert-lewandowski-w-2020-roku-wygral-lige-mistrzow-pamietne-obrazki-po-finale/npredg>] – 20.06.2023.

³⁹⁸ R. Kołtoń, *Robert Lewandowski 41, Gerd Mueller 40, kłaniamy im się obu!*, Polsat Sport, 23.05.2021, [on-line:] [<https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2021-05-23/roman-kolton-robert-lewandowski-41-gerd-mueller-40-klaniamy-im-sie-obu/>] – 20.06.2023.

³⁹⁹ Scudetto – mistrzostwo krajowe Włoch (przyp. red.).

⁴⁰⁰ K. Kaczmarczyk, *Szalona noc w szatni Napoli. Zieliński świętował*, 5.05.2023, [on-line:] [<https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1058628/cygaro-spiewytance-tak-zielinski-bawil-sie-po-mistrzostwie>] – 15.07.2023.

⁴⁰¹ K. Natoński, *Kiedy Jakub Moder wróci do gry? Niepokojące doniesienia*, 14.04.2023, [on-line:] [<https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2023-04-14/kiedy-jakub-moder-wroci-do-gry-niepokojace-doniesienia/>] – 20.06.2023.

Nic więc dziwnego, że polscy kibice spodziewali się sukcesów po kadrze, w której występują reprezentanci wspomnianych klubów – mimo to naszym największym piłkarskim osiągnięciem w ostatnich latach wciąż pozostaje dojście do ćwierćfinału mistrzostw Europy z roku 2016. Po wygranym meczu w rzutach karnych ze Szwajcarią reprezentacja Polski uległa, jak się okazało, mistrzowi Europy z roku 2016 – Portugalii⁴⁰². Co prawda Polacy zakwalifikowali się również do mistrzostw świata 2018, rozgrywanych w Rosji, jednakże reprezentacji prowadzonej przez Adama Nawałkę (trenera, który zapewnił Polakom wspomniany ćwierćfinał na Euro 2016) ponownie nie udało się wyjść z grupy.

Przed startem pandemicznej edycji mistrzostw Europy 2020 (rozgrywanych z powodu restrykcji covidowych rok później) Polski Związek Piłki Nożnej zatrudnił trenera, który miał poprowadzić polską kadrę do fazy pucharowej rozgrywek. Paulo Sousa niestety nie sprostął zadaniu wyznaczonemu przez PZPN, a polska reprezentacja ponownie musiała przełknąć gorycz porażki, żegnając się z imprezą po ostatnim meczu w fazie grupowej.

Portugalski trener opuścił kadrę w atmosferze skandalu, w przeddzień ostatnich meczów eliminacyjnych na mistrzostwa świata 2022. PZPN postanowił więc zatrudnić polskiego trenera, który to miał doprowadzić drużynę na mundial – Czesława Michniewicza. 29 marca 2022 roku, w finale barażowych rozgrywek o kwalifikacje na mistrzostwa, Polakom udało się pokonać reprezentację Szwecji po golach Roberta Lewandowskiego i Piotra Zielińskiego⁴⁰³. W tym miejscu należy zatem przedstawić

⁴⁰² *Euro 2016. Wspomnienie mistrzostw we Francji. Ćwierćfinał Polaków i tytuł dla Portugalczyków*, TVP Sport, 26.05.2021, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/53743480/euro-2016-historia-mistrzostw-europy-triumf-portugalii-polacy-w-cwiercfinale-wyniki-me-2008-statystyki-kto-wygral-najlepsi-strzelcy>] – 20.06.2023.

⁴⁰³ E. Riisberg, *POLACY JADĄ NA MUNDIAL DO KATARU. Z KIM MOŻEMY ZAGRAĆ?*, 29.03.2022, [on-line:] [<https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/polska-zagra-w-mistrzostwach-swiata-w-katarze-2022-z-kim-moze>]

sylwetkę trenera, który zapewnił nam ten awans. Czesław Michniewicz w przeszłości prowadził już drużyny w meczach o stawkę i potrafił dokonać niemożliwego. 30 września 2021 roku, jako trener Legii Warszawa, poprowadził „wojskowych” do zwycięstwa nad angielskim Leicester (mistrzem Anglii z 2016) w fazie grupowej Ligi Europy. Co prawda zwycięstwo to zostało zaprzeczane przez kolejnego trenera Legii, natomiast należy zwrócić uwagę, że Michniewicz w starciu z silniejszym oponentem był w stanie poprowadzić swoją drużynę do zwycięstwa⁴⁰⁴.

Jednakże dokonania sportowe trenera przyćmiewać mogły jego powiązania z szefem polskiej mafii sportowej – Ryszardem F., pseudonim „Fryzjer”. Wspomniany przestępca został skazany prawomocnym wyrokiem sądu na karę więzienia za czyny korupcyjne. „Fryzjer” był odpowiedzialny za ustawianie meczów i przekupywanie sędziów w polskiej Ekstraklasie. Według śledztwa Czesław Michniewicz często kontaktował się ze skazanym, podczas kiedy ten prowadził swoją nielegalną działalność. Zdaniem byłego już trenera reprezentacji Polski kontakty z „Fryzjerem” były utrzymywane na stopie profesjonalnej i nigdy nie prosił skazanego o przysługę w postaci przekupienia sędziego. Pomimo więc tego, że w latach 2003-2005 „Fryzjer” kontaktował się z ówczesnym trenerem Lecha Poznań 711 razy, prokuratura nie wszczęła postępowania wymierzonego w stronę Michniewicza, który podczas śledztwa w sprawie działalności Ryszarda F. współpracował z prokuraturą⁴⁰⁵.

my-zagranc-kiedy-losowanie-grup-mundialu_sto9471416/story.shtml] – 28.06.2023.

⁴⁰⁴ *Piękny wieczór w Warszawie! Legia lepsza od Leicester. Przeżyjmy to jeszcze raz* [WIDEO], Onet, 1.10.2021, [on-line:] [https://przegladSPORTOWY.onet.pl/pilka-nozna/liga-europy/legia-leicester-zwyciestwo-legii-10-skrot-meczu-wideo-liga-europy/hqgvmt4] – 28.06.2023.

⁴⁰⁵ E. Riisberg, CZESŁAW MICHNIEWICZ I JEGO ZNAJOMOŚĆ Z RYSZARDEM F. – AFERA FRYZJERA, 31.01.2021, [on-line:] [https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/czeslaw-michniewicz-i-jego-znajomosc-z-ryszardem-f-afera-fryzjera_sto9462450/story.shtml] – 28.06.2023.

10.2. Najlepszy i najgorszy występ w historii

Ostatnim sprawdzianem dla reprezentacji Polski pod wodzą nowego selekcjonera był mecz towarzyski z Chile, który to, choć po późno strzelonym голу, udało się wygrać. Zwycięstwo w przeddzień mundialu zwykle zwiastuje dobry turniej dla drużyny. Nadzieje kibiców biało-czerwonych studziła jednak sytuacja w grupie, do której Polska trafiła. W drodze ku wyjściu z niej musiała bowiem zmierzyć się z Argentyną – pretendentem do tytułu Mistrza Świata, Meksykiem – reprezentacją najczęściej określaną jako „czarny koń” rozgrywek, oraz Arabią Saudyjską – na papierze miała być najłatwiejsza do pokonania.

W pierwszym meczu grupy C doszło do prawdziwej sensacji. Wypełniona gwiazdami reprezentacja Argentyny uległa Arabii Saudyjskiej 2:1. Wynik ten dawał nadzieję na wyeliminowanie faworyta grupy pod wodzą Leo Messiego i zakwalifikowanie się Polaków do fazy pucharowej. Mecz otwarcia rozegraliśmy z reprezentacją Meksyku. Zakończył się bezbramkowym remisem, a komentatorzy mundialu okrzyknęli go najgorszym meczem mistrzostw świata w Katarze. Robert Lewandowski co prawda nie wykorzystał rzutu karnego, wciąż jednak – po raz pierwszy w XXI wieku – Polacy nie rozpoczęli mundialu od porażki. Drugi mecz w grupie rozgrywali z Arabią Saudyjską. Wygrali go po bramkach Piotra Zielińskiego oraz Roberta Lewandowskiego. Kapitan polskiej reprezentacji strzelił swojego pierwszego upragnionego gola na mistrzostwach świata w biało-czerwonej koszulce. Perspektywa awansu do strefy pucharowej stawiała się coraz bardziej realna. Argentynie udało się tego samego dnia pokonać Meksyk, tym samym ponownie włączyli się więc do gry o awans do fazy pucharowej mistrzostw.

Decydujące starcia, determinujące kto zagra w 1/8 finału mundialu, odbyły się 30 listopada. W przypadku porażki reprezentacji Polski z Argentyną oraz zwycięstwa Arabii Saudyjskiej nad Meksykiem to Polacy musieliby pożegnać się z mundialem.

Wynik zapewniający reprezentacji biało-czerwonych awans musiałby być remisowy.

Polacy od 46 minuty meczu przegrywali starcie z Argentyną 1:0. W 67 minucie Argentyna strzeliła drugiego gola, a Polacy – ze względu na prowadzenie Meksyku nad Arabią Saudyjską dwiema bramkami – utrzymywali się na drugim miejscu w grupie tylko dzięki mniejszej liczbie żółtych kartek pokazanych reprezentantom. Sytuację drużyny Michniewicza uratowała niespodziewanie Arabia Saudyjska, która w doliczonym czasie gry pokonała meksykańskiego bramkarza, tym samym zabezpieczając awans reprezentacji Polski do fazy pucharowej mundialu. Po 36 latach polska reprezentacja mogła więc znowu cieszyć się z awansu do 1/8 finału mistrzostw świata – ale styl, w jakim Czesław Michniewicz osiągnął ten sukces, był krytykowany przez polskie media i dziennikarzy sportowych.

Rywalem biało-czerwonych została broniąca tytułu mistrza reprezentacja Francji. „Trójkolorowi” pod wodzą Didiera Deschamps’a byli niekwestionowanymi faworytami starcia i 4 grudnia pokonali reprezentację Polski stosunkiem goli 3:1. Dwa gole Kyliana Mbappé oraz jeden Oliviera Giroud odebrały polskim kibicom nadzieję na przejście do ćwierćfinału. W czasie meczu biało-czerwoni zaprezentowali jednak wolę walki, a ich gra została pozytywnie oceniona zarówno przez ekspertów sportowych, jak i kibiców.

Niezależnie od tego, jak ocenilibyśmy styl, w jakim reprezentacja Polski zdobyła promocję do fazy pucharowej, należy docenić sukces osiągnięty przez selekcjonera Michniewicza i jego piłkarzy. Można by rzec, że Polakom udało się przełamać klątwę pierwszego meczu na mundialu i w końcu zaprezentować się godnie na tak ważnym turnieju.

Awans do 1/8 finału mistrzostw świata nie przyniósł wyróżnienia jedynie na tle czysto sportowym – wiązały się z nim także korzyści finansowe.

10.3. Premier i premia

Prestiż, jaki zdobyła polska kadra po uzyskaniu promocji z grupy, był jedynie częścią otrzymanej przez nią nagrody. Już za sam występ w fazie grupowej FIFA przelała na konto polskiej federacji piłkarskiej 9 mln dolarów (około 42 miliony złotych), z czego 40% trafiło do podziału między piłkarzy. Kolejne 13 milionów wpłynęło na konto federacji po awansie do 1/8 mistrzostw świata⁴⁰⁶.

Wynagrodzenie wypłacane przez FIFA dla drużyn, które awansowały do fazy pucharowej, to standardowa procedura przyjęta przez federację. Polskiej drużynie obiecano jednak dodatkowe wynagrodzenie, które miało zostać wypłacone przez polski rząd. Ta informacja odbiła się szerokim echem w polskich mediach oraz wzbudziła kontrowersje wokół reprezentacji i trenera.

Na vlogu serwisu „Łączy nas Piłka”, opublikowanym 18 listopada 2022 roku, możemy posłuchać rozmowy premiera polskiego rządu Mateusza Morawieckiego z trenerem Michniewiczem oraz piłkarzami. Premier pod koniec spotkania powiedział: „Ja mogę tylko powiedzieć, że wierzę w was. Będziecie na pewno dawali z siebie wszystko. A my tu z panem trenerem zapewnimy, że jak się uda, żeby naprawdę była dobra nagroda”⁴⁰⁷. Wspomniana nagroda miała zostać wypłacona piłkarzom po awansie do 1/8 finału mistrzostw świata. Według doniesień mediów umówiono się na 30 milionów złotych do podziału pomiędzy sztab reprezentacji oraz piłkarzy. Zgodnie z relacją dziennikarza Łukasza Wiśniowskiego premier zgodził się na wypłacenie premii dla piłkarzy, natomiast sami zawodnicy stwierdzili, że przyjęcie takiej nagrody

⁴⁰⁶ P. Rutkowski, *Mundial 2022. Zobacz ile zarobiliśmy za awans do 1/8 finału, i ile jeszcze jest do podniesienia!*, 1.12.2022, [on-line:] [<https://sportowy24.pl/mundial-2022-zobacz-ile-zarobilismy-za-awans-do-18-finału-i-ile-jeszcze-jest-do-podniesienia/ar/c2-17091625>] – 24.06.2023.

⁴⁰⁷ *JESTEŚMY W KATARZE! Vlog z czwartego dnia zgrupowania reprezentacji Polski, Łączy nas Piłka*, YouTube, [on-line:] [<https://www.youtube.com/watch?v=40tr7m4D5v4>] – 20.06.2023.

byłoby wstydem dla drużyny – biorąc pod uwagę sytuację gospodarczą kraju⁴⁰⁸.

Temat premii rządowej dla piłkarzy skomentował w wywiadzie dla „Przeglądu sportowego” bramkarz reprezentacji polski – Łukasz Skorupski. „Gadaliśmy między sobą i wiedzieliśmy, że mogą być wk***li (kibice – red.) – powiedział dziennikarzowi. – To nie był nasz pomysł. Premier obiecał premię. Słownie, nic na papierze – dodał i ocenił, że obiecana kwota była «przesadzona» i «za duża»”⁴⁰⁹. Ostatecznie premier Morawiecki pod naporem mediów wycofał się z obietnicy dla piłkarzy, publikując wpis na Facebooku, w którym stwierdził, że „nie będzie rządowych środków na premie dla piłkarzy”⁴¹⁰.

Do całej sprawy odniósł się również kapitan reprezentacji Polski, Robert Lewandowski, podczas konferencji prasowej poprzedzającej starcie Polski z Czechami w ramach eliminacji do mistrzostw Europy 2024:

Chcę przeprosić kibiców, że jako kapitan nie powstrzymałem we właściwym momencie tych wydarzeń, które przeobraziły się w aferę premiową. Sprawa od początku dla nas nie była poważna i realna. Nie powinniśmy w ogóle na ten temat rozmawiać. Wiem, że to nie jest wytłumaczenie, mieliśmy kilka okazji, żeby przerwać temat i to też był błąd. (...) W tej sprawie nie zrobiliśmy wszystkiego tak, jak trzeba⁴¹¹.

„Afera premiowa” wywołała skrajne emocje wśród kibiców reprezentacji. Po pierwsze, piłkarze otrzymują wynagrodzenie za

⁴⁰⁸ Ł. Majchrzyk, *Polski mundial, czyli awantura o 30 mln zł od premiera*, 6.12.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37557211-polski-mundial-czyli-awantura-o-30-mln-zl-od-premiera>] – 25.06.2023.

⁴⁰⁹ Premier zapowiadał nagrody, potem ogłosił: nie będzie. Teraz Lewandowski przeprosza za „afery premiową”, TVN24, 24.03.2023, [on-line:] [<https://tvn24.pl/polska/premie-dla-pilkarzy-co-mowil-premier-mateusz-morawiecki-niedoszlych-nagrodach-za-mundial-6859149>] – 25.06.2023.

⁴¹⁰ *Ibidem*.

⁴¹¹ *Ibidem*.

awans od FIFA. Po drugie, oczywistym jest, że polscy zawodnicy zarabiają ogromne pieniądze również w klubach, których barwy reprezentują. Po trzecie, w obliczu inflacji oraz kryzysu wywołanego agresją rosyjską przeznaczanie 30 mln złotych ze środków publicznych na wynagrodzenie dla dobrze zarabiających piłkarzy wywołało słuszną frustrację wśród polskich obywateli.

10.4. W polskich mediach

Poza cytowanymi już doniesieniami medialnymi należy przeanalizować również publikacje w tygodnikach oraz na portalach informacyjnych, które zostały wybrane przez nas do analizy zawartości. Należy też zaznaczyć, że wybuch „afery premiowej” sprawił, że polskie media w głównej mierze opisywały skandal z udziałem premiera, nie skupiając się tak bardzo na samych wynikach sportowych reprezentacji. Ze względu na wagę samej afery w analizie skupiliśmy się na artykułach, w których można było odnaleźć informację na temat owych 30 milionów dla polskiej drużyny.

O „aferze premiowej” nie informowały „Krytyka Polityczna” oraz „OKO.press”. W badanym przez nas okresie nie pojawił się tam żaden artykuł, który poruszałby kwestię premii dla piłkarzy. „Polityka” również nie zawiadomiła swoich czytelników o tych wydarzeniach. Na łamach tygodnika ani na portalu informacyjnym nie pojawił się nawet jeden artykuł opisujący niespełnioną obietnicę premiera Morawieckiego.

O 30 milionach dla piłkarzy alarmował z kolei na swoim portalu informacyjnym „Newsweek”. Z artykułu Dominiki Długosz⁴¹², zamieszczonym 8 grudnia 2022 roku, mogliśmy się dowiedzieć o wspomnianych już kulisach przedsięwzięcia rządu. Autorka

⁴¹² D. Długosz, *To on stoi za pomysłem 30 mln zł premii dla piłkarzy. Kim jest Mariusz Chłopik?*, 8.12.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/polska/polityka/kim-jest-mariusz-chlopikto-on-stoi-za-pomyslem-30-mln-zl-premii-dla-pilkarzy/y6tqchm>] – 25.07.2023.

dodała również, że czołowi politycy PiS-u mieli nie wiedzieć o planie wypłaty premii dla piłkarzy, a za samym pomysłem stał Mariusz Chłopak – doradca wizerunkowy premiera Morawieckiego. „Newsweek” w sposób krytyczny odniósł się do zachowania premiera. Kolejny artykuł poruszający sprawę „afery premiowej” opublikowano na portalu 6 grudnia 2022 roku. Michał Szadowski⁴¹³ opisał w nim po krótkce samą aferę oraz rozwinął wątek roztrwania pieniędzy przez rząd PiS-u. Przedstawił też szczegółowo, ile polski rząd wydaje w skali roku na dofinansowanie sportu w kraju. Wspomniał również o fakcie, że inwestycje te nie przekładają się na wyniki sportowe.

W badanym przez nas okresie w tygodniku „Do Rzeczy” znalazł się tylko jeden tekst traktujący o tym temacie. Łukasz Zboralski w artykule pod tytułem: *Łączy nas forsa*⁴¹⁴ streścił sytuację z grudnia 2022 roku. Nie można go sklasyfikować jako opinii, a jedynie opisanie sytuacji, jaka zaistniała po awansie reprezentacji Polski do 1/8 finału mundialu.

Najwięcej uwagi „aferze premiowej” poświęcił portal braci Karnowskich, „wPolityce”. Na przestrzeni tygodnia pojawiło się tam pięć artykułów w tym temacie. 5 grudnia opublikowano wypowiedzi rzecznika rządu Piotra Müllera w kwestii premii dla piłkarzy. Sam tytuł artykułu (*Premie dla piłkarzy? Rzecznik rządu odpowiada: Premier obiecał wsparcie, ale chodzi o specjalny fundusz. „Niepotrzebne emocje”*⁴¹⁵) sugerował, że burza medialna wokół domniemanych premii jest niepotrzebna. Autorzy artyku-

⁴¹³ M. Szadowski, *30 milionów dla piłkarzy to żaden problem. Władze topią w pilce zdecydowanie więcej*, 6.12.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/sport/30-milionow-dla-pilkarzy-to-zaden-problem-wladze-topia-w-pilce-zdecydowanie-wiecej/1e6pfyg>] – 25.07.2023.

⁴¹⁴ Ł. Zboralski, *Łączy nas forsa*, „Do Rzeczy” 2022, nr 50, s. 30-31.

⁴¹⁵ *Premie dla piłkarzy? Rzecznik rządu odpowiada: Premier obiecał wsparcie, ale chodzi o specjalny fundusz. „Niepotrzebne emocje”*, wPolityce, 5.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/624951-premie-dla-pilkarzy-rzecznik-dementuje-bedzie-fundusz>] – 20.07.2023.

łu, cytując wypowiedzi Müllera, starali się przekonać odbiorców, że ewentualna premia miałaby również dotrzeć do młodzieży trenującej sport w kraju.

W kolejnych trzech artykułach cytowane były wypowiedzi osób zamieszczanych w „afere premiową”. W tekście poświęconym Grzegorzowi Krychowiakowi⁴¹⁶ przytaczano zdania, które podkreślały niewiedzę piłkarzy o wysokości premii czy o jej potwierdzeniu przez rząd. Ponownie użyto cytatu, zgodnie z którym wypłacenie premii za awans oznaczałoby wsparcie młodych piłkarzy w kraju. Przywoływano również wypowiedzi trenera Czesława Michniewicza⁴¹⁷ oraz kapitana reprezentacji – Roberta Lewandowskiego⁴¹⁸. W obu wypadkach już same tytuły artykułów sugerowały, że redakcja portalu ma na celu wytłumaczenie działań premiera i ostudzenie emocji kibiców.

Marcin Wikło, w swoim tekście opublikowanym 6 grudnia 2022 roku, również podjął się obrony decyzji premiera. Autor sprzeciwiał się „antyrządowej” narracji mediów, które donosiły o pomysłach premiera, oraz próbował usprawiedliwić niezrealizowany plan Mateusza Morawieckiego tym, jaki sukces osiągnęła reprezentacja na mundialu⁴¹⁹.

⁴¹⁶ *Mocny wywiad! Grzegorz Krychowiak odniósł się do tematu premii: „Po nic nie wyciągałem ręki, a robi się z nas chciwych bogaczy”*, wPolityce, 11.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625790-mocny-wywiad-krychowiak-robi-sie-z-nas-chciwych-bogaczy>] – 20.07.2023.

⁴¹⁷ *Premia po mundialu? Michniewicz zabiera głos: „Ewentualna, bo nikt nie mówił o kwotach”. Trener podkreśla: „Nie było żadnych kłótni”*, wPolityce, 18.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625366-premia-po-mundialu-michniewicz-nikt-nie-mowil-o-kwotach>] – 20.07.2023.

⁴¹⁸ *Zamieszczanie z premiami dla piłkarzy. Lewandowski jednoznacznie: „Cała ta sprawa stała się trochę pretekstem do rozpętania wojny polsko-polskiej”*, wPolityce, 9.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625548-lewy-za-biera-glos-ws-premii-dla-pilkarzy-mocne-slowa>] – 20.07.2023.

⁴¹⁹ M. Wikło, *Premie dla piłkarzy? Zastanówmy się na chłodno. Jeśli wypełnili postawione przed nimi zadanie, to dlaczego nie?*, 6.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625130-premie-dla-pilkarzy-a-dlaczego-nie>] – 20.07.2023.

Zakończenie

Mistrzostwa świata w Katarze nie były jedynie imprezą o charakterze sportowym. W przestrzeni medialnej pojawiały się treści, które – zamiast opisywać zmagania piłkarzy na boiskach – skupiały się na drakońskich warunkach pracy w Katarze oraz zapisach prawnych dyskryminujących mniejszości seksualne w kraju. Przeprowadzona przez nas analiza zawartości mediów dokumentuje również, że i w polskiej przestrzeni dominowały tematy niezwiązane bezpośrednio z piłką nożną. W obserwowanym okresie wybranym przez nas zagadnieniom odpowiadało 75 artykułów na portalach informacyjnych oraz osiem w wersji papierowej.

Pomimo różnych profiliów światopoglądowych wszystkie analizowane media krytycznie odnosiły się do działań Kataru podczas przygotowań do mundialu – kwestie ideologiczne miały jednak znaczenie na płaszczyźnie wyboru konkretnych działań, do których odnosiła się ta krytyka. Dla przykładu, redakcja „wPolityce” w swoich artykułach używała stwierdzeń takich jak „ideologia LGBT” w kontekście zapowiedzi piłkarzy o noszeniu tęczyowych opasek w trakcie turnieju.

W temacie łamania praw pracowniczych przez władzę Kataru pojawiło się 12 artykułów. Najwięcej tekstów opublikowały media, które światopoglądowo można określić jako liberalno-lewicowe: „Krytyka Polityczna”, „OKO.press” oraz „Newsweek”. Ich redakcje alarmowały o warunkach pracy w Katarze i o tym, jak traktowani byli pracownicy na Półwyspie Arabskim. Temat łamania praw

pracowniczych został natomiast przemilczany przez kojarzoną z prawicą redakcję „wPolityce”.

O wpływie organizacji mundialu na klimat wypowiedziały się trzy redakcje. „Do Rzeczy” oraz „Krytyka Polityczna” zamieściły po jednym artykule w tej kwestii, a „Polityka” dwa. Warto zaznaczyć, że temat ten był najrzadziej komentowanym przez polskie media. Pozostałe redakcje przemilczały tę sprawę.

Najczęściej komentowanym tematem w polskich mediach była z kolei kwestia dyskryminacji mniejszości seksualnych; w analizowanym przez nas okresie aż 30 artykułów dotyczyło tematu praw osób LGBT+. Najwięcej tekstów opublikowały prawicowe redakcje: „Do Rzeczy” oraz „wPolityce” (w sumie 23). Należy zaznaczyć, że nie osadzały one politycznych gestów w krajowych realiach, a jedynie w sposób krytyczny bądź prześmiewczy opisywały wyrazy poparcia dla mniejszości seksualnych. „Polityka” odniosła się do tematu w czterech tekstach, zachowując w nich narrację skupioną na opisie sytuacji. „OKO.press” (dwa artykuły) oraz „Krytyka Polityczna” (jeden artykuł) relacjonowały działania piłkarzy oraz kibiców, którzy wyrażali swój protest w kwestii działań Kataru, a także poparcie dla mniejszości seksualnych. Pozostałe redakcje przemilczały tę sprawę.

O sporze na linii Iran-USA najwięcej pisały: „Do Rzeczy”, „Polityka” oraz „OKO.press”. Zagadnieniu poświęcono po dwa artykuły. Jedynie redakcja „OKO.press” opowiedziała się po stronie ofiar rewolucji w Iranie, pozostałe ograniczyły się do opisu wydarzeń oraz komentarza w kwestii styku polityki i sportu. Taki komentarz pojawił się także na łamach „wPolityce”. Pozostałe redakcje przemilczały tę sprawę.

Kolejny polityczny aspekt mundialu stanowi mecz w półfinale rozegrany pomiędzy Marokiem i Francją. O zamieszkach w Paryżu oraz starciach pomiędzy grupami kibicowskimi najwięcej informowały prawicowe redakcje: „Do Rzeczy” (pięć artykułów) oraz „wPolityce” (cztery artykuły). Opisywały wydarzenia, nie ko-

mentując ich w odniesieniu do polskiej rzeczywistości politycznej. Po jednym artykule opublikowała również „Krytyka Polityczna” oraz „Polityka”. Pierwsza redakcja skupiła się na francuskiej prawicy, która krytykowała obywateli Maroka, a druga opisywała historyczne zawiłości, które doprowadziły do konfliktu pomiędzy narodami. Pozostałe redakcje przemilczały tę sprawę.

W kontekście omawiania mundialu z roku 2022 nie można również zapomnieć o aferze Katargate. Tylko dwie z wybranych przez nas redakcji poruszyły ten temat: „Do Rzeczy” (dziewięć artykułów) oraz „Polityka” (dwa artykuły). „Do Rzeczy” w sposób krytyczny odniosło się nie tylko do oskarżonej o korupcję Evy Kaili, ale również do Unii Europejskiej, w której to strukturach działali ludzie skorumpowani przez władzę Kataru. Pozostałe redakcje przemilczały tę sprawę.

Ostatnim przedstawionym przez nas zagadnieniem był występ polskiej kadry na mundialu, a w szczególności kwestia „afery premiowej”, która wybuchła wokół awansu Polaków do 1/8 finału mistrzostw świata. Najwięcej, bo aż pięć artykułów, ukazało się na portalu „wPolityce”. Redakcja broniła zamieszanych w aferę przedstawicieli rządu, chociaż również krytycznie odnosiła się do samego pomysłu polskiego premiera. „Newsweek” poświęcił temu tematowi dwa artykuły, krytycznie oceniając działanie polskiego rządu. O aferze w sposób ambiwalentny informowało również „Do Rzeczy”, w jednym artykule. Pozostałe redakcje nie odniosły się do sprawy afery premiowej.

Podsumowując naszą analizę, należy zaznaczyć, że najwięcej artykułów dotyczących wybranych przez nas zagadnień opublikowała redakcja „Do Rzeczy” (34 artykuły), a najmniej „Newsweek” oraz „Krytyka Polityczna” (5 artykułów).

Świat sportu oraz polityki przenikały się w historii już wiele razy, natomiast mundial w Katarze dobitnie pokazał nam, że i boiska piłkarskie pozostaną arenami do wymiany politycznych postulatów. W roku 2026 odbędą się kolejne mistrzostwa świata,

tym razem, po raz pierwszy w historii, na terenie trzech państw (Stanów Zjednoczonych, Kanady i Meksyku). Możemy się spodziewać, że również na tej imprezie sportowej różne środowiska będą wykorzystywać turniej jako forum do przedstawienia swoich politycznych racji – w taki sposób, aby usłyszał o nich cały świat.

Bibliografia

Akty prawne

Legislations of Qatar, Penal Code, 30.05.2004, [on-line:] [<https://www.almeezan.qa/LawArticles.aspx?LawArticleID=889&LawID=26&language=en>].

Prace zwarte i artykuły

Al-Dosari Ch., *The Significance of Mega Sporting Event on Infrastructure Development. A Case of FIFA 2022 World Cup in Qatar*, „Journal of Social Sciences” 2020, no 3.

Andrusiewicz K., *Korpus strażników rewolucji w systemie politycznym i polityce bezpieczeństwa islamskiej Republiki Iran*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” R. 7, 2013.

Baszkiewicz J., *Historia Francji*, Wrocław 1999.

Bodet G., Lacassagne M.F., *International Place Branding through Sporting Events. A British Perspective of the 2008 Beijing Olympics*, „European Sport Management Quarterly” 2012, no 4.

Bojarczyk B., *Stosunki ze Stanami Zjednoczonymi jako determinant polityki zagranicznej Islamskiej Republiki Iranu*, [w:] *Iran – 30 lat po rewolucji. Seminarium Biura Bezpieczeństwa Narodowego, 11 marca 2009 r.*, red. A. Dzisiów-Szuszczkiewicz, Warszawa 2009, Biblioteka „Bezpieczeństwa Narodowego”, 12.

Czubiński A., Olszewski W., *Historia powszechna. 1939-1994*, Poznań 1996.

Czulda R., Gajda J., *Iran i Stany Zjednoczone – geneza, stan obecny i perspektywy*, raport, Warszawa 2019, Program Polityka Międzynarodowa.

Dziubiński A., *Historia Maroka*, Wrocław 1983.

Fiedler R., *Od sankcji do sankcji. Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Islamskiej Republiki Iranu*, „Przegląd Strategiczny” 2013, nr 1, <https://doi.org/10.14746/ps.2013.1.7>.

Fukuyama F., *Ameryka na rozdrożu. Demokracja, władza i dziedzictwo neokonserwatyzmu*, przeł. R. Staniecki, Poznań 2006.

- Grosse T.G., *Kartel z Brukseli*, rozm. przepr. R. Gromadzki, „Do Rzeczy” 2023, nr 1.
- Hoodfar H., *Zasłona w ich umysłach i na naszych głowach: mużulmanki i praktyki zasłaniania*, przeł. M. Elas, [w:] *Gender. Perspektywa antropologiczna*, t. 1, red. R.E. Hryciuk, A. Kościańska, Warszawa 2007.
- Jankowiak A., *Dyplomacja publiczna jako narzędzie kreowania wizerunku państwa za granicą na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki*, „Alcumena” 2020, nr 4.
- Kielan-Glińska I., *Francja wobec imigracji mużulmańskiej w XX wieku*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2005, nr 4.
- Kobierecki M.M., *Dyplomacja sportowa jako kategoria nauk o polityce*, „Athenaeum” 2016, nr 51.
- Kobierecki M.M., *Dyplomacja sportowa. Sport w działaniach dyplomatycznych państw i aktorów niepaństwowych*, Łódź 2018.
- Kobierecki M.M., Strożek P., *Sport as a Factor of Nation Branding: A Quantitative Approach*, „The International Journal of the History of Sport” 2017, no 7-8.
- Kuisz J., *Ojciec kontra matka*, „Polityka” 2023, nr 1-2.
- Kukułka J., *Historia współczesna stosunków międzynarodowych 1945-2000*, Warszawa 2008.
- Kuriata A., *Regulacje prawne dotyczące hidżabu we współczesnym Iranie*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 2015, nr 9.
- Łoś R., *Kultura jako źródło siły państwa*, „e-Politikon” 2016, nr 18.
- Łoś R., *Soft Power we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe. Wokół zagadnień teoretycznych*, red. K. Kącka, Toruń 2014.
- Majchrzyk Ł., *Katar i choroba*, „Do Rzeczy” 2022, nr 46.
- Mruk M., *Hidżab znaczy wybór?*, „Studia Orientalne” 2022, nr 3, <https://doi.org/10.15804/so2022307>.
- Nowicki M., *Bojkot nie ma sensu*, „Newsweek” 2022, nr 48.
- Nye J.S., *Bound to Lead: the Changing Nature of American Power*, New York 1991.
- Nye J.S., *Soft Power. Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, przeł. J. Zaborowski, Warszawa 2007, *Współczesna Myśl Humanistyczna. Cywilizacja Amerykańska*.
- Nye J.S., *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York 2004.
- Ociepka B., *Dyplomacja publiczna jako forma komunikowania międzynarodowego*, [w:] *Dyplomacja publiczna*, red. B. Ociepka, Wrocław 2008, *Acta Universitatis Wratislaviensis*.
- Orchowski T., *Grzech Ewy*, „Polityka” 2023, nr 5.
- Piątek M., *Gra i gierki*, „Polityka” 2022, nr 48.
- Potocki R., Miłoszewska D., *Rola soft power w środowisku międzynarodowym*, [w:] *Wymiary bezpieczeństwa na progu XXI wieku. Między teorią a prakty-*

- ką, red. A. Zaremba, B. Zapała, Toruń 2010, *Biała Seria – Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych*.
- Saxena A., *The Sociology of Sport and Physical Education*, New Delhi 2012.
- Semka P., *Bliscy płaczu*, „Do Rzeczy” 2022, nr 48.
- Stępińska A., *Wizerunek państwa – działania PR nie tylko w okresie prezydentury*. [w:] *Przewodnictwo państwa w Radzie Unii Europejskiej. Doświadczenia partnerów, propozycje dla Polski*, red. Z. Czachór, M.J. Tomaszuk, Poznań 2009.
- Trunkos J., Heere B., *Sport Diplomacy. A Review of How Sports Can Be Used to Improve International Relationships*, [in:] *Case Studies in Sport Diplomacy*, ed. C. Esherick, Morgantown 2017.
- Wolfson E., *Dyplomacja publiczna z amerykańskiej perspektywy*, [w:] *Dyplomacja publiczna*, red. B. Ociepa, Wrocław 2008, *Acta Universitatis Wratislaviensis*.
- Wójcik Ł., *Dęta piłka*, „Polityka” 2022, nr 46.
- Zboralski Ł., *Łączy nas forsa*, „Do Rzeczy” 2022, nr 50.

Netografia

- 2022 World Cup: Qatar to Allow LGBTQ Displays, Rainbow Flags in Stadiums, ESPN, 10.12.2020, [on-line:] [https://www.espn.com/soccer/story/_/id/37609525/qatar-allow-lgbtq-displays-rainbow-flags-stadiums].
- 2023 Qatar Military Strength, [on-line:] [https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=Qatar].
- Acharya P., *Death in Qatar, But No Just Compensation For Families Back Home*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://www.opendemocracy.net/en/beyond-traffic-king-and-slavery/death-in-qatar-but-no-just-compensation-for-families-back-home/>].
- Acharya P., *Śmierć w Katarze. „Jeśli możecie, pomóżcie nam”*, przeł. A. Opara, 5.12.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/katar-mundial-smierc-robotnikow/>].
- Adamczyk G., *Mundial 2022 neutralny klimatycznie? Sportwashing w Katarze*, 18.11.2022, [on-line:] [<https://swiatoze.pl/mundial-2022-neutralny-klimatycznie-sportwashing-w-katarze/>].
- Adil H., *‘Say Her Name, Mahsa Amini’: Iran Protests Arrive at World Cup*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/11/21/say-her-name-mahsa-amini-iran-protests-arrive-at-world-cup>].
- Afera „Katargate”. Były europoseł przedstawi całą historię skandalu korupcyjnego w PE i ujawni współników, PAP, 23.01.2022, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1525407%2Cafera-katargate-byly-europoseł-przedstawi-cała-historie-skandalu>].
- Afera Katargate. Eva Kaili, była wiceszefowa Parlamentu Europejskiego zwolniona z aresztu, Polsat News, 13.04.2023, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-04-13/afere-katargate-eva-kaili-była-wiceszefowa-parlamentu-europejskiego-zwolniona-z-aresztu/>].

- Afera korupcyjna w Parlamencie Europejskim. Belg i Włoch z uchylonymi immunitetami*, TVN24, 02.02.2023, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/parlament-europejski-afere-korupcyjna-marc-tarabella-i-andrea-cozzolino-zamieszanie-uchylenie-immunitetu-europoslom-6723264>].
- Albertini A., Soullier L., Schittly R., *Who Are the Far-Right Activists Arrested in Paris After the France-Morocco Game?*, 16.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/france/article/2022/12/16/who-are-the-far-right-activists-arrested-in-paris-after-the-france-morocco-game_6007969_7.html].
- Alhenawi R., Davis A.J., *Qatar Summons German Ambassador over Interior Minister's World Cup Remarks*, 28.10.2022, [on-line:] [<https://edition.cnn.com/2022/10/28/football/qatar-germany-world-cup-spt-intl/index.html>].
- Ames N., *Broken Promises? Future of Qatar's World Cup Stadiums Still Up in the Air*, 29.03.2023, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2023/mar/29/broken-promises-the-future-of-qatar-world-cup-stadiums-still-up-in-air>].
- Ames N., *Iran Footballers Show Solidarity with Protests over Mahsa Amini's Death*, 28.09.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/sep/28/iran-footballers-show-solidarity-with-protests-over-mahsa-amini-death>].
- At Least 537 Killed in Iran Protest Crackdown: Rights Group*, Al Arabiya, 4.04.2023, [on-line:] [<https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2023/04/04/At-least-537-killed-in-Iran-protest-crackdown-Rights-group>].
- Bauer F., *Detained and Interrogated in Qatar*, 5.11.2015, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/detained-and-interrogated-in-qatar/a-18440228>].
- Belgia przegrała na mundialu z Marokiem. Bruksela: Zamieszki na ulicach*, Do Rzeczy, 27.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/374320/zamieszki-w-brukseli-po-przegrany-meczu-na-mundialu.html>].
- Belgian Police Arrest 100 Soccer Fans After Morocco Defeat*, Deutsche Welle, 15.12.2022, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/belgian-police-arrest-100-soccer-fans-after-morocco-defeat/a-64099762>].
- Beldowicz A., *Mundial 2022: Katar walczy o klimat czy zielony wizerunek?*, 3.12.2021, [on-line:] [<https://klimat.rp.pl/klimat-i-ludzie/art19164711-mundial-2022-katar-walczy-o-klimat-czy-zielony-wizerunek>].
- Bencharif S.T., *EU Parliament Scandal: The Morocco Connection*, 16.12.2022, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/qatargate-antonio-panzeri-france-sco-giorgio-eu-parliament-scandal-the-morocco-connection/>].
- „Bi-Sharaff”: A Guide to the Slogans Heard at Protests in Iran*, IranWire, 22.09.2022, [on-line:] [<https://iranwire.com/en/society/107735-guide-to-the-slogans-heard-at-protests-in-iran/>].
- Biskup krytykuje mundial w Katarze*, Do Rzeczy, 15.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/369763/niemiecki-biskup-krytykuje-mundial-w-katarze.html>].

- Blickenstaff B., *The Journalist Fighting to Expose Qatar's World Cup Crimes*, 13.05.2015, [on-line:] [<https://www.vice.com/es/article/bmeek3/the-journalist-fighting-to-expose-qatar39s-world-cup-crimes-es-translation>].
- Bradost S., *Iran on the Threshold of Another Revolution*, 28.09.2022, [on-line:] [<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-threshold-another-revolution>].
- Branch J., *Amid Disruptions, England's Win over Iran Was the Easy Part*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.nytimes.com/2022/11/21/sports/soccer/england-iran-world-cup.html>].
- Brutalne zamieszki we Francji. Doszło do tragicznego zdarzenia, Do Rzeczy, 15.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/381622/francja-montpellier-zamieszki-zginela-jedna-osoba.html>].
- Cassidy A., *UK Foreign Secretary Under Fire for Saying LGBT Soccer Fans Should Be 'Respectful' at Qatar World Cup*, 27.10.2022, [on-line:] [<https://edition.cnn.com/2022/10/27/football/james-cleverly-lgbt-2022-qatar-world-cup-spt-intl/index.html>].
- Cédelle L., *World Cup 2022: 'Morocco in the Semi-Finals, the Revenge of the Underdogs'*, 13.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/sports/article/2022/12/13/world-cup-2022-morocco-in-the-semi-finals-the-revenge-of-the-underdogs_6007653_9.html].
- Christenson M., *Norway Players Take Human Rights Stand Before World Cup Qualifier*, 25.03.2021, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2021/mar/24/norway-players-take-human-rights-stand-before-world-cup-qualifier>].
- Church B., *Exclusive: World Cup Soccer Fans Stopped by Security Officials for Wearing Rainbow-Colored Items*, 28.11.2022, [on-line:] [<https://edition.cnn.com/2022/11/26/football/german-soccer-fans-rainbow-colors-qatar-2022-world-cup-spt-intl/index.html>].
- Colart J.M.L., *Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral : « L'instruction du Qatargate pourrait se terminer fin de cette année »*, 06.06.2023, [on-line:] [<https://www.lesoir.be/517705/article/2023-06-06/frederic-van-leeuw-procureur-federal-linstruction-du-qatargate-pourrait-se>].
- Concerns Raised over Possible Risk for LGBTQ+ People at Qatar World Cup*, The Guardian, 31.03.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/mar/31/concerns-raised-over-possible-risk-for-lgbtq-people-at-qatar-world-cup>].
- Conway R., *Fifa President Gianni Infantino to Be Interviewed By Ethics Committee*, [on-line:] [<https://www.bbc.com/sport/football/36795446>].
- Czarnecki R., *Mundial i polityka (po bandzie)*, 29.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/375019/czarnecki-mundial-i-polityka-po-bandzie.html>].
- Dahm J., *German Interior Minister Visits Qatar Despite Diplomatic Tensions*, 31.10.2022, [on-line:] [https://www.euractiv.com/section/all/short_news/german-interior-minister-visits-qatar-despite-diplomatic-tensions/].

- „Danke Deutschland”. Olejnik podziękowała Niemcom na wizji, *Do Rzeczy*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/kraj/373117/monika-olejnik-po-dziekowala-niemieckim-pilkarzom.html>].
- Denmark Vow to Step Up Criticism of Qatar After Qualifying for World Cup*, *The Guardian*, 18.11.2021, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2021/nov/18/denmark-vow-to-step-up-criticism-of-qatar-after-qualifying-for-world-cup>].
- Długosz D., *To on stoi za pomysłem 30 mln zł premii dla piłkarzy. Kim jest Mariusz Chłopik?*, 8.12.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/polska/polityka/kim-jest-mariusz-chlopikto-on-stoi-za-pomyslem-30-mln-zl-premii-dla-pilkarzy/y6tqchm>].
- Dougall D.M., *FIFA and Qatar ‘Rattled’ as European Football World Cup Boycott Gathers Pace*, 14.11.2022, [on-line:] [<https://www.euronews.com/2022/11/10/fifa-and-qatar-rattled-as-european-world-cup-boycott-gathers-pace>].
- Dr. Cool: The Mastermind Behind Qatar 2022’s Air-Cooled Stadiums*, FIFA, 16.12.2019, [on-line:] [<https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/dr-cool-the-mastermind-behind-qatar-2022-s-air-cooled-stadiums>].
- Duffey J., *Mission Statement*, [on-line:] [<https://govinfo.library.unt.edu/npr/library/nprprt/annrpt/vp-rpt96/appendix/usia.html>].
- Dufasne G., Crook J., Rao D., *Poor Tackling: Yellow Card for 2022 FIFA World Cup’s Carbon Neutrality Claim – Updated*, [on-line:] [<https://carbonmarketwatch.org/publications/poor-tackling-yellow-card-for-2022-fifa-world-cups-carbon-neutrality-claim/>].
- Działacz LGBT bojkotuje mundial. W przeszłości skarżył się na Polskę w Al Jazeera*, *Do Rzeczy*, 22.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/372427/hipokryzja-barta-staszewskiego.html>].
- Eden Hazard został zapytany o gest Niemców przed meczem z Japonią. Belg wbił szpilkę byłym mistrzom świata*, *wPolityce*, 25.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623629-kapitan-belgow-skrzytkowal-niemcow-zazaslanianie-ust>].
- Efekt mundialu w Katarze. Wynajmujący mieszkania rozwiązują umowy, żeby zarobić na kibicach*, *Money*, 18.10.2022, [on-line:] [<https://www.money.pl/gospodarka/efekt-mundialu-w-katarze-najemcy-mieszkani-rozwiazuja-umowy-zeby-zarobic-na-kibicach-6824242837412704a.html>].
- Enigmatyczny wpis Grzegorza Krychowiaka przed meczem Francja-Maroko: „Szkoda Paryża...” Czy znów dojdzie do zamieszek?*, *wPolityce*, 11.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625766-krychowiak-przed-meczem-francja-maroko-szkoda-paryza>].
- Euro 2016. Wspomnienie mistrzostw we Francji. Ćwierćfinał Polaków i tytuł dla Portugalczyków*, *TVP Sport*, 26.05.2021, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/53>].

- 743480/euro-2016-historia-mistrzostw-europy-triumf-portugalii-polacy-w-cwiercfinale-wyniki-me-2008-statystyki-kto-wygral-najlepsi-strzelcy].
- FA Communications, *Statement: One Love Armband*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.Englandfootball.com/articles/2022/Nov/21/statement-one-love-armband-world-cup-2022-20221111>].
- Fahey C., *Fans Across German Stadiums Call for Qatar World Cup Boycott*, 14.11.2022, [on-line:] [<https://apnews.com/article/world-cup-sports-soccer-germany-boycotts-2e05577993f10976b97f76356b93be2e>].
- „FIFA dała jasno do zrozumienia”. Rozstrzygnięto kwestię opasek LGBT na mundialu, *Do Rzeczy*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/372253/po-interwencji-fifa-na-mundialu-nie-bedzie-opasek-lgbt.html>].
- FIFA Partner with United Nations Agencies to Run Social Campaigns During World Cup*, FIFA, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.fifa.com/social-impact/campaigns/football-unites-the-world/media-releases/fifa-partner-with-united-nations-agencies-to-run-social-campaigns-during>].
- FIFA potwierdza: organizacja MŚ w 2010 roku została kupiona*, *Polsat*, 16.03.2016, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2016-03-16/fifa-po-twierdza-organizacja-ms-w-2010-roku-zostala-kupiona/>].
- FIFA Rejects Denmark's Request for Pro-Human Rights Training Shirts*, *Al Jazeera*, 11.11.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/11/11/fifa-reject-denmark-request-for-pro-human-rights-training-shirts>].
- FIFA zakazała tęczowych opasek. Niemieccy piłkarze pokazali, co o tym sądzą*, *Do Rzeczy*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/373039/katar-protest-niemieckich-pilkarzy.html>].
- Fleisher L., *Visiting Qatar for FIFA 2022 World Cup? Here's Where to Stay*, 11.10.2022, [on-line:] [<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-11/visiting-qatar-for-fifa-2022-world-cup-here-s-where-to-stay-in-doha#xj4y7vzkg>].
- FOCUS-online-Umfrage Mehrheit der Deutschen will TV-Boycott von Fußball-WM in Katar*, *FOCUS*, 9.11.2022, [on-line:] [https://www.focus.de/politik/deutschland/umfrage-zeigt-mehrheit-der-deutschen-will-tv-boycott-von-fussball-wm-in-katar_id_179183106.html].
- Footballer Sardar Azmoun Apologizes for Supporting Protests*, *IranWire*, 29.09.2022, [on-line:] [<https://iranwire.com/en/politics/108069-footballer-sardar-azmoun-apologizes-for-supporting-protests/>].
- Ford M., wpis, *Twitter*, 5.11.2022, [on-line:] [https://twitter.com/matt_4d/status/1588912713962786818?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1588912713962786818%7Ctwgr%5E368247-ale49c7449191f6de2d65854ed40f9704e%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.iamexpat.de%2Fexpat-info%2Fgerman-expat-news%2Fgerman-football-fans-protest-qatar-world-cup-bundesligas-last-matches].

- France Football odkrywa kulisy Qatargate!*, TVP Sport, 29.01.2013, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/9911389/france-football-odkrywa-kulisy-qatargate>].
- Frantzen W., *Third Shirt. Tromsø IL Launches the First Kit in History with a QR Code – Focusing on Sportswashing and Human Rights in Qatar*, 3.12.2021, [on-line:] [<https://www.til.no/3/third-shirt>].
- Gebeily M., Hafezi P., *Iranian World Cup Squad Declines to Sing National Anthem, Backing Protests*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/iranian-world-cup-squad-loses-fans-amid-major-unrest-home-2022-11-21/>].
- Geeter D., *Why Hosting the World Cup Can Be a Bad Idea For Some Countries*, 10.11.2022, [on-line:] [<https://www.cnbc.com/2022/11/10/why-hosting-the-world-cup-can-be-a-bad-idea-for-some-countries.html#>].
- Gegen WM in Katar: Fan-Aktionen in mehreren Bundesligastadien, T-online, 5.11.2022, [on-line:] [https://www.t-online.de/sport/fussball/wm/id_100075690/wm-2022-in-katar-fan-proteste-in-bundesligastadien-15000-tote-fuer-5760-minuten-.html].
- German Minister Praises World Cup Preparations During Qatar Visit*, Al Jazeera, 1.10.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/11/1/german-minister-praises-world-cup-preparations-during-qatar-visit>].
- Gianni Infantino elected FIFA President*, FIFA, 26.02.2016, [on-line:] [<https://web.archive.org/web/20160227072841/http://www.fifa.com/about-fifa/news/y=2016/m=2/news=gianni-infantino-elected-fifa-president-2767180.html>].
- Gianni Infantino jeszcze nie skończył. Szef FIFA gotowy na mundial w... Korei Północnej*, Onet, 20.11.2022, [on-line:] [<https://przegladsportowy.onet.pl/mundial-2022-infantino-wciaz-nie-skonzyl-szef-fifa-gotowy-na-mundial-w-korei-polnocnej/e0hwxw1k>].
- Global Sustainability Assessment System (GSAS) for Buildings*, [on-line:] [<https://sustainable-infrastructure-tools.org/tools/global-sustainability-assessment-system/>].
- Gobadi S., (Video) *Mahsa Amini is the Latest Victim of the Misogynist Mullahs' Regime in Iran*, 19.09.2022, [on-line:] [<https://apnews.com/press-release/enterprise-news/middle-east-iran-france-arrests-d2885fc65f51a6ee8758791e192c6992>].
- Gorąca atmosfera przed meczem Francja-Maroko! „To nie tylko futbol, to manifest polityczny”*; „Pokażemy Francuzom, gdzie jest ich miejsce”, wPolityce, 14.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/626202-goraca-atmosfera-przed-meczem-francja-maroko>].
- Government Communications Office, State of Qatar, *Letter to Minky Worden*, 1.08.2018, [on-line:] [https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/qatar_letter_aug1_2018.pdf].
- Greenhouse Gas Accounting Report. FIFA World Cup 2022™*, [on-line:] [<https://iifir.org/en/fridoc/greenhouse-gas-accounting-report-fifa-world-cup-2022-lt-sup-gt-tm-lt-sup-gt-lt-br-146104>].

- Griffiths J., *What Is the Average Temperature in Qatar During World Cup 2022 Months & How Do Players Stay Cool?*, 17.11.2022, [on-line:] [<https://www.goal.com/en/news/average-temperature-qatar-world-cup-2022-months-how-players-stay-cool/blt5a1af7109884b1c4>].
- 'Grim Game of Our Times': *What Is Sportswashing?*, The Week, 16.05.2022, [on-line:] [<https://www.theweek.co.uk/news/sport/football/956759/what-is-sportswashing>].
- Gucwa A., *Mistrzostwa Świata 2016 w Katarze odbędą się w październiku*, 11.02.2014, [on-line:] [<https://naszoscie.pl/2014/02/11/mistrzostwa-swiata-2016-w-katarze-odbeda-sie-w-pazdzierniku/>].
- Guillou C., *World Cup 2022: French Far Right Finds Sudden Interest in Football Ahead of Morocco Match*, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/12/14/world-cup-2022-french-far-right-finds-sudden-interest-in-football-ahead-of-morocco-match_6007773_5.html].
- Haecck P., Gijs C., *Qatargate: Francesco Giorgi Released From Jail with Electronic Tag*, 23.02.2023, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/qatargate-francesco-giorgi-eu-parliament-released-from-jail-with-electronic-tag/>].
- Harding J., *World Cup 2022: Iran Team Stage Silent Protest*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/world-cup-2022-iran-team-stage-silent-protest/a-63833916>].
- Harris R., *Qatar World Cup: FIFA Writes to Teams and Says 'Focus on the Football... Not Ideological or Political Battle That Exists'*, 4.11.2022, [on-line:] [<https://www.skysports.com/football/news/11095/12737790/qatar-world-cup-fifa-writes-to-teams-and-says-focus-on-the-football-not-ideological-or-political-battle-that-exists>].
- Heat Stress*, CDC, [on-line:] [<https://www.cdc.gov/niosh/topics/heatstress/default.html>].
- Herman M., *Seven European World Cup Captains Ditch OneLove Armband Following FIFA Pressure*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/seven-european-world-cup-captains-ditch-onelove-armband-following-fifa-pressure-2022-11-21/>].
- Hessliebe Ł., *Mundial i nieznośna lekkość bojkotu*, 30.11.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/mundial-bojkot-katar-polska-pilka-nozna/>].
- Holm N.B., Horskjær R., *Interrogated in Qatar: Why Are Journalists So Critical?*, 13.05.2016, [on-line:] [<https://www.dr.dk/om-dr/interrogated-qatar-why-are-journalists-so-critical>].
- Hummel, wpis, Twitter, 28.09.2022, [on-line:] [<https://twitter.com/hummel1923/status/1575130931786022913>].
- I to by było na tyle! Neuer i inni kapitanowie z Europy nie zagrają z tęczowymi opaskami. Przestraszyli się, że mogą dostać żółte kartki*, wPolityce, 21.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/622959-neuer-jednak-nie-zagra-z-teczowa-opaskapowodem-decyzja-fifa>].

- Ideologia LGBT zatriumfuje na mundialu w Katarze? Kapitanowie europejskich drużyn chcą nosić tęczowe opaski. Co z Polską?*, wPolityce, 25.09.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/615658-teczowe-opaski-na-mundialu-w-katarze-co-zrobi-polska>].
- Index 2022*, RSF, [on-line:] [<https://rsf.org/en/index?year=2022>].
- Ingle S., *'Dr Cool': Meet the Engineer Trying to Keep Qatar Air-Conditioned*, 26.08.2019, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/sport/2019/sep/26/dr-cool-engineer-qatar-white-elephants>].
- Ingle S., *'I Feel Gay, Disabled ... Like a Woman Too!': Infantino Makes Bizarre Attack on Critics*, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/19/fifa-gianni-infantino-world-cup-qatar>].
- Ingle S., *Iran Stand with Protesters as England and Wales Bow to Fifa over Armbands*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/21/iran-stand-with-protestors-as-england-and-wales-bow-to-fifa-over-armsbands>].
- Ingle S., Ames N., *'Very Frustrated': England and Wales Back Down over OneLove Armband*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/21/bullingham-admits-england-may-step-back-from-onelove-armband>].
- Iran domaga się wyrzucenia USA z mundialu. Poszło o flagę*, wPolityce, 28.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623946-iran-domaga-sie-wyrzucenia-usa-z-mundialu>].
- Iranian Woman in Coma After Morality Police Arrest: Activists*, France 24, 15.09.2022, [on-line:] [<https://www.france24.com/en/live-news/20220915-iranian-woman-in-coma-after-morality-police-arrest-activists>].
- Iran's Flag? Though There Are Varying Versions, Iran's flag Is the Lion and Sun or Sheer-o Khorsheed Flag*, NUFDI, [on-line:] [<https://nufdiran.org/irans-flag/>].
- Iwankiewicz M., *Jak Katar i Rosja dostały mundiale, czyli temat na wielkie kino gangsterskie*, 1.04.2022, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/59383003/jak-katar-dostal-ms-2022-korupcja-fifa-kupione-glosy>].
- Jack V., *Qatar Slams EU Corruption Accusations, Puts Energy Cooperation in Doubt*, 18.12.2022, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/qatar-corruption-accusations-european-union-qatargate/>].
- Jagodziński J., *Gdzie do tej pory rozgrywano mistrzostwa świata?*, 23.11.2022, [on-line:] [<https://histmag.org/Gdzie-do-tej-pory-rozgrywano-mistrzostwa-swiata-24886>].
- „Jestem ofiarą spisku”*, Eva Kaili, tłumaczy rzekomy udział w aferze Katargate, PAP, 05.06.2023, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1581023%2Cjestem-ofiara-spisku-eva-kaili-tlumaczy-rzekomy-udzial-w-aferze-katargate>].
- JESTEŚMY W KATARZE! Vlog z czwartego dnia zgrupowania reprezentacji Polski, Łączy nas Piłka*, YouTube, [on-line:] [<https://www.youtube.com/watch?v=40tr7m4D5v4>].

- Jones R., *Qatar 2022: World Cup Final Scores 1.5 Bn Global Viewers*, 19.01.2023, [on-line:] [https://www.sportspromedia.com/news/qatar-2022-fifa-world-cup-final-argentina-france-viewers-engagement/?zephir_sso_ott=Nof5FP].
- Kaczmarczyk K., *Szalona noc w szatni Napoli. Zieliński świętował*, 5.05.2023, [on-line:] [<https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/1058628/cygaro-spiewy-tance-tak-zielinski-bawil-sie-po-mistrzostwie>].
- Karbowski M., *Sadio Mane w końcu w nowym klubie. Transfer Senegalczyka oficjalnie potwierdzony [WIDEO]*, 1.08.2023, [on-line:] [<https://www.meczyki.pl/newsy/sadio-mane-juz-w-nowym-klubie-transfer-senegalczyka-oficjalnie-potwierdzony-wideo/217474-n>].
- Karimi N., Gambrell J., *As More Women Defy Hijab Laws, Iran's Government Pushes Back*, 10.05.2023, [on-line:] [<https://www.pbs.org/newshour/world/as-more-women-defy-hijab-laws-irans-government-pushes-back>].
- Katar 2022: wioski kibiców mundialu. Fani zapłacą fortunę za nocleg w kontenerze, Polskie Radio, 18.11.2022, [on-line:] [<https://www.polskieradio.pl/507/9993/artykul/3059074,katar-2022-wioski-kibicow-mundialu-fani-zaplaca-fortune-za-nocleg-w-kontenerze>].
- Katar liczba ludności, [on-line:] [<https://www.populationof.net/pl/qatar/>].
- Katar. Historia, Encyklopedia PWN, [on-line:] [<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Katar-Historia;4574452.html>].
- Katar: na miesiąc przed mundialem pracownicy-migranci wciąż są wyzyskiwani, ujawnia raport Amnesty International, Amnesty International, 20.10.2022, [on-line:] [<https://www.amnesty.org.pl/katar-mundial-pracownicy-migranci-wciaz-sa-wyzyskiwani-raport-amnesty-international/>].
- Klecza K., *Dlaczego nie obejrzą ani jednej minuty mundialu? Trzy poważne zarzuty do imprezy w Katarze*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/dlaczego-nie-obejrza-ani-jednej-minuty-mundialu-trzy-powazne-zarzuty-do-imprezy-w-katarze>].
- Kokoti M., *Katar zmienia prawo. Zagraniczni pracownicy nie będą już niewolnikami pracodawców*, 6.09.2018, [on-line:] [<https://wyborcza.pl/7,75399,23871066,katar-zmienia-prawo-zagraniczni-pracownicy-nie-beda-juz-niewolnikami.html>].
- Kośut K., *Anglicy rozbili Iran. Porażka odważnych ludzi*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37455231-anglicy-rozbili-iran-porazka-odwaznych-ludzi>].
- Kośut K., *Truje nas piłka*, 11.11.2022, [on-line:] [<https://www.parkiet.com/parkiet-plus/art37397931-truje-nas-pilka>].
- Kolton R., *Robert Lewandowski 41, Gerd Mueller 40, kłaniamy im się obu!*, Polsat Sport, 23.05.2021, [on-line:] [<https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2021-05-23/roman-kolton-robert-lewandowski-41-gerd-mueller-40-klaniamy-im-sie-obu/>].
- Kontrowersje na pierwszym planie mundialu. Dla Brytyjczyków jeden temat przyćmił wszystkie dyskusje, wPolityce, 24.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623484-kontrowersje-na-pierwszym-planie-mundialu>].

- Korupcja w PE. Zaskakujące oświadczenie męża Kaili*, Do Rzeczy, 16.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/382180/korupcja-w-pe-nowe-ustalenia.html>].
- Korupcja, pranie brudnych pieniędzy i udział w organizacji przestępczej. Belgijski europoseł oskarżony i aresztowany*, PAP, 11.02.2023, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1534883%2Ckorupcja-pranie-brudnych-pieniedzy-i-udzial-w-organizacji-przestepczej>].
- Koutsokosta E., Liboreiro J., *EU Corruption Scandal: Watch as Eva Kaili Speaks to Reporters Following Prison Release*, 14.04.2023, [on-line:] [<https://www.euronews.com/my-europe/2023/04/14/watch-as-eva-kaili-speaks-to-reporters-following-prison-release>].
- Kredyty węglowe – instrument finansowy, który ma oczyścić sumienia korporacji*, Centrum Badań Polityki Europejskiej, 25.08.2022, [on-line:] [<https://cbpe.pl/2022/08/25/kredyty-weglowe-instrument-finansowy-ktory-ma-oczyszcic-sumienia-korporacji/>].
- Kręcidło J., *OFICJALNIE: Neymar został zawodnikiem PSG! Padł transferowy rekord świata!*, 3.08.2017, [on-line:] [<https://przegladSPORTOWY.onet.pl/pilka-nozna/transfery/oficjalnie-neymar-zostal-zawodnikiem-psg-padł-transferowy-rekord-swiata/w615y13>].
- Krzysztozek A., *„Katargate” wstrząsnęła Parlamentem Europejskim. W tle ambasador Maroka w Polsce*, 17.12.2022, [on-line:] [<https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/katargate-korupcja-parlament-europejski-pe-kaili-polska-maroko/>].
- Kustra B., *Mistrzostwa Świata w piłce ręcznej, Katar 2015: Polska wygrała z Hiszpanią i zdobyła brązowy medal!*, 1.02.2018, [on-line:] [<https://www.rmf.fm/magazyn/news,14190,mistrzostwa-swiata-w-pilce-recznej-katar-2015-polska-wygrala-z-hiszpania-i-zdobyła-brazowy-medal.html>].
- Legacy in Action: Qatar 2022's State-Of-the-Art Transport Systems*, FIFA, 11.11.2022, [on-line:] [<https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/legacy-in-action-qatar-2022s-state-of-the-art-transport-systems>].
- Legenda sportu wzywa do bojkotu Mistrzostw Świata w Katarze*, Do Rzeczy, 16.09.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/345958/mistrzostwa-swiata-w-katarze-eric-cantona-wzywa-do-bojkotu.html>].
- Lenoir A. [et al.], *World Cup 2022: In the French Streets After Les Bleus Victory over Morocco, 'We're Brothers, We're Together'*, 15.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/football/article/2022/12/15/world-cup-2022-in-the-french-streets-after-les-bleus-victory-over-morocco-we-re-brothers-we-re-together_6007870_130.html].
- l'essentiel sur... les immigrés et les étrangers*, Insee, 10.07.2023, [on-line:] [https://www.insee.fr/fr/statistiques/3633212#Econtinent_radio2].
- Lewandowski nie wystąpi na mundialu w Katarze z tęczową opaską*, Do Rzeczy, 29.09.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/351472/lewandowski-nie-bedzie-gral-z-teczowa-opaska-w-katarze.html>].

- Lewicki B., *Afera korupcyjna w PE. Politico: Eva Kaili wychodzi z aresztu*, 12.04.2023, [on-line:] [<https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8698094,politico-byla-wiceszefowa-pe-eva-kaili-wyjdzie-z-aresztu-sledczego-zamiast-tego-areszt-domowy.html>].
- Liboreiro J., *Corruption Scandal: Pier Antonio Panzeri Admits Guilt and Signs Deal to Share 'Revealing' Details*, 17.01.2023, [on-line:] [<https://www.euronews.com/my-europe/2023/01/17/corruption-scandal-pier-antonio-panzeri-admits-guilt-and-signs-deal-to-share-revealing-det>].
- Lloyd S., *How Tromsø Led Calls for Norway to Boycott the Qatar 2022 World Cup*, 25.03.2021, [on-line:] [<https://www.joe.co.uk/sport/how-tromso-led-calls-for-norway-to-boycott-qatar-2022-267943>].
- Lobel M., *Arrested for Reporting on Qatar's World Cup Labourers*, 18.05.2015, [on-line:] [<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32775563>].
- Logan O., *German Football Fans Protest Qatar World Cup at Bundesliga's Last Matches*, 7.11.2022, [on-line:] [<https://www.iamexpat.de/expat-info/german-expat-news/german-football-fans-protest-qatar-world-cup-bundesligas-last-matches>].
- MacInnes P., *Qatar Fails to Offer World Cup Safety Guarantees to LGBTQ+ Fans*, 29.06.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/jun/29/qatar-fails-to-offer-world-cup-safety-guarantees-to-lgbtq-fans>].
- MacInnes P., *Qatar World Cup Chief Bites Back After Criticism from Norwegian FA*, 31.03.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/mar/31/qatar-world-cup-chief-norwegian-fa-lise-klaveness>].
- Magoria T., Robles S., *INFOGRAPHIES. 4 graphiques pour comprendre l'évolution de l'immigration en France*, 31.03.2023, [on-line:] [https://www.bfmtv.com/societe/infographies-4-graphiques-pour-comprendre-l-evolution-de-l-immigration-en-france_AN-202303310719.html].
- Maj J., *Oficjalnie: Cristiano Ronaldo podpisał umowę z Al-Nassr*, 30.12.2022, [on-line:] [<https://gol24.pl/oficjalnie-cristiano-ronaldo-podpisał-umowe-z-al-nassr/ar/c2-17165929>].
- Majchrzyk Ł., *Polski mundial, czyli awantura o 30 mln zł od premiery*, 6.12.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37557211-polski-mundial-czyli-awantura-o-30-mln-zl-od-premiera>].
- Makarewicz N., *Jak Katar dostał mundial? Wielka polityka, pieniądze i walka o wpływ w FIFA*, 19.11.2022, [on-line:] [https://www.rmfm24.pl/raporty/raport-ms-katar-2022/news-jak-katar-dostal-mundial-wielka-polityka-pieniadze-i-walka-o-nId,6419947#crp_state=1].
- Manuel Neuer będzie grał na mundialu w Katarze z tęczową opaską. „Nie boimy się ewentualnych konsekwencji”*, wPolityce, 19.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/622750-neuer-bedzie-gral-na-mundialu-w-katarze-z-teczowa-opaska>].
- Marokańskie media w euforii: „Jesteśmy wśród czterech najlepszych ekip świata! Bogu niech będą dzięki!”*. Portugalczycy: *Niestety, nie udało się*, wPolityce,

- 10.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625742-marokanskie-me-dia-w-euforii-bogu-niech-beda-dzieki>].
- Mazzini M., *Katar próbował kupić unijnych urzędników? Bruksela ma problem, pytanie jak duży*, 14.12.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2193950,1,katar-probowal-kupic-unijnych-urzednikow-bruksela-ma-problem-pytanie-jak-duzy.read>].
- Mazzini M., *Mundial 2022: wielki spór o tęczowe opaski. FIFA znów płaszczy się przed Katarem*, 21.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/sport/2190544,1,mundial-2022-wielki-spor-o-teczowe-opaski-fifa-znow-plaszczy-sie-przed-katarem.read>].
- Mazzini M., *Mundial w Arabii Saudyjskiej? Po Katarze to już żadna różnica. I tylko kibiców żal*, 26.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/sport/2191194,1,mundial-w-arabii-saudyjskiej-po-katarze-to-juz-zadna-roznica-i-tylko-kibicow-zal.read>].
- McVitie P., *Netherlands Join Germany & Norway in Making Qatar Human Rights Protest Prior to World Cup Qualifier*, 27.03.2021, [on-line:] [<https://www.goal.com/en/news/netherlands-join-germany-norway-in-making-qatar-human-rights-protest-prior-to-world-cup-qualifier/cirepszsf5gd11pkqjhsdfh5d8>].
- Mecz Francja-Maroko. Ambasada RP w Paryżu zaleca Polakom „szczególną ostrożność”. „Prosimy o unikanie zgromadzeń”*, wPolityce, 12.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625966-mecz-francja-maroko-jest-ostrze-zenie-ambasady-rp-w-paryzu>].
- Mecz Iran – USA. Teheran grozi własnym piłkarzom. Ich rodziny staną w obliczu „przemocy i tortur”*, Polsat News, 29.11.2022, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-11-29/mecz-iran-usa-teheran-grozi-wladnym-pilkarzom-ich-rodziny-stana-w-obliczu-przemocy-i-tortur/>].
- Media: Gotówka w torbach w domu zatrzymanej wiceszefowej PE*, Do Rzeczy, 10.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/379858/me-dia-gotowka-w-torbach-w-domu-zatrzymanej-evy-kaili.html>].
- Media: Wiceprzewodnicząca PE zatrzymana. W tle korupcja*, Polsat News, 9.12.2022, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-12-09/me-dia-wiceprzewodniczaca-pe-zatrzymana-w-tle-mundial-i-korupcja/>].
- Metsola R., wpis, Twitter, 12.12.2022, [on-line:] [https://twitter.com/EP_President/status/1602356873247674368].
- Młoda kobieta zmarła po zatrzymaniu przez policję religijną. Irańczycy wychodzą na ulice*, TVN24, 18.09.2022, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/iran-smierc-mahsy-amini-po-zatrzymaniu-przez-policje-religijna-protesty-w-iranskich-miastach-6118581>].
- Mocny wywiad! Grzegorz Krychowiak odniósł się do tematu premii: „Po nic nie wyciągałem ręki, a robi się z nas chciwych bogaczy”*, wPolityce, 11.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625790-mocny-wywiad-krychowiak-robis-z-nas-chciwych-bogaczy>].

- MŚ Katar 2022: haniebna decyzja FIFA. Dania nie założy specjalnych koszulek*, Polskie Radio, 10.11.2022, [on-line:] [<https://polskieradio24.pl/5/4147/artykul/3068749,ms-katar-2022-haniebna-decyzja-fifa-dania-nie-zalozy-specjalnych-koszulek>].
- Mundial 2022. Milczący protest Irańczyków. Nie odśpiewali własnego hymnu*, TVP Sport, 21.11.2022, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/64644435/mundial-2022-anglia-iran-milczacy-protest-nie-odspiewali-wlasnego-hymnu>].
- Mundial 2022. Zamieszki w holenderskich miastach po awansie Maroka do ćwierćfinału piłkarskich mistrzostw świata*, TVP Sport, 6.12.2022, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/64945497/mundial-2022-zamieszki-po-meczu-maroka-z-hiszpania>].
- Mundial w Katarze. Korea Płn. blokuje niektóre mecze*, Do Rzeczy, 26.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/373834/kim-dzong-un-zdecydowal-ko-re-a-pln-blokuje-niektore-mecze.html>].
- Mundial w Katarze. Reprezentacja USA zmieniła swój herb na tęczowy*, Do Rzeczy, 15.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/369376/reprezentacja-usa-pokazala-solidarnosc-z-osobami-lgbt.html>].
- Mundial w Katarze. Tęczowe flagi będą odbierane kibicom przez służby porządkowe*, PAP, 1.04.2022, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1139441%2Cmundial-w-katarze-teczowe-flagi-beda-odbierane-kibicom-przez-sluzby>].
- Mundial: Reprezentanci Iranu tym razem odśpiewali hymn. Kibice nie kryli emocji*, Rzeczpospolita, 25.11.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37488471-mundial-reprezentanci-iranu-tym-razem-odspiewali-hymn-kibice-nie-kryli-emocji>].
- Nag U., *FIFA World Cup 2022 Venues: Eight Qatar Stadiums to Host Middle East's First Football Showpiece*, 27.05.2023, [on-line:] [<https://olympics.com/en/news/fifa-world-cup-2022-venues-stadiums-qatar-football>].
- Natoński K., *Kiedy Jakub Moder wróci do gry? Niepokojące doniesienia*, 14.04.2023, [on-line:] [<https://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2023-04-14/kiedy-jakub-moder-wroci-do-gry-niepokojace-doniesienia/>].
- Nicolas Sarkozy winny korupcji i skazany, Rzeczpospolita, 1.03.2021, [on-line:] [<https://www.rp.pl/polityka/art251721-nicolas-sarkozy-winny-korupcji-i-skazy>].
- Niemcy obiektem drwin! Internet pęka ze śmiechu po ich blamażu na Mundialu. Do żartów dołączyły się nawet znane linie lotnicze*, wPolityce, 2.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/624581-niemcy-obiektem-drwin-internet-peka-ze-smiechu>].
- Niemcy protestują ws. zakazu tęczowych opasek na mundialu! Piłkarze zakryli sobie usta. Później... przegrali z Japonią*, wPolityce, 23.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/623339-niemcy-protestuja-ws-zakazu-teczowych-opasek-zakryli-usta>].

- Norway Decides Against Qatar World Cup Boycott*, France 24, 20.06.2021, [on-line:] [<https://www.france24.com/en/live-news/20210620-norway-decides-against-qatar-world-cup-boycott>].
- Nowe informacje ws. Ewy Kaili. Służby dokonują kolejnych zatrzymań*, Do Rzeczy, 11.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/unia-europejska/380131/korupcja-w-euoparlamentcie-aresztowana-eva-kaili-jej-ojca-i-partnera.html>].
- Nowe wątki skandalu korupcyjnego w PE. W aferę Katargate zamieszani są wysoko postawieni politycy z Grecji, Włoch i Belgii*, PAP, 20.01.2022, [on-line:] [<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1523907%2Cnowe-watki-skandalu-korupcyjnego-w-pe-w-aferie-katargate-zamieszani-sa>].
- Nowicki M., „Najważniejsze będzie to, co wydarzy się po 19 grudnia”, 26.11.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/swiat/katar-2022-czy-bojkot-ma-sens/yvjk9f>].
- Nsubuga J., *German Minister Wears OneLove Armband Next to Fifa President Despite Ban*, 23.11.2022, [on-line:] [https://uk.news.yahoo.com/german-minister-wears-one-love-armband-next-to-fifa-president-despite-ban-160908374.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2x1LmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAH7H_YY9anONCETv1BPAsO_O3BAOV752WgF4vutjxR_uV5kWnmDc4Dr8HfP4zXVc_a3xbjh6llGQtJlzaTluQvylPuOrviW4oGtuqxn_ett8tKM2yO4RTod6bPclBcg-BcLWUmIPbpsxogFxPo9bqgbGO1ZWY7jqU_CnlrUb6tx].
- O czym on opowiada? Infantino: Krytycy mundialu w Katarze są hipokrytami. My, Europejczycy, powinniśmy przeproszać*, wPolityce, 19.11.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/622736-infantino-krytycy-mundialu-w-katarze-sa-hipokrytami>].
- Oficjalnie: Fabinho w Al-Ittihad*, Weszło.com, 1.08.2023, [on-line:] [<https://weszlo.com/2023/08/01/oficjalnie-fabinho-w-al-ittihad>].
- Oficjalnie: rewolucja stała się faktem, 48 drużyn na MŚ*, Onet, 10.01.2017, [on-line:] [<https://przegladSPORTOWY.onet.pl/pilka-nozna/oficjalnie-rewolucja-stala-sie-faktem-48-druzyn-na-ms/2bp67k8>].
- Olech A. [et al.], *Katar. Geopolityka i Mistrzostwa Świata*, Warszawa 2022, [on-line:] [https://ine.org.pl/wp-content/uploads/2022/11/Raport-INE_Katar-geopolityka-i-mistrzostwa-swiata.pdf].
- One Month On: 5 Billion Engaged with the FIFA World Cup Qatar 2022™*, FIFA, 19.01.2023, [on-line:] [<https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/news/one-month-on-5-billion-engaged-with-the-fifa-world-cup-qatar-2022-tm>].
- Opryszek Sz., *Czy mundial w Katarze to zeroemisyjna ściema?*, 20.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/czy-mundial-w-katarze-to-zeroemisyjna-scie-ma-reportaz-opryszka>].
- Opryszek Sz., *Gorszy rodzaj człowieka patrzy na Neymara. Mundial widziany z obozu pracy*, 14.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/gorszy-rodzaj-czlowie>].

- ka-patrzy-na-neymara-mundial-widziany-z-obozy-pracy-reportaz-opryszka-z-kataru].
- Opryszek Sz., *I policjant strzelił mu w głowę. Świątujemy porażkę Iranu*, 2.12.2022, [on-line:] [<https://oko.press/i-policjant-strzelil-mu-w-glowe-swietuje-my-porazke-iranu>].
- Opryszek Sz., *Stop! Nie będzie żadnego mundialu. Po co szejkom piłka nożna? [Reportaż Opryszka z Kataru]*, 17.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/stop-nie-bedzie-zadnego-mundialu-po-co-szejkom-pilka-nozna-reportaz-opryszka-z-kataru>].
- Otfinowska S., *Skandal w PE. Partner Ewy Kaili przyznaje się do zarzutów*, 16.12.2022, [on-line:] [<https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/news/skandal-w-pe-partner-ewy-kaili-przyznaje-sie-do-zarzutow/>].
- Otfinowska S., *„Wiedziałam o walizkach z pieniędzmi”. „Katargate” nabiera rozpędu*, 20.12.2022, [on-line:] [<https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/wiedzialam-o-walizkach-z-pieniedzmi-katargate-nabiera-rozpedu/>].
- Over 1,600 Flights to Take Off and Land in Qatar Every Day During World Cup*, Qatar Tribune, 3.07.2022, [on-line:] [<https://www.qatar-tribune.com/article/7857/latest-news/over-1600-flights-to-take-off-and-land-in-qatar-every-day-during-world-cup>].
- Państwo Katar, opracowanie Ministerstwa Rozwoju, [on-line:] [<https://www.gov.pl/attachment/8b088977-cecd-478b-bde6-9cfa5b2fc072>], s. 1-8.
- Papiernik W., *Ciąg dalszy Katargate. Szef światowej organizacji związków zawodowych odwołany. „Otrzymał 50 tys. euro”*, 12.03.2023, [on-line:] [<https://gospodarka.dziennik.pl/artykuly/8679329,luca-visentini-afra-katargate-parlament-europejski-korupcja.html>].
- Papuga W., *Oficjalnie: Marcelo Brozović nowym zawodnikiem Al Nassr. Kontrakt wart 100 milionów euro*, 3.07.2023, [on-line:] [<https://sport.tvp.pl/71025007/oficjalnie-marcelo-brozovic-nowym-zawodnikiem-al-nassr-kontrakt-wart-100-milionow-euro>].
- Parlament Europejski. *Ewa Kaili nie jest już wiceprzewodniczącą. W tle afery korupcyjnej*, Polsat News, 13.12.2022, [on-line:] [<https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-12-13/parlament-europejski-ewa-kaili-nie-jest-juz-wiceprzewodniczaca/>].
- „Parlament Europejski jest fatalnie skonstruowany, nie ma racji istnienia”, *Do Rzeczy*, 21.01.2023, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/kraj/395080/prof-legutko-parlament-europejski-nie-ma-racji-istnienia.html>].
- Pawlicki J., *Emir chce, emir ma. Ciemna strona piłkarskich mistrzostw świata w Katarze*, 17.11.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/swiat/pilkarskie-mistrzostwa-swiata-w-katar-2022-wyzysk-niewolnictwo-ciemna-strona-kataru/8p10pe2>].
- Pieper O., *Bars in Germany Boycott Qatar FIFA World Cup*, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.dw.com/en/bars-in-germany-boycott-qatar-fifa-world-cup/a-63794873>].

- Piękny wieczór w Warszawie! Legia lepsza od Leicester. Przeżyjmy to jeszcze raz* [WIDEO], Onet, 1.10.2021, [on-line:] [<https://przegladsportowy.onet.pl/pilka-nozna/liga-europy/legia-leicester-zwyciestwo-legii-10-skrot-meczu-wideo-liga-europy/hqgvmt4>].
- Premia po mundialu? Michniewicz zabiera głos: „Ewentualna, bo nikt nie mówił o kwotach”. Trener podkreśla: „Nie było żadnych kłótni”*, wPolityce, 18.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625366-premia-po-mundialu-michniewicz-nikt-nie-mowil-o-kwotach>].
- Premie dla piłkarzy? Rzecznik rządu odpowiada: Premier obiecał wsparcie, ale chodzi o specjalny fundusz. „Niepotrzebne emocje”*, wPolityce, 5.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/624951-premie-dla-pilkarzy-rzecznik-dementuje-bedzie-fundusz>].
- Premier zapowiadał nagrody, potem ogłosił: nie będzie. Teraz Lewandowski przeprasza za „afere premiową”*, TVN24, 24.03.2023, [on-line:] [<https://tvn24.pl/polska/premie-dla-pilkarzy-co-mowil-premier-mateusz-morawiecki-niedoszlych-nagrodach-za-mundial-6859149>].
- Professional Footballers Australia, wpis, Twitter, 26.10.2022, [on-line:] [https://twitter.com/thepfa/status/1585360307102552064?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1585360307102552064%7Ctwgr%5E3fbb92c6a89eb3dcf141531c784e5915e8117b13%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fpfa.net.au%2Fnews%2Fthe-world-cup-and-qatar-an-open-letter-from-the-pfa%2F].
- Przerwano rozmowę z ambasadorem mundialu. Ze względu na słowa o homoseksualistach*, Do Rzeczy, 8.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/366817/homoseksualizm-to-choroba-po-tych-slowach-przerwano-rozmowe-z-salmanem.html>].
- Prześladowania osób LGBT w Katarze. Szefowa niemieckiego MSW udaje się z wizytą*, Gazeta Prawna, 31.10.2022, [on-line:] [<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8578396/przesladowania-osob-lgbt-w-katarze-niemcy-mistrzostwa-swiata-pilka-nozna.html>].
- Przeżyjmy to jeszcze raz, czyli jak „Lewy” świętował wygraną w LM. Niektóre obrazy wzruszają do łez*, 28.12.2020, Onet, [on-line:] [<https://przegladsportowy.onet.pl/ofsajd/robert-lewandowski-w-2020-roku-wygral-lige-mistrzow-pamietne-obrazki-po-finale/npredg>].
- Qatar 2022: Norway Rules Out Boycotting Football World Cup*, Al Jazeera, 21.06.2021, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2021/6/21/norway-rules-out-boycott-of-qatar-2022-world-cup>].
- Qatar Reiterates Denial that Its Government Involved in EU Corruption Case*, Reuters, 18.12.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/world/qatar-reiterates-denial-that-its-government-involved-eu-corruption-case-2022-12-18/>].
- Qatar Says ‘Inaccurate’ Information in Belgian Corruption Probe*, Al Jazeera, 18.12.2022, [on-line:] [<https://www.aljazeera.com/news/2022/12/18/qatar-says-inaccurate-information-in-belgian-corruption-probe>].

- Qatar: Censorship Ignores Rights, FIFA Rules. 2022 World Cup Host Should Reform Anti-LGBT Laws*, Human Rights Watch, 3.08.2018, [on-line:] [<https://www.hrw.org/news/2018/08/03/qatar-censorship-ignores-rights-fifa-rules>].
- Qatar: Security Forces Arrest, Abuse LGBT People. Discrimination, Ill-Treatment in Detention, Privacy Violations, Conversion Practices*, Human Right Watch, 24.10.2022, [on-line:] [<https://www.hrw.org/news/2022/10/24/qatar-security-forces-arrest-abuse-lgbt-people>].
- Quatremer J., « J'étais paralysée de terreur » : l'eurodéputée Eva Kaili donne sa version de l'affaire du « Qatargate », 2.06.2023, [on-line:] [https://www.liberation.fr/international/europe/jetais-paralysee-de-terreur-leurodeputee-eva-kaili-donne-sa-version-de-laffaire-du-qatargate-20230602_6SBRKVIE7ZGRFOU5H3KZFXDSLUI/].
- Rawlinson K., *UK Minister Criticised over Call for Gay World Cup Fans to Show Respect in Qatar*, 26.10.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/politics/2022/oct/26/uk-minister-criticised-over-call-for-gay-world-cup-fans-to-show-respect-in-qatar>].
- Recensements de la population 1962-1999*, Państwowy Instytut Statystyki i Badań nad Gospodarką we Francji (INSEE).
- Repetowicz W., *Katar: krótka droga od „liliputa” do potęgi* [OPINIA], 20.11.2022, [on-line:] [<https://defence24.pl/geopolityka/katar-krotka-droga-od-liliputa-do-potegi-opinia>].
- REPLAY – *FIFA President Gianni Infantino's Qatar World Cup Opening Speech in Full* | AFP, YouTube, 25.11.2022, [on-line:] [<https://www.youtube.com/watch?v=CYMm4JS-Smk>].
- Reprezentacja zapowiadana promocję LGBT na mundialu nawet wbrew zakazowi FIFA*, Do Rzeczy, 30.10.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/363463/onelove-promocja-lgbt-na-mundialu-kane-zaplacimy-kary.html>].
- Revealed: 6,500 Migrant Workers Have Died in Qatar Since World Cup Awarded*, The Guardian, 23.02.2021, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-migrant-worker-deaths-qatar-fifa-world-cup-2022>].
- Revill J., *FIFA Made False Claims About Carbon Neutrality at Qatar World Cup, Regulator Says*, 7.05.2023, [on-line:] [<https://www.reuters.com/sports/soccer/fifa-made-false-claims-about-carbon-neutrality-qatar-world-cup-regulator-2023-06-07/>].
- Riisberg E., *CZESŁAW MICHNIEWICZ I JEGO ZNAJOMOŚĆ Z RYSZARDEM F – AFERA FRYZJERA*, 31.01.2021, [on-line:] [https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/czeslaw-michniewicz-i-jego-znajomosc-z-ryszardem-f-afery-fryzjera_sto9462450/story.shtml].
- Riisberg E., *POLACY JADĄ NA MUNDIAL DO KATARU. Z KIM MOŻEMY ZAGRAĆ?*, 29.03.2022, [on-line:] [https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/polska-zagra-w-mistrzostwach-swiata-w-katarze-2022-z-kim-mozemy-zagrac-kiedy-losowanie-grup-mundialu_sto9471416/story.shtml].

- Rof G. [et al.], *World Cup 2022: 'Whatever Happens Between France and Morocco, I'll Win'*, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/france/article/2022/12/14/world-cup-2022-whatever-happens-on-wednesday-i-ll-win_6007756_7.html].
- Ronaldo to Leave United, ManUtd.com, 22.11.2022, [on-line:] [<https://www.manutd.com/en/news/detail/man-utd-official-statement-on-cristiano-ronaldo-22-november-2022>].
- Rośnie napięcie przed meczem Iran-USA. Poszło o flagę, TVN24, 28.11.2022, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/mundial-2022-napiecie-przed-meczem-iran-usa-poszlo-o-flage-6239407>].
- Rouhban O., Tanneau P., *Immigrés et descendants d'immigré. Édition 2023*, 30.03.2023, [on-line:] [<https://www.insee.fr/en/statistiques/7342924?sommaire=7344042>].
- Roźniatowski M., *KARIM BENZEMA ZOSTAŁ ZAPREZENTOWANY W BARWACH AL-ITTIHAD*, 9.06.2023, [on-line:] [https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna/karim-benzema-zaprezentowany-w-al-ittihad.-jak_sto9650236/story.shtml].
- Rugari V., *Socceroos, Football Australia Speak Out on Qatar's Human Rights Record*, 27.10.2022, [on-line:] [<https://www.smh.com.au/sport/soccer/socceroos-football-australia-speak-out-on-qatar-s-human-rights-record-20221025-p5bsph.html?btis=>].
- Rutkowski P., *Mundial 2022. Zobacz ile zarobiliśmy za awans do 1/8 finału, i ile jeszcze jest do podniesienia!*, 1.12.2022, [on-line:] [<https://sportowy24.pl/mundial-2022-zobacz-ile-zarobilismy-za-awans-do-18-finalu-i-ile-jeszcze-jest-do-podniesienia/ar/c2-17091625>].
- Ryściuk D., *Masowe protesty w Iranie po śmierci Mahsy Amini. Kobiety palą hidżaby i obcinają włosy*, 22.09.2022, [on-line:] [<https://dziendobry.tvn.pl/newsy/iran-protesty-po-smierci-mahsy-amini-kobiety-pala-hidzaby-i-obcinaja-wlosy-st6123449>].
- Rzymski P., *Mistrzostwa na ropie i gazie. Impreza w Katarze to emisyjna bomba*, 14.12.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/2193708,1,mistrzostwa-na-ropie-i-gazie-impieza-w-katarze-to-emisyjna-bomba.read>].
- Sardar Azmoun – szczegółowe podsumowanie występów, Transfermarkt, [on-line:] [<https://www.transfermarkt.pl/sardar-azmoun/nationalmannschaft/spieler/180337>].
- Semka: Te kraje „łykały”, co dyktuje UE, więc mimo korupcji były traktowane wyrozumiale, Do Rzeczy, 21.01.2023, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/394975/afery-korupcyjna-w-pe-semka-pokorni-moga-funkcjonowac-w-ue.html>].
- Skelton J., *Stadium 974: What Happens Next to the First Temporary World Cup Stadium?*, 9.12.2022, [on-line:] [<https://www.bbc.com/sport/football/63885578>].

- Skóra M., *Mundial 2022 i polityka. Niemcy mają problem z Katarzem*, 25.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2190916,1,mundial-2022-i-polityka-niemcy-maja-problem-z-katarzem.read>].
- Sobczak K., *FIFA, czyli potęga autonomii sportu*, 31.01.2016, [on-line:] [<https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/fifa-czyli-potega-autonomii-sportu,64345.html>].
- Stadium 974, FIFA, [on-line:] [<https://www.fifa.com/fifaplust/en/articles/stadium-974>].
- Stadium 974, Qatar 2022, [on-line:] [<https://www.qatar2022.qa/en/tournament/stadiums/stadium-974>].
- Stańczyk I., *Szejkowie oficjalnie w PSG!*, 1.07.2011, [on-line:] [<https://igol.pl/szejkowie-oficjalnie-w-psg/>].
- Strasburg. *Europosłowie PiS pytają: Czy można kupić sobie negatywną opinię nt. Polski?*, Do Rzeczy, 13.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/380932/pe-tarczynski-czy-mozna-kupic-negatywna-opinie-nt-polski.html>].
- Summerscales R., *FIFA World Cup Final Beat Super Bowl LVI By More Than One BILLION Viewers In TV Ratings*, 18.01.2023, [on-line:] [<https://www.si.com/fannation/soccer/futbol/news/how-fifa-world-cup-final-beat-super-bowl-lvi-in-tv-ratings>].
- Swiss Advertising Commission Opens Proceedings Against FIFA, Swiss Info, 25.12.2022, [on-line:] [<https://www.swissinfo.ch/eng/politics/swiss-advertising-commission-opens-proceedings-against-fifa/48160590>].
- Szadkowski M., *30 milionów dla piłkarzy to żaden problem. Władze topią w piłce zdecydowanie więcej*, 6.12.2022, [on-line:] [<https://www.newsweek.pl/sport/30-milionow-dla-pilkarzy-to-zaden-problem-wladze-topia-w-pilce-zdecydowanie-wiecej/1e6pfy>].
- Szef FIFA wywołał burzę swoim monologiem. „Powinniśmy przeproszać przez kolejne 3000 lat”, Do Rzeczy, 19.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/371563/mistrzostwa-swiata-w-katarze-kuriozalny-monolog-infantino.html>].
- Sześciu największych producentów gazu ziemnego na świecie w 2019 r., CIRE, 29.03.2021, [on-line:] [<https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/182649-szesciu-najwiekszych-producentow-gazu-ziemnego-na-swiecie-w-2019-r>].
- Szymczak J., *Futbol nie jest polityczny? Przypadek reprezentacji Iranu pokazuje, jakie to kłamstwo*, 25.11.2022, [on-line:] [<https://oko.press/futbol-nie-jest-polityczny-przypadek-reprezentacji-iranu-pokazuje-jakie-to-klamstwo>].
- Świeszewski A., *Katar 2022. Najbardziej osobliwy stadion zniknie tuż po mundialu*, 19.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/sport/2190382,1,katar-2022-najbardziej-osobliwy-stadion-zniknie-tuz-po-mundialu.read>].
- Tasnim News Agency, wpis, Twitter, 27.11.2022, [on-line:] [https://twitter.com/Tasnimnews_EN/status/1596835153992568833?ref_src=twsrc%5Etfw].

- 7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1596835153992568833%7C-twgr%5E4205c600562c67c0d8cd95d780d4133f59201b4d%7Ctwcon%5E-s1_&ref_url=https%3A%2F%2Ftn24.pl%2Fswiat%2Fmundial-2022-napiecie-przed-meczem-iran-usa-poszlo-o-flage-6239407].
- The History of FIFA*, [on-line:] [<https://web.archive.org/web/20121109012451/http://www.fifa.com/classicfootball/history/fifa/historyfifa4.html>].
- Thomas T., *Gay Football Fans Should Not Have to Compromise in Qatar, Says Nadhim Zahawi*, 27.10.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/oct/27/gay-football-fans-should-not-have-to-compromise-in-qatar-says-nadhim-zahawi>].
- Thousands Take to Paris Streets to Celebrate Morocco World Cup Win*, Reuters, 7.12.2022, [on-line:] [<https://www.reuters.com/lifestyle/sports/thousands-take-paris-streets-celebrate-morocco-world-cup-win-2022-12-06/>].
- To trzeba zobaczyć! Tak goście katarskiej telewizji „pożegnali” Niemców! Uczestnicy programu wysłmiali ich słynny „protest”*, wPolityce, 2.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/624607-tak-goscie-katarskiej-telewizji-pozegnali-niemcow>].
- Troost A., „*Chcę świata, który szanuje wszystkie rasy i idee*”. Kim jest Mario Ferri, który wbiegł na boisko w Katarze z tęczową flagą?, 30.11.2022, 30.11.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/kim-est-mario-ferri-ktory-wbiegl-na-boisko-w-katarze-z-teczowa-flaga/>].
- Troost A., *Rasistowska wojna mundialowa: francuska skrajna prawica poluje na Marokańczyków*, 19.12.2022, [on-line:] [<https://krytykapolityczna.pl/swiat/ue/francja-mundial-rasizm-maroko-zamieszki/>].
- Tudor C., wpis, Twitter, 1.11.2022, [on-line:] [<https://twitter.com/CristianTudorEU/status/1587428277584535553>].
- Twitter, 4.05.2015, [on-line:] [<https://twitter.com/FloBauerAuthor/status/595240865859301376>].
- U.S. Government Manual*, United States Information Agency, [on-line:] [<https://www.govinfo.gov/content/pkg/GOVMAN-1996-05-31/pdf/GOVMAN-1996-05-31-Pg686.pdf>].
- US Use Rainbow Logo at Qatar World Cup in Support of LGBTQ Community*, The Guardian, 14.11.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/football/2022/nov/14/usmnt-rainbow-logo-qatar-world-cup-2022-soccer-lgbtq>].
- van Halm I., *Weekly data: The 2022 World Cup May Emit More Than any International Sporting Event in the Last 12 Years*, 12.12.2022, [on-line:] [<https://www.energymonitor.ai/policy/carbon-markets/weekly-data-the-2022-world-cup-may-emit-more-than-any-international-sporting-event-in-the-last-12-years/>].
- Wacławek T., *PSG, czyli przepłaceni smutni gwiazdorzcy*, 18.03.2023, [on-line:] [<https://www.parkiet.com/parkiet-plus/art38150651-psg-czyli-przeplaceni-smutni-gwiazdorzcy>].

- Wax E., Stamouli N., Haecck P., *Will She or Won't She? Eva Kaili's Return Looms over EU Parliament*, 12.06.2023, [on-line:] [<https://www.politico.eu/article/eva-kaili-mep-europe-parliament-qatargate-corruption-comeback/>].
- Whitehead J., *A Carbon Neutral World Cup: Can Qatar Really Make Good on Its Promise?*, 18.11.2022, [on-line:] [<https://theathletic.com/3566809/2022/11/18/world-cup-climate-change-carbon-neutral/>].
- Wiceprzewodnicząca PE zatrzymana w sprawie o korupcję, *Do Rzeczy*, 9.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/379516/wiceszefowa-pe-eva-kaili-zatrzymana-w-sprawie-o-korupcje.html>].
- Wikło M., *Premie dla piłkarzy? Zastanówmy się na chłodno. Jeśli wypełnili postawione przed nimi zadanie, to dlaczego nie?*, 6.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625130-premie-dla-pilkarzy-a-dlaczego-nie>].
- Włoch, który wbiegł na murawę w czasie meczu mundialu, będzie to dalej robił, *Rzeczpospolita*, 7.12.2022, [on-line:] [<https://www.rp.pl/mundial-2022/art37562911-wloch-ktory-wbiegl-na-murawe-w-czasie-meczu-mundialu-bedzie-to-dalej-robil>].
- Wolska A., *Afera korupcyjna na szczytach UE. Zatrzymana wiceprzewodnicząca Parlamentu Europejskiego*, 10.12.2022, [on-line:] [<https://www.euractiv.pl/section/polityka-wewnetrzna-ue/news/afera-korupcyjna-na-szczytach-ue-zatrzymana-wiceprzewodniczaca-parlamentu-europejskiego/>].
- World Cup 2022: France-Morocco Is About More Than Football*, *Le Monde*, 14.12.2022, [on-line:] [https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2022/12/14/world-cup-2022-france-morocco-is-about-more-than-football_6007757_23.html].
- World Cup 2022: Iran's Ehsan Hajsafi Speaks Out over Conditions in His Home Country*, *BBC*, 20.11.2022, [on-line:] [<https://www.bbc.com/sport/football/63696125>].
- „Wszyscy boimy się wojny”. Francuska policja w gotowości przed półfinałem mundialu, *Do Rzeczy*, 14.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/381532/francja-policja-w-gotowosci-przed-polfinale-mundialu-2022.html>].
- Z tęczową flagą przerwał mecz w Katarze. Sam gra w piłkę, pomagał uchodzić dostać się do Polski, *TVN24*, 29.11.2022, [on-line:] [<https://tvn24.pl/swiat/mundial-2022-mario-ferri-sokol-wbiegl-na-boisko-z-flaga-lgbt-aktywista-byl-wczesniej-w-polsce-6252765>].
- Zadziwiający gest Niemców. Lisicki: Żalotne, brakuje słów, *Do Rzeczy*, 24.11.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/373165/gest-niemcow-przed-meczem-lisicki-zalotne-brakuje-slow.html>].
- Zalewska: Sprawa korupcji pokazuje, że PE i KE nie są pod właściwym nadzorem, *Do Rzeczy*, 12.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/opinie/380395/zalewska-sprawa-korupcji-pokazuje-ze-pe-i-ke-nie-sa-pod-wlasciwym-nadzorem.html>].
- Zalewski T., *Mundial 2022: USA kontra Iran. Na boisku wyszły napięcia między krajami*, 30.11.2022, [on-line:] [<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/>]

swiat/2191680,1,mundial-2022-usa-kontra-iran-na-boisku-wyszly-napiecia-miedzy-krajami.read].

Zamieszanie z premiami dla piłkarzy. Lewandowski jednoznacznie: „Cała ta sprawa stała się trochę pretekstem do rozpętania wojny polsko-polskiej”, wPolityce, 9.12.2022, [on-line:] [<https://wpolityce.pl/sport/625548-lewy-za-biera-glos-ws-premii-dla-pilkarzy-mocne-slowa>].

Zamieszki na ulicach Paryża. Tłum kibiców startł się z policją, Do Rzeczy, 11.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/sport/379987/paryz-zamieszki-na-ulicach-kibice-startli-sie-z-policja.html>].

Zamieszki we Francji po przegranym finale katarskiego mundialu, Do Rzeczy, 19.12.2022, [on-line:] [<https://dorzeczy.pl/swiat/383353/zamieszki-we-francji-po-przegranym-finale-pilkarskiego-mundialu.html>].

Zidan K., *Could 2022 Be Sportswashing's Biggest Year?*, 5.01.2022, [on-line:] [<https://www.theguardian.com/sport/2022/jan/05/sportswashing-winter-olympics-world-cup>].

Summary

Qatar World Cup Political Games on Football Pitch

The following book focuses on diplomacy in sports with an emphasis on the Qatar World Cup 2022. The authors focused on describing the relationship between sport and politics. It was crucial to describe sports diplomacy, as well as the history of Qatar as a political being. The first two chapters introduce the aforementioned topics. In order to understand the phenomenon of the Qatar World Cup 2022, the authors had to describe the decision-making process of FIFA and UEFA that led to the organisation of the World Cup in Qatar. That particular process was marked by corrupt behaviour of not only FIFA members, but also French politicians. This process is explained in Chapter Three of the book. The following chapters focus on topics related to the organisation of the World Cup itself and the reaction of the Polish media to the events described. Chapter four revolves around the situation of workers in Qatar. The authors have presented the conditions in which workers were being held at the time and how Qatar as a state was treating those who were working there. Chapter Five describes Qatar's promises to host a carbon-free World Cup and whether it kept its promise. In Chapter Six readers can find some information about LGBT+ rights violations in Qatar and the protests related to the topic. Chapter Seven describes protests that erupted over the US-Iran conflict after Mahsa Amini's death. Chapter Eight illustrates the issue of protests related to the conflict between France and Morocco over a territorial dispute. In Chapter Nine the authors discuss the 'Qatargate' affair and the involvement of European MEPs in the affair. Finally, Chapter Ten is focused on the Polish national team and the bonus scandal involving representatives of the Polish government.

Keywords: Qatar, World Cup, FIFA, Qatargate, diplomacy, sports

Indeks osobowy

- Abd al-Aziz 134-135
Acharya Pramod 51, 56
Adamczyk Gabriela 65
Adams Tyler 130
Adil Hafsa 122
Al-Ansari Abdulaziz 93
Albertini Antoine 145
Al-Chater Nasser 77
Al-Dosari Khalifa 21
Alhenawi Ruba 80
Al-Khelaifi Nasser 39
Allahverdi Arya 127-128
Al-Masri Mohammed 151
al-Thawadi Hassan 86
Ames Nick 60, 89, 128
Amini Masha 12, 117, 119, 122
Amtsberg Luise 81
Andrusiewicz Klaudyna 123
As-Sani Abd Allah 24
As-Sani Chalid bin Chalifa bin Abdul Aziz 81
As-Sani Chalifa ibn Ahmad 25
As-Sani Hamad ibn Chalifa 26
As-Sani Mohammed bin Abdulrahman 105
As-Sani Tamim ibn Hamad 26, 38, 106
Atmoun Abderrahim 163, 172
Azmoun Sardar 127-128

Bardella Jordan 143, 152
Baskiewicz Jan 135, 139-140

Bauer Florian 76
Bazargan Mehdi 124
Beckenbauer Franz 43
Beckham David 109
Bednarek Jan 176
Beldowicz Aleksandra 58
Bencharif Sarah-Taissir 163
Benzema Karim 40
Berhalter Gregg 92, 129
Bidali Malcolm 85
bin Abdullah Ali 25
bin Hammam Mohammed 28
bin Hassan Mulaj Jusuf 136
bin Jassim Hamad 38
bin Musa Ahmed (Ba Ahmed) 133-134
Blatter Joseph (Sepp) 28, 36, 41-42, 111
Blickenstaff Brian 76
Bodet Guillaume 21
Bojarczyk Bartosz 119, 124
Bosak Krzysztof 103
Boufal Sofiane 156
Bradost Shukriya 120
Branch John 122
Brozović Marcelo 40
Buethe Neil 92, 96
Bush George W. 26

Camus Renaud 154
Cantona Éric 55, 66, 70
Cassidy Amy 79
Cavani Edinson 38

- Cédelle Luc 145
 Chadwick Simon 52
 Chłopik Mariusz 184
 Chomejini Ruhollah 119, 124
 Christenson Marcus 84
 Church Ben 93
 Cleverly James 79, 109
 Colart Joël Matriche Louis 165
 Conway Richard 44
 Cook Joyce 77
 Cozzolino Andrea 160, 162-163, 167
 Crook Jonathan 64
 Czachór Zbigniew 18
 Czarnecki Ryszard 101, 126
 Czubiński Antoni 136, 139
 Czulda Robert 124

 Dahm Julia 81
 Davis AJ 80
 de Sousa Marcelo Rebelo 150
 Debbouze Jamel 156
 Deschamps Didier 152, 180
 Di Maria Angel 38
 Dimitrakopoulos Michalis 171
 Długosz Dominika 183
 Dougall David Mac 82
 Duffey Joseph 14
 Dufrasne Gilles 64
 Dzisiów-Szuszczukiewicz Aleksandra 119
 Dziubiński Andrzej 133-134, 139

 Elas Marta 118
 Esherick Craig 21

 F. Ryszard „Fryzjer” 178
 Fabinho (właśc. Fábio Henrique Tavares) 41
 Faeser Nancy 80-81, 89
 Fahey Ciarán 82
 Ferri Mario 93, 114-115
 Fic Marcin 12

 Fiedler Radosław 125
 Figà-Talamanca Niccolò 159-160, 164
 Fischbach Claudius 80
 Fleisher Lisa 62
 Ford Matt 82
 Frantzen William Johan 85
 Fukuyama Francis 14

 Gaal Louis van 88-89
 Gajda Jakub 124
 Gallo Max 144
 Gambrell Jon 118
 Gaulle Charles de 138
 Gebeily Maya 122
 Geeter Darren 47
 Gijs Camille 164
 Giorgi Francesco 159-160, 162-164, 167
 Giroud Olivier 180
 Glaser Jason 69
 Gobadi Shahin 117
 Górski Kazimierz 175
 Griffiths Joel 58
 Gromadzki Ryszard 169-170
 Grondona Julio 43
 Grosse Tomasz Grzegorz 169-170
 Gucwa Andrzej 28
 Guerin Robert 31
 Guillou Clément 144

 Haeck Pieter 164-165
 Hafezi Parisa 122
 Hajsafi Ehsan 123, 128
 Halm Isabeau van 64
 Harding Jonathan 123
 Harris Rob 87
 Hassliebe Łukasz 51
 Hazard Eden 110
 Heere Bob 21
 Herman Martyn 88
 Hetmańczyk Kacper 12
 Hitler Adolf 113

- Hollande François 103
Holm Niels Borchert 77
Hoodfar Homa 118
Horskjær Rasmus 77
Hryciuk Renata E. 118
Husajn Saddam 25
- Ibrahimowic Zlatan 38
Infantino Gianni 43-45, 86-87, 89-90,
93, 97-98, 103, 106, 114
Ingle Sean 58, 89, 91, 121
Iwankiewicz Marcin 36-37
- Jack Victor 166
Jagodziński Jakub 35
Jaki Patryk 169
Jankowiak Adam 17
Jensen Jakob 91
Johnson Boris 80
Jones Rory 23
Juin Alphonse 138
- Kaczmarczyk Krzysztof 176
Kaili Eva 159, 161-162, 164-168, 171-
173, 189
Kane Harry 94-96
Karbowski Marcin 41
Karimi Nasser 118
Karski Karol 169
Kącka Katarzyna 16
Kempa Beata 169
Keshavarz Mahdis 129
Kielan-Glińska Ilona 140-141
Klaveness Lise 85
Kleczo Karol 54, 111, 115
Kobierecki Michał Marcin 11, 19-21
Kohut Łukasz 172
Kokon Michał 49
Kołsut Kamil 63, 121
Kołtoń Roman 176
Kościańska Agnieszka 118
Koutsokosta Efi 164
- Kręcidło Jakub 38
Krychowiak Grzegorz 150, 185
Krzysztosek Aleksandra 161
Kuisz Jarosław 155-156, 158
Kukulka Józef 138
Kuriata Agnieszka 118
Kustra Beata 28
- Labonne Erik 138
Lacassagne Marie-Françoise 21
Le Pen Marine 153, 155
Legutko Ryszard 168-169
Lenoir Alexandre 145-146
Lewandowski Robert 95, 175, 177, 179,
182, 185
Lewicki Bartosz 164
Liberadzki Bogusław 172
Liboreiro Jorge 163-164
Lineker Gary 79
Lisicki Paweł 100-101
Lloris Hugo 102, 107-108
Lloyd Simon 83
Lobel Mark 76
Logan Olivia 82
- Łoś Robert 16
- MacInnes Paul 79, 86
Macron Emmanuel 103, 109, 146, 149,
154-155
Magoria Théophile 142
Mahil Abdel 145
Mair Peter 170
Maj Jakub 40
Majchrzyk Łukasz 55, 182
Makarewicz Nicole 28, 38, 42-43
Mané Sadio 40
Mann Thomas 126
Mazurek Beata 169
Mazzini Mateusz 102, 105, 115, 124,
126-127, 170-171
Mbappé Kylian 38, 180

- McVitie Peter 84
 Messi Lionel 38, 69, 179
 Metsola Roberta 162, 171
 Michniewicz Czesław 177-178, 180-181, 185
 Miłoszewska Dorota 17
 Moder Jakub 176
 Mohammad Reza Pahlawi, szachin-szach 118-119, 124-125
 Mohammed bin Arafa 139
 Mohammed bin Jusef al-Alawi (Mohammed V) 137-138, 140
 Mohammed VI, król Maroka 146
 Mokhatif Issam 144
 Mollet Guy 140
 Morawiecki Mateusz 181-185
 Mosaddegh Mohammed 124
 Mruk Marzena 119-120
 Mulaj Abd al-Hafida 135-136
 Mulaj Hasan 133
 Mularczyk Arkadiusz 169
 Müller Gerd 176
 Müller Piotr 184-185
 Mushahid, Tunezyjczyk mieszkający w Dosze 112-113
 Mussolini Benito 113

 Nag Utathya 61
 Nasser Mohamed 112-113
 Natoński Krystian 176
 Nawalka Adam 177
 Neuer Manuel 107
 Neymar (właśc. Neymar da Silva Santos Júnior) 38
 Nowacka Barbara 100
 Nowicki Maciej 52
 Nsubuga Jimmy 89
 Nye Joseph 11, 15-17

 Ociepka Beata 14-15, 19
 Ødedegaard Martin 84
 Olech Aleksander 63

 Olejnik Monika 100
 Olszewski Wiesław 136, 139
 Opara Anna 51
 Opryszek Szymon 53-54, 56, 68-70, 111-113, 115, 128
 Orchowski Thomas 171, 173
 Oster Stefan 97
 Otfinowska Sonia 162

 Panzeri Pier Antonio 159-160, 162-164
 Papiernik Weronika 160
 Papuga Wojciech 40
 Pawlicki Jacek 52
 Piątek Marcin 103, 115
 Piechniczek Antoni 175
 Pieper Oliver 83
 Pinay Antoin 140
 Platini Michel 38, 41-42
 Potocki Robert 17
 Putin Władimir 28, 36-37

 Quatremer Jean 165

 Ra'isi Ebrahim 119, 127
 Rao Daniele 64
 Rawlinson Kevin 80
 Regragui Walid 144, 152, 156
 Repetowicz Witold 24-25
 Revill John 65
 Reyaneh, Iranka z Warszawy 129
 Reza Szach Pahlawi, szachinszach 118
 Rieu Damiena 143
 Riisberg Emil 177-178
 Rimet Jules 33
 Robles Salomé 142
 Rof Gilles 144
 Romanowski Marcin 147
 Ronaldo Cristiano 39-41
 Roosevelt Franklin Delano 137
 Rouhban Odile 142
 Roźniatowski Michał 40
 Rugari Vince 86

- Rutkowski Piotr 181
Ryściuk Diana 120
Rzońca Bogdan 169
Rzymiski Piotr 66-67
- Salman Chalid 95-96, 104, 112
Sami al-Glawi 139
Samoura Fatma 87
Santos Fernando 150
Sarkozy Nicolas 38-39, 103
Saryusz-Wolski Jacek 169
Saxena Anurag 18
Schittly Richard 145
Semka Piotr 101
Semoun Élie 157
Skelton Jack 60
Skorupski Łukasz 182
Skóra Maria 104, 115
Sobczak Krzysztof 32
Solbakken Ståle 84
Soullier Lucie 145
Sousa Paulo 177
Stamouli Nektaria 165
Staniecki Roman 14
Stańczyk Ilona 38
Staszewski Bart 98-99
Stępińska Agnieszka 18
Stramer Keir 109
Strózek Piotr 20
Summerscales Robert 35
Szadowski Michał 184
Szczęsny Wojciech 176
Szymczak Jakub 127-128
- Śmiszek Krzysztof 100
Świeszewski Aleksander 67-68
- Tanneau Pierre 142
Tarabella Marc 162-165, 167
Tarczyński Dominik 168
Teixeira Ricardo 43
Thomas Tobi 80
Tomaszyk Mikołaj J. 18
Troost Artur 52, 113-115, 153-155, 157
Trunkos Judit 21
Tudor Cristian 161
- Valcke Jérôme 42
Van Leeuw Frédéric 165
Verlinden Annelies 146
Verratti Marco 38
Visentini Luca 160
- Wacławek Tomasz 38
Wax Eddy 165
Whitehead Jacob 59
Wikło Marcin 185
Wiśniowski Łukasz 181
Wolfson Edyta 14
Wolska Anna 161
Wójcik Łukasz 52-53
Wulff Christian 43
- Zaborowski Jakub 16
Zahawi Nadhim 80
Zalewska Anna 167, 169
Zalewski Tomasz 129
Zapała Bartłomiej 17
Zaremba Agnieszka 17
Zboralski Łukasz 184
Zemmour Éric 152, 154, 156
Zidan Karim 22
Zieliński Piotr 176-177, 179

Leo Messi 18 grudnia 2022 roku spełnił marzenie milionów Argentyńczyków oraz fanów swojego talentu na całym świecie. Po jednym z najlepszych finałów w historii mistrzostw świata Argentyna pokonała w rzutach karnych reprezentację Francji. Tym razem emocje wśród kibiców wzbudziły jednak nie tylko wydarzenia na boisku. Mundial w Katarze stał się areną politycznej rywalizacji i przestrzenią do prezentowania poglądów politycznych.

Jeszcze przed startem mistrzostw świata wielu aktywistów wzywało do bojkotu turnieju ze względu na nieprzestrzeganie przez Katar praw człowieka. W trakcie jednego z meczów fazy grupowej na boisko wtargnął włoski kibic ubrany w koszulkę z hasłami wspierającymi Ukrainę, irańskie kobiety oraz prześladowane w Katarze mniejszości seksualne. Na murawach rozegrane zostały spotkania wykraczające poza ramy rywalizacji sportowej: Iranu ze Stanami Zjednoczonymi czy Francji z Marokiem. To książka o tych i innych wydarzeniach o politycznym podtekście, które miały miejsce w trakcie przygotowań, a następnie rozgrywek piłkarskich mistrzostw świata w Katarze. Publikacja zawiera opis nie tylko kontekstu tych sytuacji, ale także reakcji na nie wybranych polskich mediów. Książka zainteresuje nie tylko kibiców piłki nożnej, ale i wszystkich zainteresowanych politycznym wymiarem sportu.

Marcin Fic – student studiów magisterskich na kierunkach politologia oraz dziennikarstwo i komunikacja społeczna na Uniwersytecie Jagiellońskim. Członek Koła Naukowego Publicystki Politycznej UJ, Koła Nauk Politycznych UJ, redaktor radia studenckiego UJOT FM.

Kacper Hetmańczyk – student politologii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od początku studiów działa w Kole Naukowym Publicystki Politycznej. Współautor publikacji *Wybory jakich jeszcze nie było*. W swoich pracach skupia się na polskim systemie medialnym oraz polskiej scenie politycznej.

ISBN 978-83-8138-136-9

<https://akademicka.pl>